

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**XIV. Yüzyıl İngiliz Tarihyazımına Göre Yüzyıl Savaşları'nın
İlk Safhası ve III. Edward İmajı (1327-1360)**

Yüksek Lisans Tezi

Barışcan Abdal

Aralık 2023

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**XIV. Yüzyıl İngiliz Tarihyazımına Göre Yüzyıl Savaşları'nın
İlk Safhası ve III. Edward İmajı (1327-1360)**

Yüksek Lisans Tezi

Barışcan Abdal

Danışman

Doç. Dr. Fatih Durgun

Aralık 2023

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Barışcan Abdal tarafından hazırlanan "XIV. Yüzyıl İngiliz Tarihyazımına Göre Yüzyıl Savaşları'nın İlk Safhası ve III. Edward İmajı (1327-1360)" başlıklı bu Yüksek Lisan Tezi, Tarih Anabilim Dalı'nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Fatih Durgun

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Doç. Dr. Oğuz Yarlığaş

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi. Ceren Pilevneli Çubuk

Kurumu: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 20 / 12 / 2023

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığımda yazılan bu tezin Chicago yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun dipnot kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza
Doç. Dr. Fatih Durgun

Etik İlkeler Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza
Barışcan Abdal

ÖZET

XIV. Yüzyıl İngiliz Tarih yazımına Göre Yüzyıl Savaşları'nın İlk Safhası ve III. Edward'ın İmajı (1327-1360)

Abdal, Barışcan

Yüksel Lisans Tezi, Tarih Anabilim Dalı, Ortaçağ Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Fatih Durgun

Aralık 2023, 145 Sayfa

Yüzyıl Savaşları, 1337-1453 yılları arasında yaklaşık 116 yıl boyunca İngiltere ve Fransa Krallıkları arasında sürmüş bir nevi taht mücadelesiydi. III. Edward'ın 1340 yılında annesinden gelen kan bağı vasıtasıyla kendini Fransa Kralı ilan etmesi, halihazırda yüzyıllardır sürekli bir çatışma içerisinde olan İngiltere ve Fransa için tarihte yeni bir sayfayı açacaktı. Tezimizde ele alacağımız 1327-1360 yılları; II. Edward'ın (ö.1327) tahtan indirilmesi, Yüzyıl Savaşları'nın başlangıcı, Sluys (1340), Crécy (1346), Poitiers (1356) gibi büyük muharebelere tanıklık etmiş ve tarih yazımında III. Edward, ve Kara Prens lakabıyla bilinen III. Edward'ın en büyük oğlu Edward (ö.1376) gibi figürlerin efsaneleştirmesine hizmet etmiştir. Biz bu tezde de XIV. yüzyılda gerçekleşen bu olayların İngiliz tarih yazımına nasıl ve ne şekilde yansıdığını inceleyerek İngiliz perspektifinden bu dönemin tarih yazımında nasıl inşa edildiğini göstermeye çalışacağız. Böylelikle günümüzde sosyal, kültürel ve ekonomik pek çok şekilde ele alınmış olan Yüzyıl Savaşları'nın dönemin kronik yazarlarınca ne şekilde algılandığını ve İngiliz iddialarını hangi zeminlerde meşrulaştırmaya çalıştıklarını anlamaya çalışacağız.

Bu çalışmayla birlikte Türkiye'de pek fazla çalışma konusu olamamış Yüzyıl Savaşları ve Avrupa tarihi alanlarına katkı sağlamak ve gelecek çalışmalara yardımcı olmayı hedeflemekteyiz. Bu süreci ele alırken, yazarların tarihi kişilikleri düşünce dünyası, hayatları, büyüdükleri çevre ve eserlerini kaleme alış biçimleri ve nedenlerine dikkat edilecektir. Böylece XIV. yüzyıl İngiliz tarih yazımına olabildiğince

eleştirel bir bakış açısı eşliğinde Yüzyıl Savaşları'nın ilk safhasının bir anlatısı sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İngiltere, Fransa, Yüzyıl Savaşları, tarihyazımı, III. Edward.

ABSTRACT

The First Phase of The Hundred Years' War and Image of Edward III in Fourteenth-Century English Historiography (1327-1360)

Abdal, Barışcan

Master's Thesis, Department of History, Medieval History

Supervisor: Assoc. Prof. Fatih Durgun

December 2023, 145 Pages

The Hundred Years' War was a kind of struggle for the throne between the Kingdoms of England and France that lasted about 116 years between 1337 and 1453. When Edward III declared himself King of France in 1340 through his mother's bloodline, it would open a new chapter in the history of both England and France, which had already been in constant conflict for centuries. The years 1327-1360, which will be covered in our thesis, witnessed the abdication of Edward II, the beginning of the Hundred Years' War, major battles such as Sluys (1340), Crécy (1346), Poitiers (1356), and served to important actors of the Hundred years' Wars such as Edward III and the Black Prince in historiography. Also in this thesis, we will examine how these events that took place in the fourteenth century were reflected in English historiography and try to show how this period was constructed in historiography from the English perspective. In this respect, we will attempt to understand how the Hundred Years' War, which has been discussed in many social, cultural, and economic ways until today, was seen by the chroniclers of the period and on what grounds they tried to legitimize English actions.

In this research, we aim to make a contribution to the fields of the Hundred Years' War and European history, which have been rarely studied in Turkey, and to prepare a ground for future studies. While considering the chronicles of the period, attention will be paid to the historical personalities of the writers, worldviews, their lives, the environment in which they grew up, and the ways and reasons for writing their works. In this way, a narrative of the first phase of the Hundred Years' War will be presented from a perspective as much critical as possible of fourteenth-century English historiography.

Keywords: England, France, the Hundred Years' War, historiography, Edward III

ÖNSÖZ

Yüzyıl Savaşları, İngiltere ve Fransa Krallıkları arasında 1337 yılından 1453 yılına kadar aralıkla sürmüş savaşlar silsilesine tarihçilerin dönemlendirerek verdiği bir addır. İngiltere Kralı III. Edward'ın (ö.1377) annesi tarafından dedesi olan Fransa Kralı IV. Philippe'in (ö. 1314) hakkını gözeterek Fransa tahtında hak iddia etmesiyle başlayan bu savaşlar, Geç Ortaçağ boyunca devam etmiş ve İngiliz ve Fransız Ortaçağ tarihinde oldukça önemli bir yer teşkil etmiştir. Ayrıca Geç Ortaçağ'ın değişim sürecine denk gelen bu dönem XIV. yüzyıl İngiliz tarih yazımında da farklı şekilde ele alınmıştır. Bizim bu tezde de ele alacağımız 1337-1360 yıllar arasını kapsayan Yüzyıl Savaşları'nın ilk safhası, ayrıca yeni tahta çıkmış bir kralın imajı üzerinden nasıl anlatı kurulduğunu da göstermeye çalışacaktır. Böylece bu çalışma XIV. yüzyıl İngiliz tarih yazımında bu savaşın ne şekilde yansındığını ve bu anlatıların hangi koşullar altında oluştuğunu inceleyecek ve III. Edward için oluşturulan imajın inşası gösterilmeye çalışılacaktır.

Bu çalışmada bana yol gösteren, fikirleriyle bakış açımı genişleten, gösterdiği sabır ve sağduyu ile sorularımızı yanıtsız bırakmayan ve bu yoğun tez sürecinde destekleriyle beni yalnız bırakmayan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Fatih Durgun'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Derslerine katılarak Latince öğrenmemde büyük yardımları olan ve tez içerisindeki metinlerde kontrollerimi sağlayan sevgili Dilan Taştekin ve dostum Erdinç Ofli müteşekkirim. Fransızca metinlerde bana yardım ederek anlamlandırmama yardımcı olan Ahmet Deniz Altunbaş ve Murat Çaylı'ya çok teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca beni desteklemekten vazgeçmeyen ve her zaman yanımda olan aileme büyük şükranlarımı sunarım. Ayrıca lisans döneminden itibaren gerek dostlukları gerekse fikirleriyle bu yolda bana büyük yardımları dokunmuş, tez boyunca okumalar ve destekleriyle arkamda duran pek sevgili dostlarım Arda Kaan Karaağaç, Fuat Cem Topcu, Onuralp Şahan, Murat Bumin Güzel ve Yiğit Alp Özalkuş'a teşekkürü borç bilirim.

Eylül

2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	<i>i</i>
ABSTRACT	<i>iii</i>
ÖNSÖZ.....	<i>v</i>
İÇİNDEKİLER.....	<i>vi</i>
KISALTMALAR DİZİNİ.....	<i>ix</i>
Giriş.....	<i>1</i>
1.1. Tarihi Arka Plan	2
2.1. Araştırma Eserleri ve Yüzyıl Savaşları'nın Sebepleri	4
3.1. Tezde Ele Alınacak XIV. Yüzyıl İngiliz Anlatıları	10
4.1. Tezin Ana Teması ve Metodu.....	17
BİRİNCİ BÖLÜM.....	<i>20</i>
1.1. II. Edward'a Karşı Tutum.....	20
2.1. II. Edward'ın Tahtan İndirilme Süreci	23
3.1. II. Edward'ın Tahtan İndirilişini Meşrulaştırma Problemi	25
4.1. III. Edward'ın Tahta Çıkışı	29
İKİNCİ BÖLÜM.....	<i>33</i>
1.1. İngiliz Anlatılarında VI. Philippe'in Tahta Çıkışı	33
1.2. İngiliz Anlatılarının III. Edward'ın VI. Philippe'e Sadakatini Sunmasına Karşı Tutumu	34
1.3. III. Edward'ın Sadakat Sunmasını Meşrulaştırma Çabası ve Geç Ortaçağ İngiliz Anlatılarında Hakikaten Kaçınma.....	36
2.1. III. Edward'ın Yükselen İmajı ve Fransa Tahtında Hak İddiasına Götüren Süreç	40
2.1.1. III. Edward İçin Oluşturulan Efsaneler.....	40

2.2.	Fransa Tahtında Hak İddiası ve Yüzyıl Savaşları'nın Başlaması.....	44
2.3.	III. Edward'ın Müttefik Arayışı ve İmparatorluk Vekili Unvanı Alması	47
2.4.	III. Edward'ın Kendini Fransa Kralı İlan Etmesi	54
3.1.	III. Edward'ın Fransa Tahtında Hak İddiası ve Salic Yasası	56
3.1.1.	Salic Yasası ve İngilizlerin İddiaları	56
3.1.2.	Salic Yasası ve Fransızların Tutumu.....	63
4.1.	İlk Sıcak Çatışma: Sluys Deniz Muharebesi.....	69
	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	73
1.1.	Sluys Zaferi Sonrası	73
2.1.	Breton Veraset Savaşı.....	75
2.1.1.	Barış Çabası.....	79
3.1.	İngilizlerin Zafer Yılları.....	82
3.1.1.	III. Edward'ın Fransa Seferi ve 1346 Crécy Muharebesi	82
3.1.2.	Neville Cross Muharebesi	87
	DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	91
1.1.	İngilizlerin Kıta Avrupası'ndaki Yeni Üssü Calais'in Fethi ve Zaferler Sonrası Süreç	91
1.2.	Dizbağı Şövalyeleri: Şövalye Kral III. Edward	93
1.3.	Kara Ölüm: Veba	98
1.3.1.	Vebanın Ardından Gelen Toparlanma Süreci.....	100
2.1.	Fransa'da Taht Değişimi.....	102
2.2.	Winchelsea Deniz Muharebesi	103
3.1.	Barış Arayışı.....	104
3.2.	Grand Chevauchée ve Kara Prens.....	108
3.3.	1356 Poitiers Muharebesi	111
4.1.	Fransa Kralı'nın Esareti.....	113

4.2. 1358 Londra Anlaşması	116
4.3. II. Jean'ın Esaretinde Fransa Krallığı	118
4.3.1. Jacquerie Köylü Ayaklanması.....	119
4.4. 1359 Londra Anlaşması	120
4.5. 1359 Seferi ve 1360 Brétigny Antlaşması	122
<i>SONUÇ</i>	<i>126</i>
<i>KAYNAKÇA</i>.....	<i>133</i>

KISALTMALAR DİZİNİ

bkz.: Bakınız

çev.: Çeviren

ed.: Editör

eds.: Editörler

vol.: Volume

trans.: Translated by

ö. Ölüm tarihi

Anonimale Chronicle 1307 to 1334.: Childs, Wendy R., ve John Taylor, ed. *The Anonimale Chronicle 1307 to 1334: From Brotherton Collection MS 29*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2013)

Chronica Johannis de Reading.: *The chronicle of John of Reading in Chronica Johannis de Reading et Anonymi Cantuariensis 1346-1367*, ed. James Tait (Manchester: Manchester University Press, 1914).

Chronicon Anonymi Cantuariensis.: Chris Given-Wilson ve Charity Scott-Stokes çev. *Chronicon Anonymi Cantuariensis: The Chronicle of Anonymous of Canterbury 1346-1365*, (Oxford: Oxford University Press. 2008).

Le Bel.: Jean le Bel, *True Chronicles of Jean le Bel*, çev. Nigel Bryant, (Woodbridge: The Boydell Press, 2011).

Froissart.: Jean Froissart, *The Chronicles of Froissart*, çev. John Bouchier, Lord Berners, ed. G.C. Macaulay, Macmillan Press, New York 1904.

Baker.: Geoffrey le Baker, *Chronicon Galfridi Le Baker De Swynebroke*, ed. Edward Maunde Thompson, (Oxford:Clarendon Press, 1889).

Knighton v.I.: Henry Knighton, *Chronicon Henrici Knighton*, ed. J. R. Lumby, I. vol, (London: Printed for Her Majesty's Stationery Office, by Eyre and Spottiswoode, 1895).

Knighton v.II.: Henry Knighton, *Knighton's Chronicle 1337-1396*, çev. G.H Martin, (Oxford: Clarendon Press, 1995).

Lanercost.: *Chronicon de Lanercost 1201-1346*, ed. Joseph Stevenson (Edinburgh: Maitland Club, 1839).

Gray.: Sir Thomas Gray, *The Scalacronica*, çev. Sir Harbet Maxwell (Glasgow: J. Maclehose, 1907).

Avesbury.: Adam Murimuth, Robert of Avesbury, *Adae Murimuth Continuatio Chronicarum; Robertus de Avesbury de Gestis Mirabilibus Regis Edwardi Tertii*, ed. Edward Maunde Thompson, (New York: Cambridge University Press, 2012).

Murimuth.: Adam Murimuth, Robert of Avesbury, *Adae Murimuth Continuatio Chronicarum; Robertus de Avesbury de Gestis Mirabilibus Regis Edwardi Tertii*, ed. Edward Maunde Thompson, (New York: Cambridge University Press, 2012).

Le Prince Noir.: Chandos Herald, *Le Prince Noir: Poème Du Héraut D'armes Chandos the Life & Feats of Arms of Edward the Black Prince: A Metrical Chronicle*, çev. Francisque Michel (London: Fotheringham, 1883).

Digest.: Charles Henry Monro, çev. *The Digest of Justinian*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1904).

Giriş

Yüzyıl Savaşları 1337’de VI. Philippe’in Gaskonya’yı ilhak etmesi sonrası III. Edward’ın annesinin Capet Hanedanlığı soyu vasıtasıyla Fransa tahtında hak iddia ederek başlayan yaklaşık 116 yıl boyunca sürerek 1453 yılında Bordeaux’nun Fransızlar tarafından alınmasıyla biten savaşlar silsilesine verilen genel addır. Esasında Fransa Krallığı ile İngiltere Krallığı arasındaki sürekli çatışma hali 1066’da Normandiya Dükü Fatih William’ın (ö.1087) İngiltere’yi fethine kadar götürülebilir. Ancak 1337’de başlayan bu savaşın diğerlerinden farklı olduğu düşünülmüş ve bu durum pek çok kişi tarafından dile getirilmiştir. XVII. yüzyılda Fransız tarihçi Francois de Mezeray (ö.1683) *Histoire de France* (Fransa Tarihi,1643) adlı eserinde 1337’de başlayan bu savaşın yüz altmış yıl sürdüğünü belirtmişti. İskoç filozof David Hume (ö.1776) ise yazdığı *History of England* (İngiltere Tarihi, 1762) kitabında bu savaşların yüzyıldan fazla sürdüğüne vurgu yapmaktaydı. 1337-1453 yılları aralıklarıyla gerçekleşecek olan savaşlar bütünün Yüzyıl Savaşları adıyla kavramsallaşması ise XIX. yüzyılda Fransa’da gerçekleşmişti. Henri Martin (ö.1883) 1855’te yayınladığı *Histoire de France* (Fransa Tarihi) adlı eserinde, *Guerres des Anglais* (İngilizlerle Savaş) adlı bölüm daha sonra Fransa’da La Guerre de Cent Ans (Yüzyıl Savaşları) olarak yayılacaktı.¹

Bu döneme ilgi ise XIX. yüzyılda İngiltere’de *Rolls Series* (1857) Fransa’da ise *Société de l’Histoire de France*’ın (1833) kurulması sonrası Geç Ortaçağ’a dair kroniklerin ve anlatıların edisyon yapılarak yayımlanmasıyla başlamıştı. Bu kurumların kurulması haricinde 1800’lü yıllarda Romantik düşünürlerin Ortaçağ’a yönelik nostaljik ilgisi bu dönemlerin tarih anlatılarında yer bulmasında önemli bir yeri teşkil edecekti. Aydınlanmacılara göre Antik Yunan-Roma ile Rönesans arasında bulunan Ortaçağ, ilerlemeci tarih anlayışı açısından tamamen hor görülmüş ve ilerleyici tarih anlatısındaki bir duraklamayı temsil etmişti. Romantik yazarların anlatısı ise salt akılcı Aydınlanmanın karşısına, Ortaçağ ve Geç Ortaçağ’ın manevi motiflerine olan ilgisiyle ortaya çıktı. Aydınlanmacıların evrenselci tarih okumaları karşısında Romantizm, daha çok ulusu ön plana çıkaran bir anlatıya hizmet ediyordu.² Bu doğrultuda Yüzyıl Savaşları, İngiliz ve Fransız tarihçilerin Ortaçağ Avrupa tarihinde ulusal kimlik inşası için dönüp baktıkları önemli bir dönem oldu. Ancak ne yazık ki Avrupa’da geniş çaplı ve

¹ K. A. Fowler, *The Age of Plantagenet and Valois*, (New York: G.P. Putnam’s Sons, 1967), 13.

² Fatih Durgun, “Rönesans’ tan 19. Yüzyıla Avrupa Tarihyazımında İlerleme Fikri, Dönemselleştirme ve Orta Çağ Avrupa Tarihi Algısı,” *İnsan ve Toplum* 3, no.6, (Aralık 2013): 292-293.

yıllardır ele alınmış olan bu dönem, Türkiye’de henüz karşılığını bulmamıştır. Bu sebeple XIV. yüzyıl İngiliz tarih yazımı çerçevesinde ele alınacak bu çalışma Yüzyıl Savaşları başlığı altında Türkiye’deki ilk Türkçe tez çalışmasını da teşkil edecektir.

Bu giriş bölümünde ise ilk olarak İngiltere ve Fransa’yı 1337’de savaş noktasına getiren problemler ele alınarak Yüzyıl Savaşları’na sebebiyet veren arka plan ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. İkinci olarak bu tarihi arka planın araştırma eserlerinde nasıl değerlendirildiği ele alınarak hangi görüşlerin tarihçiler tarafından benimsendiği gösterilecektir. Üçüncü olarak, XIV. yüzyıl İngiliz tarih yazımının bir çerçevesi çizilerek çalışmada kullanılacak olan kaynakların kısa bir ön izlemesi yapılacaktır. Dördüncü ve son olarak bu tarihi kaynakların ne şekilde ele alınarak Yüzyıl Savaşları’nın ilk safhasına ne şekilde ışık tuttuğu aktararak tezin ana temasını daha anlaşılır kılmaya çalışılacaktır.

1.1. Tarihi Arka Plan

Yüzyıl Savaşları’nın ilk safhası, Fransa Kralı VI. Philippe’in Gaskonya’yı ilhak ettiği 1337 yılından Brétigny Anlaşması’nın imzalandığı 1360 yılına kadar olan bir süreyi kapsamaktadır. 23 yıllık bu dönem, 1453 yılına kadar sürecek olan Yüzyıl Savaşları’nda İngilizlerin en başarılı dönemlerindendi. İngilizlerin Sluys (1340), Crécy (1346) Poitiers (1356)’de almış oldukları büyük zaferler, doğal olarak XIV. yüzyıl İngiliz tarih yazımında da kendine geniş yer bulmuş ve İngiliz anlatılarında güçlü bir III. Edward imgesinin oluşumuna katkı sağlamıştır. Ancak giriş bölümünün henüz başında da bahsi geçtiği üzere İngiltere Krallığı ile Fransa Krallığı arasındaki çatışma durumu 1066’daki Norman Fethi’ne kadar götürülmektedir.³ Normandiya Dükü William, İngiltere’yi fethetmesinin ardından Fatih William adıyla anılmaya başlanmış ve kendi unvanını korumakla birlikte İngiltere Kralı olmuştu. Ancak bu durum ilerleyen süreçte iki krallık arasında feodal hukuk yönünde problemlere neden olmuştu. Çünkü Normandiya Düklüğü Fransa Krallığı’na bağlıydı bu sebeple Dük William’ın, dönemin Fransa Kralı I. Philippe’e (ö.1108) sadakatini sunması gerekiyordu ama Fatih William, İngiltere’yi fethettikten sonra bir Kral olmuştu. Bu durum da feodal hukuk sebebiyle iki krallık arasındaki en can alıcı meseleyi oluşturmaktaydı. Nihayetinde İngiltere Kralı’nın Fransa Krallığı’nda bulunan toprakları için bir başka krala sadakatini sunması durumu şüphesiz ki İngiltere Kralı’nın prestijini zedeleyen bir husustu.⁴ İngiliz hükümdarlarının Kıta

³ 1066’da gerçekleşen Hastings Muharabesi’yle beraber Normanların İngiltere’yi fethi için ayrıca bkz. David Bates, *William the Conqueror*, (New Haven: Yale University Press, 2016), 234-247.

⁴ Normandiya düklerinin Fransa kralına sadakatini sunma durumu oldukça tartışmalı bir konudur. Öyle ki Normanların 1066’daki İngiltere’yi Fethi öncesinde dahi Fransa krallarına sadakatini sunma durumuna dair elimizde bir örnek olduğu gibi bu örneği doğruluğu da şaibeli olarak gözükmemektedir. Buna göre Normandiya Dükü William 1060 yılında Fransa Kralı I. Philippe ile buluşup görüştikleri ve bu görüşme sırasında William’ın sadakati sunduğu düşünülmektedir. Fatih William’ın İngiltere’yi fethetmesinin ardından ise “*Rex Anglorum et dux*

Avrupası'ndaki Fransa topraklarında hakimiyet alanlarını genişletmesi taraflar arasında gerilimi arttıran asıl meseleydi. Bu genişleme ise Anjou Hanedanı'nın İngiltere Krallığı'nda başa gelmesiyle gerçekleşecekti. Fatih William'ın iki oğlu olan II. William (ö.1100) ve I. Henry (ö.1135) sıraya tahta çıkmışlardı. Ancak I. Henry'nin tek meşru varisi William Adelin (ö.1120) Manş Denizi'nden geçtiği sırada gemisi battığında hayatını kaybetmişti. Daha sonra “Beyaz Gemi Felaketi” olarak bilinen bu olay İngiltere’de taht krizine sebebiyet verdi. Bu kriz sırasında Bloisli Stephen (ö.1154) İngiltere tahtına çıkmıştı. Ancak Fatih William'ın kızı Adelya'dan (ö.1137) torunu olan Bloisli Stephen ile I. Henry'nin kızı ve o sırada Anjou Kontu Geoffrey Plantagenet (ö.1151) ile evli Matilda⁵ (ö.1167) arasında daha sonra “Anarşi Yılları” (1138-1153) olarak anılacak taht mücadelesi gerçekleşmişti. Bu mücadele sonucunda ise iki tarafın da galip geldiği söylenemez. Fakat 1153 yılında imzalanan Wallingford Anlaşması'na göre Stephen İngiltere Kralı olarak kalırken Stephen'dan sonra İngiltere tahtına geçecek kişi Matilda ile Geoffrey Plantagenet'in oğlu Henry (ö.1189) olmasına karar verilmişti.⁶ Anjou Kontu Geoffrey'in oğlunun II. Henry olarak İngiltere kralı olması ise İngiltere’de Angevin İmparatorluğu’nun başlangıcını temsil edecekti.

İngiltere’de II. Henry'nin henüz tahta çıkmadan önce 1152’de Akitanyalı Aliénor (ö.1204) ile yaptığı evlilik ise İngiltere ile Fransa arasındaki çatışmalarda yeni bir sayfayı açacaktı. Akitanya Dükü X. Guillaume'in (ö.1137) erkek bir varis olmadan hayatını kaybetmesinin ardından Fransa'nın güneybatısındaki büyük bir toprak parçasını temsil eden Akitanya Düklüğü, Aliénor’a miras kalmıştı. Aliénor babasının vefatından kısa bir süre sonra ilk evliliğini 1137’de Fransa Kralı VII. Louis (ö.1180) ile yapmıştı. Ancak bu beraberlik boyunca çiftin bir erkek çocuğu doğmadığı gibi VII. Louis ile Aliénor’un arası da iyi sayılmazdı. Bu doğrultuda Aliénor, 1152 yılında Fransa Kralı VII. Louis ile boşanmasının yalnızca sekiz hafta sonrasında, evlilikten iki yıl sonra İngiltere Kralı olacak olan II. Henry ile evlenmişti. Bu evlilik ilerleyen süreçte Akitanya’nın İngiltere kontrolüne geçmesi ile sonuçlanacaktı.⁷ Ancak II. Henry iktidarı ile başlayan ve İngiltere Krallığı dışında, Kıta

Normannorum” unvanlarını taşımaya başlamıştı. Bu tarihten itibaren I. Philippe, Fatih William’a eş bir kral muamelesinde yaklaşmıştır. Ancak feodal hukuk gereği Normandiya dükünün Fransa kralına sadakatini sunmak durumunda olması sebebiyle Anglo-Norman krallar ile Fransa kralları arasındaki ilişki çoğu kez gergin kalmıştır. Angevin Hanedanlığı döneminde ise İngiliz krallar Fransa kralının Normandiya üzerindeki egemenliği kabul ederek pek çok kez düklük üzerinden sadakatini sunmuşlardır. Daha detaylı bilgi için ayrıca bkz. C. Warren, Hollister, “Normandy, France and the Anglo-Norman Regnum.” *Speculum* 51, no. 2 (1976): 202–42.

⁵ 1114-1125 yılları arasında Kutsal Roma İmparatoru V. Heinrich (ö.1115) ile evli olan Matilda bu yıllar arasında Kutsal Roma İmparatoriçesi unvanını da taşıyordu.

⁶ Stephen ile Matilda arasında gerçekleşen bu anarşi dönemi ve Wallingford Anlaşması için ayrıca bkz. Jin Bradburry, *Stephen and Matilda: The Civil War of 1139-53*, (Gloucestershire: A. Sutton Publishing, 1996), 164-168.

⁷ John Gillingham, *The Angevin Empire*, 2.ed, (London: A Hodder Arnold Publication, 2001), 18.

Avrupası'nda Akitanya, Normandiya, Bretonya ve Anjou Kontluğu gibi pek çok bölgeyi kontrolüne almış Angevin İmparatorluğu uzun soluklu olmamış ve II. Henry'nin oğlu I. John (ö.1216) döneminde dağılmıştı. İngilizler I. John'un hükümdarlığında Fransa Kralı II. Philippe Augustus (ö.1223) ile giriştikleri mücadeleden büyük mağlubiyetle çıkmışlardı. II. Philippe, 1204'te Normandiya'yı tekrar ele geçirdiği gibi Bretonya ve Akitanya'da da büyük toprakları tekrar Fransa Krallığı'na kazandırmıştı.⁸ Plantagenet isminin etkisi de bu dağılmanın ardından ortaya çıkacaktı. I. John'un oğlu III. Henry (ö.1272), 1216'da henüz dokuz yaşında tahta çıkmıştı. III. Henry'nin tahta çıktığı bu dönem de Kıta Avrupası'ndaki Angevin İmparatorluğu Normandiya, Bretonya ve Akitanya'nın büyük bir bölümünü kaybetmişti. Fransızların II. Philippe Augustus döneminden itibaren başladıkları yükselişleri torunu IX. Louis (ö.1270) ile devam edecek ve 1259'da imzalanan Paris Anlaşması ile zirve noktasına çıkacaktı.

2.1. Araştırma Eserleri ve Yüzyıl Savaşları'nın Sebepleri

Esasen 1259 yılında imzalanacak olan Paris Anlaşması'na kadar İngiliz Kralları Kıta Avrupası'nda kaybettikleri topraklarda hak iddiasını devam ettirmişlerdi. Ancak III. Henry, Fransa Kralı IX. Louis'le imzaladığı 1259'daki Paris Anlaşması gereği eski Angevin mirasındaki topraklarındaki haklarından vazgeçmişti. III. Henry'nin bu anlaşmada Angevin topraklarından elinde tutabildiği Gaskonya ise Fransız Kralı'nın bir vassalı olması şartı ile İngilizlerde kalmıştı.⁹ Bu durum Yüzyıl Savaşları'nın çıkış sebebini arayan tarihçiler için dönüp baktıkları tarih olmuştu. Aşağıda da inceleyeceğimiz üzere pek çok tarihçi 1259 Paris Anlaşması'nı, Yüzyıl Savaşları'nın doğrudan veya dolaylı olarak sebebi olarak görmektedir. Bu nedenle bu bölümde bazı önemli Yüzyıl Savaşları tarihçilerinin bu olayı nasıl ve ne şekilde Yüzyıl Savaşları'nın sebebi olarak gördüğünü açıklayacağız. Böylece 1337 olarak tarihlendirdiğimiz Yüzyıl Savaşları'nın başlangıç noktasının hangi tarihi arka planda şekillendiği daha rahat anlaşılabilir.

Fransız tarihçi Édouard Perroy (ö.1974), bu anlaşmanın İngiltere-Fransa arasında oluşturduğu vassal-lord ilişkisinin Yüzyıl Savaşları'nın çıkmasındaki ana kaynağı oluşturduğunu belirtmiştir.¹⁰ Bu anlaşmanın getirdiği hukuki sorun sadece Perroy tarafından değil pek çok tarihçi tarafından da dile getirilmiş ve bunun Yüzyıl Savaşları'na neden olabilecek

⁸ Elizabeth Hallam ve Charles West, *Capetian France 987–1328*, 3rd ed. Taylor and Francis, (London: Routledge, 2020), 165-167. Labarge Margaret Wade, *Gascony England's First Colony 1204-1453*. (London: H. Hamilton, 1980), 130-131, 7-14.

⁹ İngilizlerin Akitanya'daki konumu için bkz. Pierre Chaplais, "English Arguments Concerning the Feudal Status of Aquitaine in the Fourteenth Century," *Bulletin of the Institute of Historical Research* 21, no. 64, (May 1948): 203–213. Malcolm Vale, *The Origins of the Hundred Years War The Angevin Legacy 1250-1340*, (Oxford: Clarendon Press, 1996), 50.

¹⁰ Édouard Perroy, *The Hundred Years War*, trans. W. B. Wells ed. David C. Douglas (London: Eyre & Spottiswoode, 1959), 61.

altyapıyı oluşturduğu düşünülmüştür.¹¹ İngiliz tarihçi Thomas Frederick Tout (ö.1929), ise bu savaşlar için iki ana sebebi gösterir: İngiliz Kralı'nın Gaskonya üzerinde Fransa Kralı'na sadakat sunma zorunluluğu ve İngiltere ve Fransa krallarının hakimiyetinde bulundurdukları topraklarda otoriteleri arttırarak krallıklarını merkezileştirme çabaları.¹² Ancak onun bu okumasında merkezileşme vurgusu, ulusal devletlerin kurulma süreciyle bağdaştırılmaya oldukça müsait bir açıklamadır. Esasen Tout merkezileşmeye çalışan devlet vurgusunu muhtemelen İngiliz ve Fransız krallarının kendi güç sahibi lordlarına karşı güçlenme çabasını vurgulamak adına yapmıştı. Ayrıca Tout her ne kadar modern millet-devlet kavramları ile Yüzyıl Savaşları'nı yorumlarken dikkatli olunmasını bizzat söylese de Yüzyıl Savaşları'nın bundan önceki İngiliz-Fransız çatışmalarından daha fazla ulusal husumete dayalı olduğunu, bunun da bilinçsiz bir şekilde husumetten beslenen bu ulusal bilinci yarattığını aktarır.¹³ Hatta bunun krallar ve kamuoyu nezdinde ne denli dikkate alındığı meçhul olsa da Yüzyıl Savaşları'nın çıkışı için bir sebep olarak görülebileceğini iddia eder.¹⁴ Ancak Tout'un ortaya attığı ulusal bilinç ve merkezileşme çabaları modern terminolojide kullanıldığı takdirde Yüzyıl Savaşları'nın yorumlanmasında sorunlara sebebiyet vermekteydi. Bu görüşün bir benzerini de 1947'de Tout ile aynı üniversitede görev yapmış Sir Frederick Maurice Powicke (ö.1963) ortaya atmıştı. Powicke de İngiltere ve Fransa arasında çıkan bu feodal sıkıntıyı aile içi kavgalarına benzetmişti. Ancak bu kavganın daha sonra dönüşerek ulusal düşmanlığa sebebiyet verdiğini yazmıştı.¹⁵ Günümüzün önemli Yüzyıl Savaşı araştırmacılarından olan Jonathan Sumption da 1259 Paris Anlaşması'nın getirdiği hukuki problemi kabul eder. Fakat Sumption, bu durumu sadece feodal hukukun getirdiği bir anlaşmazlık olmasından ziyade daha geniş çaplı yerel bir siyasi problemden bahseder. Buna göre 1259'dan sonra Gaskonya ve Fransa topraklarındaki yerel güç mücadelesi sürekli olarak sınır mücadeleleri ile devam etmiştir. Buradaki durum ilk başlarda yerel odaklar üzerinden şekillenmekteydi çünkü Normandiya'nın Fransızların eline tekrardan geçmesinin ardından İngiliz krallar, Fransa topraklarında hakimiyetinde bulunan topraklara nadiren gider olmuş ve Gaskonya elde tutulması zor bir hal almıştı. Esasında dolaylı olarak Sumption'nın fikri de İngiltere ve Fransa'nın Kıta Avrupası'ndaki topraklardaki

¹¹ Anne Curry, *The Hundred Years War*, (New York: Palgrave Macmillan Press, 2003), 22. Michael Prestwich, *Yüz Yıl Savaşları*, çev. Samet Özgüler, (İstanbul: Kronik Kitap, 2022), 2. W. Mark Ormrod, "England, Normandy and the Beginnings of the Hundred Years War 1259-1360", *England and Normandy in the Middle Ages*, ed. D. Bates, A. Curry (London: The Hambledon Press, 1994), 197. David Green, *Yüz Yıl Savaşları Bir Halk Tarihi*, çev. Mete Tunçay, (İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2021), 41, 44.

¹² T. F. Tout, *France And England Their Relations In The Middle Ages And Now*, (Manchester: The University Press, 1922), 114-115.

¹³ Tout, *France And England Their Relations In The Middle Ages And Now*, 95-96.

¹⁴ Tout, *France And England Their Relations In The Middle Ages And Now*, 119-120.

¹⁵ F. M. Powicke, *King Henry III and the Lord Edward*, (Oxford: Clarendon Press, 1966), 240.

hakimiyeti arttırma çabaları, Akitanya üzerindeki hukuki çıkmazla birleşmekteydi. Sumption ayrıca İngilizlerin Gaskonya'yı elde tutmak için yaptığı harcamaları da özellikle belirterek, Gaskonya'nın öneminin sadece ve hukuki bir anlaşmazlık olmadığını vurgulamak istiyordu ve bu durumu daha geniş ölçekte İngiltere ve Fransa'nın Kıta Avrupası'ndaki güç mücadeleleriyle birlikte değerlendiriyordu.¹⁶

Bu doğrultuda bir diğer İngiliz tarihçi Geoffrey Templeman (ö.1988) da Yüzyıl Savaşları'nın ana çıkış sebebinin İngiliz kralların Fransa topraklarında bulunan mülkleri olduğunu söylerken esasında yukarıda sözünü ettiğimiz 1259 Paris Anlaşması'nın vurgusunu diğer tarihçilerle paylaşıyordu.¹⁷ Ayrıca Templeman, İngiltere ile Fransa arasındaki gerilimi sadece Akitanya üzerinden açıklamakla kalmayıp bunun yanında İskoç-Fransız ittifakı, Papalık, Alçak Ülkeler ve Kutsal Roma İmparatorluğu gibi faktörlerin etkilerini de Yüzyıl Savaşları'nı tetikleyen etmenler olarak değerlendirmekteydi.¹⁸ Templeman'nın Akitanya'ya ilişkin feodal statü temelli açıklamalara İskoç ve Alçak Ülkeleri de eklemesi yeni bakış açılarının yolunu açtı. Bu savaşın sebeplerinin feodal ilişkiler ile açıklanmasının dışında bir görüşü Fransız tarihçi Philippe Wolff (ö.2001) dillendirmişti. Ona göre 1259 Paris Anlaşması; XIII. yüzyıl özelinde Fransa Kralı ile İngiltere kralları arasında feodal ilişkide sürdürülebilir bir görüntü çizse dahi XIV. yüzyıla gelindiğinde, bu ilişki feodal ilişkiler düzeyinde çok daha anormal karşılanmıştı. Wolff, araştırma eserlerinde pek çoğunun dikkat çektiği feodal ilişki bağlamını göz önünde bulundurmanın yanında Gaskonya ve Flaman bölgesinin ekonomik öneminin Yüzyıl Savaşları'nın patlak vermesindeki sebeplerden biri olduğunu öne sürer.¹⁹ Elbette yukarıda bahsi geçen ve savaşın feodal ilişkilerdeki çıkmaz sebebiyle çıktığını söyleyen tarihçiler de İngiltere ile Kıta Avrupası'nın ticari bağlarının farklıydılar. Ancak bu ekonomik sebeplerin Yüzyıl Savaşları'nda ana sebep olabileceği vurgusunu en etkin biçimde Philippe Wolff'ta görmekteyiz. Wolff için de feodal ilişkiler elbette önemliydi lakin 1337 yılına gelindiğinde, 1259 anlaşmasının getirdiği feodal yükümlülük artık bir nevi arkaik niteliğe sahipti. Bu doğrultuda Wolff, muhtemelen Geç Ortaçağ'da krallıkların hakimiyet dinamikliklerinin Yüksek

¹⁶ Jonathan Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle v.I* (London: Faber and Faber, 1999), 71-85.

¹⁷ G. Templeman, "Edward III and the Beginnings of the Hundred Years War," *Transactions of the Royal Historical Society* 2 (May 1952): 71.

¹⁸ G. Templeman, "Edward III and the Beginnings of the Hundred Years War," 86.

¹⁹ Malcolm Vale, "England, France and the Origins of the Hundred Years War," *England and Her Neighbours, 1066-1453: Essays in Honour of Pierre Chaplais*, eds. Michael Jones, Malcolm Vale, (London: The Hambledon Press, 1989), 205. İngiliz Krallığı'nın Gaskonya ile olan şarap ticareti için ayrıca bkz. Wade, *Gascony England's First Colony 1204-1453*. (London: H. Hamilton, 1980), 130-131. İngiliz Krallığı'nın Alçak Ülkeler ve Flamanlarla olan yün ticareti için bkz. Henry Lucas Stephen, *The Low Countries and the Hundred Years' War, 1326-1347*, (Massachusetts Ann Arbor: University of Michigan, 1929), 1-6.

Ortaçağ'dakinden farklılaştığını ve değiştiğini düşünerek olaya farklı bir perspektiften yaklaşmıştı.

Amerikalı tarihçi George P. Cuttino (ö.1991) ise Tout'un, Templeman'ın ve Wolff'un yazdıklarının yanında İngiltere ile Fransa arasında gerçekleşen çatışmaların, esasında 1259 Paris Anlaşması'nın diplomatik yolla çözüme koymadığı hatta yeni çıkardığı problemler olduğu şeklindeki görüşü tekrarlamıştı. Cuttino, Fransa krallarının Akitanya üzerinde kurmak istedikleri hakimiyeti Yüzyıl Savaşları'nın ana sebebi olduğunu düşünüyordu. Buna göre Fransızların Gaskonya üzerinde egemenlik kurma çabası İngiliz Kralı III. Edward'ın Fransa Kralı unvanını alarak savaşa girmesine sebebiyet verdi.²⁰ Yani III. Edward'ın Fransa tahtında hak iddia etmesinin sebebi Gaskonya üzerindeki egemenliğini meşrulaştırmaktı. Ancak bu araştırmacıların “egemenlik” ve “ulus” gibi modern terminolojide kullanılan terimleri Yüzyıl Savaşları'nda açıklamada kullanmaya çalışmaları anlam karmaşasına sebebiyet verebiliyordu. Çünkü onların kullanmış oldukları bu kavram Geç Ortaçağ İngiltere ve Fransa'sındaki durumla örtüşmüyordu. XIV. yüzyılda başlamış bu savaşlardaki krallıkların ne denli “ulusal” veya ne denli “egemen” devletler olduğu tartışmaya açıktı. Ancak bu savaşların ulusal krallıkları yarattığı konusunda ortak bir görüş yaygındı. İngiltere ve Fransa arasındaki problemlerin Norman Fethi'nden itibaren oluşan siyasi konjonktürde ele alan İngiliz tarihçi John Le Patourel (ö.1981), 1337'de başlayacak olan çatışmanın bu iki krallık arasında yaşanmış diğer çatışmalardan farkını feodal ilişkilerin değişerek daha ulusal amaçların benimsenmesine bağlıyordu. Hatta öyle ki Le Patourel Yüzyıl Savaşları'nın; “*Fransa'da kraliyet merkezileşmesi ve prensin bağımsızlığının iki ilkesinin tartışıldığı bir iç savaş olarak tanımlanabilir.*” şeklinde bir açıklaması olabileceğini dahi dile getirmişti. Ancak kendisi de diğer iki krallık arasındaki temel anlaşmazlığı burada görmüştü. 1337'de başlayacak olan savaş esasında 1259 sonrası gerçekleşen çatışmalarla benzer özellikler gösteriyordu ve iki kişi arasındaki feodal bir tartışma olarak nitelendiriliyordu. Le Patourel için bu savaş feodal bir anlaşmazlığın dışında ulusal bir mücadeleyi de temsil ediyordu: “*Fransızlar ve İngilizler birbirinden bir Fransız ve İngiliz oldukları için nefret ediyordu.*”²¹ Esasında yukarıda görüşlerine yer verdiğimiz tarihçilerin genellikle cevap aradığı soru; 1337'de patlak veren savaşın 1259 sonrası çıkan herhangi bir çatışmadan farkının ne olduğuydu. Bu soru yukarıda tartışıldığı üzere tarihçiler tarafından genellikle, İngiltere Kralı'nın Gaskonya/Akitanya'daki konumundan kaynaklanan feodal krize

²⁰ G. P. Cuttino, “Historical Revision: The Causes of the Hundred Years War.” *Speculum* 31, no. 3 (July 1956): 472.

²¹ John Le Patourel, *Feudal Empires Norman and Plantagenet*, ed. Michael Jones, bölüm. XI, (London: The Hambledon Press, 1984), 46.

referansla cevaplanmıştı. Fakat İngiliz tarihçi K. B. McFarlane (ö.1966) ise Yüzyıl Savaşları adlandırmasının hatalı olduğunu belirterek İngiltere ve Fransa arasındaki çatışmanın kökenlerini XIII. yüzyılda bulurken, bu köklerin sebep olduğu savaşların sonuçlarını XVI. yüzyıla kadar götürmektedir.²² McFarlane için 1200'lü yılların ikinci yarısında başlayan çatışmalar 1500 yılının ilk yarısına kadar sürmüştü ve içerisinde bir örüntü barındırıyordu. Esasında onun bu görüşü yanlış da sayılmazdı ve zaten bu sebepten dolayı Yüzyıl Savaşları'nın tarihlendirmesine dair tartışmalar bitmemiştir. Esasında bu tezde, XIV. yüzyıl İngiliz anlatılarına bakarak cevap aranacak bir diğer konu da budur. İngiliz anlatıları 1337'de başlayan İngiliz-Fransız çatışmasını bundan önceki her iki taraf arasındaki çatışmalarından ayırtıyorlar mıydı?

Ancak XX. yüzyıl tarih yazımı genel hattıyla Yüzyıl Savaşları'nın kökenini 1259 Paris Anlaşması'nın getirdiği feodal anlaşmazlıktan doğduğunu düşünüyordu. Bu feodal krizin neden 1259'un kısa süre ardından değil de 1337'de patlak verdiği ise değişen dönem şartlarına ve artık bir çıkmazın oluşmasına bağlanmıştı. Templeman ve Cuttino'ya göre bu gerilimin hüküm sürdüğü XIII. yüzyıldaki İngiliz Kralı I. Edward (ö.1307), Fransa Kralı IV. Philippe (ö. 1314) ve Papa VIII. Bonifatius (ö.1303) ile XIV. yüzyılda savaşmış olan İngiliz Kralı III. Edward, Fransa Kralı VI. Philippe ve Papa XII. Benedictus (ö.1342) aynı kişiler değillerdi.²³ Buradaki devrin ve insanların değiştiğine dair vurgu Geç Ortaçağ'da değiştiğine inanılan feodal düzenle alakalıydı ve bu fikri muhtemelen Geç Ortaçağ'ın bir değişim olduğu vurgusunu dillendiren Hollandalı tarihçi Johan Huizinga'dan (ö.1945) etkilenererek dile getirmişlerdi.²⁴ Cuttino bu değişim sürecinde aradan geçen zamanı: “1259'un kozmopolitliği ve hükümdarlığı, 1339'un milliyetçiliği ve egemenliği oldu.” şeklinde tanımlıyordu.²⁵ Cuttino'nun *hükümdarlıktan egemenliğe* dönüşüm vurgusu muhtemelen üstte de bahsettiğimiz krallıkların merkezileşmesine yaptığı bir göndermeyken *kozmpolitiklikten milliyetçiliğe* geçiş ise yine yukarıda bahsi geçen feodal düzendeki değişme bir vurguydu. Ancak “feodalite” ve “ulus” gibi kavramlara XX. yüzyılın sonunda İngiliz tarihçi Susan Reynolds'ın (ö.2021) etkisiyle eleştiriler getirilecekti. Reynolds için: “*feodalizm ve feodalite terimleri Ortaçağ toplumunu anlamakta manasız*

²² K. B. McFarlane, *The Nobility of Later Medieval England*, (Oxford: Clarendon Press, 1973), 5.

²³ Cuttino, “Historical Revision: The Causes of the Hundred Years War.” 472. Templeman, “Edward III and the Beginnings of the Hundred Years War,” 86.

²⁴ Johan Huizinga, *Herfsttij der Middeleeuwen* (1919) adlı kitabında XIV. ve XV. yüzyılda özellikle Fransa ve Alçak Ülkelerde Yüksek Ortaçağ'dan farklı olarak değişen çağı ortaya koymaktadır. Kitabın adından da anlaşılacağı üzere Huizinga, bu dönemi Ortaçağ'ın çöküş yılları olarak görmekteydi. Johan Huizinga, *The Waning of the Middle Ages*, trans. Frederick Jan Hopman, (Aylesbury: Penguin Books Hazell Watson & Viney Limited, 1987).

²⁵ “The cosmopolitanism and suzerainty of 1259 have become the nationalism and sovereignty of 1339” Cuttino, “Historical Revision: The Causes of the Hundred Years War.” 472.

kelimelerdir.”²⁶ Bunun yanında Reynolds ulus kavramının da kullanılışı ve algılanış biçiminin de bu dönem özelinde kafa karışıklığına sebep olduğunu söyler. Bu kafa karışıklığının sebebinin ise XIX. yüzyılda etkin olan milliyetçi akımın Ortaçağ tarih anlatılarına yansyarak, ulusal ifadesinin feodal veya kraliyetin zıttını karşılayacak şekilde yerleşmiş olmasından kaynakladığını belirtir.²⁷ Bu doğrultuda Cuttino’nun yaptığı çıkarım da muhtemelen bu etkinin sonucuydu. Reynolds’un getirdiği bu eleştirel bakış açısı Yüzyıl Savaşları’nın incelemelerini de etkiledi. Ancak tarihçilerde ulusal bilinç rolünün hâlâ tam olarak terkedilmediğini de söylemek gerekir. Öyle ki Christopher Allmand (ö. 2022) 1988’de kaleme aldığı *The Hundred Years War: England and France at War, c.1300-c.1450* adlı kitabında Yüzyıl Savaşları’nın sebebinin: “...değişen zamanın taleplerini artık karşılayamayan tarihi feodal düzenin yıkılması ve yerini giderek artan ulusal özelliklerinin bilincine varan bir uluslar düzeninin alması, bu kitabın konusunu oluşturan uzun çatışmanın temel nedeniydi.” şeklinde açıklıyordu.²⁸ Günümüzde de tarihçilerin, Yüzyıl Savaşları’nın başlangıç noktası için 1259 Paris Anlaşması’nı temel alarak anlatılarını bunun üzerinden şekillendirdiklerini görmekteyiz. Michael Prestwich, W. Mark Ormrod (ö. 2020) Anne Curry ve David Green gibi çağdaş tarihçiler 1259 Paris Anlaşması ile ortaya çıkan feodal anlaşmazlığı Yüzyıl Savaşları’nı başlatan temel sebep olarak görmeye devam etmekle birlikte ulusal bilinç ile savaşın bağdaştırması anlatısı biraz daha arka planda kalmıştır.²⁹ Ancak çağdaş tarihçiler Yüzyıl Savaşları’na sebebiyet verecek olayları anlatılarına ekleyerek kesin tarihler vermekten genellikle kaçınmaktadır. Amerikalı tarihçi Kelly DeVries Yüzyıl Savaşları adının ve dönemselleştirmesinin XIX. yüzyılda oluşturulmuş bir kavram olduğunu ve o dönemin yazarlarının 1337-1453 yıllarına spesifik bir önem atfetmediğini belirtmektedir. Bundan yola çıkarak, Yüzyıl Savaşları’nın hem coğrafi hem de tarihi perspektifini genişletmeyi önermektedir.³⁰ Bunun sebebi ise muhtemelen savaşın nedenini tek bir olaya üzerinden açıklamanın getireceği anlamlandırma eksikliklerinden sakınmaktır. Böylece Prestwich, Curry, Green ve Ormrod gibi çağdaş tarihçiler Yüzyıl

²⁶ Susan Reynolds, *Kingdoms and Communities in Western Europe, 900–1300*, (Oxford: Clarendon Press, 1997), 8-9.

²⁷ Susan Reynolds, *Kingdoms and Communities in Western Europe, 900–1300*, 252-254.

²⁸ Christopher Allmand, *The Hundred Years War England and France at War, c.1300-c.1450*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1988), 7.

²⁹ Araştırma eserlerinin ele alındığı bu bölümün ilerleyişinde, Malcolm Vale’in *England and Her Neighbours, 1066-1453: Essays in Honour of Pierre Chaplais* adlı kitapta "England, France and the Origins of the Hundred Years War," bölümdeki yazısından yararlanılmıştır. W. Mark Ormrod, "England, Normandy and the Beginnings of the Hundred Years War 1259-1360 ", *England and Normandy in the Middle Ages*, ed. D. Bates ve A. Curry (London: The Hambledon Press, 1994), 197. W. Mark Ormrod, *Edward III* (Cornwall: Yale University Press, 2011) 26. Anne Curry, *The Hundred Years War*, (New York: Palgrave Macmillan Press, 2003), 32-38. David Green, *Yüz Yıl Savaşları Bir Halk Tarihi*, çev. Mete Tunçay, (İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2021), 139-142.

³⁰ Kelly Devries, "The Hundred Years Wars: Not One But Many", *The Hundred Years War II: Different Vistas*, eds. Andrew Villalon, Donald Kagay, (Leiden: Brill, 2008), 3-7.

Savaşları'nın çıkış sebebini ortaya koydukları bölümlerde Normanların İngiltere'yi Fethi (1066), İngiliz Kralı II. Henry'nin Akitanyalı Elanor ile evliğı, 1200 yılındaki Le Goulet Anlaşması³¹ ve en nihayetinde 1259'daki Paris Anlaşması'nı beraber ele alarak değerlendirmektedirler.³²

3.1.Tezde Ele Alınacak XIV. Yüzyıl İngiliz Anlatıları

Yüzyıl Savaşları'nın ilk safhası olarak nitelendireceğimiz 1337-1360 yıllarının, İngiliz anlatıları açısından oldukça çeşitli ve Ortaçağ'a göre çok eserin kaleme alındığı bir dönem olduğu pekâlâ söylenebilir. Dönem hakkında yazan İngiliz kronik yazarlarının hepsinin eserlerini konumuzu ilgilendiren tarih aralığında yazmadıkları bilinmektedir. Fakat, daha geç tarihli olanlardaki veriler Fransa ile yapılan savaşlara ilişkin veriler içermeleri nedeniyle oldukça değerlidir. Ancak tezde bu dönemi ele alan her anlatı aynı ölçüde kullanılmayacak bazı kaynak diğerlerine nazaran ön plana çıkacaktır. Bunun temel sebebi sıklıkla ele alınan kaynakların yazarlarının konumu, içerisinde barındırdığı veri ve anlatım türü açısından öne çıkmasıdır. Ayrıca girişte bu anlatılar hakkında sadece bir ön izleme yapılacak bunun dışında anlatılar ile ilgili bilgiler metin içerisinde gerekli görüldüğü yerde aktarılacaktır. Ön plana çıkacak anlatılardan ikisi olan Jean le Bel (ö.1370) ve Jean Froissart'ın (ö.1405) kronikleri yazarları İngiliz olmamalarına rağmen bu tez içerisinde İngiliz anlatıları başlığı altında dikkate alınacaktır. Bunun ana sebebi Jean le Bel'in Liège'li, Jean Froissart'ın Valenciennes doğumlu, Kıta Avrupası'nda yaşam sürmüş ve eserlerini Fransızca yazmış kişiler olmalarına rağmen anlatılarını gerek patronajlarının İngiliz yanlısı olması gerekse her ikisinin de İngiltere'ye olan seyahatlerinden etkilenecek anlatımlarında III. Edward ve İngiliz yanlısı tutumları sergilemelerinden kaynaklanmaktadır. Bu iki kronik yazarı o dönemde tekrar popülerlik kazanan Arthur romanslarından³³ etkilenip eserlerini kaleme almış ve bu türden eserlerdeki Kral Arthur imajlarını kullanarak şövalye ideallerini eserlerine yansıtmışlardır.

Jean Le Bel'in günümüze ulaşabilen tek el yazması 1861 yılında Châlons-sur-Marne kütüphanesinde bulunmuştur. III. Edward'ın tahta çıktığı 1327 ile 1360 yılları arasındaki

³¹ Le Goulet Anlaşması, 1200 yılının Mayıs ayında İngiltere Kralı John'un Fransa Kralı II. Philippe Augustus ile imzaladığı ve İngiliz Kral John'un Fransa Kralı Philippe Augustus'a bağlılık yemini ederek, Fransa'daki İngiliz toprakları için 20.000 marklık ödeme yaptığı anlaşmaya verilen addır

³² Curry, *The Hundred Years War*, 28-35. Green, *Yüz Yıl Savaşları Bir Halk Tarihi*, 41-44. Ormrod, *Edward III*, 26,31. Michael Prestwich, *Plantagenet England 1225-1360*, (New York: Oxford University Press, 2005), 293-294.

³³ V. yüzyılın sonu VI. yüzyılın başında yaşadığına ve Britanya'yı Anglo-Sakson istilasına karşı savunduğuna inanılan efsanevi kraldır. Bu efsane, edebi şöretini ise XII. yüzyılda Geoffrey Monmouth'un *Historia Regum Britanniae* (Britanya Krallarının Tarihi) adlı kitabıyla beraber kazanmıştı. Tez içinde kullandığımız kaynaklar olan Jean le Bel ve Jean Froissart gibi isimlerin etkilendiği Arthur romansları da XII. yüzyıl sonrası gelişen bu edebiyatın bir yansımasıdır.

olayları kroniğine işleyen le Bel, muhtemelen anlatısını 1357-1360 yılları arasında kaleme aldı. Kroniğin şu anda en yaygın kullanılan edisyonu Jules Viard (ö.1939) ve Eugène Déprez (ö.1961) tarafından günümüz Fransızcasına 1904-1905 yıllarında aktarılmıştır. Bu tezde ise, 2011 yılında Nigel Bryant tarafından İngilizce çevrilmiş hali kullanılacaktır. Ancak gerekli görülen yerlerde eserin Fransızcası olan Jules Viard ve Eugène Déprez'in edisyonunda da yararlanılacaktır.³⁴ Jean le Bel'i bu kroniği yazmaya itense dönemin Hainault kontunun kardeşi John Hainault'ın³⁵ (ö.1356) isteği olmuş ve onun patronajında eserini yazmıştır. John Hainault ile Jean le Bel'in arasındaki bu patronaj ilişkisi sonucunda Jean Le Bel 1327 yılında John Hainault ile İngiltere ve İskoçya'ya gitmiştir. Yani kroniğin ilk 39 bölümünü içeren ve 1340 yılına kadar olan bilgilerin pek çoğunu tanıklık ettiği olaylara dayanarak yazması muhtemeldir.

Jean Froissart ise le Bel'e nazaran eserini kaleme aldığı dönemden günümüze kadar popülaritesini korumuş nadir yazarlardandır. Hayatı boyunca İngiltere Kraliçesi Philippa, Kral III. Edward, III. Edward'ın en büyük oğlu Prens Edward, İskoçya Kralı II. David ve Clarence Dükü ve III. Edward'ın bir diğer oğlu olan Lionel (ö.1368) gibi önemli isimlerin himayesinde bulunmuştur.³⁶ Bu saraylarda bulunmasına vesile olan yolculuğu ise henüz 24 yaşında gerçekleşmiştir. Bulunduğu Hainault Kontluğu'ndan genç sayılabilecek bir yaşta patronaj bulmak için ayrılmış ve bu desteği ilk olarak III. Edward'ın eşi Kraliçe Philippa'dan bulmuş ve 1362-1369 yılları arasında onun himayesinde kalmıştır. Kraliçenin yanında kaldığı dönem onu oldukça etkilemiş olacak ki *Le Joli Buisson de Jonece* adlı eserinde kraliçe için "beni yaratan oydu" demiştir.³⁷ Froissart eseri için materyal toplamaya 1356'da İngiltere ve Fransa arasında gerçekleşecek Poitiers Muharabesi sonrası başlamış, 1361-1368 yılları arasında da kaleme almaya girişmişti. Bu tezde kullanılan Froissart kroniği ise İngiltere Kralı VIII. Henry'nin (ö. 1547) isteği üzerine XVI. yüzyılda Berners Lordu John Bouchier (ö.1533) tarafından İngilizce tercüme edilmiş versiyonudur.³⁸ Ünü yazıldığı yüzyıldan günümüze kadar gelen Froissart kroniğinin, 150'den fazla el yazması Avrupa ve Kuzey Amerika'daki 30 farklı kütüphanede

³⁴ Nigel Bryant, "Introduction" *True Chronicles of Jean le Bel*, trans. Nigel Bryant, (Woodbridge: The Boydell Press, 2011), 14. Jean le Bel, *Chronique de Jean de Bel*, eds. Jules Viard, Eugène Déprez vol.I (Paris: Pour la première fois pour la Société de l'histoire de France, 1904). Jean le Bel, *Chronique de Jean de Bel*, eds. Jules Viard, Eugène Déprez vol.II (Paris: Pour la première fois pour la Société de l'histoire de France, 1904).

³⁵ John Hainault (ö.1356) o dönemki Hainault kontu I. William'ın (ö.1337) kardeşidir.

³⁶ Antonia Gransden, *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*, (New York: Routledge Press, 1998), 89.

³⁷ Jean Devaux, "From the Court of Hainault to the Court of England: The Example of Jean Froissart", *War, Government and Power in Late Medieval France*, ed. Christopher Allmand, (Liverpool: Liverpool University Press, 2000) 1.

³⁸ Jean Froissart, *The Chronicles of Froissart*, trans. John Bouchier, Lord Berners, ed. G.C. Macaulay, (New York: Macmillan Press, 1904).

bulunmaktadır. Dört parçadan oluşan kronik 1322-1400 yılları arasındaki olayları içermektedir. Froissart kroniğinin birçok farklı el yazmasının bulunması sebebiyle gerekli görülen yerlerde en güvenilir kabul edilen Fransızca ve farklı İngilizce çevirilerinden yararlanılacaktır.³⁹

Şövalye ideallerini benimseyerek Arthur romansları tarzında eser veren Kıta Avrupası'ndaki Jean le Bel ve Jean Froissart dışında, Sir Thomas Gray'in (ö.1369) *Scalacronica* adlı Anglo-Norman dilinde yazılmış eseri de tezde sıkça başvurulacak İngiliz anlatılarından. Ancak Sir Thomas Gray, le Bel ve Froissart'ın aksine seküler bir kâtip değil gerçek bir şövalyedir. Babasıyla aynı adı taşıyan Gray, babası gibi İngiliz ordusunda savaflara da katılmıştır. Bu şövalyenin eserini kaleme almaya başlaması ise 1355 yılında İskoçlar tarafından tutsak alınmasının ardından başlamıştı. Edinburgh Kalesi'nde esareti sırasında yazmaya başladığı eseri genel olarak Norman Fethi'nden (1066) 1362 yılına kadar sürmektedir. Gray bu eseri kaleme almasını ise bir rüya alegorisi ile eserinin başında açıklamaktadır. Bu rüyada Gray'e dönemin pek çok ünlü kronik yazarı gösterildikten sonra kendisinden de bir tarih anlatısı sunulması istenir.⁴⁰ Ancak bu anlatı ve I. Edward öncesi olan bölümler bu tezde kullanılan *Scalacronica* edisyonunda yoktur. *Scalacronica*'nın bulunması ise XVI. yüzyılda *Corpus Christi College, Cambridge, MS 133* içinde John Leland (ö.1552) tarafından gerçekleşmiştir. Ancak VIII. Henry'nin isteği üzerine hazırlanan ve John Leland yaptığı bu *Scalacronica* edisyonu bir özet niteliği taşıyordu. İlk kapsamlı *Scalacronica* yayımı ise XIX. yüzyılda Joseph Stevenson (ö.1895) editörlüğünde gerçekleşmişti. Bizim tezimizde kullanacağımız *Scalacronica* ise Sir Harbet Maxwell tarafından İngilizceye çevrilmiş versiyonudur.⁴¹

Tezde oldukça sık kullanacağımız diğer kaynaklarsa; *Rolls Series* edisyonları kapsamında XIX. yüzyılda yayımlanmış olan Robert Avesbury (ö.1359), Adam Murimuth (ö.1345), Geoffrey Baker (ö.1360) ve Henry Knighton (ö.1396) gibi kronik yazarlarının eserleridir.⁴² Bu seri içinde ilk ele alacağımız yazarlar olan Robert Avesbury ile Adam Murimuth'un kronikleri, Edward Maunde Thompson (ö.1929) edisyonu ile 1889'da bir arada basılmıştır. Tezde bu edisyonun 2012 yılında Oxford University Press'ten tekrardan basılmış halinden yararlanılmıştır. Bu iki kronik yazarının Yüzyıl Savaşları tarih anlatısındaki önemi

³⁹ Jean Froissart, *Chronicles of England, France, Spain, and the Adjoining Countries: From the Latter Part of the Reign of Edward II to the Coronation of Henri IV*, trans. Thomas Johnes, (London: Bradbury and Evans Printers, 1857). Jean Froissart, *Oeuvres de Froissart Chroniques*, vol. XVIII, ed. Kervyn de Lettenhove. (Osnabruck: Biblio Verlag, 1967)

⁴⁰ Andy King, "Sir Thomas Gray's *Scalacronica*: a Medieval Chronicle and Its Historical and Literary Context." (master's thesis, University of Durham, 1998), 31-39.

⁴¹ Sir Thomas Gray, *Scalacronica*, ed. Joseph Stevenson (Edinburgh: Maitland Club, 1836). Sir Thomas Gray, *The Scalacronica*, trans. Sir Harbet Maxwell (Glasgow: J. Maclehose, 1907).

⁴² Rolls Series için ayrıca bkz. M. D. Knowles "Presidential Address: Great Historical Enterprises IV. The Rolls Series." *Transactions of the Royal Historical Society* 11 (1961): 137-59.

İngiliz Kraliyeti'ndeki belgelere olan erişimleri ve belirli olaylara bizzat tanık olmalarından kaynaklanmaktadır. İlk olarak St. Paul Kilisesi'nde görevli olan Adam Murimuth'a bakıldığında; Westminster'daki devlet kaynaklarına doğrudan ulaşımı olduğu gibi, II. Edward ve III. Edward tarafından pek çok kez Papalığa görüşmelere gönderilecek kadar da kraliyete yakın bir isim olduğu görülmektedir.⁴³ Murimuth'un "*Continuatio Chronicarum*" adını verdiği ve I. Edward'ın iktidarının sonundan, III. Edward'ın tahta çıkışı ve Yüzyıl Savaşları'nın ilk safhası hakkında önemli bilgiler barındıran kitabı 1303 ile 1347 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır. Murimuth kroniğinin başında çok daha erken bir tarihi kapsayan bir anlatı sunamamasının sebebi ise Westminster'da daha önceye götürebileceği kaynak bulamaması olarak göstermektedir.⁴⁴ Ortaçağ İngiliz tarih yazımının önde gelen uzmanlarından Antonia Gransden (ö.2020) böylesine seçkin kariyeri olan Murimuth'un anlatısının bir hayal kırıklığı olduğunu düşünmektedir.⁴⁵ Gransden'in bu tepkisi muhtemelen sahip olduğu ve erişebileceği kaynaklardan nazaran kısa ve öz bir eser veren Murimuth'tan daha kapsamlı bir anlatı beklemesinden kaynaklanmaktaydı. Bununla birlikte Murimuth'un oldukça vatanperver olduğunu ve Papalık ve Fransız karşıtlığı bir tutum takındığını da belirtmektedir.⁴⁶ Onun bu tutumunu özellikle III. Edward'ın Fransa tahtında hak iddiasını yazdığı kısımlarda açıkça görmek mümkündür.⁴⁷

Edisyonu Adam Murimuth kroniği ile yapılan ve yayımlanan Robert Avesbury'nin eseri ve kendisi hakkında bilimiz ise daha kısıtlıdır. Edward M. Thompson'ın bu edisyonundan önce 1720 yılında Thomas Hearne (ö.1735) tarafından da yayımlanmış olan Robert Avesbury'ye dair elimizdeki bilginin oldukça kısıtlı olduğu söylenebilir. Elimizdeki bu sınırlı bilgiye göre Avesbury'nin Canterbury Başpiskoposluğu'nda bir kâtip olduğu ve Oxford Üniversitesi'nde eğitim görmüş biri olabileceği söylenebilir.⁴⁸ *Historia de Mirabilibus Gestis Edwardi III* adını verdiği eser 1308-1356 yılları arasını kapsarken genel çerçevede III. Edward'ın dönemindeki askerî zaferlerin bir anlatısıydı ve bununla birlikte İngiliz krala oldukça yoğun övgüyü

⁴³ Gransden, *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*, 29-30.

⁴⁴ Trevor Russell Smith, "A Handlist of Manuscripts Containing Adam Murimuth's '*Continuatio Chronicarum*.'" *Scriptorium* 73 (2019): 146.

⁴⁵ Gransden, *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*, 30.

⁴⁶ Gransden, *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*, 66-67.

⁴⁷ Edward M. Thompson'ın bu edisyonunda kullandığı el yazması ise *British Museum Harley MS. 3836*'yı temel alırken buna ek olarak yedi farklı el yazmasının da katkısı vardır. Thompson'ın eklediği diğer el yazmaları: *College of Arms Arundel MS. 18*, *British Museum Additional MS. 32,167*, *Queen's College, Oxford MS. 304*, *British Museum Cotton MS. Claudius E. VIII*, *British Museum, Magdalen College MS. 53* *Magdalen College, British Museum Royal MS. 18 A. XVIII*, *British Museum Cotton MS. Nero D. X*, *British Museum Cotton MS. Otho C. II*. Adam Murimuth, Robert of Avesbury, *Adae Murimuth Continuatio Chronicarum; Robertus de Avesbury de Gestis Mirabilibus Regis Edwardi Tertii*, ed. Edward Maunde Thompson, (New York: Cambridge University Press, 2012).

⁴⁸ Gransden, *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*, 67.

barındırıyordu. Ancak onun bu dili anlatısının Yüzyıl Savaşları açısından değeri azaltmıyordu. Çünkü anlatısını çoğunlukla belgelere ve bizzat görgü tanıklarına dayandırıyor. Ayrıca kullandıkları belgelerde Adam Murimuth ile benzerliklerin olması aynı kaynaklardan beslediklerini gösterebileceği gibi iki kronik yazarının birbirlerini tanıyor olabileceğini de gündeme getirmektedir.⁴⁹

Geoffrey Baker, Oxfordshire/ Swinbrook da yaşamını sürdürmüş ve eserini Sir Thomas de la More adlı bir şövalyenin isteği üzerine yazmış seküler bir katiptir. Kroniğinin içinde kendisinden Osney’de yaşayan bir “*kâtip*”⁵⁰ olarak bahsetmesinin dışında Baker’in hayatına dair bilgiler oldukça kısıtlıdır. Eserinin ilk bölümlerinde Adam Murimuth’tan oldukça istifade eden Baker’ın kroniği II. Edward’ın tahtan indirilişi ve III. Edward’ın tahta çıkışıyla ilgili de oldukça değerli bilgileri barındırmaktadır. Bu bilgileri olaylara bizzat şahitlik etmiş olan Thomas de la More’dan alıyor olması, bu bölümlerin önem arz etmesindeki ana etkeni.⁵¹ Geoffrey Baker’in günümüzü ulaşmış sadece iki elyazması bulunmaktadır. Bunlardan biri *Oxford, Bodleian Library MS 761* iken bir diğeri *British Library Cotton MS Appendix LII*’dir. Tezde kullanacağımız Baker’ın kroniğinin edisyonunu yapan Edward M. Thompson, iki el yazmasında da eksik parçaların olması sebebiyle ikisinden de yararlanmaktadır.⁵² 1303’ten 1356 yılına kadar olan bir süreye kapsayan bu kronikte, vatanperver ve kral yanlısı tutum metninin hemen hemen her yerine yansımıştır. Tez içinde de örneklerini görüleceği üzere Baker, Yüzyıl Savaşları’nın yol açtığı duygularla birlikte İngiltere Krallığı’nın düşmanlarına karşı anlatısında net tavırlar sergilemiştir.

Yukarıda bahsi geçen Thomas Gray, Jean le Bel, Jean Froissart, Adam Murimuth, Robert Avesbury, Geoffrey Baker birer seküler katiptiler. Bu yönüyle bu yazarlar III. Edward ve Geç Ortaçağ döneminde başlayan tarihyazımındaki değişimin de birer temsilcisiydiler. Geç Ortaçağ öncesinde ise, okuryazar olanların büyük kısmı dün adamları zümresine mensup olduğu için, doğal olarak tarih eserleri de bu zümre mensupları tarafından kaleme alınıyordu. Tarihyazımında gerçekleşen bu değişimin anlatıların da içeriği ve tarzının değişmesine neden oldu. Belirli aile veya kişilerin isteği üzerine patronaj ile anlatılarını kaleme alan bu yazarların kronikleri, seküler imgelere ve konulara daha fazla yer vermeye başlamışlardı. Daha önce de bahsettiğimiz üzere o dönemde tekrardan popülerite kazanan Arthur romanslarındaki şövalye

⁴⁹ Bizim tezde kullanacağımız Avesbury edisyonunda genel olarak üç el yazması kullanılmıştır: *British Museum Harley MS. 200*, *Bodleian Library Douce MS. ve 128*, *Trinity College Cambridge MS. R. v. 32*.

⁵⁰ “*clericus*”

⁵¹ Edward M. Thompson, “Introduction”, *Chronicon Galfridi Le Baker De Swynebroke*, ed. Edward M. Thompson, (Oxford: Clarendon Press, 1889) v-vi.

⁵² Edward M. Thompson, “Introduction”, *Chronicon Galfridi Le Baker De Swynebroke*, xii-xvii.

idealleri ve seküler motifler temelinde ortaya konan vatanperver tavır bu kronik yazarların benimsedikleri yeni değerleri temsil etti.⁵³

Bu seküler yazarların aksine tezde sıklıkla kullanılan Henry Knighton Kroniği'nin yazarı ise Leicester'da bulunan St Mary of the Meadows manastırında Augustinci bir din görevlisiydi. Leicester'da yaşayan biri olması sebebiyle Yüzyıl Savaşları'nda III. Edward'ın en yakın komutanlarından olan ilk Lancaster Dükü Henry Grosmont (ö.1361) ve III. Edward'ın oğlu aynı zamanda Henry Grosmont'un damadı John Gaunt'un (ö.1399) etkisi ve bir nevi himayesi altındaydı. Kroniği X. yüzyıldan 1395 yılına kadar olan bir süreyi kapsarken, eserini muhtemelen III. Edward'ın hayatını kaybedip II. Richard'ın (ö.1400) tahta çıktığı 1377 yılının ardından kaleme almaya başlamıştı.⁵⁴ Knighton'ın kroniğini bu denli geç kaleme almış olması muhtemelen onun anlatısını değerlendirenler için odak noktası III. Edward'tan ziyade II. Richard dönemi olmuştur. Ancak bu onun 1377 yılı öncesi verdiği bilgilerin değerini azaltmadığı gibi III. Edward dönemi için anonim olmayan önemli dini yazarlardan biri olması sebebiyle ayrı bir değer dahi katmıştır.⁵⁵ Bunun dışında Knighton'ın Lancaster Düklüğü ile olan bağları sebebiyle bilgi kaynaklarının da birincil kişilerden oluşabileceğini pekâlâ söyleyebiliriz. Bu tezde 1337 yılı öncesi için 1895 yılında Joseph R. Lumby tarafından yapılan Latince edisyonlu baskıyı, 1337 sonrası içinse G.H. Martin tarafından 1995'te İngilizceye tercüme edilmiş neşri kullanacağız.⁵⁶ Ele alınacak her iki kitapta da Knighton'un mevcut iki el yazması da kullanılmıştır.⁵⁷

Konumuz bağlamında önemli olan bir diğer kronik ise *Lanercost* olacaktır. 1201-1346 yılları arasındaki olaylara anlatısında yer veren bu kroniğin anonim yazarının kimliği konusunda tartışmalar mevcuttur. Bu tartışmalar, eserin 1839'da Latince edisyonunu yapan Joseph Stevenson (ö.1895) ile 1913'te Sir Herbert Maxwell'in (ö.1917) İngilizce çevirisine bir giriş yazan James Wilson (ö.1923) arasında gerçekleşmekteydi. Stevenson, kroniğin Fransisken rahipler tarafından kaleme alındığına dair kanıtlar sunarken, Wilson Kuzey İngiltere'deki Lanercost Manastırı'ndaki görevlilerin bu eserde etkili olduğunu yazmaktadır.⁵⁸ Fransiskenler

⁵³ Gransden, *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*, 61-62.

⁵⁴ G.H. Martin, "Introduction" *Knighton's Chronicle 1337-1396*, trans. G.H Martin, vol. II (Oxford: Clarendon Press, 1995), xv-xvi.

⁵⁵ Gransden, *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*, 159.

⁵⁶ Henry Knighton, *Chronicon Henrici Knighton*, ed. J. R. Lumby, vol. I, (London: Rolls Series, 1895). Henry Knighton, *Knighton's Chronicle 1337-1396*, trans. G.H Martin, vol. II (Oxford: Clarendon Press, 1995).

⁵⁷ Bunlardan ilki *British Library's Cottonian collection*, *Tiberius C. VII* ve *Claudius E. III* iken ikincisi *Tiberius C. VII*'dir.

⁵⁸ Joseph Stevenson, "Preface" *Chronicon de Lanercost 1201-1346*, ed. Joseph Stevenson (Maitland Club, Edinburgh 1839). 1. xx1. James Wilson, "Introduction" *The Chronicle of Lanercost*, trans. Sir Herbert Maxwell (Glasgow: J. Maclehose, 1913), ix-xxx1.

üzerine uzmanlaşmış İngiliz tarihçi Andrew George Little (ö.1945) ise kroniğin birden fazla kişinin katkıda bulunduğu Fransisken bir din adamı tarafından yazılan bir kronik olduğunu ancak son katkıyı yapan yazarın Lanercost Manastırı'ndan Augustinci bir keşiş olduğunu düşünmektedir.⁵⁹ Lanercost'un lokal olaylarla olan ilgisi Yüzyıl Savaşları ve İngiliz-İskoç savaşlarının incelemesinde onu önemli bir kaynak haline getirmektedir. Bu tezde Lanercost kroniğinin Sir Herbert Maxwell tarafından İngilizceye çevirdiği versiyonu kullanılmıştır.⁶⁰

Özellikle bahsettiğimiz bu kroniklerin dışında elbette pek çok farklı anlatıdan tez boyunca yararlanılacak ve XIV. yüzyıldaki İngiliz anlatılarında Yüzyıl Savaşları'nı algılayış biçimleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bununla birlikte bu yüzyılda değişim içerisinde olan tarihyazımının tarihi olaylara etkileri de gösterilmek istenmektedir. XIV. yüzyılda Ortaçağ Avrupası'nda özellikle de ticaretin gelişmiş olduğu Alçak Ülkeler, İngiltere ve Kuzey Fransa'da tarihyazımını bir değişim içerisindeydi. Buradaki aristokrasi arasında patronaj yoluyla tarih yazdırmak yaygınlaşmaya başlamıştı. Bu yüzyıllardan önce büyük çoğunlukla din adamlarınca ve Latince kaleme alınan eserler, yerlerini seküler katipler tarafından yazılan eserlere bırakmaya başladı.⁶¹ Amerikalı tarihçi Gabrielle M. Spiegel, bu değişimi incelediği alan Fransa ve Alçak Ülkeler özelinde olsa da İngiltere'nin benzer bir değişim içerisinde olduğunu pekâlâ söyleyebiliriz. Bu hususta İngiliz tarihçi Matthew Kempshall XIII. ve XIV. yüzyıllarda tarihyazımının siyasi tavsiye ve eğitim için birincil araç haline geldiğini ve bu sebepten dolayı entelektüel ve bilimsel bütünlüğünü kazandığını söylemektedir.⁶² Ancak İngiltere'deki tarihyazımının daha farklı şekilde ilerlediğini belirtmek gerekir. Çünkü Fransa'da yaşanan durum X. yüzyılda Fransa'da tacı ele geçiren Capet Hanedanlığı'nın kendi meşruiyetleri sağlamak adına giriştikleri bir hareketin sonucuydu. İngiltere'nin III. Edward döneminde tarihyazımındaki ana değişim ise tarihyazımının seküler kişilerce yapılmaya başlanması ve anlatımların biçimleriyle türünün değişerek içerisinde barındırdığı vatanperver unsurlardı. Yukarıda ele aldığımız ve tezde de kullanacağımız diğer İngiliz anlatılarının çoğunun seküler katipler tarafından ele alınmış olması bu dönemdeki değişimin en belirgin özelliğiydi. Antonia Gransden, XIV. yüzyılda İngiliz tarihyazımında kralın ve hükümetinin giderek gücünü arttırdığını ve bunun da dolayısıyla tarihyazımını etkileyerek bu dönemdeki tarih anlatılarında

⁵⁹ A. G. Little, "The Authorship of the Lanercost Chronicle." *The English Historical Review* 31, no. 122 (April 1916): 270.

⁶⁰ Maxwell ve diğer Lanercost edisyonları, bilinen en eski el yazması olan *British Museum, Cottonian MSS. Claudius D. VII*'yi kullanmaktadır.

⁶¹ Gabrielle M. Spiegel, "Forging the Past: The Language of Historical Truth in Middle Ages." *The History Teacher* 17, no. 2 (February 1984): 268.

⁶² Matthew Kempshall. *Rhetoric and the Writing of History, 400-1500*, (Manchester: Manchester University Press, 2011) 439.

propaganda izlerine rastlandığını aktarmaktadır.⁶³ Ancak Gransden'in burada vurguladığı propaganda kelimesini günümüzdeki algılanışından farklı bir yere koyarak değerlendirmek gerekir. Çünkü bu dönemdeki propaganda muhtemelen kraliyet ve hükümetin baskısıyla sistematik bir şekilde okuyucuyu etkisi altına alarak kendi eylemlerini meşrulaştırma çabasını tamamiyle içermiyordu. Hatta bu dönemdeki tarih yazarları tutundukları vatanperver ve kraliyet yanlısı tutumu bilinçli gerçekten metinlerdeki değerlere aynı zamanda inanarak takınıyorlardı. Yani krallıkla bağlantısı olduğunu bildiğimiz ve vatanperver tutumları ile ön plana çıkan Adam Murimuth ve Robert Avesbury, muhtemelen III. Edward'ın Fransa tahtındaki hakkı olduğuna gerçekten gönülden inanıyorlardı ve metinlerindeki Fransız karşıtlığı onların gerçek duygularını yansıtıyordu. Ayrıca Chris Given-Wilson'un da belirteceği üzere bir propaganda metni kısa ve öz olacak şekilde hazırlanmalı ve mesajını anlaşılır bir dille aktararak kafa karıştırıcı olmamalıydı. Ancak bu dönemde ele aldığımız eserler Given-Wilson'un bu tanımlamasına uymaktan oldukça uzaktı.⁶⁴ Bu sebeple bu yüzyıllarda İngiliz tarihyazımında gerçekleşen değişimde Gransden'in, değindiği propaganda ifadesini günümüz bağlamından ziyade sadece soylu kişilerin tarihyazımına olan ilgisini arttırma şeklinde değerlendirmek daha doğru olacaktır. Böylece genel bağlamda XIV. yüzyıl İngiliz tarihyazımının bu dönemde giderek seküler katiplerin kalemi altına girdiğini ve III. Edward dönemi özelinde gerçekleşen savaşlar gereğince oldukça vatanperver tutumlar sergilediklerini söyleyebiliriz. Bunun yanında ele alınan Froissart, le Bel, Gray ve hatta Murimuth ile Avesbury'nin o dönemde tekrar yükselişe geçen Kral Arthur romanslarından etkilenecek, anlatı içerisinde şövalyelik idealleri olan; onur, yiğitlik, gurur, şan ve şöhret gibi temalara yer verdiklerini de eklemek gerekir.⁶⁵

4.1. Tezin Ana Teması ve Metodu

Bu tez Yüzyıl Savaşları başlığı altında Türkiye'de yayımlanan ilk tez olması hasebiyle Türk okuyucusuna; Ortaçağ Avrupası'nda İngiltere ile Fransa'nın giriştiği bu mücadelenin tarihteki önemini göstermeyi hedeflemektedir. Bu iki Krallığın tarih anlatısında oldukça önemli bir yeri teşkil eden bu dönem, XIV. yüzyıldaki İngiliz tarihyazımı çerçevesiyle aktarılacaktır. Ancak bunu sadece salt bir savaş anlatısı şeklinde değil dönemin yazarlarının düşünce dünyası içerisinde açıklamak ve anlatma çabası bu tezde esas olacaktır. Tezin ana ileriyeşi XIV. yüzyıl

⁶³ Gransden, *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*, xii.

⁶⁴ Fatih Durgun, "Power and Identity in Lancastrian England, 1399-1461: A Study of English Historical Writing in the Fifteenth Century", (PhD diss., İhsan Doğramacı Bilkent University, 2013). 31. Chris Given-Wilson, *Chronicles: The Writing of History in Medieval England*, (London: Hambledon and London, 2004), 206. Gransden propaganda değerlendirmeleri için ayrıca bkz. Antonia Gransden, "Propaganda in English Medieval Historiography", *Journal of Medieval History* 1, no. 4 (December 1975): 363-381.

⁶⁵ Gransden, *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*, 60-61.

İngiliz tarih yazımının Yüzyıl Savaşları'nın ilk safhasını teşkil eden 1337-1360 yılları arasındaki zaman diliminin haricinde III. Edward imajına da odaklanacağından ötürü 1327 yılından başlayarak bir anlatım sunacaktır. Bu tez boyunca Yüzyıl Savaşları'nın bu dönemin kroniklerine yansımaları, XIV. yüzyıl İngiliz tarih yazımında oluşan III. Edward imajını ve bu dönemde artık yavaş yavaş değişim içerisine girmiş Geç Ortaçağ tarih yazımındaki başkalaşımı göstermeye çalışılacaktır. Tez anlatımı ve teması Yüzyıl Savaşları ekseninde ilerlediği için bölümlendirmesi de Yüzyıl Savaşları'nda gerçekleşen olaylara göre ayrılmıştır.

Bununla beraber tezde ön plana çıkacak bir diğer konu da XIV. yüzyıl İngiliz tarih yazımında III. Edward'ın imgesinin yansımaları olacağı için tezin ilk bölümü II. Edward'ın tahtan indirilişi ve III. Edward'ın tahta çıkış sürecine odaklanacaktır. Bu bölümde III. Edward'ın tahta ne şekilde ve hangi koşullarda çıktığını gösterecek ve dönem anlatılarının II. Edward'ın tahtan indirilişini ne şekilde meşrulaştırmaya çalıştıklarına odaklanılacaktır. Ayrıca bu süreçle birlikte İngiliz tarih yazımında III. Edward imajının ne şekilde inşa edildiği de ortaya konacaktır.

İkinci bölüm ise III. Edward'ın tahta çıktığı 1327 yılından başlayarak Yüzyıl Savaşları'ndaki ilk sıcak çatışmayı teşkil eden 1340 Sluys Deniz Muharebesi'ne olan süreci işleyecektir. Bu bölüm içerisinde Capet Hanedanlığı'ndan Fransa Kralı IV. Charles'ın (ö.1327) hayatını kaybetmesinin ardından tahta çıkan Valois Hanedanlığı'ndan VI. Philippe (ö.1350) ile III. Edward arasındaki ilişki ve III. Edward'ın neden ve ne şekilde Fransa tahtında hak iddia ettiği anlatılacaktır. Bunun yanında bu hak iddiasında İngilizlerin ve Fransızların argümanları tarih yazımı çerçevesinde ele alınarak, savaş kararı alan İngiltere Kralı III. Edward'ın yol haritası gözlemlenecektir. İngiliz Kralı'nın Fransa ile savaşta aldığı aksiyonların incelenmesinin ardından gerçekleşen 1340 Sluys Deniz Muharebesi ile bu bölüm noktalanacaktır.

Üçüncü bölüm 1340 yılından 1346 yılındaki Crécy Muharebesi'ne değin gerçekleşen olaylara değinecektir. Bu bölümde 1340-1346 yılları arasında gerçekleşen Breton Veraset Savaşı'nı İngilizler ve Fransızların ne şekilde kendi lehlerine kullanmaya çalıştıkları ve 1344 yılındaki başarısız barış girişimi ele alınacaktır. Son olarak, İngilizlerin zaferiyle sonuçlanan ve Yüzyıl Savaşları açısından çok önemli kazanımlarla sonuçlanan Crécy Muharebesi İngiliz tarih yazımına yansıdığı şekilde anlatılacaktır.

Dördüncü ve son bölüm ise 1347-1360 yılları arasındaki gelişmeleri konu alacaktır. Bu bölüm içerisinde Crécy'nin ardından Calais'in İngilizler tarafından alınması, Dizbağı Şövalyeliği'nin ortaya çıkışı ve Veba salgını gibi konular ele alınırken bu sürecin Yüzyıl Savaşları'ndaki yeri gösterilecektir. Bunun dışında yine bu bölümde Papalığın aracılık ettiği

ancak başarısızlıkla sonuçlanan barış görüşmeleri ve İngilizlerin Fransa topraklarında gerçekleştirildiği büyük yağma akınlarına mercek tutulacaktır. Tüm bunların ardından ise Yüzyıl Savaşları'nda İngilizlerin bir diğer büyük zaferi olan ve Fransa Kralı II. Jean'ın (ö.1364) esir alındığı 1356 Poitiers Muharebesi incelenecektir. Ardından ise 1356-1360 yılları arasındaki İngiliz-Fransız ilişkileri ele alınacak ve 1360 yılında III. Edward'ın Fransa tahtındaki haklarından vazgeçtiği 1360 Brétigny Anlaşması ile bu bölüm sonlandırılacaktır.

Elbette yukarıda sıraladığımız bölümlerin hepsinde olaylar XIV. yüzyıl İngiliz tarih yazımı çerçevesi içerisinde ele alınmaya çalışılacaktır. Anlatı yazarlarının bu olaylara olan yaklaşımı ve bu yaklaşımları neden kaynakladığı açıklanacaktır. Dolayısıyla bu olayların neden İngiliz anlatılarında farklı şekilde kendilerine yer buldukları gösterilmeye çalışılacak ve gerekli görülen bazı yerlerde Fransız ve Alman kaynaklarıyla da bunlar desteklenecektir. Böylece bu çalışma Türk literatüründe eksik kalmış Avrupa tarihi, Yüzyıl Savaşları ve XIV. yüzyıl İngiliz tarih yazımı gibi konulara katkıda hedeflemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

III. Edward'ın Kraliyet İmajının Oluşumu

1.1.II. Edward'a Karşı Tutum

III. Edward'ın, babası II. Edward yerine 1327 yılında tahta çıkma süreci İngiliz tarihi içinde oldukça sancılı gerçekleşmiştir. 1307 yılında taç giyen II. Edward'ın hükümranlılığı dönem kroniklerinde, I. İskoç Bağımsızlık Mücadelesi'ndeki (1296-1328) başarısızlığı, meşverete uymaması ve Winchester Kontu Hugh Despenser⁶⁶ (ö.1326) ile olan ilişkisi üzerinden eleştirilmişti. Bu döneme dair Jean le Bel, kroniğinin henüz başında: *“İngiltere’de Kral Arthur döneminden beri iki “yiğit ve bilge” kral arasında her zaman bir tane daha az bilge ve kahraman bir kral olmuştur.”* diyerek bize dönemin ruhuna dair önemli bir anekdot sunmaktadır.⁶⁷ Bu anekdota göre, iki kral arasındaki daha az bilge ve kahraman olan kişi bariz şekilde II. Edward'dır. Le Bel, I. Edward'ın neden yiğit ve bilge bir kahraman kral olduğunu İskoçlara karşı elde ettiği başarılar üzerinden okur ve ardından II. Edward'ı da İskoçlara karşı aldığı başarısız sonuçlar üzerinden yerer. Şüphesiz le Bel'in kroniğindeki bu kısa II. Edward anlatısında onu yerme çabası III. Edward'ı daha da yüceltme amacını barındırır. Jean le Bel'in III. Edward ile katıldığı İskoçya Seferi'nin ardından İngiliz Kralı yüceltme çabası, eserinin baş kahramanın “Soylu Kral Edward”⁶⁸ olarak tanımlandığı III. Edward olmasından anlaşılabilir. Le Bel'in, II. Edward'ı İskoçya'daki askerî başarısızlıklar üzerinden yererek onu İngiliz Krallığı'na layık görmemesini, III. Edward'ın İskoçları yendikten sonra Kral Arthur'a⁶⁹ benzetmesiyle paralel değerlendirmek gerekmektedir.⁷⁰ Le Bel'in, anlatısında ideal şövalye olarak gördüğü III. Edward'ı övme amacıyla II. Edward dönemini yediğini düşünebiliriz.

⁶⁶ 1287/89-1326 yılları arasında yaşamış Winchester Kontu Hugh Despenser, II. Edward'ın döneminin en tartışmaları figürlerinden biriydi. 1307 yılında II. Edward'ın tahta çıkmasıyla beraber onun da Kraliyet içindeki konumu giderek yükseldi. 1320'li yıllara gelindiğinde II. Edward'ın en yakın danışmanı konumuna yükselen Despenser, aynı zamanda İngiltere'nin de en önemli soylularından biri olmuştu.

⁶⁷ Jean le Bel, *“yiğit ve bilge”* olarak gördüğü kralları, metnin Fransızca orijinalinde *“vaillans”* sözcüyle ifade ederken, İngilizce tercümede *“worthy”* ifadesi kullanılmıştı. Bunu Türkçeye aktarırken de yazarın zihnindeki ideal kral algısı göz önüne alınarak *“yiğit ve bilge”* şeklinde kullanmayı uygun gördük. Le Bel, *True Chronicles of Jean le Bel*, 22. Jean le Bel, *Chronique de Jean de Bel*, ed. Jules Viard, Eugène Déprez vol.I (Paris: Pour la première fois pour la Société de l'histoire de France, 1904), 4.

⁶⁸ Jean Le Bel kronik boyunca III. Edward'ın için “Soylu” ifadesi ısrarla kullanır ve diğer kral ve kişiler için bu tip yakıştırmaları “onurlu” ve “hak etmiş” değilse kullanmamaktadır. Tezin üçüncü bölümünde le Bel'in kimlerin soylu kimlerin olmadığı ayrımını yaptığı konusu ele alınmıştır.

⁶⁹ V. yüzyılın sonu VI. yüzyılın başında yaşadığına ve Britanya'yı Anglo-Sakson istilasına karşı savunduğuna inanılan efsanevi kraldır. Bu efsane, edebi şöretini ise XII. yüzyılda Geoffrey Monmouth'un *Historia Regum Britanniae* (Britanya Krallarının Tarihi) adlı kitabıyla beraber kazanmıştı. Tez içinde kullandığımız kaynaklar olan Jean le Bel ve Jean Froissart gibi isimlerin etkilendiği Arthur romansları da XII. yüzyıl sonrası gelişen bu edebiyatın bir yansımasıdır.

⁷⁰ Le Bel, 65.

Fakat o dönemi bize aktaran Henry Knighton, Thomas Gray, ve Geoffrey le Baker gibi pek çok diğer kaynakta da II. Edward dönemine dair olumsuz yargıların bulunması, le Bel'in dilinin o dönemdeki genel literatürün bir yansıması olduğunu bize göstermektedir.

Kroniklerin II. Edward yönetimine karşı olumsuz yaklaşımları, Kral'ın hükümlerliği sırasında yaşanan sorunlardan kaynaklanıyordu. Buna sebep olan olaylardan biri; II. Edward ile baronları arasında 1307-1311 yıllarında gerçekleşen güç mücadelesiydi. Bu mücadeleye neden olan ekonomik ve siyasi sebeplerin dışında ana tartışma konularından biri de Cornwall Kontu Piers Gaveston (ö.1312) üzerineydi. II. Edward ile yakın ilişkisi olduğu bilinen Piers Gaveston, İngiltere'deki diğer soylularda hoşnutsuzluğa sebep olmaktaydı.⁷¹ Bu sorunun çözümü için Kont, pek çok kez sürgüne gönderilse de Kral ile olan yakın ilişkisi nedeniyle sonradan hep geri çağırılmıştı. Kral, Gaveston ile İngiltere'de onu istemeyen soylu kesimin arasında kalmıştı. II. Edward, Gaveston'un İngiltere'de kalması için 1311 yılından gücünü kısıtlayan yönetmelikler gibi çeşitli düzenlemelerle bu durumu aşmaya çalışmıştı. Ancak bunlar II. Edward ile soylu kesim arasındaki gerilimi düşürmeye yetmemişti. İngilizlerin bu iç çekişmelerle boğuştuğu sırada ise İskoçların, Robert Bruce (ö.1329) liderliği altında İngilizlere karşı mücadeleye girişmesi, İngilizler için bambaşka bir soruna neden olmuştu. İskoçların Kuzey İngiltere topraklarına yaptıkları akınlara karşılık olarak II. Edward, 1314 yılında İskoçya'ya büyük bir sefer düzenlenmişti. Fakat bu onun için tam anlamıyla bir felaket olmuştu. 24 Haziran 1314 yılında gerçekleşen Bannockborn Muharebesi, İngilizler adına çok büyük bir mağlubiyetle sonuçlanmıştı.⁷² II. Edward'ın İskoçlar karşısındaki başarısızlığı, III. Edward'ın İskoçlara karşı kazandığı galibiyetlerden dolayı kronik anlatılarında daha büyük bir prestij kazanmasına neden olacaktı. İlerleyen bölümlerde III. Edward'ın İskoçlara karşı zaferle döndüğü bir mücadele sonrasında, kroniklerin III. Edward ile Kral Arthur arasında kurduğu bağlantıdan açıkça görebileceğiz.

Kroniklerin II. Edward'ın yönetimine takındıkları olumsuz yargının bir diğer nedeni, İngilizlerin Kıta Avrupası'ndaki topraklarında yaptıkları stratejik hataydı. Buna göre II. Edward, Fransa'da o dönemde İngiliz Krallığı'nın kontrolünde bulunan Akitanya topraklarına

⁷¹ II. Edward ile Piers Gaveston'un arasındaki ilişkinin dostluktan öte eşcinsel bir ilişki olduğuna dair belli iddialar vardır. Ancak Ortaçağ dünyasında kesin yargılar ile böyle olduğunu söylemek doğru değildir. Fakat dönemin anlatıları bu ikili arasındaki dostluğun bir miktar fazla olduğu konusunda hem fikir gözükmemektedir ama yine de bunun kesin ifadelerle eşcinsel bir ilişki olduğunu söyleyemeyiz. II. Edward ile Piers Gaveston'un ilişkisinin arkadaşlıktan öte olduğuna dair vurguların olduğu anlatılar için bkz. *Annales Paulini, In Chronicles of the Reigns of Edward I and Edward II*, ed. William Stubbs, (Cambridge: Cambridge University Press, 2012), 255. Lanercost, 184. Murimuth, 9. Thomas Walsingham, *Quondam Monachi S. Albani Historia Anglicana Volume 1 Ad 1272-1381*, ed. Henry Thomas Riley (London: Longman Green Longman Roberts and Green, 1863), 121. Anlatıların alıntılandığı kitap ve bu ilişki için detaylıca bkz. Pierre Chaplais, *Piers Gaveston : Edward II's Adoptive Brother*, (Oxford: Clarendon Press, 1994), 6-13.

⁷² Scott L. Waugh, *England in the Reign of Edward III*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1991), 11.

danışmanlarının uyarılarına rağmen yeterli garnizon yerleştirmemişti.⁷³ Bu durum, II. Edward yönetimi için bir başarısızlık addedilmeyebilirdi. Ancak dönemin Fransa Kralı IV. Charles'ın bu topraklara el koymaya çalışması, II. Edward'ın danışmanlarının endişelerini haklı çıkarmıştı. Kronikler için bu durum, II. Edward'ın meşverete uymamasının siyasi bir yansımasıydı. Onun bu hareketi geleceğin kralı III. Edward için de bir probleme neden olmuştu. Çünkü IV. Charles'ın Akintanya üzerine yaptığı bu harekât sonrası II. Edward, aynı zamanda Fransa Kralı IV. Charles'ın kız kardeşi olan eşi Kraliçe Isabella (ö.1358) ile en büyük oğlu Edward'ı barış görüşmesi yapmak için Fransa'ya göndermişti.⁷⁴ Fakat kronikler, Kraliçe'nin adadan bu ayrılışının nedenini üzerine daha farklı açıklamalar getirmişlerdir. Bunlardan biri olan le Bel, Hugh Despenser nedeniyle Kraliçe'nin hayatının tehlikede olduğunu düşündüğünü ve bu korku sebebiyle oğluyla birlikte adadan ayrıldığını yazmıştı. Jean Froissart ise Kral ile Kraliçe'nin arasındaki anlaşmazlık sebebiyle Isabella'nın gizlice Fransa'ya geçtiğini aktarmaktaydı.⁷⁵ Bahsedilen bu iki kronik yazarının Kraliçe'nin Fransa'ya geçişini IV. Charles'ın Akintanya'yı ilhak çabasına vurgu yapmadan yansıtmış olmalarının sebebi; geleceğin kralı III. Edward'ın annesiyle yapmış olduğu bu seyahat sırasında, Fransa Kralı IV. Charles'a sadakat/bağlılığını sunmuş olmalarından kaynaklanıyordu.⁷⁶ Froissart ve le Bel'in, bu tutumu muhtemelen kendi anlatılarında Kral Arthur ile özdeşleştirecekleri III. Edward'ın imajını korumak içindi. Bu iki yazarın, Kraliçe'nin Fransa seyahati üzerine verdiği bilgilerdeki farklılığı görmek için diğer İngiliz kaynakları olan; Geoffrey le Baker, Thomas Gray ve Henry Knighton gibi kronik yazarlarının eserlerine de başvurulabilir. Çünkü bu üç kronik, le Bel ve Froissart'ın aksine Kraliçe'nin II. Edward tarafından Fransa'ya ateşkes için gönderildiği hususunda oldukça nettir.⁷⁷ Jean le Bel ve Jean Froissart'ın, şövalye ideallerini yansıtmaya çalıştıkları anlatımlarında, bu olaya Kraliçe Isabella'nın duygularını eklemişlerdi ki bu durum oldukça doğaldı. Çünkü bu tür anlatımlarda, kadınlara kötü davranılması bir şövalyelik onuru açısından büyük bir ayıptı.⁷⁸ Bu anlatım aracılığıyla le Bel, eserini isteği üzerine yazdığı Kont John

⁷³ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 91.

⁷⁴ Curry, *The Hundred Years War*, 38.

⁷⁵ Le Bel, 24-25, Froissart, 4-5.

⁷⁶ İngiliz Kralı III. Henry ile Fransa Kralı IX. Louis arasında imzalanan 1259 Paris Antlaşması'na göre III. Henry, Akintanya bölgesi için Fransa Kralı'na sadakati sunmayı etmeyi kabul etmişti. Bu sebeple II. Edward 1325 yılında Akintanya Dükü'ne en büyük oğlu III. Edward'a verdiğinde III. Edward Fransa Kralına bağlılığını sunmak durumunda kalmıştı. Malcolm Vale, *The Origins of the Hundred Years War The Angevin Legacy 1250-1340*, 50.

⁷⁷ Baker, 19-20. *Scalacronica*, 71. Knighton, 430.

⁷⁸ "Şövalyelerin ilk görevi Katolik Kilisesini ve yetiştirdiği kiliseyi korumak, ikincisi efendisi ve anavatanını korumak, üçüncü olarak kadınlar, dullar, kimsesiz çocuklar, zayıf ve yardıma muhtaçları korumaktır." Sidney Painter, *French Chivalry: Chivalric Ideas and Practices in Mediaeval France* (New York: Cornell University Press, 1964) 80.

Hainault⁷⁹ için yardıma muhtaç bir kadına yardım eden kurtarıcı soylu bir şövalye imajı yükleyebilmişti. Froissart ise 1362-1369 yılları arasında Kraliçe'nin himayesinde bulunmuş ve *Le Joli Buisson de Jonece* adlı eserinde Kraliçe için “beni yaratan oydu”⁸⁰ diyen biri olarak, Kraliçe için korkmuş ve kurtarılması gereken bir kadın imajı çizmekten, anlaşmazlık sonrası Fransa'ya kendi iradesiyle gitmiş daha mücadeleci bir kadın portresi çizmiştir. Yüksek ihtimalle bir hükümet katibinin elinden anonim *The Anonimale Chronicle* ise Kraliçe'nin Fransa'ya geçme sebebinin Hugh Despenser ve çevresindekilerin şeytani planları ve yanıltıcı tavsiyeleri olduğunu aktarmaktadır.⁸¹

2.1.II. Edward'ın Tahtan İndirilme Süreci

II. Edward'ın iki krallık arasında barışı sağlaması için Fransa'ya gönderdiği Kraliçe Isabella ve Prens Edward'ın adaya geri dönmeyi reddetmesi, II. Edward'ın tahtan indirilme sürecinin başlangıcı olarak kabul edilebilir. II. Edward, oğlu ile Aralık 1325'te direkt iletişime geçerek annesi olsun ya da olmasın geri dönmesini ve sadakatini bildirmesini istemiştir. Ancak II. Edward'ın bu girişimi işe yaramamış ve Şubat 1326'da Kraliçe ve Prens için tutuklama kararı çıkartmıştır.⁸² Kraliçe Isabella, erkek kardeşi IV. Charles'tan talep ettiği sığınma ve yardım isteğinden olumlu karşılık alamamasının ardından rotasını Alçak Ükelere çevirdi. Kraliçe Isabella ve Prens Edward, bir nevi isyan bayrağı çektikleri için İngiliz ana karasına dönmek için kuşkusuz ki bir askeri desteğe ihtiyaç duyuyorlardı. Bir müttefik arayışı ile Alçak Ükelere geçmiş olan Kraliçe, aradığı desteği Hainault Kontluğu'nda bulacaktı. Burada yardım istediği Hainault Kontu John, le Bel'in betimlemesiyle, acıklı göz yaşlarıyla Kraliçeye: “*herkes onu yüziüstü bıraksa da onun bırakmayacağını ve hayatı pahasına ona yardım edeceğini*” söylemekteydi.⁸³ Le Bel'in şövalye idealleriyle bezenen anlatımı içinde Hainaultlu John, yardıma muhtaç bir kadına yardım eden şövalye gibi gösterilmeye çalışılsa da Kont'un bu yardımı karşılıksız değildi. Hainault Kontluğu, yapılan yardım karşılığında Hainaultlu Philippa ile Prens Edward'ın diplomatik evliliği ile 10.000 sterlinlik bir çeyiz kazanmıştı.⁸⁴ Bunun o dönemde İngiliz Krallığı için ne kadar çok yüklü bir miktar olduğunu, III. Edward'ın tahta çıkmasının ardından bu borcu ödemek için tacını rehin vermeyi düşünecek duruma gelmesinden anlamak mümkündür.⁸⁵ Ancak bu evliliğin uzun vadede İngiliz Krallığı'nın lehine bir durum

⁷⁹ Le Bel, 2. Dönemin Hainault Kontu I. William'ın erkek kardeşi. I. William'ın eşi Valois'li Joan, Kraliçe Isabella'nın kuzeni olduğu gibi III. Edward'ın da kayınvalidesidir.

⁸⁰ Jean Devaux, “From the Court of Hainault to the Court of England: The Example of Jean Froissart”, 1.

⁸¹ Childs, Wendy R., ve John Taylor, ed. *The Anonimale Chronicle 1307 to 1334: From Brotherton Collection MS 29*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2013) 119.

⁸² Ormrod, *Edward III*, 36.

⁸³ Le Bel, 27, Froissart, 6.

⁸⁴ Ormrod, *Edward III*, 39.

⁸⁵ Ormrod, *Edward III*, 39.

oluşturduğu söylenebilir. Çünkü bu durum iki ülke arasında XIII. yüzyıldan beri halihazırda gelişmiş olan ticari ilişkileri arttırabileceği gibi⁸⁶ aynı zamanda İngilizlerin, Yüzyıl Savaşları'nın ilk safhasındaki (1337-1360) önemli bir müttefik bulmaları anlamına geliyordu.

Kraliçe Isabella ve Prens Edward aradıkları desteği bulmalarının ardından, Eylül 1326'da 1500 kişilik bir kuvvetle İngiltere kıyılarına çıktılar. Muhafiflerinin bu gücüne karşılık II. Edward, ada genelindeki lordlarından teoride yaklaşık 50.000 kişilik bir kuvveti talep edebilirdi.⁸⁷ Ancak pratikte II. Edward'ın, bu dönemde böyle büyük bir ordu toplayabilmesi ve gereksinimleri karşılayabilmesi mümkün olmadığı gibi öyle bir otoriteye de sahip değildi. Hatta öyle ki II. Edward, o dönemde eşi ve oğlunun İngiltere topraklarına girişine engel olabilecek güce dahi sahip değildi.⁸⁸ Bununla beraber Kraliçe ve maiyetindekiler İngiltere'deki soylu kesimden de destek almayı başarabilmişti. Kraliçe ve Prens Edward, adaya ayak bastıktan sonra Lancaster Kontu Henry (ö.1345) ile II. Edward'ın iki üvey kardeşi olan Norfolk Kontu Thomas of Brotherton (ö.1338) ve Kent Kontu Edmund of Woodstock'un (ö.1330) desteği elde etmişti.⁸⁹ Kraliçe Isabella, soyluların yanı sıra halktan da bir destek görmek amacıyla Londra sakinlerine bir mektup göndermiş, Hugh Despenser'i ortadan kaldırmak ve krallığı kurtarmak için onlardan yardım istemişti.⁹⁰ Kraliçe'nin Londralılara gönderdiği mektup karşılığını bulmuş ve ahali II. Edward'ın çıkarttığı sahte papalık beraatına uymayarak Kraliçe'nin yanında yer almıştı. Le Bel, II. Edward'a karşı girişilen bu hareketten oldukça etkilenmiş olmalı ki Prens Edward'ın Ada'ya çıkmasının ardından ondan artık “genç kral” olarak söz etmeye başlamıştır.⁹¹ II. Edward ile Hugh Despenser, Londralıların ve İngiliz soyluların onlara karşı tavır almasının ardından Bristol'a kaçmak zorunda kalmıştı.⁹² Ancak bu onların kurtuluşu için yeterli olmamıştı. Kraliçe ve maiyetindekiler ilk önce babası olan ve aynı adı taşıyan Hugh Despenser'i (ö.1326) ele geçirdiler ancak asıl öfkenin beslendiği ve Kral'ın yakını olan oğul Hugh Despenser yakalanamamıştı. Fakat Bristol'de sıkışmış olan II. Edward ve oğul Despenser Kraliçe Isabella ve muhaliflere dayanamamış, Ocak 1326 yılında ele geçirilmişlerdi.⁹³ Oğul Hugh Despenser yakalandıktan sonra yargılanma sürecini anlatan kaynaklar, ona karşı olan negatif tutumu eserlerine de yansıtmışlardır. Bu tutumun en net örnekleri olan Le Bel ve Froissart, oğul

⁸⁶ O yıllarda İngiliz ihracatının kontrolü büyük oranda yabancılara aitti ki bu yabancılar arasındaki en çok görülenler Flamanlar ve Flanderslilerdi. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v. 1 .41-42.

⁸⁷ Ormrod, *Edward III*, 41.

⁸⁸ Knighton, v.I, 431.

⁸⁹ Le Bel, 28. Froissart, 9. Baker, 21.

⁹⁰ Mektup için: *The Anonimale Chronicle 1307 to 1334*, 125-127.

⁹¹ Le Bel, 28.

⁹² Knighton, v.I, 432. Baker, 22-23.

⁹³ Ormrod, *Edward III*, 41.

Despenser'in yargılanış anlatısında "eşcinsel" "sapık" gibi ifadeler kullanılmaktadırlar.⁹⁴ Ancak bu ifadeler o dönemde kişileri itibarsızlaştırmakta kullanılan etkili ifadelerdi ve le Bel ve Froissart dışında rastladığımız ithamlar değillerdi. Gray, Murimuth, Baker ve Knighton gibi pek çok diğer kronik yazarı, Despenser'e karşı böyle ithamlar yöneltmezken onun sadece dört parçaya bölünerek infaz edildiğini aktarmaktadırlar.⁹⁵

3.1.II. Edward'ın Tahtan İndirilişini Meşrulaştırma Problemi

Kraliçe Isabella ve destekçilerinin, Hugh Despenser'i yargılayarak idam ettirmesinin ardından, II. Edward'ın ne olacağı sorusu gündeme gelmişti. Ancak Ortaçağ'da bir kralın tahtından indirilmesi için oldukça sağlam sebepler bulunmak zorundaydı. Bununla birlikte II. Edward'ın tahttan nasıl ve ne şekilde indirileceği, III. Edward'ın meşruiyeti açısından da önemliydi. Çünkü iki yüzyıl sonra William Shakespeare'in (ö.1616) de belirteceği üzere: *"Dünyevi hiç kimse Tanrı'nın seçtiği vekili tahtan indiremezdi"*.⁹⁶ Kralların sahip olduğu bu kutsiyete ek olarak, İngiltere'de bir kralın tahtan indirilmesi 1066'daki Normanların, İngiltere'yi Fethi'nden beri tecrübe edilmemiş bir uygulamaydı. Bu nedenle meşru bir kralı tahtan indirmek için oldukça iyi gerekçeler bulunmalıydı. Öyle ki geçmişte baron ayaklanmaları karşısında zor duruma düşen İngiliz Kralları; John ve III. Henry dahi tahttan indirilmemişti.⁹⁷ II. Edward içinse iki seçenek var gibi gözükmekteydi: Krallığı kendi rızası ile oğluna bırakabilir veya direnebilirdi. Ancak direnmesi oldukça zordu bir taraftan en büyük destekçisi Hugh Despenser'i kaybetmiş diğer taraftan ise pek çok İngiliz soylusu Kraliçe Isabella'yı desteklemekteydi.

Bu esnada muhaliflerin ana problemi; Ortaçağ siyaset düşüncesi ve hukuku çerçevesinde gereği, II. Edward'ın tahtan indirilmesinin nasıl meşrulaştırılacağı konusuydu. Daha önce de aktardığımız üzere, eğer II. Edward meşru olmayan bir şekilde tahtan indirilirse, III. Edward'ın tahta çıkış meşruiyeti de sorgulanabilirdi. Bu nedenle muhalifler, II. Edward'ın yönetimine karşı, 13 Ocak'ta bir bildiri yayımladılar. Bu bildiride II. Edward'ın, neden krallığı yönetmemesi gerektiği; yönetmek için yetersiz olması, Kiliseye zarar vermesi, Krallığa karşı yeminini çiğnemesi, krallıktaki soylulara zarar vermesi ve meşverete uymaması temelinde

⁹⁴ Le Bel, 31. Froissart, 11.

⁹⁵ Baker, 24-25. Knighton, 441. *Scalacronica*, 73. Murimuth, 51.

⁹⁶ William Shakespeare, *The Tragedy of Richard II*, eds. Barbara A. Mowat, Paul Werstine, (New York: Simon & Shuster, 2016) 113.

⁹⁷ Claire Valente, "The Deposition and Abdication of Edward II," *English Historical Review* 113, no. 453 (September 1998): 852.

meşrulaştırmaya çalışılmaktaydı.⁹⁸ Fakat muhaliflerin yayımlamış oldukları bu bildiri, İngiltere siyasetindeki güç odaklarında gerekli karşılığı bulmalıydı. Bu güç odaklarının belki de en önemli olanı Parlamento'ydü ve buradaki soyluların desteğini alabilmek yeni kralın meşruiyetini kazanması adına büyük önem arz ediyordu. Bu hedef doğrultusunda o dönemde Winchester piskoposu olan John Stratford, (ö.1348) Parlamento konuşmasına Eski Ahit'ten bir alıntı ile “*Başım ağrıyor, başım*”⁹⁹ diyerek başlamaktaydı.¹⁰⁰ Stratford'un yaptığı alıntı, Eski Ahit'te Elisha'nın (Elyasa) Şunemli zengin bir kadın ile arasında geçtiğine inanılan bir olaya göndermeydi. Bu bölümde geçen anlatıya göre; hiç erkek çocuğu olmayan zengin kadın, Elisha'nın mucizesiyle çocuk sahibi olmuştu. Anlatının devamında ise zengin kadının çocuğu “*Başım ağrıyor, başım*” dedikten kısa bir süre sonra ölür. Elbette Stratford'un, kutsal kitaptan yaptığı bu alıntı tek başına incelendiğinde hangi amaçla söylediği anlaşılamayabilir. Fakat piskoposun bu çıkışı, Ortaçağ'daki siyaset teolojisi bağlamında değerlendirildiği zaman anlam kazanır. Buna göre Ortaçağ'daki devlet ve Kilise, kurumlarıyla birlikte bir insan bedeniyle özdeşleştiriliyordu. Devlet ve Kilise, benzer bir analogiyi İsa'nın iki bedeni üzerinden kurarak bunu kendi kurumlarının lehine kullanmaya çalışıyorlardı. İsa'nın hem Tanrı hem de insan olmasını niteleyen ikili beden kavramı, bu iki kurumun kendi meşruiyetleri sağlamlaştırma adına kullandıkları önemli bir araçtı. Kilise açısından bu analogi, Papa VIII. Bonifatius zamanında Roma Kilisesi için “*başı Mesih olan mistik beden*” denmesiyle kurulmaya çalışılmıştı.¹⁰¹ Kilise'nin, “*mistik beden*”¹⁰² karşısına seküler siyasal yapının “*beden*”in çıkarılması ve kullanılması ise dünyevi otoritelerin Kiliseyle aralarındaki güç mücadelesinde öne çıkarılmıştı. Ernst H. Kantorowicz'e (ö. 1963) göre Kilise'ye ait olan kavramların seküler otoriteler tarafından kullanılması, “*Devletin salt fiziksel varoluşunun üzerine çıkarma ve onu aşkınlaştırma eğilimi...*” içeriyordu.¹⁰³ Yani seküler otorite, Kilise ile giriştiği güç mücadelesinde kendi kavramlarını oluşturmaya başlamıştı. Buradan devlete devşirilen beden

⁹⁸ Natalie Fryde, *The Tyranny and Fall of Edward II 1321-1326* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004) 198.

⁹⁹ “*Caput meum doleo, caput meum doleo*” 2. Krallar 4:19. Buna benzer bir vaaza Baker'ın kroniğinde rastlamaktayız. Baker, vaazı veren kişiyi Hereford Piskoposu Adam adında biri olduğunu söylemektedir ki muhtemelen 1345 yılında hayatını kaybetmiş ve o dönem Hereford Piskoposu Adam Orleton'u kastetmiştir. Orleton, Oxford'a varmış olan Kraliçe ve beraberindeki ordusu için halka verdiği vaazda “*Caput, meum doleo*” ifadesini kullanır. Ardından ise Hippocrates'in bandajlarının bunu tedavi edemeyeceğini ve iyileşme için kafanın çıkartılması gerektiğini kalabalığa aktardı. Baker, 23.

¹⁰⁰ Fryde, *The Tyranny and Fall of Edward II 1321-1326*, 199.

¹⁰¹ Esasında “gizemli beden” öğretisi o dönemde gücünü arttırmakta olan siyasal iktidarlara karşı Kilise'nin hiyerarşik gücünü arttırmak isteğinin bir yansımasıydı. VIII. Bonifatius, başı Mesih olan Kilise'yi vurgularken aslında dolaylı yoldan kendini kastetmekteydi çünkü Roma başpiskoposu Mesih'in vekiliydi. Gizemli beden vurgusunda da geçmiş ve gelecekteki tüm Hristiyan topluluğunu tanımlıyordu. Ernst H. Kantorowicz, *Kralın İki Bedeni Ortaçağ Siyaset Teolojisi Çalışması*, çev. Ümit Hüsrev Yolsal, (Ankara: BigeSu Yayıncılık, 2018) 262-265.

¹⁰² “*corpus mysticum*”

¹⁰³ Kantorowicz, *Kralın İki Bedeni Ortaçağ Siyaset Teolojisi Çalışması*, 278-279.

analojisi ise: “*Prens ülkenin başıdır ve ülke prensin bedenidir.*” şeklinde kaynaklara yansımaktaydı.¹⁰⁴ Kralların/imparatorların, kullandıkları bu beden analojisine Antik dönemde rastlamak mümkündü. Fakat Ortaçağ’da kurulan bağ Hristiyanlık temelli anlayışın temsiliydi.¹⁰⁵

Kurulan bu beden analojisi, Stratford’un konuşmasında kullandığı güçlü bir araç olmuştu. Çünkü devletin başı ölmekteydi. Stratford’un, Parlamento’da böyle bir anekdotu vurgulaması oldukça bilinçli bir hareketti. Çünkü beden analojisi, İngiltere’de Kıta Avrupası’ndakinden bir ölçüde farklılaşıyordu. Burada dikkate alınması gereken önemli bir kurum olan Parlamento işin içine giriyordu. Parlamento’nun İngiliz siyasetindeki önemini III. Edward’ın hakimlerinden birinin: “*Parlamento bütün ülkenin bedenini temsil eder.*” demesinden de anlayabiliriz.¹⁰⁶ Lanercost’ta geçen anekdota göre Stratford, İngiltere’nin yıllardır zayıf bir başa sahip olduğu üzüntüsü içerisinde olduğunu söylemekteydi.¹⁰⁷ Stratford’a göre bu “baş ağrısına” sebep olan Kral, şüphesiz bedeninin diğer parçalarını kötü etkiliyordu. Winchester Piskoposu Stratford’un ardından Canterbury Başpiskoposu Walter Reynolds (ö.1327) da bir başka önemli göndermeyi vaazında kullanmayı seçmişti: “*Halkın sesi, Tanrının sesidir*”.¹⁰⁸ Reynolds, bu şekilde halkı, krallığın feodal ve teokratik bileşenlerinin içine dahil ediyordu.¹⁰⁹ Böylece yapılan şeyin halkın bir isteğinin yansıması olduğu, yani Tanrı’nın inayetiyle gerçekleştiğini kastediyordu. İki rahibin Parlamento’da yaptıkları bu konuşmalarda kullandıkları metafor ve kavramlar, eski kralın meşruiyetini ortadan kaldırma amacını içeriyordu. Ancak muhaliflerin, bu çabalarının yeterli olmadığını dönemin kroniklerindeki belirsizlikten anlayabiliriz. *Scalacronica* ve *Lanercost* kroniklerine baktığımız vakit II. Edward’ın tahtan zorla indirildiği mi yoksa kendi isteği ile tahtı oğluna mı bıraktığı konusunda farklı yorumlar çıkarılabilir. Pek çok kronik II. Edward’ın, onla görüşmeye gelen kişilere ilk başta karşı çıktığı ve krallıktan vazgeçmeyeceğini söylediğini, sonrasında ise oğlunun tahta geçmesi konusunda mutlu olacağı ve sevineceğini bildirerek ikna olduğunu aktarmaktadır.¹¹⁰ Jean le Bel ise II. Edward’ın, kendi rızası ile tahttan

¹⁰⁴ Kantorowicz, *Kralın İki Bedeni Ortaçağ Siyaset Teolojisi Çalışması*, 291.

¹⁰⁵ Seneca, İmparator Neron’a seslenişinde “*Sen respublica’nın ruhusun respublica da senin bedenindir*” der. Kantorowicz, *Kralın İki Bedeni Ortaçağ Siyaset Teolojisi Çalışması*, 288.

¹⁰⁶ Bu analojinin ilerleyen yıllarda da İngiltere’de etkin bir biçimde kullanıldığını biliyoruz. Buna göre John Russel (?- 1494) da Parlamentoyu devletin vücudun uzuvları ile benzeştirerek üç zümreden oluşan siyasetin bedeninin başının kral olduğunu aktarmıştı. Kantorowicz, *Kralın İki Bedeni Ortaçağ Siyaset Teolojisi Çalışması*, 298-300

¹⁰⁷ *Lanercost*, 255. “*Caput meum doleo*” ifadesi burada da geçmektedir. *Chronicon de Lanercost*, ed. J. Stevenson (Edinburgh: Impressum Edinburgi, 1839), 258.

¹⁰⁸ “*Vox Populi, vox dei.*” Walsingham, *Quondam Monachi S. Albani Historia Anglicana Volume 1 Ad 1272-1381*, 186. *Lanercost*, 255.

¹⁰⁹ Fatih Durgun, “Lex Animata ve Lex Facit Regem Prensipleri Çerçevesinde 13. ve 14. Yüzyıllarda İngiliz Siyaset Düşüncesinin Krizi” *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5, no.1 (Nisan 2018): 54.

¹¹⁰ Murimuth, 51. Baker, 27-28. *Lanercost*, 254-255

çekildiğine dair bir anekdot paylaşmazken bu olayı soylu zümrenin II. Edward'ı İngiltere'yi yönetmek için yetersiz görmesi sonrası aldığı bir karar olarak aktarmaktadır.¹¹¹

Le Bel, II. Edward'ın tahtı kendi rızasıyla oğluna bıraktığını bilse dahi muhtemelen anlatısındaki III. Edward imajını daha da güçlendirmek için bu olaya yer vermemişti. İngiliz yazarların anlatılarında, II. Edward için işleyen süreç bir tahtan indirme olarak başlasa da II. Edward'ın, kendi rızasıyla bir tahtan çekilmesine dönüşmüştü. Bu taht değişimi zorla olsa dahi kroniklerin bize buna aktarmak istememe ihtimalini de göz önünde bulundurmalıyız. Çünkü daha önce de vurguladığımız üzere bir kralın zorla tahtan indirilmesi Norman Fethi'nden beri İngiltere'de tecrübe edilmemiş bir durumdu ve kralın zor kullanılarak tahtan indirilmesi sadece tahttaki krala değil Krallığın kutsiyetine de zarar verebilirdi. Ayrıca Kraliçe Isabella ve maiyetindekilerin II. Edward'ın meşruiyetini kaybettirecek üst bir anlatı kuracak vakitleri yoktu. Her şeyin yaklaşık beş aylık bir süre zarfında gerçekleşmesi sebebiyle, II. Edward'ın tahtan indirilişi kroniklere doğal bir geçiş olarak yansımıştır. Bu sebeplerden ötürü kroniklerin, II. Edward'ın tahtan indirilmesinden ziyade oğlu için tahtan feragat ettiğini belirtmesi makul gözükmemektedir. II. Edward'ın kendi rızasından ziyade bir konsensüs ile tahtan indirildiğini yazan Thomas Gray dahi II. Edward'ın bu durumu gayet sabırla karşıladığını ve Tanrı'ya oğlunu kutsaması için dua ettiğini yazmaktadır.¹¹² Kroniklerin bu olaya ilişkin anlatılarındaki ortak noktaları, II. Edward'ın tebaasının uzlaşısıyla tahttan indirilmesidir. Bu olayın kaynaklara bu şekilde yansımış olmasının bir sebebi de yönetimi yeni ele geçirmiş Kraliçe Isabella ve maiyetindekilerin, III. Edward'ın meşruiyetini sağlamlaştırma çabasıdır.¹¹³ Bu durum İngiliz literatüründe kabul görmüş olacak ki XVIII. yüzyıla ait kaleme alınmış olan *Foedera* 'da dahi, III. Edward ve aslında tüm İngiltere, tahta geçiş için II. Edward'dan adeta bir icazet beklemektedir.¹¹⁴ Her ne kadar kronikler, III. Edward'ın tahta geçiş sürecini doğal bir şekilde gerçekleştiriyormuş gibi işleseler de esasında II. Edward'ın, tahtı bırakmaktan başka çaresi

¹¹¹ Le Bel, 33

¹¹² *Scalacronica*, 74

¹¹³ Valente, "The Deposition and Abdication of Edward II," 868-869

¹¹⁴ "Pur ceo que Sire Edward, n'adgairs Roi d'Engleterre, de fa bone volunte, & de commun confeil & affent des Prelatz, Countes, & Barons, & autres Nobles, & tote la Communalte du Roialme, s'en eft oufte del Gouvernement du Roialme, & ad grante, & veut que le Gouvernement du dit Roialme deveigne a Sire Edward, fon Fiutz eyne, & Heir; & q'il governe Regne & foit Roi Corone, Par qoi touz le Grantz ount fait Homage..." "Eski/Önceki İngiltere Kralı Lord Edward, özgür iradesiyle ve piskoposların, kontların, baronların ve diğer soyluların ve krallığın tüm topluluğunun ortak şurası ve onayıyla, krallığın yönetiminden feragat ettiğinden ve anılan krallığın hükümetinin en büyük oğlu, varisi Lord Edward'a devredilmesini, onun hükümet edip yönetmesini ve Kral olarak taç giymesini kabul edip dilediğinden, tüm Kraliyet Soyluları biat etmiştir..." Thomas Rymer, *Conventiones, Literæ, Et cujuscunq; generis Acta Publica, Inter Reges Angliæ*, ed. Georgi Holmes, vol II., (Hagae-Comitum: Apud Joannem Neaulme, 1739) 171.

kalmamıştı. Nihayetinde Ocak 1327'nin son günlerinde II. Edward tahtan indirilmişti.¹¹⁵ Onun yerine ise Kraliçe Isabella ile en başından beri bu sürecin en önemli aktörlerinden biri olan, II. Edward'ın en büyük oğlu 14 yaşındaki Edward Windsor geçmişti.¹¹⁶

4.1.III. Edward'ın Tahta Çıkışı

24 Ocak 1327 tarihinden önce II. Edward tahtan indirilmişti ancak III. Edward babasının rızası olmadan bir kral gibi davranmamaktaydı ve bu zaten II. Edward'ın tahtan indirildiği mi yoksa kendisinin mi feragat ettiği tartışmalarının ana dayanak noktasıydı.¹¹⁷ II. Edward'ın tahtan indirilmesinin 24 Ocak günü duyurulmasının yalnızca sekiz gün sonra III. Edward, İngiltere Kralı olarak taç giymiş ve böylece İngiliz tarihi için yeni bir sayfa açılmıştı. Yeni kralın taç giyme süreci olağan dışı bir hızla gerçekleşmişti. Bununla birlikte İngiltere'deki en önemli soyluların halihazırda Londra'da bulunuyor olması süreci hızlandıran bir başka etkendi.¹¹⁸ Kraliçe ve destekçileri, oluşabilecek II. Edward yanlısı muhalefetten çekindikleri için taht değişim sürecinin süratle halledilmesi için uğraş verdiler. Esasında böyle bir korku asılsız değildi. *Lanercost* ve *Brut* kroniklerinde geçen anekdota göre, Thomas Dunheved¹¹⁹(ö.1330) II. Edward'ı Berkeley Kalesi'nde tutulduğu sırada kurtarma için girişiminde bulunmuştu. Fakat bu girişim başarılı olmadığı gibi II. Edward bu girişim sonrası hayatını kaybetmişti.¹²⁰

Tahta daha yeni geçmiş olan III. Edward, iktidarının ilk yıllarını annesi Kraliçe Isabella ve onun sevgilisi olduğu kabul edilen March Kontu Roger Mortimer'in (ö.1330) etkisi altında geçirdi. İngiltere'deki bu taht değişiminin hemen ardından İskoçlar, İngilizlere karşı yeniden saldırı pozisyonuna geçmişlerdi. Gerçekleşen bu İskoç saldırısı, III. Edward için zihinsel olarak o kadar tahrip edici olmalı ki bazı kronikler, III. Edward'ın bu sırada gözyaşına boğulduğunu aktarmaktadır.¹²¹ III. Edward'ın iktidarında gerçekleşen ilk mücadele başarıya ulaşmamış ve savaş sonrası yapılan Edinburgh-Northampton Anlaşması (1328) İngilizler açısından oldukça küçük düşürücü olmuştu. O dönemde III. Edward adına gücü elinde bulunduran Kraliçe Isabella ve Roger Mortimer'in ne pahasına olursa olsun barış politikası,¹²² İngilizlerin Robert Bruce'u

¹¹⁵ Le Bel, *Bel*, 33. *Scalacronica*, 74. *The Anonimale Chronicle 1307 to 1334*, 133. Knighton, 442. Baker, 26-27. Murimuth, 51.

¹¹⁶ Le bel ve Froissart'ta III. Edward'ın yaşı 16 olarak geçmektedir.

¹¹⁷ Valente, "The Deposition and Abdication of Edward II," 870.

¹¹⁸ Ormrod, *Edward III*, 55.

¹¹⁹ Thomas Dunheved Dominikan Tarikatı mensubu bir keşiştir. Hakkında çok fazla bilgi olmasa da II. Edward'a oldukça bağlı olduğu bilinmektedir. II. Edward henüz tahtan indirilmeden önce Roma'ya Kral'ın Kraliçe Isabella ile boşanması için gerekli onayı almak üzere gönderilmişti. Ancak bu görevinde başarılı olamadığı gibi döndüğünde II. Edward hapsedilmiş ve tahtan indirilmişti. Frédéric J. Tanqueray, "The Conspiracy of Thomas Dunheved, 1327," *The English Historical Review* 31, No.121 (January 1916): 122.

¹²⁰ *Lanercost*, 258-259. F. W.D. Brie ed. *The Brut, or; The Chronicles of England*, vol.II (London: Early English Text Society, 1906) 249.

¹²¹ *Lanercost*, 258. *Scalacronica*, 81.

¹²² Curry, *The Hundred Years War*, 42.

İskoç Kralı olarak tanınması ve Robert Bruce'un oğlu David (ö.1371) ile III. Edward'ın kız kardeşi Joan (ö.1362) ile evliliğiyle sonuçlanmıştı.¹²³ III. Edward'ın iktidarında gerçekleşen ilk mücadele başarıya ulaşmamış ve savaş sonrası yapılan anlaşma, İngilizler açısından oldukça küçük düşürücü olmuştu. Çünkü bu anlaşmaya göre İngilizler, İskoçların tam bağımsız olduğunu, Robert Bruce hanedanının İskoçya'nın gerçek hakimi olduğunu ve İngiltere-İskoçya sınırının İskoç Kral III. Alexander (ö.1286) dönemindeki gibi olmasını kabul etmişti.¹²⁴ III. Edward'a yakın konumdaki kroniklere "utanç verici" bir antlaşma olarak yansımış olması, antlaşmanın o dönemde de nasıl karşılandığını açıkça göstermektedir.¹²⁵ Knighton içinse bu anlaşma krallıktaki lordlara ve ahaliye danışılmadan Kraliçe Isabella ve Mortimer'in inisiyatifi ile yapılmıştı. Knighton'un bunu söylemesindeki ana sebep muhtemelen III. Edward'ı bu "utanç verici" anlaşmadan soyutlamaktır.¹²⁶

III. Edward'ın iktidarının ilk üç yılı, İskoç saldırıları ve iç karışıklıklarla geçmiş ve genç olması hasebiyle iktidar gücünü bizzat ele geçirememişti. O dönemde Krallığın Kraliçe Isabella ve Roger Mortimer'in kontrolünde olduğu da kroniklerin satır aralarından tespit edilebilir. Yeni Kral'ın iktidarının ilk yıllarında iktidarı tek başına ele alamaması ve gücün Kraliçe Isabella ve Roger Mortimer'in elinde bulunması, III. Edward'ın yaşının oldukça küçük olması sebebiyle pek fazla müdahil olabileceği bir durum değildi. Fakat aradan geçen üç yıl sonunda III. Edward gücü eline almak zorundaydı. Çünkü kendisine karşı olan ayaklanmaları kontrol altına almış olan Mortimer'in iktidarı giderek güçlenmekteydi.¹²⁷ William de Montacute'nın (ö.1344), Krala vermiş olduğu tavsiyede olduğu gibi "*Köpekleri yemek, köpekler tarafından yenilmekten daha iyidi.*".¹²⁸ Salisbury Kontu William de Montacute, III. Edward'ın Kraliçe Isabella ve Roger Mortimer'e karşı giriştiği iktidarı devralma girişiminde yanında olan ve ölene kadar Kral'ın hizmetinde bulunmuş önemli isimlerden biriydi. Bu sebepten onun bu sözü, III.

¹²³ *The Anonimale Chronicle 1307 to 1334*, 139, Gray, *The Scalacronica*, 82.

¹²⁴ Christopher A. Candy, "The Scottish Wars of Edward III, 1327-1338" (PhD diss., University of Durham, 2004), 36.

¹²⁵ Adam Murimuth ve Geoffrey le Baker'de bu antlaşma için Latince "*turpis*" ifadesini kullanmaktadır. Baker, 40. Murimuth, 56. Robert Avesbury'nin kroniğinde de "*turpis*" ifadesini görmekteyiz ancak bir farklılık olarak bu antlaşmayı yapanların Kraliçe Isabella ve Roger Mortimer' olduğunu aktarmaktadır. Avesbury, 283. Bir İskoç olan John Fordun'un kroniğinde bu antlaşmayı anlatıldığı bölümde utanç gibi ifadeler bulunmadığı gibi bunun iki krallık arasında sürebilecek gerçek bir barışı dahi sağlayabileceği düşünülmüştü. John Fordun, *John of Fordun' Chronicles of Scottish Nation*, ed. William F. Skene. (Edinburgh: Edmonston and Douglas, 1872) 344.

¹²⁶ Knighton, v. I, 447.

¹²⁷ 1328 yılın Kraliçe ile Mortimer'e karşı ilk ayaklanmayı gerçekleştirmiş ve bu ayaklanmada aralarında Lancaster kontu Henry ve III. Edward'ın amcası Kent Kontu Edmund gibi iki önemli soylu bulunmaktaydı. Ayrıca bu iki kişi II. Edward'ın tahtan indiriliş sürecinde Kraliçeyi ve mahiyetindekiler destekleyenler arasındaydı. Bu ayaklanma başarıya ulaşmadığı gibi II. Edward'ın yaşadığı yönündeki dedikoduya inanan Kent Kontu Edmund, Mortimer tarafından idam ettirilmişti. Ormrod, *Edward III*, 75-76. Murimuth, 59-60. Avesbury, 284. *Lanercost*, 264-265. Baker, 43-44. *Scalacronica*, 84-85. Knighton, v.I, 452.

¹²⁸ *Scalacronica*, 86.

Edward'ın nasıl bir iktidar çatışması içerisine girdiğinin en önemli göstergelerinden biridir. Bu iktidar çatışması, zihnen ve bedenen gelişen Kral'ın, Kraliçe Isabella ve Mortimer'i rahatsız etmesiyle ortaya çıkmıştı. Bu rahatsızlığı Kral da yaşamış olacak ki çevresindekilerle Mortimer'i indirmek için bir darbe planı hazırlamıştı. Hazırlanan plan çerçevesinde, III. Edward ve çevresindeki genç ekip, Kraliçe ile sevgilisinin kaldığı Nottingham Kalesini basmış ve Mortimer yakalanarak Londra'ya götürülmüştü. Londra'da Roger Mortimer'in idam edilme sebepleri şunlardı: II. Edward'ın öldürülmesinde parmağı olmak, Kent Kontu Edmund'un ölümünden sorumlu olmak, İskoçya ile yapılan barış ve kralın hazinesinin israf edilmesi.¹²⁹ Gray dışında pek çok İngiliz yazar benzer bir olay örgüsü ile Roger Mortimer'in yakalanarak idam edilmesini bize aktarır.¹³⁰ Ancak Le Bel ve Froissart, tekrardan bize Ada kroniklerinden farklı bir anlatı sunmaktadırlar. Kıta Avrupası yazarları, Kraliçe Isabella'nın Roger Mortimer'den hamile olduğu söylentisini aktarmaktadır.¹³¹ Bunun dışında Kent Kontu Edmund'un, kötü niyetli olarak Mortimer tarafından öldürüldüğünü belirten yazarlar, sıralanan bu iki sebebin ardından Roger Mortimer'e genç Hugh Despenser'e uygulanan cezaya benzer bir infazın uygulanması gerektiği aktarılır.¹³² Le Bel ve Froissart, diğer İngiliz kroniklerinden farklı olarak yargılama sürecini ve Mortimer'i infaza götüren nedenleri sadece onun üzerinden okumaktadır. Bunun ana sebeplerinden birinin ortaya koyulan nedenlerde III. Edward'ın bir hatasının bulunmadığını vurgulamak ve onun imajına zarar vermemek olduğu söylenebilir. Çünkü bu yazarlar için Mortimer'in, Kent Kontu Edmund'u sebepsiz ve haksız şekilde öldürmesi ve dul bir kadınla zinaya girmesi, onun ölümü hak etmesi için yeterliydi.

Kroniklerde sıralanan sebeplerin dışında, Kraliçe ve Roger Mortimer'in yönetimden alaşağı edilmesinin ekonomik bir boyutu da vardı. II. Edward'ın tahtan indirilmesi sürecinde paralı askerlere yapılan harcamalar, İngiliz ekonomisini oldukça zorlamıştı. Fakat anlaşılan bu zorlama Kraliçe ve Roger Mortimer'i pek fazla etkilememiş hatta bu süreç sırasında oldukça büyük kazançlar sağlamışlardı. Bu kazançlarının yanı sıra infazı sonrası Kent Kontu

¹²⁹Kent Kontu Edmund, II. Edward'ın tahtan indirildiği sırada Kraliçe Isabella ve maiyetindekilerin en büyük destekçilerindendi. Fakat daha sonra yeni yönetimden memnun olmayacak ki II. Edward'ın hâlâ yaşadığı yönündeki söylentiye inanan Kont, kardeşinin tekrardan hükümlarlığını kurmasına yardımcı olmak istemişti. Fakat onun bu hayali gerçek olamamış ve idam edilmişti. Onun bu idamının suçu daha sonra kronikler tarafından soylu bir adamı haksız şekilde öldürdüğü gerekçesiyle Mortimer'in üzerine yıkılmıştı. Murimuth, 59-60. Avesbury, 284. *Lanercost*, 264-265. Baker, 43-44. *Scalacronica*, 84-87. Knighton, v.I, 452.

¹³⁰ Knighton, v.I, 453. Murimuth, 62-63. Avesbury, 286. Bu kroniklerde Thomas Gray'de olduğu gibi bu süreç hakkında daha uzun bir anlatım görülürken, Walsingham ve Lanercost'da daha kısa bir anlatım görmekteyiz. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 193. *Lanercost*, 266.

¹³¹ Le Bel bu bilginin doğruluğundan kendi de emin olmayacak ki doğru olup olmadığını bilmediğini belirtmek zorunda kalmıştır. Le Bel, 59.

¹³² Le Bel, 59. Froissart, 30.

Edmund'un servetini de el koyan ikili, ekonomik olarak kraliyetten daha güçlü durumdaydı.¹³³ Çünkü İngiliz Krallığı, o dönemde tüm Avrupa ve İngiltere'yi vurmuş olan gümüş kıtlığı sebebiyle para basımlarını durdurma noktasına getirmişti.¹³⁴ İngiliz Krallığı'nın o dönemde ekonomik açıdan ne denli zor durumda olduğunu, III. Edward'ın iktidarı tek başına ele geçirdiğinde devlet hazinesinde sadece 50 pound bulmasından da anlayabiliriz.¹³⁵ Bu nedenle kroniklerde de belirtildiği gibi yargılamaların ardından, Kraliçe'nin ve Roger Mortimer'in varlıklarına el konulmuştu.¹³⁶ Dolayısıyla III. Edward'ın, annesi ve Roger Mortimer'i iktidardan uzaklaştırması, otoritesini sağlamlaştırmasının yanında Kraliyet'e ekonomik de bir getiri sağlamıştı.

¹³³ Fryde, *The Tyranny and Fall of Edward II 1321-1326*, 223.

¹³⁴ N. J. Mayhew, "Numismatic Evidence and Falling Prices in the Fourteenth Century", *The Economic History Review* 27, no.1 (Şubat 1974): 11.

¹³⁵ Ormrod, *Edward III*, 89.

¹³⁶ Knighton, v.I, 454. *The Anonimale Chronicle 1307 to 1334*, 145.

İKİNCİ BÖLÜM

III. Edward'ın İktidarı ve Yüzyıl Savaşları'nın Başlaması

1.1.İngiliz Anlatılarında VI. Philippe'in Tahta Çıkışı

İngiltere'nin bir taht değişimi ile yeni bir yola girdiği bu dönemde, Fransa'da benzer bir tecrübeyi yaşamaktaydı. Fransa Kralı IV. Charles, Şubat 1328 yılında ardında bir erkek varis bırakmadan hayatını kaybetmişti. İngiliz kronikleri Fransa'daki bu taht değişim sürecinden haberdarlar fakat süreç hakkındaki bilgileri kısıtlıydı. Bu sebeple Avesbury, Baker, Knighton, Murimurt, Gray gibi pek çok İngiliz kronik yazarı bu olaya anlatılarında sadece birkaç satır yer ayırabilmişti.¹³⁷ Fakat İngiliz yanlısı kroniklerde IV. Charles'in ölümü ve VI. Philippe'in tahta çıkış sürecini Liègeli Jean le Bel ve Valenciennesli Jean Froissart'ın kronikleri üzerinden okumak mümkündür. Bu iki kronikte anlatılan hikâye birbiri ile benzer şekilde ilerlemektedir. Bu anlatıya göre IV. Charles yaşamı boyunca üç kez evlenmişti. Bu evliliklerin ilki henüz kral olmadan önce Burgunya Kontu IV. Otto (ö.1303) ile Artois Kontesi Mahaut'un (ö.1329) kızı Blanche Burgundy (ö.1326) ile gerçekleşmişti. Bu evlilik boyunca çiftin bir erkek çocuğu olmamıştı. Ayrıca Blanche Burgundy'nin, IV. Charles'ı henüz kral olmadan önce onu aldattığı gerekçesiyle Château-gaillard'da hapsedilmişti. 1322 yılında IV. Charles'ın Fransa tahtına çıkması sonrasında ise Fransa'nın 12 büyük lordu ve baronlar, Papalık kararıyla bu evliliğin sonlandırılmasına vesile oldular. Bu evliliğin bu şekilde sonlanmasının ardından IV. Charles, Kutsal Roma İmparatoru Heinrich Luxemburg'un (ö.1313) kızı ve Bohemya Kralı Johann'un (ö.1346) kız kardeşi Marie Luxemburg (ö.1324) ile evlendi. Fakat bu evliğinde de dünyaya gelen çocuklar henüz bebekken hayatını kaybettiği gibi Marie Luxemburg da erken yaşta ölmüştü. Böylece Fransa Kralı'nın yapmış olduğu iki evlilikten de tahta geçebilecek erkek bir varis doğmamıştı ancak IV. Charles ölmeden hemen önce son eşi olan Jeanne d'Évreux (ö.1371) hamile kalmıştı. Kralın ölüm döşeğinde verdiği vasiyete göre; doğacak çocuk erkek olduğu takdirde Valois Hanedanlığı'ndan Philippe'in, varis krallığı yönetebilecek yaşa gelene kadar ona naiplik yapmasını şayet çocuk kız olursa ise Fransa'nın en önemli on iki baronunun toplanarak aralarında bir kral belirlemelerini istemiştir.¹³⁸

¹³⁷ Avesbury, 303-304. Baker, 43. Knighton, v.I, 451. Murimuth, 58-59. *Lanercost*, 259.

¹³⁸ Froissart, 29. Le Bel, 55. J. J De Smet. ed, *Corpus Chronicorum Flandriae Sub Auspiciis Leopoldi Primi Serenissimi Begarum Regis* (Bruxellis: Ex Officina Typographica M. Hayez, 1841) 213

1.2. İngiliz Anlatılarının III. Edward'ın VI. Philippe'e Sadakatini Sunmasına Karşı Tutumu

Fransa'daki bu taht değişimi tekrardan 1259 Paris Anlaşması gereğince İngiliz Kralı'nın, Akitanya Düklüğü üzerinden Fransa Kralı'na sadakatini sunma durumunu ortaya çıkarmaktaydı. Bu sebeple İngiliz kronikleri III. Edward'ın artık kral olan VI. Philippe'e sadakatini sunmasını da aktarmak durumundaydı. Bizim için sadakatin sunulması bölümünün önemi; Ortaçağ'ın sembolleşen dünyasındaki yerinden gelmektedir. Akitanya Düklüğü Fransa Krallığı'na bağlı bir bölgeydi yani III. Edward'ın Akitanya Düklüğü üzerinden sadakatini sunması VI. Philippe'e tabii olması anlamına gelmekteydi. Pek çok tarihçi tarafından ilişkiler ve bağlılıklar üzerinden okunan bu dönemde bir kralın diğer kralı tanınması ve ona sadakatini sunması o dönemde büyük önem arz eden bir husustu. Bazı kroniklerde bu bölümün anlatıldığı yerler kronikçilerin taşıdıkları değerler ve perspektiflere göre değişmekte, bunun yanında taşıdıkları rollere göre bazı şeyleri anlatmaktan kaçınmaktaydılar. İşte bu sebeplerden dolayı bu bölümün detaylıca anlatıldığı Jean le Bel ve Jean Froissart'ın kronikleri bakış açılarımızı genişletmemizde oldukça önemli durmaktadır. Bu olay özelinde Froissart kroniğine baktığımız vakit,¹³⁹ VI. Philippe'in kral olduktan sonra “Genç İngiltere Kralı” hariç herkesin ona sadakatini sunduğunu ve VI. Philippe'in, III. Edward'a sadakatini sunması için elçi gönderdiğini aktarmaktadır.¹⁴⁰ Froissart, III. Edward'ın Londra piskoposunun da tavsiyesi üzerine Fransa Kralı VI. Philippe'e sadakatini sunmak için Amiens şehrine gittiğini ve burada da birçok baron, dük ve kralın¹⁴¹ bu olaya tanıklık etmek için orada bulunduğunu yazmıştır. Froissart'ın anlatısında VI. Philippe'in, III. Edward geldiği için ne kadar mutlu olduğunu, İngiliz Kralı'nın gelişi sebebiyle şenlikler düzenlendiğini ve hatta ilk haberi aldığı anda da kuzenini göreceği için heyecan duyduğunu aktarmaktadır. Tüm bu sözler ve şöenlerin ardından yapılan törende III. Edward'ın sadece sözleriyle sadakatini sunduğunu, ellerini VI. Philippe'in ellerinin arasına koymadığı veya başka bir şey yapmadığını söylemektedir. Sadakat sunulurken kişilerin yapmış oldukları davranışlar; statüyü belirleyen ve o dönemde idealize edilmiş sembollerdi. Bu sebeple Froissart'ın, III. Edward'ın ellerini VI. Philippe'in elleri arasına

¹³⁹ VI. Philip'in tahta çıkma olayı le Bel ve Froissart'ta ortak geçerken, III. Edward'ın VI. Philip'e sadakatini sunması le Bel'de geçmemektedir. Froissart'ın le Bel'den kopyalayarak tahta geçiş hikayesini anlattığını ve Fransız perspektifinden de sadakatini sunmasını eklediğini düşünebiliriz lakin Edward'ın Philip'e sadakatini sunmasının İngiliz kaynaklarında da olduğunu bildiğimizden dolayı le Bel'in bu kısmı direkt aktarmak istememesi olarak yorumlayabiliriz.

¹⁴⁰ Froissart, 31.

¹⁴¹ Froissart kroniğinde kralların adını zikretmez. Ancak bu kişiler; Bohemya Kralı IV. Karl (ö.1378), Mallorca Kralı III. Jaime (ö.1359) ve Navarre Kralı III. Felipe'dir (ö.1343).

koymamasını özellikle belirtilmesi ileride III. Edward'ın feodal biatı kabul etmemesinin özellikle vurgulanması olarak görülebilir.¹⁴²

Froissart'ta detaylı sayılabilecek şekilde geçen bu sadakat töreni, Avesbury, Baker, Knighton, Murimuth gibi İngiliz isimlerin kroniklerine daha farklı şekilde yansımıştır. Bu İngiliz kronikleri, VI. Philippe'e ve soyuna (Valois) açıkça hakaretler içermektedir. Ayrıca bu törenin aktarıldığı paragraflarda III. Edward'ın annesinden gelen soy bağı ile Fransa tahtındaki hakkına vurgu yapmaktadırlar. Bu kronik yazarlarının sembolik hiyerarşi açısından İngiliz Kralı'nı Fransa Kralı'nın altına konumlayan bu törene karşı vatansever bir tutum takınmaları da oldukça doğaldır. Bu tutumları da genellikle kroniklerine yansımıştır. Öyle ki Knighton, III. Edward'ın genetik olarak Fransa tacına daha yakın olduğunu belirtmeyi es geçmediği gibi Gaskonya için sadakatini sunmaya giden III. Edward'ın VI. Philippe tarafından tutuklanma planıyla karşı karşıya kaldığını aktarmaktadır.¹⁴³ Fakat İngiliz Kral'ın tutuklanmasına dair anekdotu başka İngiliz kroniğinde göremiyor oluşumuz, bunun Knighton tarafından Fransız tarafının tutumunu yansıtmak için özellikle eklendiğini bize göstermektedir. III. Edward'ın Fransa tahtına Valois'li VI. Philippe'ten genetik olarak daha yakın olduğunun vurgulanması pek çok İngiliz kaynağında geçtiği gibi VI. Philippe'in soyunun sözlerle aşağılanması da rahatlıkla görülebilmektedir.

Bir başka İngiliz kaynağı olan Geoffrey le Baker, VI. Philippe'in babası Charles Valois'dan (ö.1325) bahsederken açıkça "hain" ifadesini kullanmaktadır.¹⁴⁴ Baker, Knighton'ın aksine III. Edward'ın Fransa Kralı'na sadakatini sunduğu düklüğü ise Akitanya ve Ponthieu olarak aktarmaktaydı.¹⁴⁵ İngiliz yazarlar XIV. yüzyılda Fransa'nın güneybatısındaki bu bölge genellikle belli bir ayırım gözetmeksizin Gaskonya, Akitanya ve Guienne olarak isimler vermektedir. Bu adlandırmaların hepsi doğru kabul edilebileceği gibi o dönemde işaret ettikleri bölge de aynıydı.¹⁴⁶ Bunun dışında kroniklerde bölge isimlerinin farklılaşması muhtemelen yazarların bilgiye olan erişimlerinden de kaynaklanabilirdi. Kronik yazarları bilgileri elde ettikleri kaynaklara göre bu adlandırmayı seçmiş olabilirler. Bu örnekte Adam Murimuth ve Geoffrey le Baker'ın, Henry Knighton'a göre daha doğru bilgiye ulaşmaları konumları göz önüne alındığında oldukça doğaldı. Adam Murimuth'un Westminster'daki kaynaklara olan

¹⁴² Orta Çağ Avrupa'sında bu tip semboller aracılığı ile kişiler arası sadakat yeminleri oldukça yaygın bir durumdu. Bu semboller kimin kime vasal olacağına göre de değişmekteydi. Senyör vasalına malını sembolize etmek için bir baston kullanabilirken, emrinde şövalyeler olan bir komutan için bu bir flama olmaktadır. Marc Bloch, *Feodal Toplum*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Ankara: Savaş Yayınları,1983) 218.

¹⁴³ Knighton, 451.

¹⁴⁴ "Filio Karoli proditoris." Baker, 43.

¹⁴⁵ Baker,43.

¹⁴⁶ H.J. Hewitt, *The Black Prince's Expedition of 1355-1357*, (Yorkshire: Pen & Sword, 2004), 16.

erişimi, Londra'ya ulaşan bilgilerden haberdar olma ihtimalini arttırdığı gibi kendisinin aynı zamanda kraliyetle doğrudan bağlantısının olması kaynaklarının doğrudan resmi yazışmalar üzerinden de olduğunu göstermektedir.¹⁴⁷ Ancak onun III. Edward ile olan bu doğrudan bağlantısı metinlerindeki propaganda ihtimalini de ortaya koymaktadır çünkü kendisi aynı zamanda III. Edward'ın Fransa tahtındaki hak iddiası için 1337'de Papalığa gönderdiği heyetin içinde olan kişilerdendi.¹⁴⁸ Murimuth yine bir İngiliz kaynağından beklediğimiz vatanseverliğini; VI. Philippe'in, Fransa Krallığı'nı zorla ve hileyle ele geçirdiğini ve yeni Kral'ın İngilizleri hiç sevmediğini aktardığında görmekteyiz.¹⁴⁹ Knighton'ın bu bölümde diğer kroniklerden farklı bir bölge adını vermesini bilgi eksikliği olabileceği üzerinden değerlendirdik. Ancak bu onun sadece sözlü kaynaklara bağlı bir kronikçi olduğu anlamına gelmemelidir. Çünkü kroniğindeki bilgilerin büyük çoğunluğunu sözlü kaynaklardan ziyade yazılı kaynaklardan oluşturmuş nadir dönem yazarlarından biridir. Knighton'ın kaynakları arasında; özel mektuplar, kraliyet dokümanları, diplomatik yazışmalar, parlamento kayıtları vb. pek çok dokümanın bulunması onun metnini XIV. yüzyılda yazılmış önemli kroniklerden biri yapmaktaydı.¹⁵⁰ Knighton, her ne kadar belge bolluğu içinde de olsa, bir kilise görevlisi olması sebebiyle bulunduğu bölgenin pek dışına çıkamamaktaydı bu da seküler bir kâtipten farklı olarak ulaşabileceği kaynakları sınırlayacağı için Adam Murimuth ve Geoffrey le Baker'ın kroniklerinden bazı noktalarda farklılaşmasına sebebiyet vermektedir.¹⁵¹

1.3.III. Edward'ın Sadakat Sunmasını Meşrulaştırma Çabası ve Geç Ortaçağ İngiliz Anlatılarında Hakikaten Kaçınma

1329 yılında gerçekleşen bu sadakat sunma merasimi III. Edward'ı yüceltmek isteyen kronikler ve İngilizler için büyük bir imaj problemini ortaya çıkarıyordu. Bu sebeple bu olay karşısında İngiliz perspektife sahip bir yazar için önünde iki seçenek vardı: ya olaya kroniğinde yer vermeyecek ya da III. Edward'ın bu davranışını meşrulaştıracak bir neden bulacaktı. Bu iki

¹⁴⁷ Gransden, *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*, 29-30.

¹⁴⁸ Bombi Barbara, *Anglo-Papal Relations in the Early Fourteenth Century: A Study in Medieval Diplomacy* (Oxford: Oxford University Press, 2019) 189-190.

¹⁴⁹ "Cui successit in regno, per intrusionem et fraudem, Philippus, fiius domini Karoli de Valoys, qui Anglicos nunquam dilexit" Murimuth, 56.

¹⁵⁰ Chris Given-Wilson, *Chronicles: The Writing of History in Medieval England*, 15-16.

¹⁵¹ Chris Given-Wilson'ın kilise adamlarının bilgeye ulaşmada kısıtlı imkânın olduğu fikrine karşı Geoffrey Haward Martin, bu yazarların dış dünyadan tamamen izole olmadığını ellerinde olan materyalleri oldukça iyi bir biçimde kullandıklarını söylemektedir. Fakat burada Wilson'un görüşünün daha uygun olması muhtemeldir çünkü bulundukları kiliselerin dışına pek fazla çıkamayan yazarlar, her ne kadar elindeki imkanları iyi bir şekilde kullanıyor olsalar da lokasyonlarında değişiklik olmaması sebebiyle ulaşabildikleri bilgi de ister istemez kısıtlanıyordu. Bu dönemdeki yazarların önemli kaynaklarının birinin de olayları yaşayan insanlardan duydukları bilgiler olduğu hesaba katmalıyız. Kroniklerinde sadece kendi bölgesi içinde duyulmuş hikayeleri kullanmak zorunda kalan bu yazarlar ile çeşitli kişilerden anlatılar dinleyebilenler arasındaki fark elbette ayırt edilebilmekteydi. Wilson, *Chronicles: The Writing of History in Medieval England*, 16. Sarah Keeshan, "The Mind's Eye: Reconstructing the Historian's Semantic Matrix Through Henry Knighton's Account of the Peasants' Revolt, 1381." (Master's thesis, University of Dalhousie, 2011), 12.

seçenekten ilkinii seçen nadir yazarlardan biri Jean le Bel'di. Le Bel kroniğinin içeri göz önüne alındığı zaman III. Edward'ı aşağılayabilecek bir duruma yer vermemesi oldukça makuldü ancak kendi içerisinde bir o kadar da çelişkiliydi. Çünkü le Bel'in kroniği ile en çok bağdaştırılan şey "hakikat/gerçek" kavramıydı. Le Bel kroniğinin henüz başında aktardıklarını: *"Tüm vakaların salt hakikatinin, tarafların hiçbirine iltimas geçmeden, bilakis sadakatle ve hakikatle hareket ederek, kroniğin tarzına uygun şekilde hak etmeyen hiç kimseye kara çalmadan ve onur bahşetmeden yazılmasını istediklerinden..."* olacağını vaat eden bir giriş yapmaktaydı.¹⁵² Onun bunu belirtmesine ek olarak bir başka Liège'li yazar olan Jean d'Outremeuse (ö.1440), le Bel'in kroniğinin yazılış amacını aktardığı bölümde John Hainault, ondan *"Herhangi bir tarafa ayrımcılık yapmadan ve hak etmeyen hiç kimseye suçlama veya onur bahşetmeyen... saf gerçeği"* yazmasını istediğini aktarıyordu.¹⁵³ Le Bel anlatısı içinde sürekli yapılan "hakikat ve doğruluk" vurgusu o denli etkili olmuş olacak ki kroniği 1861 yılında Châlons-sur Marne'da başlıksız şekilde bulunmasına rağmen dönemin tarihçileri tarafından *"Vrayes Chroniques/True Chronicles"* olarak adlandırmıştı.¹⁵⁴ Ortaçağ'da tarihçilik üzerinde uzmanlaşılması gereken bir meslek değildi. Bu sebeple Le Bel ve Froissart'ın eserlerindeki hakikat iddiaları muhtemelen anlatılarını romanslardan ayırmak için yaptıkları bir vurguydu.¹⁵⁵

Ancak bir diğer yandan Ortaçağ'da hakikati kavramı ve hakikati bulmak başlı başına bir problemi teşkil ediyordu. Ortaçağ boyunca hakikati aramak ve ne olduğunu kavramanın pek çok farklı çeşidini görebiliriz. Bunlardan biri de Platoncu bir çizgide "ayna metaforu" ile bağdaştırabileceğimizi düşünmekteyiz. Bu doğrultuda eski felsefi ve kutsal geleneklerde soyut fikirler (hakikat veya ilahi bilgiler), analogiler yardımıyla "ışık ve görsel algı" terimlerine dönüştürüldü.¹⁵⁶ Ancak görüşün getirdiği hakikat yanıltıcı olabilirdi. Platon'un mağarası içindeki kişiler için hakikat gölgelerdi çünkü tek görebildikleri oydu fakat zincirlerinden kurtulan kişi gözün getirdiği yanılgıyı aşabilir ve gerçek hakikate ulaşabilirdi. Fakat bunun gerçek hakikat olup olmadığını anlayabilir miydi ve bu hakikati başkalarına aktarabilir miydi?

¹⁵² Le Bel, 22.

¹⁵³ "qu'ilh vosist faire et escrire la pure veriteit de tout le faite entirement, sens porter faveur à nulles des parties, mains procédant en chu loialment et véritablement, sens faire blasrne ne honneur à cheaux qui ne l'ont mie deservit al manière de croniques." "..."tüm vakaların salt hakikatinin, tarafların hiçbirine iltimas geçmeden, bilakis sadakatle ve hakikatle hareket ederek, kroniğin tarzına uygun şekilde hak etmeyen hiç kimseye kara çalmadan ve onur bahşetmeden yazılmasını istediklerinden..." Jean d'Outremeuse, *Ly Myreur des Histors*, ed. A. Borgnet (Brussels: F. Hayez Imprimeur de l'Académie Royale de Belgique, 1880) vol. VI, 322-3.

¹⁵⁴ Le Bel, 14.

¹⁵⁵ Gabrielle M. Spiegel, "Forging the Past: The Language of Historical Truth in Middle Ages." 272. Wilson, *Chronicles: The Writing of History in Medieval England*, 1.

¹⁵⁶ Nancy M. Frelick, "Introduction", *The Mirror in Medieval and Early Modern Culture*, (Turnhout: Brepols Publishers, 2016) 3.

Platon'un mağarasındaki gölgeler ve yansımalar, dolaylı bilginin sembolleri haline geldi ve neyin doğrudan görülemediğini veya neyin sadece zihin gözünde görülebileceğini görmesini sağladı. Hristiyan Ortaçağ Avrupası için bu fikir, gerçeğin başka yerde olduğu ve insanın bu geçici dünyada görebileceği tek şeyin gölgeler olabileceğini temsil ediyordu.¹⁵⁷ Platon'un mağarasındaki güneş Hristiyanlık için Tanrı'ydı ve görebileceklerimiz (hakikat) sadece Güneşten (Tanrıdan) gelen yansımalarıydı.¹⁵⁸ Ayrıca görme ve duyma, tarih boyunca insanları en çok yanıltan duyuları olmuştur ama aynı zamanda insanlık tarihi boyunca insanlığın en çok güvendiği bilgi kaynağını temsil etmiştir. Belki de bu yüzden Jean le Bel kroniğindeki bilgilerin kaynağını: *"Bizzat tanık olduklarımız veya orada bizzat bulunmuş kişilerden duyduklarımızı; olabildiğince gerçek/doğru bir şekilde..."* şeklinde belirtmek zorunda hissetmiştir. Duyulara olan bu güvensizlik Ortaçağ'daki ayna metaforunda da karşımıza çıkmaktadır; gerçeği olduğu gibi görünür kılan ve gerçek görüntüyü tersine çeviren ayna. Aynaya yüklenen bu misyonla birlikte bazı aynalar bize gizlenen hakikati sunabilirken, bazıları ise bize hakikatten ayırabilir. Bu ayna metaforundaki ideal ayna elbette ki Tanrı'nın aynasıdır ve ulaşılması gereken odur. Tanrı insan bedeninde yer yüzüne inmesiyle birlikte aslında insanlar da bu aynanın birer yansımaları olmuştur ancak bu yansıma bir kopyadır. İşte burada gerçeğe ulaşma teması aslında metinlere yansıyan hakikatin bir metaforu olarak görülebilir çünkü Ortaçağ'da tarihin gerçekleri daha yüksek bir hakikate bağlıdır.¹⁵⁹ Platon'un Devleti'nde de ayna bir yanıltıcı rolde gözükmektedir. Buna göre ayna Tanrı'nın yaptığı her şeyi yaratabilir ama bunlar hakikat değildir. Platon ayrıca pasajın devamında; bir sedir ideası üzerinden konuşmasına devam eder ve üç çeşit sedir olduğunu söyler. Bunlardan ilki ve asıl olanının Tanrı tarafından yapılan ve ideal olduğunu, ikincisinin bir dülgerin elinden çıkacağını, üçüncü ve sonuncu ise bunu sadece bir perspektiften yansıtabilen ressamın sediri olduğunu aktarır. Ancak *Tanrı bu sedirlerden sadece bir tanesi yapmış başka yapmamış ve yapmayacaktır.* Ayrıca Platon dülgerin sedirin işçisi ressamın ise benzetmecesi olduğunu söyler. Bu doğrultuda ressam sadece dülgerin yapmış olduğu sedirin bir benzetmesini yapabilir yani hakikatine ulaşamaz.¹⁶⁰ Bu doğrultuda Ortaçağ yazarları muhtemelen hakikati ve böylece bir şekilde göstermek isteyen ressamlardı. Ancak

¹⁵⁷ Frelick, Introduction, *The Mirror in Medieval and Early Modern Culture*, 3-5.

¹⁵⁸ Hristiyanlıkta hakikate ulaşmanın sınırlılığıyla ilgili şu iki ayete bakabiliriz: 1. Korintliler 13:8, *"Çünkü bilimiz de peygamberliğimiz de sınırlıdır"*. 1. Korintliler 13:12 *"Şimdi her şeyi aynadaki silik görüntü gibi görüyoruz, ama o zaman yüz yüze görüşeceğiz. Şimdi bilgim sınırlıdır; ama o zaman bilindiğim gibi tam bileceğim."*

¹⁵⁹ Kim Bergqvist, "Truth and Invention in Medieval Texts: Remarks on the Historiography and Theoretical Frameworks of Conceptions of History and Literature, and Considerations for Future Research", *Revista Eletrônica sobre Antiguidade e Medievo* 2, no.2 (January 2013): 225.

¹⁶⁰ Platon, *Devlet*, çev. Sabahattin Eyüpoğlu, M. Ali Cimboz, (İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2018), 337-339.

gösterebilecekleri hakikat Tanrı'nın hakikatine sadece benzeyebilirdi ve zıttı olarak yanıltıcı da olabilirdi.

Bunun dışında tarihsel gerçek Ortaçağ yazarları için her zaman olayların gerçekliği anlamına gelmiyor olabilirdi; fikir birliğine, yaygın olan ortak kanaate bağlıydı. Bu sebeple de pek çok Ortaçağ yazarı doğruyu söyleme gayreti içerisinde de değildi çünkü daha önce de aktardığımız üzere onlardan çoğu zaman beklenen veya istedikleri bu değildi.¹⁶¹ Hatta bu kroniklerin genellikle didaktik bir amaç taşıyor olmaları tarihi hakikatleri kullanım biçimlerini de etkiliyordu. Bu didaktik amaç doğrultusunda kronik yazarları, evrensel hakikati belirtmek için gerçekleşmiş olayları kullanılıyorlardı. Örneğin bir muharebede kazanan tarafın disiplinin, cesaretinin, liderliğin ve Tanrı inayetinin vurgulanarak zafere gittiğinin vurgulanması, yazarların bir olay üzerinden evrensel hakikatlerini göstermek istemesinden kaynaklanıyordu. Böylece ancak Tanrı'nın inayeti ile kazanılan muharebelerde, zafer için dikkat edilmesi gereken erdemler ve davranışlar vurgulanıyordu.¹⁶²

Bu olaydan bahsetmemenin dışında ikinci seçeneği seçen Froissart ve Gray, III. Edward'ın sadakat sunduğu sırada “genç” olduğunu belirtmektedirler.¹⁶³ III. Edward'ın VI. Philippe'e karşı düşmek zorunda kaldığı bu kısmi alt konumu meşrulaştırmak için gençlik vurgusu oldukça idealdi. Çünkü Antik Dönem ve Ortaçağ'da gençliğin olumlu yanlarının yanında olumsuz yanları da ön plana çıkarılmaktaydı. Ortaçağ'da çocukluğa ve genç yaşa olan olumsuz bakış açısı pek çok kaynaktan beslenmekteydi. Bu kaynaklardan biri de Kutsal Kitap'tı ve 1. Korintliler 13:11'te “Çocukken çocuk gibi konuşur; çocuk gibi anlar; çocuk gibi düşünürdüm. Yetişkin biri olunca çocukça davranışları bıraktım.”¹⁶⁴ şeklindeki ayet Ortaçağ düşünürlerinin çocukken yapılan davranışların meşruluğu üzerine kafa yormasında etkili olmuştu. Gençliğe olan yerginin antikiteden beslenen damarıysa Aristoteles üzerinden gelmekteydi. XIII. yüzyılda tekrar canlanmaya başlayan Aristoteles öğretileri, bu tip davranışların meşrulaştırılmasında kullanılan antik dönem kaynaklarından biri olmuştu. Aristoteles'in *Retorik* eserinde gençlik adına olumsuz yorumları, muhtemeldir ki İngiliz yazarlar tarafından da bilinmekteydi.¹⁶⁵ Ancak tarihyazımındaki bu gençlik vurguları

¹⁶¹ Kim Bergqvist, “Truth and Invention in Medieval Texts: Remarks on the Historiography and Theoretical Frameworks of Conceptions of History and Literature, and Considerations for Future Research”, 238.

¹⁶² Wilson, *Chronicles: The Writing of History in Medieval England*, 2-3.

¹⁶³ Froissart, 29. *Scalacronica*, 86. Le Bel, 1329'daki sadakat sunma törenini bize aktarmamaktadır ancak III. Edward'ın 1337 yılında Fransa tahtında hak iddia edeceği sırada gençlik vurgusunu geri dönerek yapar ve Fransa Kralıyla olan münasebetlerinde yanlış politikayı burada gençliğe vurmaktadır.

¹⁶⁴ Eski Ahit'in Vaiz 10:16 bölümünde de olgunluğa erişmemiş bir kralın yönetimine olan yargı açıktır: “Kralın bir çocuksa, önderlerin sabah akşam şölen veriyorsa, vay sana, ey ülke.”.

¹⁶⁵ Aristoteles'in bu eserinde yaşlılık ve gençliğin olumlu ve olumsuz yanları birlikte verilse de yazarlar elbette bu kitapta ihtiyacı olan bölümleri çıkarıp kullanmaktaydılar. Aristoteles, *Retorik*, çev. Mehmet H. Doğan (İstanbul: Yapıkredi Yayınları, 2004) 125.

dönemden döneme farklılık gösterilerek kullanılmaktaydı. III. Edward'ın gençken yapmış olduğu hataları örtmek için kullanılmış olan gençlik vurgusu 1400'lü yıllara gelindiğinde torunu II. Richard'ın aleyhine tahtan indirilmesi için kullanılan bir araç olmuştu.¹⁶⁶

2.1. III. Edward'ın Yükselen İmajı ve Fransa Tahtında Hak İddiasına Götüren Süreç

2.1.1. III. Edward İçin Oluşturulan Efsaneler

III. Edward'ın 1330 yılında annesi Kraliçe Isabella ve Roger Mortimer'den kurtularak yönetimi eline alması, Krallık içinde yükselen karizmasındaki ilk basamağı oluşturmuştu. III. Edward'ın prestijinin yükselişi literatüre de açıkça yansımaktaydı. Froissart'ın eserindeki bu yansımaya göre İngilizler, bir krala muzaffer olmadıkça sevgi ve onur beslemezlerdi. Onların oluşturmuş olduğu bu beklenti III. Edward'ı İskoçlara karşı erken bir aksiyona itmiş olabileceği gibi babasının daha önce İskoçlara karşı başarısız sonuçlar almış olması da muhtemelen yeni krala İskoç Seferi için bir motivasyon sağlamıştı. III. Edward, İskoç tahtında hak iddia eden Edward Baliol'u (ö.1364) desteklemeye kalktığı anda aslında büyük bir risk almaktaydı. III. Edward'ın tahta çıkışının hemen bir yıl sonrasında gerçekleşen İskoçlarla olan mücadeleden, Baker ve Murimuth'in tabiri ile "utanç verici" bir anlaşma ile çıkmış olması yapılacak olan ikinci seferin önemini daha da arttırmıştı.¹⁶⁷ Çünkü kendi iktidarında İskoçlara karşı alınacak ikinci bir mağlubiyet, III. Edward'ın babasıyla aynı kaderi yaşamasına sebebiyet verebilirdi. III. Edward'ın desteklediği Edward Baliol'un 1333 yılının bahar ayında İskoçya girişi, İngiltere-İskoçya mücadelesindeki yeni bir dönemi de temsil edecekti. Edward Baliol ve beraberindeki İngiliz askerler, 1333'ün Mart ayında II. Edward döneminde kaybedilmiş Berwick'in önüne gelmişlerdi. III. Edward'ın kuşatmaya katılması ise 17 Mayıs'ı gününü bulmuştu. Bu sırada İskoçlar ise henüz kralları II. David'in 9 yaşında olması sebebiyle İskoçya'nın Muhafızı unvanı verdikleri Sir Archibald Douglas (ö.1333) komutasında yaklaşık 15.000 kişilik bir ordu yola çıkmışlardı. İki ordunun 19 Temmuz 1333'te Halidon Hill'da karşı karşıya gelmesi ise İskoçlar adına felaket ile sonuçlanacaktı.¹⁶⁸ İskoçlar bu muharebede; Sir Archibald Douglas ile birlikte Sutherland Kontu Kenneth de Moravia (ö.1333), Lennox Kontu Maol Choluim (ö.1333), Carrick Kontu Alexander Bruce (ö.1333), Ross Kontu Hugh (ö.1333)

¹⁶⁶ II. Richard'ın tahtan indirilmesi için konuşma yapan Başpiskopos Arundel (1353-1414), gençlik ve olgunluk arasındaki farkları sıralarken gençlerin; sözlerine güvenilemeyeceği, onların kendilerini eleştirenleri dikkate almadığı, sadece dalkavukları yanında barındırdığı gibi nedenler sıralayarak bebekken tahta çıkmış ve genç olan II. Richard'a ağır eleştirilerde bulunmuştur. Jenni Nutthall, *The Creation of Lancastrian Kingship, Literature, Language and Politics in Late Medieval England*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2017), 12-14.

¹⁶⁷ Baker, 40. Murimuth, 56.

¹⁶⁸ Baker, 50-52. *Lanercost*, 278-283. *Scalacronica*, 93-96. Murimuth, 67-68. Knighton, v.I, 468-471. Thomas Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, ed. E.M. Thompson (London: Longman, Rolls Series, 1874), 3-4.

gibi pek çok soylu da hayatını kaybetmişti.¹⁶⁹ 1333'te Halidon Hill Muharebesi'nde kazanılan galibiyet, III. Edward'ın diğer zaferleri için de bir yol gösterici olmuştu.¹⁷⁰ III. Edward'ın bizzat katıldığı ve asker olarak çarpıştığı bir muharebeden zaferle çıkması, ilerleyen süreçte onun için inşa edilen bir lider ve asker rolü için büyük önem arz ediyordu. Öyle ki Le Bel'in kroniğinde, bu savaşın ardından geri dönen III. Edward'ın Krallıkta herkes tarafından Kral Arthur olarak görüldüğünü yazmaktadır.¹⁷¹ Le Bel, III. Edward'a yaptığı bu benzetmede abartı gibi görünse de hem le Bel kroniğinin yazım tarzı hem de bu tip efsaneler tekrardan popülerite kazandığı Geç Ortaçağ İngiltere'sinde bu durum oldukça olağandı. Arthur'un büyücüsü Merlin'in, kehanetlerinin tekrardan literatüre girdiği bu dönemde kehanetler yükselen prestijiyile birlikte III. Edward ile bağdaştırılmaya başlanmıştı. Merlin'in "*İngilizlerin Son Kralları*" adlı kehanetinin farklı bir varyantı bu dönemde tekrar yayılmaya başlamıştı. Bu kehanetin yeni formuna göre; Kral Arthur'un "Cornwall'ın yaban domuzu" lakabı III. Edward ile "Windsor'ın yaban domuzu"na dönüşmüştü.¹⁷² Kehanetlerin birleştikleri ana ortak noktalarsa; Fransa'nın kontrol altına alınması ve Kutsal Toprakların yeniden fethedileceği yönündeki anlatıydı.¹⁷³

*"Ey Galya'nın zambakları! Anglia, kibirli kardeşi Yengeci [İskoçları]
ayaklar altında ezecek olan; Leoparı gönderecek (üzerinden geçecek),
leoparın pençeleri Galya krallığını parçalayacak; ... Anglia yönetecek,*

¹⁶⁹ Ranald Nicholson, "The Siege of Berwick, 1333." *The Scottish Historical Review* 40, no. 129 (April 1961): 39-40. Christopher Candy, "The Scottish wars of Edward III, 1327-1338", 69-76.

¹⁷⁰ Bertie Wilkinson, *The Later Middle Ages in England 1216 – 1485*, (Singapore: Longman Publishers, 1995), 134.

¹⁷¹ Le Bel, 65.

¹⁷² Yaban domuzu, Kral Arthur hikayelerinde kahramanlara anlatı boyunca yardım etmiş veya karşısında bulunmuş pek çok hayvandan biridir. Bu anlatıların temelinde "Cornwall yaban domuzu" halkını kurtaran ve Britanya ile Galya'yı tek yönetim altında birleştiren Kral Arthur'u temsil ediyordu. Ormrod, *Edward III*, 98. Yaban domuzunun XII. yüzyılda Geoffrey Monmouth (ö.1155), Merlin Kehanetleri'nde de başvurduğu bir hayvan motifiydi. Buna göre yaban domuzu Gaul ve Bretonya'yı tek yönetim altına toplayacak olan Kral Arthur'a yardım edecek hayvan figürüydü. Monmouth *Historia Regum Britannie* adlı eserinde "*Kırmızı ejderhanın ilk yenilgisinden sonra, Cornwall Domuzu (Kral Arthur) Britanyalılara Saksonları yenmeleri için yardım edecektir. Okyanus adaları ona tabi olacak ve Galya ormanlarını ele geçirecektir. Romulus hanedanı (yani Roma imparatorları ya da Romalılar) ondan korkacak ve sonu gizemle örtülü olacaktır.*" Şeklinde Cornwall Domuzu'na anlam yüklüyordu. Bu şekliyle bu yaban domuzu benzetmesi III. Edward'ın dedesi I. Edward döneminde de kullanılmıştı. Bu sebepler III. Edward için kullanılan "Windsor'ın yaban domuzu" tabiri İngiliz Kral'ın Kral Arthur ile bağdaştırılması açısından oldukça önemliydi. Lesley A. Coote, *Prophecy and Public Affairs in Later Medieval England*, (Woodbridge: York Medieval Press, 2000), 81, 106. Ayrıca bkz. Mark Allen, "The Image of Arthur and The Idea of King." *Arthurian Interpretations* 2, no. 2 (1988): 1–16.

¹⁷³ Meşhur olan kehanetlerden biri de "Altı Kralın Kehaneti" idi. Bu kehanetin bahsi geçen altı kraldan ilki III. Henry iken son bahsi geçense IV. Henry olmuştu. Kehanette krallar birer hayvan alegorisi kullanılarak işlenmişti ve bu anlatıya göre III. Edward, Keçiden (II. Edward) sonra gelen Aslandı. Keçinin hükümrانlığında pek çok insan ölecek ve birçok toprak kaybedilecekti. Keçiden sonra gelen Aslanın hükümrانlığında ise kehanet, pek çok iyi ve erdemden bahseder. Ancak en önemlisi Aslanın dişlerinin Paris kapılarında olacağı ve Kutsal Topraklara hâkim olacağı yönündeydi. Bunun yanında Aslan ölmeden önce üç krallığın (Fransa, İspanya, Aragon) daha tacını taşıyor olacağı yönündeki söylemdir. Rupert Taylor, *The Political Prophecy in England* (New York: The Columbia University Press, 1911), 49-50.

Wasconia limanları Leoparın meşru boyunduruğu altına girecek... Zambaklar solarken Leoparın gücü artacak. Kiliseler [Leopar'ın yönetimi] altında tekrar eski özgürlüğüne kavuşacak. Ardından [Leopar] Babil'e gelecek, Haç'ın bütün düşmanlarını dize getirecek. Akka ve Kudüs Leoparın gücüyle yeniden kurtarıldıktan sonra, inanç [Hristiyanlık] kültürüne geri döndükleri için sevinecekler; O Münzevi, kontrol altındaki dünya imparatorluğunu devredecek.”¹⁷⁴

Muhtemelen III. Edward da bu kehanetlerin farkındaydı ve kazanacağı zaferler ile kehanetlerin bütünleşmesi kaçınılmazdı. Yeni tasarlanmış olan bu kehanetler bir yönüyle de politik kaygıları içinde barındırıyordu. Bu sebeple II. Edward tahtan indirildiğinde kehanetlerin popülaritesine veya “geleceğe karşı doğruluğuna” herhangi bir zarar gelmiyor, kehanetler bir sonraki krala geçiyor ve anlatıdaki beklenen kişi artık o oluyordu.¹⁷⁵ Kehanetler III. Edward için yeniden tasarlanırken III. Edward da kehanetteki kral olduğuna daha çok inanmış olacak ki o da onun için idealize edilen kalıplara girmeye başlamıştı.

Ortaçağ insanları, genellikle geçmişte yaşanmış olaylar ile şimdi veya gelecekte yaşanacak olaylar arasında benzer ilişkiler ve bağlar olduğuna inanırlardı. Esasında geçmiş kayıtlardan yararlanarak oluşturdukları tipolojilerle, şimdiki zamanda kurdukları bağlantı kehanetlerini oluşturuyordu. Böylelikle yaşamış oldukları dönemin geçmişte daha önce kendilerine bildirildiğini düşünüyorlardı. Muhtemelen Ortaçağ yazarları, kehanetlerin kaynağı olan tarihi kişilerle kehanetin onlar için çağdaşını temsil eden kişiler arasında bir bağ görüyorlardı. Yani aslında kehanetteki vurguladıkları Kral Arthur imgesi ile III. Edward arasında gerçek bir bağ kuruyorlardı. Bir başka deyişle; III. Edward, Kral Arthur gibi davranabilirdi çünkü o aynı zamanda Kral Arthur'un reenkarne haliydi.¹⁷⁶ Bu durum onların bu kehanetleri ve analogileri kurarken bir propaganda amacı gütmmediğini yani esasen gerçekte de

¹⁷⁴ “*Anglia transmittet leopardum, lilia Galli, Qui pede calcabit cancrum cum sole suberbo; Ungues diripient leopardi Gallica regna...; Anglia regnabit, Wasconia porta redibit Ad juga consueta leopardi Gallica regna... Lilia marcescent, leopardi posse vigebit Ecclesiae sub quo libertas prima redibit. Huic Babylo veniet, crucis aras hic teret omnes Accon Jerusalem leopardi posse redemptae, Ad cultum fidei gaudebunt se redituos, Imperium mundi sub quo dabit hic eremita*”, F. S. Haydon (ed). *Eulogium (historiarum sive temporis): Chronicon ab orbe condito usque ad Annum Domini M.CCC.LXVI*. vol. I, (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 420.

¹⁷⁵ Lesley A. Coote, Tim Thornton, “Merlin Erceldoune, Nixon: A Tradition of Popular Political Prophecy”, *New Medieval Literatures*, ed. Wendy Scase, Rita Copeland, David Lawton, vol IV. (New York: Oxford University Press, 2001) 118.

¹⁷⁶ Gabrielle M. Spiegel, "Political Utility in Medieval Historiography: A Sketch" *History and Theory* 14, no.3 (October 1975): 321-322.

Kral Arthur'un III. Edward'ın bedeninde kısmen zuhur etmiş bir hali olduğuna inanmaktaydılar.¹⁷⁷

Bunun dışında kehanetlerin aynı zamanda geleceğe dair de bir şey söylüyor olması insanların bu konudaki ufuklarının da sınırsız olmasına neden oluyordu. Bu da Ortaçağ'da hâkim olan “*Son Roma Kralı*” kehanetinin III. Edward için dahi düşünülmüş olmasına neden oluyordu. Bu kehanet ilk olarak VII. Yüzyılda Doğu Roma İmparatorluğu'nda Methodius'a (ö.311) atfedilen *Apocalypse* adlı esere dayanmaktaydı.¹⁷⁸ Bu anlatıya göre dünyadaki son imparator Romalıların ve Yunanlıların imparatoru olacak ve İsmailoğulları (Araplar, Türkler ve doğu halkları) ile savaşarak onları yenecek. Ardından ise Deccal ortaya çıkana kadar Kudüs'te yaşayacaktı. Bu anlatıyı III. Edward'a bağlanan kısmın eklentisi ise X. yüzyılda yaşamış Fransız Benedikten olan Adso of Montier-en-Der (ö.992) tarafından yapıldı. Adso *De Antichristo* adlı eserinde bu kehaneti, IV. Louis'nin (ö.954) ikinci eşi Kraliçe Gerberga'ya (ö.984) bu kehanetteki son kralın Frank soyundan geleceği biçiminde aktardı. Fakat buradaki asıl dikkat çeken nokta o dönemde Charlemagne'nin İmparatorluk tacının Franklardan Saksonlara geçmiş olmasıydı. Yani esasında Adso'nun muhtemelen İmparatorluk tacının Saksonlara geçmesine karşı bir tepki olarak kaleme aldığı bu eseri 400 yıl sonrası için kullanılacaktı. Bu kehanette gerçekleşen olan bu beklenti, III. Edward'ın Capet Hanedanlığı soyundan Fransa tahtında hak iddia etmesiyle artık III. Edward'ı da ilgilendirir olmuştu. Çünkü bu kehanet doğrultusunda kıyametten önceki “Son Kral” III. Edward olabilirdi.¹⁷⁹

“Son Roma Kralı” kehanetinin dışında yukarıda bahsi geçen “*Anglia transmittet leopardum, lilia Galli*” XIV. yüzyılın ilk yarısında İngiltere'deki en popüler kehanetlerden biriydi. Kehanetler III. Edward döneminde veya sonrasında yazılmış olsun genellikle III.

¹⁷⁷ Ortaçağ yazarlarının geçmişte yaşamış veya yaşadıklarını inandıkları kişiler ile çağdaşı kişiler arasında kurdukları analogiler için bkz. Spiegel, “Political Utility in Medieval Historiography: A Sketch”, 321.

¹⁷⁸ IV. Yüzyılda yaşamış olan Methodius'a atfedilen bu eser orijinalinde Süryanice kaleme alındığı daha sonra Grekçe ve Latinceye çevrilerek Avrupa'ya yayıldığı düşünülmektedir. *Apocalypse of Pseudo-Methodius* eseri ilk olarak Süryanice yazılmış olmakla birlikte Latince el yazması 727 yılına tarihlendirilmektedir. Ancak bu kitap VII. yüzyılda Avrupa'da popülerite kazanmaya başlamış ve günümüzde bu eser *Apocalypse of Pseudo-Methodius* olarak adlandırılmaktadır. İslam fetihlerin hız kazandığı ve İslam devletinin giderek genişlediği bir dönemde Hristiyan bir imparatorun tüm doğu halklarını yeneceğine dair bir kehanetin çıkması oldukça doğal durmaktadır. Christopher Bonura, “A Forgotten Translation of Pseudo-Methodius in Eighth-Century Constantinople: New Evidence for the Dispersal of the Greek Apocalypse of Pseudo-Methodius During the Dark Age Crisis”. *Constantinople to the Frontier: The City and the Cities*, eds. Nicholas S.M. Matheou, Theofili Kampianaki, Lorenzo M. Bondioli, (Leiden: Brill, 2016), 260-277.

¹⁷⁹ Rupert Taylor, *The Political Prophecy in England*, 36. Anne A. Latowsky, *Emperor of the World: Charlemagne and the Construction of Imperial Authority, 800-1229*, (New York: Cornell University Press, 2013), 71-73. Bununla birlikte “Son Roma Kralı” kehanetinin III. Edward' a bağlanabilmesindeki diğer bir önemli nokta Capet Hanedanlığı'nın VIII. Louis (ö.1226) zamanından beri kendi soylarını Charlemagne'ye bağlayacakları şecereleer üretmelerinden kaynaklanmaktaydı. Çünkü Capetlerin soyu Charlemagne'ye bağlandığı takdirde III. Edward'ın da soyu bağlanmış olacaktı. Gabrielle M. Spiegel, “The Reditus Regni Ad Stirpem Karoli Magni: A New Look.” *French Historical Studies* 7, no. 2 (1971): 145-174.

Edward'ın politikalarını meşrulaştırmak ve kutsiyet atfetmek gibi bir rol benimsemekteydiler. Ancak III. Edward 1340'lı yıllara kadar kendini doğrudan Kral Arthur ile özdeşleştirmemiş, kendini sadece Yuvarlak Masa Şövalyelerinden biri olarak görmüştü. Kral Arthur'dan önce Yuvarlak Masa Sövalyeleri'nden biri olan¹⁸⁰ Sir Lionel adlı şövalye ile daha yakın bir bağ kuran III. Edward, ikinci oğluna Lionel ismini vermişti.¹⁸¹ Kroniğini yazmaya başladığı 1357-1360 yılları arasında III. Edward'ın tüm görkemli zaferlerini görmüş olan le Bel içinse onu Kral Arthur ile bağdaştırması oldukça doğaldı. Bu sebeple anlatısında III. Edward'ın Fransa tahtında hak iddia edeceği bölümün hemen öncesindeki Kral Arthur benzetmesi tesadüf gibi durmamaktadır.

2.2.Fransa Tahtında Hak İddiası ve Yüzyıl Savaşları'nın Başlaması

III. Edward ve danışmanları, 1328'de Fransa Kralı IV. Charles hayatını kaybettiğinde III. Edward'ın Fransa tahtında hak iddia edebilecek soy bağına sahip olduğunu bilmekteydi. Hatta 1329'da VI. Philippe, taç giyeceği sırada Paris'e giden iki İngiliz piskoposu bu durumu “diplomatik yolla protesto” etmişti. Fakat bu Fransa'da pek ciddiye alınmadığı gibi o dönemde kendisi de tahta yeni çıkmış olan III. Edward, Fransa tahtında hak iddia edebilecek ve bunun için girişimde bulunabilecek bir güçte değildi.¹⁸² Fakat bu durum VI. Philippe'in Mayıs 1337'de Gaskonya'yı ilhak ettiğini duyurarak İngiltere'ye savaş açmasıyla değişecekti. Bu durumda 1329'un üstünden sekiz yıl geçmişti. Bu süreçte III. Edward; yönetimi annesi Kraliçe Isabella ve Roger Mortimer'in elinden almış, İskoçlarla olan mücadeleden zaferle dönmüş ve artık 25 yaşına gelmiş bir kraldı. Bu sebeple Gray'in kroniğinde de geçtiği üzere, III. Edward artık Fransa tahtındaki hakkını daha fazla ertelememeliydi.¹⁸³ Fakat İngilizler ve Fransızlar gerçekleşecek bu savaş için meşru sebepler bulmalıydılar. Yani her iki taraf da kamuoyunu iki Hristiyan krallık arasında ihtilafa sebep olanın karşı taraf olduğunu ikna etmeliydiler. Bu nokta Kıta Avrupası'ndaki anlatılar ile İngilizlerin anlatıların farklılaştığı yeri temsil etmektedir. Kıta Avrupası'nın kaynakları olan; le Bel, Froissart, Jean de Venette (ö.1370), *Grandes Chroniques de France*, *Chronique des quatre premiers Valois* ve *Vows of Heron* gibi anlatılarda savaşa sebebiyet veren kişilerin başında Fransız soylu zümresinden olan Robert Artois (ö.1342)

¹⁸⁰ Kral Arthur efsanesinde kendisinin ve maiyetinde bulunan şövalyelerinin toplandıkları, herkesin birbirine eşit olduğunu vurgulamak için yuvarlak tasarlanmış efsanevi masadır. Ayrıca bu masaya oturan Kral Arthur'un maiyetindekilere de adını vermiştir. Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nin sayısına dair tam bilgi olmasa da bazı isimler şunlardır: Sir Lancelot, Sir Gawain, Sir Galahad, Sir Geraint, Sir Gareth, Sir Gaheris, Sir Bedivere, Sir Ector, Sir Kay, Sir Bors de Ganis, Sir Lamorak, Sir Tristan, Sir Percival, Sir Agravain, Sir Dagonet.

¹⁸¹ Ormrod, *Edward III*, 99. III. Edward'ın 1338 yılında Antwerp'de dünyaya gelmiş ikinci oğludur.

¹⁸² Edouard Perroy, *The Hundred Years War*, 81-82.

¹⁸³ *Scalacronica*, 103.

görülmektedir.¹⁸⁴ Robert Artois, Fransa Kralı VI. Philippe ile yaşadığı çatışma sebebiyle 1332 yılında tüm varlıklarına el konularak Fransa'dan sürgün edilmiş bir soyluydu. Artois bu sebeple 1334 yılında III. Edward'a iltica başvurusu yapmış, kabul edilen ilticasının ardından ise İngiliz Krallığı'nda hızlıca yükselmişti. Onun İngiltere'deki bu varlığı VI. Philippe'i rahatsız etmiş olacak ki Fransa Kralı, Aralık 1336'da III. Edward'dan iadesini talep etmişti.¹⁸⁵ Robert Artois'ın İngiltere ve Fransa Krallığı arasındaki bu durumu Kıta Avrupası'ndaki anlatıların genel eksenini oluşturacaktı. Eserlerini İngiliz perspektifinden yazmalarına rağmen muhtemelen Kıta Avrupası'ndaki Fransız anlatılarından etkilenmiş olan le Bel ve Froissart'ın yaptıkları canlı anlatıma göre; Robert Artois, VI. Philippe'in Fransa tahtına çıkışında ona en çok yardımı dokunan ve Fransa'nın en "bilge ve büyük" kraliyet soyuna bağlı lordlarından biriydi.¹⁸⁶ VI. Philippe ile yaşamış oldukları problem sonrası İngiltere'ye sığınan Robert Artois, bu iki anlatıma göre III. Edward'ı Fransa tahtında hak iddia etmesi için ikna eden kişiydi. Robert Artois figürünün Jean de Venette, *Grandes Chroniques de France* ve *Chronique des quatre premiers Valois* gibi Fransız kaynaklarında hedef gösterilmesi oldukça doğaldı. Ancak eserlerini İngiliz perspektifinden ele alan le Bel ve Froissart'la birlikte Flaman bir hiciv şiiri olan *Vows of Heron*'da da ortaya çıkması; Fransızların bu anlatıyı Kıta Avrupası'na savaşını meşrulaştırma aracı olarak yaydığını ve kullandığını bize gösterebilir.¹⁸⁷

İngiliz kaynaklarının savaş için gösterdikleri sebepler ise daha farklıydı. Walsingham, Gray, Knighton, Baker gibi İngiliz kronikçileri için, Robert Artois ismi ön plana çıkmadığı gibi savaşın asıl sebebi Fransızların aldığı aksiyonlardı. İngiliz yazarların iddialarında genel olarak; İskoç problemi, Gaskonya'nın VI. Philippe tarafından ilhakı ve III. Edward'ın Fransa tahtına kan bağı olarak daha yakın olduğu savı görülmekteydi. İngiliz kronikler her ne kadar III. Edward'ın Robert Artois ile olan ilişkisine bu sırada sessiz kalsa da III. Edward, Artois'i ülkesine kabul etmenin Fransa ile olan ilişkilerini etkileyeceğini muhtemelen biliyordu.¹⁸⁸

¹⁸⁴ Jean de Venette, *Chronion Jean de Venette*, trans. Richard A. Newhall, ed. Jean Birdsall (New York: Columbia University Press, 1953), 33-34. Alexis Paulin Paris ed., *Les grandes chroniques de France, selon que elles sont conservées en l'église de Saint-Denis en France*. vol. V (Paris: Techener, 1837) 369. Siméon Luce, ed., *Chronique des quatre premiers Valois (1327-1393)* (Paris: Vve de J. Renouard, 1861) 2. Thomas Wright, ed. "The Vows of The Heron". *Political Poems and Songs Relating to English History, Composed during the Period from the Accession of Edward III to That of Richard III*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2012) 1-25.

¹⁸⁵ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 171-172.

¹⁸⁶ Froissart, 34. Le Bel, 56. Froissart'ın burada özellikle soy bağına dikkat çekmesinin sebebi Robert Artois'ın annesinin VI. Philip'in üvey kardeşi Joan Valois olmasının yanında ananesin de Latin İmparatoriçe unvanını taşıyan Catherine Courtenay (ö.1307) olmasından gelmektedir.

¹⁸⁷ Le Bel'in Fransa'daki anlatılardan etkilenerek doğruluğunda emin olmadığı bilgilere kroniğinde yer verdiğini bilmekteyiz ki bunların içindeki en meşhurlardan bir tanesi daha sonra değineceğimiz III. Edward'ın Salisbury Kontesine tecavüz etme anlatısıydı. Bu anlatının doğruluğu üzerine bkz: Antonia Gransden, "The Alleged Rape by Edward III of the Countess of Salisbury" *The English Historical Review* 87, no.143 (April 1972): 333-344.

¹⁸⁸ Ormrod, *Edward III*, 189.

Ancak yine de pek çok İngiliz kroniği 1337'deki çatışma için nedenlerini benzer şekilde sıralamaktaydı. Knighton'un kroniğinde, Fransız Kralı'nın Gaskonya'ya saldırmasının ardından Fransa Kralı'nın İngiliz Kralı'nı yok edeceğine dair yemin ettiğini ve tüm bunlarının sebebininse III. Edward'ın İskoçları küçük düşürmesi sebebiyle olduğu yazılmaktadır.¹⁸⁹ Aslında 1337 yılını kayıt altına almış pek çok İngiliz kronikçi İskoçlarla olan gerilimi Fransa'nın onlara savaş açma sebebi olarak görmekte ve bu iki durumu birlikte vermekteydiler. 1337 yılında başlayacak olan savaş için İngiliz anlatılarındaki genel kanı, Fransa Kralı'nın Gaskonya'yı ilhak etmesi sonucu bunun gerçekleştiği yönündeydi.¹⁹⁰ Kronik yazarları III. Edward'ın genetik olarak VI. Philippe'ten Fransa tahtına daha yakın olduğu iddialarını bilmelerine rağmen bu argümanı 1337'de patlak veren savaşlar için vurgulama gereği duymamışlar çıkacak savaşın ana sebebinin Fransa Kralı'nın agresifliği olduğunu belirtmişlerdir. Ancak burada gösterebileceğimiz ana istisnalardan biri Gray'in kroniği olacaktır. Gray, konsülün Krala tavsiyesinde Fransa tahtı için olan hakkının artık daha fazla ertelenmemesi gerektiğini önermiş olduğunu yazmaktadır.¹⁹¹ Gray'in kroniğindeki bu küçük ayrıntıda konsülün, Krala bu hak iddiasının artık avantajlı olacağını vurgulamak yerine bu hak iddiasının artık ertelenmemesi gereken bir görev olarak lanse etmesi, içinde görev bilinci taşıyan bir şövalye anlatısını da barındırmaktaydı.¹⁹² Buradan hareketle 1337'de gerçekleşen olaylar neticesinde Fransa ile savaş kararı veren III. Edward'ın, Fransa tahtındaki hak iddiasının Kraliyet'in çıkarları doğrultusunda gerçekleştiği söylenebilir. Zira III. Edward'ın savaş kararının arkasındaki amaçlardan biri de muhtemelen Gaskonya'nın güvenliğini sağlamaktı. Çünkü o dönemde bu bölgenin İngiliz Krallığı açısından önemi sadece politik nedenlerden kaynaklanmamaktaydı.¹⁹³ Politik sebeplerin yanında Gaskonya'nın İngiltere'ye ekonomik katkısı da yadsınamayacak derece büyük ölçekliydi.¹⁹⁴ Gaskonya, İngiliz-Gaskon tüccarlar için çok önemli bir pazardı ve her yıl yüzlerce tüccar İngiltere limanlarına Gaskon mallarını taşıyordu. 1308-1309 yılında 103.000 fiçı şaraplık ticareti bu bölgenin zirvesini teşkil ettiği gibi

¹⁸⁹ Knighton, v.II, 3.

¹⁹⁰ Baker, 57-58. F. S. Haydon, ed. *Eulogium (Historiarum Sive Temporis): Chronicon Ab Orbe Conditio Usque Ad Annum Domini M.CCC.LXVI.: A Monacho Quodam Malmesburiensi Exaratum*, vol. 3, (Cambridge: Cambridge University Press, 2012), 202, Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 5-6. Knighton, v. II, 3.

¹⁹¹ *Scalacronica*, 103.

¹⁹² Andy King, "War and Peace: A Knight's Tale. The Ethics of War in Sir Thomas Gray's *Scalacronica*." *War, Government and Aristocracy in the British Isles, C.1150-1500: Essays in Honour of Michael Prestwich*, ed. Chris Given-Wilson (Woodbridge: Boydell & Brewer, 2008), 154.

¹⁹³ John Le Patourel, "Edward III and Kingdom of France", *History* 43, no.149 (1958): 176.

¹⁹⁴ Green, *Yüz Yıl Savaşları Bir Halk Tarihi*, 48. Gaskonya İngiliz ticaretinde önemli bir pazarı oluşturuyordu: şarap, yün, deri ve tahılta krallığa önemli ölçüde bir getiri sağlıyordu. Gaskonya'nın 1324 yılında Krallığa yıllık getirisi 13.000 pound değerindeydi. Curry, *The Hundred Years War*, 31.

İngiliz Krallığı ile Gaskonya'nın arasındaki ticaret hacmini de ortaya koymaktaydı.¹⁹⁵ Ancak Gaskonya bölgesinin bu yönü en azından 1337 yılının kaydedildiği sırada kronikçilerin vurgusundan uzak kalmaktaydı. Gray gibi şövalye olan biri için Gaskonya'nın politik ve ekonomik konumunu bilinmemesi pek mümkün değildi fakat anlatısı şövalye idealleriyle bezenmiş Gray için Fransa tacını elde etmek III. Edward için ana görevdi.

2.3. III. Edward'ın Müttefik Arayışı ve İmparatorluk Vekili Unvanı Alması

III. Edward'ın kendini Fransa Kralı ilan edeceği 1340 yılı ile Gaskonya'nın 1337'de VI. Philippe tarafından ilhak edilmesinin arasında üç yıla yakın bir süre olduğu görülmektedir. İngilizlerin, Fransızların Gaskonya'ya ilhak edeceği haberini almasının hemen ardından sıcak çatışmaya girmemesindeki ana sebep, kuşkusuz Fransa ile savaşmanın getireceği zorluklardı. III. Edward ve danışmanları kendilerinden nüfus olarak yaklaşık dört kat¹⁹⁶ büyük olan Fransa ile savaşmanın zorluğunun farkındaydılar. Öyle ki le Bel kroniğinde III. Edward, Fransa ile savaş kararı aldığı takdirde bunun ne denli zor olacağını itiraf etmekteydi.¹⁹⁷ Bu sebepler doğrultusunda III. Edward 1337-1340 yılları arasındaki süreci Fransa Kralı'na karşı destek arayışı ile geçirmektedir. III. Edward'ın müttefik arayışında olduğu Flanders, Flaman ve Ren Nehri'nin batısındaki Kutsal Roma İmparatorluğu bölgeleri, İngilizler için idealdi. Çünkü bu bölgeler; ekonomik ve ticari olarak gelişmiş, yoğun nüfuslu ve Fransa Krallığı ile sorunları olan bölgelerdi.¹⁹⁸ Fakat öte yandan Alçak Ülkeler (Günümüzdeki Belçika, Hollanda ve Lüksemburg bölgelerine verilen genel ad) de 1315-1317 yılları kıtlık sonrası oldukça zor durumda olmalarının yanında ticari olarak İngiltere'ye de oldukça bağlı bir bölgeydi.¹⁹⁹ 1337 yılına gelindiğinde de bölgenin durumunun iyi olduğunu söylemek güçtü. Yiyecek fiyatları kıtlık olduğu için oldukça yüksekti ve Flaman ticareti de kötü bir durumdaydı.²⁰⁰ Alçak Ülkeler'in bulunmuş oldukları bu durumun III. Edward'ın bölge lordlarını yapacağı müttefiklik görüşmelerinde ekonomik vaatler ile ikna etmesini kolaylaştırmış olması da muhtemeldi.

¹⁹⁵ Wade, *Gascony England's First Colony 1204-1453*, 130-131.

¹⁹⁶ 1300 yılında Fransa nüfusu 12 milyonken İngiltere'nin nüfusu 3,3 milyon civarındaydı. Bu rakam 1346 yılında veba salgını öncesinde Fransa için 13.5 milyon, İngiltere içinse 3.7 milyon olmuştur. J.C. Russell, "Late Ancient And Medieval Population", *Transactions of the American Philosophical Society New Series* 48, no.3 (June 1958): 40.

¹⁹⁷ Le Bel, 66.

¹⁹⁸ VI. Philippe henüz tahta geçtiği sene olan 1328'in Ağustos ayında Cassel Muharabesi'nde Flandersli isyancıları yenmişti. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle v.I*, 186-187.

¹⁹⁹ 1315-1317 yılları arasında süre gelen bu kıtlığın boyutlarını göstermek adına Ypres bölgesindeki bir kayıta bakabiliriz. Aktarılanlara göre, 1316 yılının Mayıs ayından Ekim ayına kadar kentte 2794 kişinin gömüldüğü bilinmektedir. Kent nüfusunun yaklaşık 20.000'e yakın olduğunu dikkate alırsak bu o dönem için çok yüksek bir sayıdır. Henri Pirenne, *Ortaçağ Avrupa'sının Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, çev. Şadan Karadeniz (İstanbul: İletişim Yayınları, 2019) 216.

²⁰⁰ Henry Lucas Stephen, *The Low Countries and the Hundred Years' War, 1326-1347*, (Massachusetts Ann Arbor: University of Michigan, 1929), 201.

Bu sebeplerden dolayı III. Edward'ın Fransa'ya karşı müttefik bulma arayışındaki ilk adres, kızıyla evli olduğu Hainault Kontu Willem²⁰¹(ö.1337) olmuş ve elçiler vasıtasıyla ile haber gönderdiği kayınpederinden destek beklemiştir. III. Edward'ın elçileri Hainault Kontu'na ulaştıklarında, Kont Willem ölüm döşeginde olmasına rağmen III. Edward'ın yardım isteğini geri çevirmemiştir. Froissart ve le Bel'de bu anlaşmanın yapıldığı bölümde Kont'un ağzından; İngiltere'nin daha fazla yardıma ihtiyacı olacağını ve Hainault'un Fransa'yla karşılaştırıldığında küçük bir ülke olduğunu söyleyerek İngiliz Kral'ın yardım isteyebileceği başka isimleri sıralamaktadır.²⁰² Bu isimlerin içinde en önemlilerinden biri kuşkusuz Brabant Dükü III. Jean (ö.1355) olacaktır çünkü savaş başlangıcının son anına kadar kroniklere göre ikili oynayacaktır. Kroniklerde, Brabant Dükü III. Jean'ın, Edward'ın yardım isteğine olumlu cevap verdiğini görsek de le Bel'in cümle içinde dükün bu yardımı "florin" için yaptığını ve ilerleyen süreçte sözünden döndüğünü de yazmaktadır.²⁰³ Bu müttefik arayışları sırasında kroniklerde gözükken bir başka önemli figür de Jacob van Artevelde (ö.1345) olmuştur. Kroniklere göre tüm Flanders'i birleştirmiş ve kontrolü altına almış olan Artevelde'in desteğini almak savaşın gidişatı için de büyük önem arz ediyordu.²⁰⁴ Le Bel ve Froissart kroniklerinde uzun müzakereler sonucu Jacob van Artevelde, İngilizlerin geçişine izin vereceği fakat Fransa Kralı ile aktif savaşta bulunmayacağını belirtmekteydi.²⁰⁵ Flanders Kontluğu'nun bölgenin konumu gereği savaş sırasında kimin tarafından olacağı çok önemliydi. Jacob van Artevelde yönetimindeki Flanders bölgesinin İngilizlere yardımcı olmasının Fransızları ne kadar kötü etkileyeceği bir Fransız kroniği olan Jean de Venette'in eserinde, Jacob van Artevelde için açıkça zalim ifadesini kullanmasından da anlaşılmaktadır.²⁰⁶

İngiliz yanlısı kroniklerin pek çoğunda ittifak kurmak için yapılan seyahatlerin politik yönünü ortaya koyan anlatımlara rastlanmaktadır. Ancak III. Edward'ın Fransa ile savaşında karşısına çıkacak olan tek problem politik meşruiyet iddiaları değil aynı zamanda askerî, lojistik ve ekonomik problemlerdi. İngilizlerin, Fransızlar kadar büyük bir ordusunun olmamasının yanı sıra bunları Kıta Avrupası'na taşıyacak ve besleyecek büyüklükte de bir donanmaya sahip değillerdi. Bunun yanında kral oldukça yoğun bir borç yükü altındaydı ve geri dönük borçlarını dahi ödemekte zorlanıyordu ve hal böyle iken Alçak Ülkeler'deki müttefiklerine söz verdiği ve

²⁰¹ Hainault Kontu Willem, 1286-1337 yılları arasında yaşamış Flaman soyludur. Kızlarından birini III. Edward'ı ile evlendirirken bir diğerini de İmparator IV. Ludwig ile evlendirmiştir. Kendisi ise VI. Philip'in kız kardeşi Joan Valois ile evlidir. Yaptığı ve yaptırdığı evlilikler sebebiyle Kuzey Batı Avrupa'da oldukça önemli bir soylu konumuna gelmiştir.

²⁰² Froissart, 40. Le Bel, 67.

²⁰³ Le Bel, 68.

²⁰⁴ Froissart, 41. Le Bel, 69.

²⁰⁵ Froissart, 42. Le Bel, 70.

²⁰⁶ Jean de Venette, *Chronion Jean de Venette*, 33.

dağıtması gereken parayı bulmak oldukça zordu.²⁰⁷ Kral'ın Fransa ile savaş için topladığı vergiler ve ekonomik kararlar Baker, Murimuth, Knighton, Walsingham ve Gray gibi pek çok İngiliz kroniğine yansımıştı.²⁰⁸ İngiliz Kralı'nın anlaşmaya vardığı müttefiklerin Fransa'ya karşı savaşması için politik bir idealden daha fazlası gerekmektedir ve III. Edward da bunu sağlamak için İngiliz ekonomisini sonuna kadar kullanmayı göze almıştı. Henüz iki büyük ordu karşı karşıya gelmeden III. Edward'ın müttefik toplamak için yapmış olduğu harcamalar, 1337 yılı sonunda 124.000 poundluk bir yükü beraberinde getirmişti.²⁰⁹ Bu harcamaların İngiliz hazinesini zorladığını, 1339 yılında III. Edward'ın tacını borçlar sebebiyle rehin bırakmak zorunda kalmasından da anlayabiliriz.²¹⁰

III. Edward'ın müttefik arayışı için izlemiş olduğu politika aslında İngilizler için yeni değildi. Bu yolun benzeri 1214 yılında Kral John ve 1294 yılında dedesi I. Edward tarafından da Fransızlara karşı izlenmişti.²¹¹ Bu yolu izleyen III. Edward'ın Fransa karşısındaki diğer bir umudu Kutsal Roma İmparatorluğu idi. Bununla birlikte İmparator IV. Ludwig (ö.1347) de İmparatorluk içindeki siyasi kaos nedeniyle bu ittifaka sıcak bakıyordu. İngiliz Kralı'nın İmparatora yardım için başvuracağı dönemde, İmparatorluk ve Papalık yıllardır süregelen, birbirlerini üzerindeki hakimiyet mücadelesinin bir benzerini yaşamaktaydılar. Bu ikili arasında anlaşmazlığa göre Papalık, IV. Ludwig'in "Romalıların Kralı" unvanını asla onaylamamıştı ve bu durum Papalık nezdinde İmparator VII. Heinrich'in (ö.1313) ölümünden beri İmparatorluk tahtının boşta olduğu anlamına gelmekteydi. Ancak IV. Ludwig, Papalıkla olan anlaşmazlığa tepkisini Papa XXII. Ioannes (ö.1334) yerine bir Antipapa olan V. Nicholas'ı (ö.1333) getirerek göstermişti.²¹² Bu karışıklık Papalığı Fransızlara yaklaştıırken, Kutsal Roma İmparatorluğu'nu da İngilizlere doğal olarak yaklaştıracaktı. Bu iki güç arasındaki çekişmenin kroniklere yansısı da bölünüşün etkisini daha iyi gösterecektir. Adam Murimuth, kroniğinde İmparator IV. Ludwig'den bahsederken "*Bavarya Dükü, Almanya'nın Kralı, seçilmiş imparator*"²¹³ diyerek İmparatorluk siyasetinin yanında olduğunu açıkça kabul ettiğini de göstermekteydi. Manş Denizi'nin öteki tarafında ise Jean de Venette, kroniğinde İmparator'dan bahsederken "aforozlu" olduğu vurgusunu yaparken *Les grandes chroniques de France*'da da IV. Ludwig'in İmparatorluk tacındaki meşruiyeti sorgulanmaktaydı. "ve İngiltere Kralı Almanya'ya geçerek

²⁰⁷ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 212.

²⁰⁸ Murimuth, 80-82. Knighton, v. II, 3-5, Baker, 59. *Scalacronica*, 103. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 6.

²⁰⁹ Ormrod, *Edward III*, 194.

²¹⁰ Waugh, *England in the Reign of Edward III*, 15-16.

²¹¹ Ormrod, *Edward III*, 191, Waugh, *England in the Reign of Edward III*, 15-16.

²¹² H. S. Offler, "England and Germany at the Beginning of the Hundred Years' War" *The English Historical Review* 54, no. 216, (October 1939): 609.

²¹³ "*dux Bavariae, rex Alemanniae, in imperatorem electus*". Murimuth, 85.

oradan çok önemli ittifaklar kurdu. Ve bunlardan ilki Ludwig ile idi, Baverya dükü, ve kendisini imparator olarak gören. Baverya dükü Ludwig Papa ve diğer soylular tarafından aforoz edilmesine rağmen kendini imparator olarak görüyordu”²¹⁴

Kroniklerin birbirlerinden farklı anlatımlara sahip olduğu bir diğer konu da İmparator IV. Ludwig’in III. Edward’a İmparatorluk Vekili²¹⁵ unvanı vermesine ilişkin anlatım sırasında görülmektedir. Le Bel ve Froissart III. Edward’ın Kutsal Roma İmparatorluk ile bağlantısını Flamanlar üzerinden aktarmaktadır. Buna göre Flamanlar III. Edward’a; Fransa Kralı’yla savaşmakta bir sebep göremediklerini ve İmparatorluğun himayesinde oldukları için ancak İmparator’dan olur alındığı takdirde ona yardım edebileceklerini söylemişlerdir.²¹⁶ Jean le Bel ve Jean Froissart’ın anlatısına göre, III. Edward’ın İmparator IV. Ludwig’ten alınan vekillik unvanı koşulların onu sürüklediği bir zorunluluktur. Buna göre İngiliz Kralı, Kutsal Roma İmparatorluğu ile olan ilk temaslarını 1335 yılında gerçekleştirirken, 1337 yılında gönderilen heyet vasıtasıyla da bir anlaşmaya çoktan varılmıştı.²¹⁷ III. Edward ile İmparator IV. Ludwig’in buluşarak vekillik töreninin gerçekleşmesiye ancak Eylül 1338 yılında olacaktı. Kroniklerdeki temel fark tam da bu yetkilendirme işinin nasıl gerçekleştiğiyle alakalıydı. Le Bel ve Froissart, İngiliz Kral’ın İmparatorluk topraklarına geçmeden elçiler aracılığıyla İmparatorluk Vekili unvanı aldığı şeklinde bir anlatı sunarken, pek çok İngiliz kroniği böyle bir görüşme konusunda yazmasının yanında olay anından canlı bir anlatım da tercih etmektedir. Le Bel ve Froissart Flanders bölgesinde yaşamış kişiler olduğu göz önüne alındığında İngiliz Kralı’nın Kıta Avrupası’ndan geçerek İmparator ile görüşme gerçekleştirdiğini bilmeme ihtimalleri oldukça düşük durmaktadır. Bu iki yazarın pek çok kez olduğu gibi haberdar olmadıkları bir durumda Fransız propagandasından etkilenerek anlatılarını böyle oluşturmuş olabileceklerini de aklımızda bulundurmamız gerekmektedir. Bu olayın le Bel ve Froissart’ın anlatılarında kendine yer bulamamasındaki temel kaygı muhtemelen soylu şövalye figürü III. Edward’ın karşısına İmparatoru çıkararak İngiliz Kralı’nın metin içi prestijini düşürmemek olabilir. Onların bu kaygılarının sebebi buluşmanın Knighton, Murimuth, Baker ve Walsingham gibi İngiliz

²¹⁴ “Et depuis se transporta ledit roy d'Angleterre en Alemaigne, et ilecques fist moult grans alliances; et premièrement avec Loys, duc de Bavière, qui se tenoit pour empereur, jasoit ce que ledit Loys, duc de Bavière, fust notoirement escommenié de par le pape; et avecques liluseurs autres nobles” Paulin. *Les grandes chroniques de France, selon que elles sont conservées en l'église de Saint-Denis en France*. vol. V, 374. Jean de Venette, *Chronion Jean de Venette*, 34,

²¹⁵ Latince “*vicarius*” sözcüğünü kullanılarak metinlere yansıyan bu yetkilendirme için Türkçe olarak vekil sözcüğü kullanılacaktır. Kroniklerde İmparator’dan vekillik alınan bölümler şu şekilde geçmektedir: “...constituit vicarium suum” Murimuth, 80-85. “...de toto imperio citra Coloniam ejus vicarius factus est” Walsingham, *Quondam Monachi S. Albani Historia Anglicana Volume 1 Ad 1272-1381*, 201. “Item, rex suscepit vicariatium imperii a prefato duce Bavarie, qui se tenuit pro imperatore...” Baker, 63.

²¹⁶ Froissart, 44. Le Bel, 73.

²¹⁷ H. S. Offler, “England and Germany at the Beginning of the Hundred Years' War”, 610.

kronikçilerde geçen canlı anlatımlarından da anlaşılabilir. Bunların dışında III. Edward ile İmparator IV. Ludwig arasında gerçekten bir görüşme olmadığını varsayabilirdik ancak bu buluşmanın Kutsal Roma İmparatorluğu'ndaki kroniklere de yansımış olması görüşmenin gerçekten olduğunu bize göstermektedir. Bu anlatılardan bazılarına göz atacak olursak, "*Monumenta Erpeshfurtensia*" kroniğinde, İmparator IV. Ludwig ile III. Edward arasındaki buluşma birkaç satır içinde anlatılmış ve İmparator IV. Ludwig'in İngiliz Kralı'na, Bohemya Kralı IV. Karl'ın (ö.1378) ise Fransa Kralı'na yardım edeceğini yazılmıştır.²¹⁸ Bir diğer İmparatorluk kroniği yazarı Henricus Surdus de Selbach'da bu iki Krallığın çatışmaya sürüklenişi hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra İmparatorun kime yardım edeceğinden bahsederek bu bölümü geçmektedir.²¹⁹ Ele aldığımız Kutsal Roma İmparatorluğu kronikleri içinde belki de bu duruma en çok yer ayıran Iohannis Vitoduranus, III. Edward'ın hem kendi ordusu hem de Alman topraklarından topladığı büyük bir ordu ile vârisiz kalan Fransa topraklarına girdiğini aktarmaktadır.²²⁰

İngiliz anlatılarında ise Knighton, bu buluşmaya dair en canlı anlatımlardan birini sunmuştur. Onun kroniğindeki İmparator tasvirine göre IV. Ludwig; sağ elinde asa, sol elindeyse dünya otoritesini simgeleyen küre bulunan güçlü bir hükümdardır.²²¹ Knighton'ın yaşadığı bölgeden pek uzaklara gitmemiş bir kişi olduğunu bildiğimizden, onun İmparatoru görmediğini sadece kafasındaki imgeyi bize yansıttığını ve bu benzetmenin belli bir amaca hizmet ettiğini düşünebiliriz. Knighton ilerleyen satırlarda IV. Ludwig'in, İmparator Vekili unvanını verdiği III. Edward'a hemen hemen Ren Nehri'nin batısındaki tüm Kutsal Roma İmparatorluğu'nun kontrolünü verdiğini aktarmaktadır. Burada Knighton muhtemelen III. Edward'ın ulaştığı gücü bize abartılı yoldan göstermeye çalışmaktadır. Adam Murimuth'da da buna benzer bir İmparator tasviri²²² ile karşılaşmaktayız.²²³ Walsingham'ın kroniğinde diğer İngiliz anlatılarından farklı ama feodal açılarından önemli bir gönderme bulunmaktadır. Kronikte IV. Ludwig'in ona tabiiyetini göstermesi için III. Edward'dan ayağını öpmesini istediği ancak

²¹⁸Oswaldus Holder-Egger, ed., *Monumenta Erpeshfurtensia. Saec. XII. XIII. XIV.* (Hannover: Hannover and Lipsia, Hannover 1899) 372.

²¹⁹Henricus Surdus de Selbach, *Chronica Heinrici Svrdi de Selbach*, ed. Harry Bresslau, (Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1922) 48.

²²⁰Iohannis Vitoduranus, *Chronica Iohannis Vitodurani* (Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1924) 165.

²²¹Knighton, v.II, 11.

²²²Murimuth, 84.

²²³Haydon, F. S., ed. *Eulogium (Historiarum Sive Temporis): Chronicon Ab Orbe Conditio Usque Ad Annum Domini M.CCC.LXVI.: A Monacho Quodam Malmesburiensi Exaratum*, vol.3, 202. Baker, 63. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 7-8. Walsingham *Quondam Monachi S. Albani Historia Anglicana Volume I Ad 1272-1381*, 201. Lanercost, 309.

kutsanmış bir kral olarak İngiliz Kralı'nın bunu reddettiği görülmektedir.²²⁴ Walsingham'ın hem *Quondam Monachi S. Albani Historia Anglicana* hem de *Chronicon Angliae 1328-1388* adlı iki kroniğinde de bu anlatıya yer vermesi oldukça değerlidir çünkü kendisinin bulunduğu St. Albans Manastırı gerek birinci el kaynaklara yakından erişimi gerekse bizzat görgü tanıklarının gittiği bir yer olması sebebiyle o dönemin yazarları için önemli merkezdi.²²⁵ Bu sebeple Walsingham'ın kroniğinde verdiği bilgilerin değeri oldukça yüksektir fakat bu bilginin diğer İngiliz kroniklerinde geçmemiş olması bu durumun yaşanmış olma ihtimali üzerine bizi daha dikkatli olmaya itmektedir. Bunun yanında yaşamış olduğu dönemdeki Lancaster Hanedanlığı'nın hükümlerinden etkilenerek Plantagenet'in eski hükümdarlarına karşı böyle bir tutum takınmış olduğu düşünülebilir.²²⁶ Ayrıca onun bu tutumunu Walsingham'ın III. Edward'ın ölümünü aktardığı *The Chronica Maiora* eserinde; Kral'ın ölüm döşegindeki halini aktarırken de görebilmekteyiz. Buna göre III. Edward'ın ölüm döşeginde yanında bulunan evlilik dışı ilişkisinin olduğu Alice Perrers'ı (ö.1400) ve cinsel hayatına açıkça eleştirmektedir. Öyle ki Walsingham anlatısında, Kral'ın son anlarından yanında bu kadının bulunmasını kaydetmeyi bile utanç verici bulmaktadır.²²⁷ Bununla birlikte Walsingham Kral'ın Alice Perrers ile olan ilişkisi için: “Ah! Tüm İngiltere, bedeninin ve bir kadının hizmetkârı haline gelen kralın bayağılığı, açgözlülüğü ve değersizliği için ağıt yakmalı.” dahi demiştir.²²⁸ Bu yönüyle Walsingham Lancaster Hanedanlığı'nın anlatılarını benimseyerek çok güçlü bir figür olmasına rağmen Plantagenetli III. Edward'a bu eleştirileri getirebilmiştir. Esasında Walsingham eserini yazarken beslendiği St. Albans'ın resmi tarihçisi değildi ancak yine de dönemin politik atmosferinden etkilenmiş olabileceğini göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Çağdaş tarihçiler Walsingham'ın, Lancasterlılar'ın tahta çıkışının en büyük destekçilerden biri olarak

²²⁴ “Quidam autem ferebant, quod bavarus indigne ferebat, quod rex angliae non se submitit ad osculum pedis ejus. Cui responsum fuit, quod rex Angliae fuit rex unctus... iccirco non debet se submittere sicut alius rex non unctus...” “Söylenen o ki, İngiltere Kralı ayağını öperek bağlılığını göstermediği için Bayyeralı bunu saygısızlık olarak düşündü. İngiltere Kralı, kendisinin mesh edilmiş bir İngiltere Kralı olduğunu... bundan dolayı meshedilmemiş bir başka krala bağlılık göstermemesi gerektiği cevabını verdi.” Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 8.

²²⁵ James G. Clark, “Introduction,” *The Chronica Maiora of Thomas Walsingham 1376-1422*, trans. .David Preest ed. James G. Clark (Woodbridge: Boydell Press,2005), 2.

²²⁶ Thomas Walsingham'ın Lancaster propagandasından etkilendiğini *Chronica Maiora*'yı yazdığı sırada anlayabilmekteyiz. II. Richard henüz tahtan indirilmeden önce kroniğinin başında II. Richard'ı tahtan indirecek olan IV. Henry'in babası John Gaunt'a dair eleştiriler bulunurken, taht değişiminin ardından bu eleştirilen değişerek II. Richard'a yöneldiğini görmekteyiz. Bu da yazarın açık bir şekilde Lancaster anlatısından etkilendiğini bize göstermektedir. Antonia Gransden, “Propaganda in English Medieval Historiography”, 368.

²²⁷ Walsingham, *The Chronica Maiora of Thomas Walsingham 1376-1422*, 32-33.

²²⁸ Gransden, *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*, 129. Alice Perrers için ayrıca bknz.W. Mark. Ormrod “The Trials of Alice Perrers.” *Speculum* 83, no. 2 (April 2008): 366–396. W. Mark Ormrod “Who Was Alice Perrers?” *The Chaucer Review* 40, no. 3 (April 2006): 219–29.

görse de Fatih Durgun, Walsingham eserlerinin salt bir Lancaster propagandasından olmadığını belirtmektedir.²²⁹

IV. Ludwig, tüm İmparatorluk tebaasına Eylül 1338’te III. Edward’ı “*Alemannia, Gallia ve onların tüm eyaletleri ve bölgeleri boyunca...*”²³⁰ vekili ilan ettiğini duyurarak aslında İngiliz Kralı’na müthiş de bir güç bahşediyordu. İmparatorluk içinde “*vicarium*” unvanı verilen ilk kişi elbette III. Edward değildi. Bir önceki İmparator VII. Heinrich, oğlu Bohemya Kralı Kör Johann’a (ö.1346) da benzer bir unvanı vermişti. Ancak Kör Johann’a verilen unvanda “*Galliam*” ifadesi bulunmamaktaydı.²³¹ Bu da İmparator IV. Ludwig’in aynı zamanda III. Edward’ın Fransa tahtındaki iddiasını da tanımaya yönelik bir adımı olarak görülebilir. IV. Ludwig’in Papalıkla ve Kutsal Roma İmparatorluğu siyasi rakipleriyle yaşadığı problemler göz önüne alındığında bu unvanın ne denli İmparatorluk topraklarına etki ettiği de şüpheliydi. Öyle ki bunu III. Edward Alçak Ülkelere tekrardan geldiğinde buradaki lordların ona gerekli desteği vermeye çekinmesinden de görebilmekteyiz. Kralın bu dönemde izlemiş olduğu siyaset de oldukça sıra dışı durmaktaydı. III. Edward henüz kendisi Antwerp’e geçmeden önce o sırada hamile olan eşi Kraliçe Philippa’yı Kıta Avrupası’na göndermişti. Burada muhtemelen eşinin Hainault Kontu Willem’in kızı olması sebebiyle Flaman desteğini diri tutmaya çalışmaktaydı. Aynı zamanda kurulan ittifakların maddi de bir yönü vardı ve verilen sözler tutulmadığında bu ittifakın bozulmaya oldukça açık olduğunu Kral’ın da Antwerp’e geldiği sırada anlayabilmekteyiz. İngilizlerin gerçekleşmeyen yün sevkıyatı Kralı nakdî olarak zor duruma sokmuş müttefiklerinin yanında kendi askerlerine de ödemelerini yapma fırsatı olmamıştı.²³² Bu durum karşısında Alçak Ülke müttefiklerinin savaşa karşı olan isteksizliği de le Bel ve Froissart kroniğinde açıkça görülmektedir.²³³ Bu sebeple, ekonomik vaatlerin büyük rol oynadığı bu ittifaklar bütününde, bir üst akıl rolündeki İmparator’un politik desteği büyük önem arz ediyordu.

²²⁹Durgun, “Power and Identity in Lancastrian England, 1399-1461: A Study of English Historical Writing in the Fifteenth Century”, 18, 44. Walsingham’ın Plantagenet II. Richard’ın tahtan indirilerek yerine Lancasterlı IV. Henry’nin getirildiği sürecini ele alışı ve değerlendirilmesi için yine aynı tez içinde bkz. Durgun, “Power and Identity in Lancastrian England, 1399-1461: A Study of English Historical Writing in the Fifteenth Century”, 43-52.

²³⁰ “*per Alemanniam et Galliam et universas earum provincias...*” H. S. Offler, “England and Germany at the Beginning of the Hundred Years' War”, 611.

²³¹ “*Galliam*” ifadesinin tanımladığı coğrafya tarih boyunca değişikliklere uğrasa da bu ifade o dönemde Ren Nehri’nin ötesindeki toprakları kastetmek için kullanılmaktaydı. H. S. Offler, “England and Germany at the Beginning of the Hundred Years' War”, 611-612.

²³² Ormrod, *Edward III*, 201-202

²³³ Le Bel kroniğinde, buradaki lordlar: “*İmparatorun desteğini almadığın sürece ve o bize onun adına Fransa Kralına meydan okumamızı söylemedikçe, senin adına Fransa Kralına karşı gelmek için hiçbir nedenimiz yok*”. demektedirler. Le Bel, 73.

2.4.III. Edward'ın Kendini Fransa Kralı İlan Etmesi

İngilizlerin, Kutsal Roma İmparatorluğu ile anlaşmış olması savaşta müthiş bir askerî potansiyeli vaat etmesinin yanında politik açıdan da büyük bir hamleydi. Askerî olarak kurulan bu ittifak için *Lanercost* kroniği, 50.000'i İmparatorluğa ait toplam 129.000 kişilik bir kuvveti ön görmekteydi.²³⁴ III. Edward'ın yapmış olduğu bu diplomatik hamlelerin ardından aslında geriye sadece Fransa Kralı ile girişeceği muharebeden galip ayrılmak kalmıştı. VI. Philippe'in Gaskonya'yı ilhakı sonrası savaş kararı alan İngilizler bunun bir sıcak çatışmaya halihazırda dönüşmemesinin yanında İngiliz kroniklerinde 1337-1340 yılları arasında genel çatışmalar sadece tek taraflı olmuş Fransızların İngiliz kıyılarına yaptıkları saldırılara yer verilmiştir.²³⁵ Fransızların saldırgan tutumlarına yer vermenin savaşın meşruiyetine yardımcı olacağını düşünmüş olacaklar ki bu süreçte İngilizler savaşa zorunlu kalan tarafken Fransızlar savaşa zorlayan taraf olarak görülmektedir. III. Edward'ın savaş isteyerek Kıta Avrupa'sına giriş yaptığı sıradaysa Knighton kroniğinde; "*Annesi kraliçe Isabella'dan gelen (Fransa) krallığındaki kalıtsal hakkı arıyor...*" diyerek savaş arayan İngiliz Kralı'nın buraya geliş nedenini açıklıyor ve ardından bu kalıtsal bağın kaynağını açıklamaya girişiyordu.²³⁶

İngilizlerin kurmuş olduğu bu büyük ittifak ağının kendisini savaş meydanlarında göstermek istemesi de işte ilk kez Eylül 1339'da gerçekleşecekti.²³⁷ III. Edward'ın Brabant'a gelmesiyle beraber İngiliz-Flaman ve Kutsal Roma İmparatorluğu orduları birleşmiş ve bu ordunun ilk hedefi önemli bir kesişim bölgesi olan Cambrésis olmuştu. Fakat III. Edward komutasındaki ordunun ilerleyişi bir zaman sonra bölgeyi yağma seferine dönüşmüştü. Cambrésis Piskoposu Guillaume d'Auxonne (ö.1344-5) şehri teslim etmeyi kabul etmediği için ve şehir kısa süreliğine kuşatılsa da bu abluka fazla uzun sürmemişti. Bu sefer sırasında yaşanacak en dikkat çekici gelişmelerden biri de Hainault Kontu II. Willem'in (ö.1345) bir nevi taraf değiştirmesi olmuştu. Le Bel ve Froissart'ta geçen anekdota göre II. Willem'in danışmanları; Fransız topraklarına girerek buraya zarar vermemesi gerektiğini çünkü her şey olup bittiğinde Hainault Kontluğu'nun Fransa Krallığı sınırında savunmasız kalacağını, bu sebeple daha da ilerlememesi gerektiğini tavsiye etmişlerdi. Kont II. Willem kendisine verilen tavsiyeye uyarak İngiliz Kralı'nın yanından ayrılmıştı. Çünkü aynı zamanda dayısı olan Fransa Kralı VI. Philippe'in öfkesini üzerine çekmesinin kontluk üzerine felaketlere sebep olabileceği kendisine söylenmişti.²³⁸ İngilizler ve müttefiklerinin Eylül 1339'da Alçak Ülkelerden

²³⁴ *Lanercost*, 309.

²³⁵ Knighton, v.II, 13-15. Murimuth, 102. Baker, 63-64. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 5-6.

²³⁶ Knighton, v.II, 17.

²³⁷ Knighton, v.II, 17-18. Murimuth, 88-89. Baker, 64-65. Avesbury, 303. *Lanercost*, 318. *Scalacronica*, 106-107.

²³⁸ Le Bel, 79. Froissart, 46.

başlayarak Fransız Krallığı sınıra kadar yaptıkları sefer boyunca, III. Edward'ın ana hedefi VI. Philippe'i kendine çekerek bir meydan muharebesi yapmaktı. Ancak İngiliz Kral yaklaşık iki ay süren bu seferinde, istediği göğüs göğüse mücadeleyi gerçekleştirememişti. Le Bel, Froissart, Murimuth, Baker ve Knighton gibi İngiliz yanlısı kronik yazarlarının anlatılarında; III. Edward'ın savaşı arzulayan bu tutumu karşısında VI. Philippe'in savaşmamasını ve geri çekilmesini utanç ile bağdaştırmışlardı.²³⁹ Fakat VI. Philippe'in, muharebeden kaçınmasının temel sebebi muhtemelen korkması değil, III. Edward ve müttefiklerinin 15.000 kişiye varan ordusunun ihtiyaçlarını uzun süre süspanse edemeyeceğinin farkında olmasıydı.²⁴⁰ İngiliz anlatılarında Fransa Kralı'nın geri çekilişi bir krala yakışmayacak utanç verici bir hamle olarak gösterilmiş olsa da III. Edward'ın cesaretli tavırlarının bedeli İngiliz Krallığı için oldukça yüksekti. Fransa ile savaş hazırlığında toplanan yüksek vergiler halkı çoktan bezdirmeye başladığı gibi o dönemde etkisini gösteren madeni para krizi, İngiliz ekonomisinin nakit akışını daha da zor duruma sokmuştu.²⁴¹ Henüz savaş için hazırlıkların yeni şekillendiği 1338 yılındaki vergilendirmede Henry Knighton, halkın tahsis edilmek istenen vergiler karşısında feryat ettiğini aktarmaktadır.²⁴² III. Edward'ın 1337'de almış olduğu bu savaş kararı, bir süre daha başarısız olması durumunda hükümdarlığı için felaketle sonuçlanabilecek bir hâle dönüşebilirdi çünkü savaş kararından bu döneme kadar insanların vatanseverlik duygularını arttırarak vergi yükünü unutturacak bir zafer haberi adaya ulaşmamıştı. Yaklaşık üç senelik bekleyiş karşısında halkın tepkisi Brut kroniğine şu şekilde yanyordu: “*“Halkın içindeki sevgi nefrete, ortak duaları sövgüye dönüştü ki bu sebepten halk kuvvetle ezildi...”*”²⁴³

III. Edward, istediğine ulaşamadan Fransa Krallığı sınırından çıkar ve tekrar Flanders'e geri dönmüştür. Bu dönüşü Yüzyıl Savaşları'nın başlangıcında “İngiliz Kralı Fransa tahtında hak iddia etti” tanımının gerçekleştiği yer olacaktı. 26 Ocak 1340 yılında Gent şehrinde III. Edward, yirmi yıl boyunca koruyacağı “Fransa Kralı” unvanı almış ve kraliyet armasındaki

²³⁹ Le Bel, 81-82. Froissart, 54. Murimuth'da da onur ve savaş vurgusu açıkça gözükmemektedir. Murimuth, 91. Knighton, v.II, 23. Baker, 65.

²⁴⁰ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 281.

²⁴¹ XIII. yüzyılın ilk yarısında Canterbury ve Londra'da para üretimi durma noktasına gelmişti. Avrupa çapında yaşanan gümüş krizinin etkisi savaşta sırasında elbette daha derin hissediliyordu. 1339'da Westminster'da toplanan parlamento madeni para kıtlığında şikayetçi olmuştu. Bu şikayetlerin ciddiyetini 1340 yılında yün ihraç eden her tüccardan İngiltere'ye ihraç edilen her yün çuvalı için iki mark gümüş getirmesinin talep edilmesinden rahatlıkla anlayabilmekteyiz. Mayhew, “Numismatic Evidence and Falling Prices in the Fourteenth Century”, 12.

²⁴² Knighton'un, benzer vergilendirmeye kilise kurumlarının da tabii edilmesinden dolayı böyle bir tepkiye yer vermesi muhtemeldir çünkü kendisi de bir din adamıdır. Knighton, v.II, 7.

²⁴³ “*þe ynnere loue of þe peple was turned into hate and commune prayrs into cursinge, for cause þat the commune peple were strongliche ygreued...*”. F. W.D. Brie ed. *The Brut, or, The Chronicles of England*, vol.II, 293-294. Ormrod, *Edward III*, 211.

leoparın yanına Fransız simgesi olan *Fleur de lys* (Fransız Zambağı) koyulmuştu.²⁴⁴ Le Bel ve Froissart; kroniklerde III. Edward'ın böyle bir aksiyon almasını, genellikle Flamanların isteği ve desteği doğrultusunda gerçekleştiği görülmektedir. Le Bel ve Froissart'ın kroniklerinde burada tekrardan canlı bir anlatımla Flamanların, Fransız Kralı'na karşı savaşmayacaklarına dair Papalığa yemin ettikleri ve eğer böyle bir durum gerçekleşirse yaptırımlarla karşı karşıya gelebilecekleri aktarılmaktaydı. Ancak Flamanlar, İngiliz Kralı'na bir de çözüm yolu sunmaktaydılar. Bu öneriye göre eğer III. Edward kendini Fransız Kralı ilan ederse onun egemenliğini kabul edecekler ve ona bu yolda yardım edeceklerdi.²⁴⁵ Flamanların, III. Edward'ın kendini Fransa Kralı olarak ilan etmesine olan etkisi her İngiliz kroniğinde bu denli uzunca açıklanmadıysa da genellikle Flamanların III. Edward'a karşı böyle bir beklenti içinde oldukları açıktır. Ancak Avesbury, Murimuth, Baker, Knighton, Walsingham gibi İngiliz kronikleri²⁴⁶ Flaman ve Flanders bölgesindekilerin bu endişelerinde haklı olduklarını; VI. Philippe'in kendisine karşı isyan eden ve ayaklanan Flamlara karşı kiliseden onlara yasak koymasını istediğini ve kilisenin de bu isteği yerine getirdiğini yazan Jean de Venette kroniğinde de görebilmekteyiz.²⁴⁷ Esasen pek çok İngiliz kroniği 1337-1340 yılı arasındaki süreçte III. Edward'ın Capet Hanedanlığı'ndaki soy bağına metinlerine işlemiş olsalar da metin bütününde III. Edward'ın kendini kral ilan ettiği süreç Flamanların isteği ve koşulların getirdiği bir durum olarak görülmektedir. Ancak her ne şekilde olursa olsun İngiliz hukukçuların bu durumu meşru bir zemine oturtmaları gerekliydi. Bundan dolayı pek çok kronikte III. Edward'ın Fransa tahtını neden hak ettiğine dair Papalığa gönderilmiş mektuplar bulunmaktadır.

3.1. III. Edward'ın Fransa Tahtında Hak İddiası ve Salic Yasası

3.1.1. Salic Yasası ve İngilizlerin İddiaları

III. Edward'ın kendini Fransa Kralı ilan ettiği Ocak 1340 yılı ile Fransa Kralı IV. Charles'ın hayatını kaybetmesi arasında 12 yıl, VI. Philippe'in Gaskonya'yı ilhak etmesiyle ise 3 yıllık bir aralık vardı. Bu zaman farkları XIV. yüzyılda olduğu kadar günümüzde de

²⁴⁴ Armalarda taşınan bu semboller hem krallar için hem halk için büyük anlamlar taşıyabilmekteydi. III. Edward'ın Fransa ile savaşlar sırasında kendini bu İngiliz leoparlarıyla özdeştiirdiğini bilmekteyiz. En Hristiyan Kral olarak adlandırılan Fransa krallarının kullandığı ve Kutsal Üçlemeyi temsil eden Fransız Kraliyet sembolü *Fleur de lys*'in (zambak), İngiliz Kraliyet Armalarına konulması savaşın ilerleyen sürecinde sembolik olarak önemini sürdürmüştü. Adrian Ailes, "Heraldry in Medieval England: Symbols of Politics and Propaganda", *Heraldry, Pageantry and Social Display in Medieval England*, ed. Peter Coss ve Maurice H. Keen (Woodbridge: The Boydell Press, 2003), 85-87.

²⁴⁵ Le Bel, 82. Froissart, 55.

²⁴⁶ Avesbury, 302-310. Murimuth, 91-103. Knighton, v.II, 23. Baker, 66. *Lanercost*, 319-320. *Scalacronica*, 107-108. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 201-208.

²⁴⁷ Venette, *Chronion Jean de Venette*, 33

sorgulanmış ve bu doğrultuda pek çok soru sorulmuştu; III. Edward neden 1328’de V. Charles’ın hayatını kaybetmesiyle birlikte kendini Fransa Kralı ilan etmemişti? Neden 1329 yılında VI. Philippe’i Fransa Kralı olarak tanımış ve sadakatini sunmuştu? Neden 1337’de Gaskonya ilhak edildiğinde, savaşa başlarken kendini Fransa Kralı ilan etmemişti? Fakat XIV. yüzyıl İngiliz anlatılarının asıl odaklandıkları soru şuydu: III. Edward neden Fransa tahtında hak iddia ediyordu? Bu soru doğrultusunda İngiliz anlatıları, III. Edward’ın bu hakkı annesi Kraliçe Isabella’nın babası olan Fransa Kralı IV. Philippe’ten (ö.1314) aldığını ve Capet Hanedanlığı’na bağlı en yakın erkek varisin İngiliz Kralı olduğunu savunurlar. VI. Philippe’i ise Charles Valois’nın oğlu olduğu için yererken III. Philippe’in (ö.1285) torunu olması sebebiyle de verasette III. Edward’ın arkasına koyarlar. Bu soy bağı İngiltere’de XIV. yüzyılda yaşamış Aziz John Bridlington (ö.1379) kehanetlerinde de vurgulanarak III. Edward’ın Fransa tahtındaki hakkı için bir meydan okumayı göstermiştir.²⁴⁸

*“Boynuzlu bir boğa, baba soyundan Brutus’ten gelmekte,
Bir İngiliz olarak doğdu, annesi tarafından bir Fransız’a
çevrildi (Fransız olarak tekrar yaratıldı.)
İngiliz ve Brut, ve bir Fransız, savaşta kendinden emin,
Onun bu üçlü doğası eski haklarını (Fransa tahtındaki)
arayacak”²⁴⁹*

²⁴⁸ John Thwing, John Bridlington adıyla bilinen ve 1320-1379 yılları arasında yaşamış ve sonrasında Kilise tarafından aziz ilan edilmiş bir din adamıydı. Onun sözleri olduğu atfedilen kehaneti muhtemelen 1362 ila 1364 yılları arasında Latince kaleme alınmıştı. Bu kehanetleri kimin kaleme aldığı ise tartışmalıdır. Michael J. Curley’in görüşüne göre kehanetlerin bir kısmını veya tamamını Yorkshire bölgesindeki Augustiniancı bir keşiş kaleme almıştı. 29 bölümlük bu kehanetin sadece son 8 bölümü 1405 yılına kadar gerçekleşmesi öngörülen kehanetleri içerirken kalan 21 bölüm yaşanmış tarihi olayların bir aktarımıydı. 1859’da Thomas Wright tarafından *Political Poems and Songs Relating to English History, Composed during the Period from the Accession of Edward III to That of Richard III* adlı eserinde yayınlanan bu kehanetlerin kimin tarafından yazıldığına ve ne zaman yazıldığına dair tartışmalar için ayrıca bkznz. Michael J. Curley, "The Cloak of Anonymity and "The Prophecy of John of Bridlington", *Modern Philology* 77, no.4 (May 1980): 361. Michael J. Curley, "Fifteenth-Century Glosses on The Prophecy of John of Bridlington: A Text, Its Meaning and Its Purpose", *Mediaeval Studies* 46, (1984): 321-339. A. G. Rigg, "John of Bridlington's Prophecy: A New Look", *Speculum* 63, no.3, (July 1988): 596-597. Thomas Wright, *Political Poems and Songs Relating to English History, Composed during the Period from the Accession of Edward III to That of Richard III*, (London: Longman, Green Longman, and Roberts, 1859).

²⁴⁹ *“Taurus cornutus, ex patris germine brutus, Anglicus est natus, Gallus de matre creatus; Anglicus et Brutus, gallus certamine tutus, Triplex natura perquiret pristina iura”* Burada bahsi geçen Brutus M.Ö I. yüzyılda yaşamış Romalı Marcus Junius Brutus değil, Troya’dan gelen efsanevi İngiltere Kralı’dır. Brutus, özellikle XII. yüzyılda yaşamış İngiliz yazar Geoffrey of Monmouth’un *Historia Regum Britanniae* adlı eserini yazmasının ardından efsanevi Britanya Kralı olarak ön plana çıkmıştır. Thomas Wright, “John of Bridlington”. *Political Poems and Songs Relating to English History, Composed during the Period from the Accession of Edward III to That of Richard III*, 192.

Bu doğrultuda pek çok İngiliz kroniği, VI. Philippe'in ilk tahta çıkışı ve III. Edward'ın ona sadakatini sunmaya gidişini aktardıkları bölümlerde Fransa tahtının VI. Philippe'in hakkı olmadığını çeşitli şekillerde aktarmışlardı. Adam Murimuth ve Robert Avesbury, VI. Philippe'nin tahta çıkış biçimi üzerine şikâyet etmekteyken: “*Krallıktaki yerine geçti, zorla ve sahtekarlıkla (hileyle), Philippe, ki o İngilizleri hiç sevmeyen Charles Valois'in oğlu...*”²⁵⁰, “*Daha sonra şiddet yoluyla haksızca ele geçirdi.*”²⁵¹ Geoffrey le Baker ise VI. Philippe'in bizzat soyuna olumsuz bir yargıda bulunmaktadır: “*Philippe Valois, hain Charles'in oğlu...*”²⁵². İngilizlerin bu savaş meşruiyetindeki argümanı belliydi: III. Edward soy bakımından Fransa tahtına VI. Philippe'ye göre daha yakındı ve taht aslında onun hakkıydı. Bu argümanla birlikte İngiliz anlatılarının odaklandığı nokta III. Edward'ın hakkı olanın gasp edildiği yönündeydi. III. Edward'ın, 16 Temmuz 1339'da Papalığa ve Kardinallere gönderdiği mektubun henüz başında haksızlığa ve adaletsizliğe karşı mücadele vurgusu yapılmıştı.

*“İlkel doğa yasası, yaşayan tüm canlılara aynı şekilde öğretilen, şiddetli ahlaksızlığa/haksızlığa karşı savunmaya izin verdi, herkesin bildiği bu yasayı tesis etti, şiddeti ve haksızlığı püskürterek, korunmak için kendine düşeni yaptı.”*²⁵³

Bu haksızlığa karşı mücadele vurgusu Murimuth'un 1329 yılını kayda alırken VI. Philippe'e getirdiği eleştiri göz önüne alındığında daha da anlam kazanmaktadır. Bu haksızlığın ne olduğu ve ne için mücadele edildiği ise “*aşağıda, herkesçe bilinen bir gerçeğin kanıtının varsaydığı gibi...*”²⁵⁴ diyerek açıklamaya başlayacaktı. Aslında bu mektubun içerisinde bulunan iddialar, İngiliz hukukçuların savaş için sundukları nedenlerin hemen hemen hepsini içermekteydi.

“Kendisine Fransa kralı diyerek bizi ve bizim haklarımızı yaralıyor ve biçiyor. Bizzat Fransa Krallığı'nın, meşru bir mirasçısı olarak bize ait olduğu bilinmektedir, işgalci ve yasadışı olarak ele geçirilen, krallığın kendisi, bize haber vermesi veya savunması ve kanuna uygun olarak

²⁵⁰ “*Cui successit in regno, per intrusionem et fraudem, Philippus, fiius domini Karoli de Valoys, qui Anglicos nunquam dilexit.....*” Murimuth, 56.

²⁵¹ “*tunc injuriose per violentiam occupatum...*” Avesbury, 303.

²⁵² “*Philippo de Valesio, filio Karoli proditoris...*” Baker, 43.

²⁵³ “*Jus naturae primaeum, pariter animalia cuncta docens, contra violentas injurias licentiam defensionis indulsit, statuens universaliter jure factum quod quisque, vim injuriamque propulsans, suam fecerit ad tutelam.*” Murimuth, 91.

²⁵⁴ “*supposito, sicut evidentia facti notorii praesupponi...*” Murimuth, 92.

sorması gerekirdi, saygısızca işgal etti, ki orası bizim oluyordu ve biz oranın lordlarıydık, onlar ilkel bir ilgiyi bahane göstererek yerleştiler ve krallıkta bizim bilinen kendi hakkımız bulunuyordu herkesin de bildiği hukuka dayalı; iyi bilinen bir gerçeğin kanıtının varsaydığı gibi. Bir zamanlar hatıralarda yer etmiş (ünlü) Fransa Kralı olan Philippe, adil Charles (IV. Charles) olarak bilinenin babası, hemen vefat etmiş olan, ve en adil lady Isabella, İngiltere'nin Kraliçesi, bizim annemiz, o (IV. Philippe) anne tarafından büyükbabamızdı, Charles (IV. Charles) ile birlikte, o (IV. Charles) öldüğünde, onun (IV. Charles) ölümünün ardından aynı Philippe (IV. Philippe) soyundan gelen bizden daha yakın erkek soylu kişi kalmadı ve eski zamanlarda olduğu gibi, söz konusu krallık, bir kadın tarafından yönetilmemeliydi... ”²⁵⁵

İngilizlerin, Papalığa göndermiş oldukları bu mektuptaki iddialar oldukça basitti: III. Edward, VI. Philippe'ye göre Fransa tahtına kalıtsal olarak daha yakındı ve İngilizlere göre ortada haksız bir durum vardı. Esasında bir asır sürecektir olan tartışmanın ana konusu, Fransa tahtına kadın soyundan gelerek hak iddia eden III. Edward'ın geçip geçemeyeceğiydi. Bahsi geçen mektupta da İngilizlerin endişelerini teşkil eden temel husus da bu çerçevede gerçekleşmekteydi. Mektuptaki iddialar, Papalık tarafından kabul edilmesi halinde İngiliz tarafına büyük bir meşruiyet kazandırabilirdi. Ancak İngilizler, Fransızlara yakın olan Papalık'tan elbette istedikleri yanıtı alamamıştılar. Papalık Salic Yasalarına gönderme yaparak kadın soyundan gelmiş birinin Fransa tahtına geçemeyeceğini bildirmektedir:

“Ancak, daha önce de belirtildiği gibi, geçmiş zamanlarda da gözlemlendiği üzere, bizzat gelenekte tartışılmaz şekilde görülmektedir

²⁵⁵ “*Franciae regem se nominans, dampnosis injuriis, quot et quantis nos et jura nostra vulnerat et defalcet. Ipsius quidem regni Francia, quod ad nos omni successorio jure legitime pertinere cognoscitur est invasor et illicitus occupator; regnum ipsum, quod debuit nobis vocatis vel defensis legitime debito juris ordine petere, non veritus occupare, cum, ubi essemus et quod persona essemus cujus principaliter interesset, notorie certum esset, et in regno ipso jus nostrum foret tam notorie quam communi jure fundatum; supposito, sicut evidentia facti notorii praesupponit, quod celebris recordationis Philippus olim rex Francia, pater clarae memorias Karoli, regis Francia, immediate defuncti, et serenissimae dominae Isabellas, reginae Angliae, matris nostrae, maternus fuerat avus noster, cum eidem Karolo, tempore mortis suae, ex descenditibus secum ab eodem Philippo masculus superstes proximior nullus nobis fuerit, et persona feminae dicti regni, per jus in eodem regno servatum antiquitus, non sit capax...*” Murimuth, 92.

*ki söz konusu krallığın [başına] kadın soyundan birisinin geçmesine
izin verilmezdi...”²⁵⁶*

Esasen Papalığa gönderilen ve hak iddialarını içeren mektup diplomatik bir hamleydi ve tebaanın bakış açısını meşrulaştırmak amacını taşıyordu.²⁵⁷ Bu mektupların ulaştığı yer sadece Papalık mercii de olmamıştı. İngilizler, Fransızlara da bir mektup göndererek VI. Philippe’nin Fransa tahtındaki yerinin hukuki olmadığını iddia ediyorlardı.

*“Lord Philippe de Valois, uzun zamandır haksız yere işgal
ettiğiniz Fransa Krallığı'ndaki miras hakkımızı bize iade etmenizi
sağlamak için uzun zamandır size mektuplarla ve başka yollarla talepte
bulunduk”²⁵⁸*

İngilizlerin bu davaya ne denli inandığını 27 Nisan 1340’ta III. Edward tarafından İtalya yarımadasına gönderilen Papaz Francis’in aktardıklarından da rahatça görebilmekteyiz. Ona göre savaşın bitmesini ve Hristiyanların kanının dökülmemesini isteyen kişi III. Edward olduğu gibi Tanrı’nın yanında olduğu kişi de oydu. III. Edward ile VI. Philippe arasında gerçekleşecek bu mücadele bir nevi sembollerinde savaşını içeriyordu. III. Edward kendinden emin bir şekilde Tanrı’nın haklı olanı seçeceğini de bilerek Fransa Kralı’nı bizzat düelloya davet ederken bir yandan da VI. Philippe’in kendisinin gerçek Fransa Kralı olduğunu kanıtlaması için aç aslanların önüne çıkmasını talep ediyordu.²⁵⁹ III. Edward’ın bu meydan okuması kuşkusuz hukukî bir temele oturmuyordu. Ancak Ortaçağ’da meşruiyeti sağlamak adına bu sembolik meydan okumalar oldukça önemliydi. İngilizlerin, Fransa tahtına olan arzusunun oluşturdukları kehanetlere bile yansıdığını görülebilmekteyiz. İki tarafın da iddialarını desteklemekte tarihten

²⁵⁶ “*Sed adeo, ut praemittitur, observata est, praeteritis temporibus, ipsa consuetudo irrefragabiliter et etiam observatur; quod successionem ad regnum praedictum ex faemina linea non admittit*” Thomas Rymer, *Conventiones, Literæ, Et cujuscunque generis Acta Publica, Inter Reges Angliæ*, vol II, pars II., (London: George Eyre & Andrew Strahan. 1821) 1117.

²⁵⁷ İngilizlerin kendi iddialarının karşısında Fransız argümanlarını da iyi bildiklerini Adam Murimuth’ta da açıkça görebilmekteyiz. “*Objicitur tamen praefato Edwardo, regi Angliae, de statuto et consuetudine praedictis; item, de homagio per ipsum facto, per quod videbatur juri suo, si quod eidem competebat, renunciasset, praesertim cum videatur continere vim sacramenti; item, objicitur eidem quod dicta filia Lodowici, primogeniti Philippi pulchri, videlicet comitissa Flandriae similiter habet filium, qui eidem Philippo esset proximior masculus in linea descendente; et sic, dato quod excludi deberet Philippus qui nunc regnat, rex Angliae, qui est de linea collateralis nihil juris in dicto regno Franciae vindicare posset.*” Murimuth, 101.

²⁵⁸ “*Sire Philippe de Valois, par lone-tems vous avons poursuivi par messages et en plusieurs autres manières afin que fêissiez raison à nous, et que vous nous rendissiez notre droit héritage du royaume de France, lequel vous nous avez de lone-temps occupé à grant tort...*” *Les grandes chroniques de France, selon que elles sont conservées en l’église de Saint-Denis en France*. vol. V, 398.

²⁵⁹ Marc Bloch, *Büyücü Krallar: Fransa’da ve İngiltere’de Kraliyetin Doğüstü Güçleri*, çev. Fatih Yücel (İstanbul: Selenge Yayınları, 2022) 22.

yardım almaları oldukça doğaldı. Fransızlar yasalarının temellerini; Roma, Truva ve ilk Frank Kralı kabul edilen efsanevi Pharamond’a değin götürmekteydi. Bu dönemde Valoisli yazarların Charlemagne (ö.814) kültüne sarılışı ilerleyen süreçte VI. Charles’ın (ö.1422) ikinci Charlemagne²⁶⁰ olacağına dair kehanetlerin ortaya çıkmasına dahi neden olmuştu. Fakat İngilizlerin de buna karşı bir tezi vardı; İngilizler muhtemelen Charlemagne’nin güçlü imajına karşı çıkmak istemedikleri için Capet Hanedanlığı’nın kurucusu Hugues Capet (ö.996)’i hedef tahtasına oturtmuşlardı.²⁶¹ 1346 yılında anonim olarak kayda geçmiş bir İngiliz şiiri, kadınların ve kadın soyunun tahta geçmesini engelleyen kişiyi “kasap” Hugues Capet olarak göstermekteydi:

*“Fransız yasalarına göre, kadınların [Fransa Krallığı’nı] idare etmesi reddedilmiştir; Yüce kral tarafından, aksi bir hüküm verildi. Cellat Capet’in önderliğinde bu yasa koyuldu. Bu nedenle, böyle bir yasa önemli bir şekilde reddedilir. Bu Cellat Hugues Capet’in kanunuydu; Bu yasa hizmetçinin (kız) hak ettiklerinden mahrum bırakır arkadaşlarından...”*²⁶²

İngilizler iddialarını asıl hedefini, soylu bir aileden gelmediği temelinde hikayesi bulunan Hugues Capet’e yöneltmiştiler. Hugues Capet’e karşı geliştirilen bu anlatı İtalyan yazar Dante’nin (ö.1321) *İlahi Komedy*a adlı eserinde de geçmekteydi.²⁶³ Dante’nin Capetlere olan bu husumeti muhtemelen Papa VIII. Bonifatius’un, Charles Valois’i 1301’de Floransa’ya çağırarak Beyaz Guelfoların derdest edilmesine vesile olmasından kaynaklanıyordu.²⁶⁴ Burada Papalık karşıtı bir tutum içinde olan Beyaz Guelfolara bağlı olan Dante, Charles Valois’nın yaptığı sefer sonrası gücü ele geçiren Siyah Guelfolar tarafından şehirden sürgün edilmişti.²⁶⁵

²⁶⁰ Capet Hanedanlığı’nın anlatılar yoluyla soylarını Charlemagne’na bağlama süreciyi için ayrıca bkz. Gabrielle M. Spiegel, “The Reditus Regni Ad Stirpem Karoli Magni: A New Look.” *French Historical Studies* 7, no. 2 (1971): 145-174.

²⁶¹ Craig Taylor, “The Salic Law and the Valois Succession to the French Crown.” *French History* 15, no. 4 (2001): 368

²⁶² “...*Francorum lege mulieri regna negantur; A summo rege contraria jura dabantur. Sub duce carnifice Capoth lex ilia dabatur; Ergo magnifice modo talis lex reprobatur. Capoth carnificis Hugonis lex fuit ilia; Haec lex ancilla merito privatur amicis...*” Wright, “An Invective Against France”. 34.

²⁶³ “...*orada bana Hugues Capet derlerdi; şu ara Fransa’yı yöneten Philippe’ler, Louis’ler, hep benden dünyaya geldi. Paris’te kasaptı babam, Kül rengi giysiye bürünen biri dışında eski krallar kalmayınca ortada, yönetimin dizginlerini elime geçti... Bu olaydan sonra yalana, kaba güce başvurdular haydutluğa başladılar...*” Dante Alighieri, *İlahi Komedy*a, çev. Rekin Teksoy (İstanbul: Oğlak Yayıncılık, 2013), 434-435

²⁶⁴ Böylece VIII. Bonifatius, Dante’nin İlahi Komedyası’nın Cehennemi’nin sekizinci katında dini işleri para karşılığı yapanların yanına koymuştur. “...*Uğruna güzel kadını (Kiliseyi) ele geçirdiğin, sonra da sömürdüğün altınlara bunca çabuk mu doydun yoksa?..*” Alighieri, *İlahi Komedy*a, 165.

²⁶⁵ Guelph, XII. yüzyılda Orta ve Kuzey İtalya’da Kutsal Roma İmparatorluğu ile Papalık arasındaki güç mücadelesinde Papalık yanlısı olanlara verilen isimdi. Guelph kelimesi köken olarak Kutsal Roma İmparatorluğu

Bu doğrultuda Dante, Charles Valois ile İsa'yı Romalı lejyonlara teslim eden Yahuda arasında köprü kuracaktı. "...Fransa'dan bir başka Charles çıkacak hem kendini hem soyunu daha iyi tanıtacak. Oradan (Floransa'dan) silahsız ayrılacak, elinde yalnız Yahuda'nın cirit oynadığı mızrak olacak, saplanıp Floransa'nın karnını deşecek bu mızrak."²⁶⁶

İngilizler, kadınları yönetimden dışlayan adı henüz konmamış bu yasanın, Hugues Capet tarafından getirildiğini söyleyerek bu geleneğe saldırıda bulunuyorlardı. Fakat İngilizlerin bu iddiası esasen içinde büyük bir riski de barındırıyordu. Çünkü İngiliz Krallığı'nın bu savaştaki ana iddiası, III. Edward'ın Capet soyundan Fransa tahtına daha yakın olduğunu şeklindeydi. Ancak anlaşılan bu İngilizler için alınabilir bir riskti. İngilizlerin almış oldukları bu riskin karşılık bulduğunu, *Grandes Chroniques de France*'ın V. Charles zamanındaki neşrinden anlayabiliyoruz. Bu devirde *Grandes Chroniques de France*'ın içeriğinde Fransa Krallığı'nın Capet yönü biraz daha az vurgulanmaya başlanmış ve XIV. yüzyılda adı bilinmeyen ve kadınları yönetimden dışlayan yasanın artık Salic Yasası olduğu yazılmaya başlanmıştı. Esasında Fransız Kraliyeti bu dönemin öncesinden başlayarak XII. ve XIII. yüzyılda kurdukları anlatılarda Hugues Capet köklerinden biraz daha uzaklaşarak, çeşitli şecerelerle Charlemagne kökenlerine bağlantı kurmuştu.²⁶⁷ Elbette bu, kronikte Capet soyunu kötüleyip aşağılayacak şekilde ele alınmadı. Bu iki kült figür arasında geçiş yine bir anlatı ile sağlanmaktaydı ve Capetlerin Frank tahtını elde edişi de bir kehanetle bağlantılıydı. Bu anlatıya göre Hugues Capet'in babası Büyük (Grand) Hugues (ö.956), rüyasında VII. yüzyılda yaşamış Frank Aziz Valery'i görüyor ve Aziz ona; Hugues Capet'in istedikleri her şeyi yapmasından dolayı onun ve soyunun yedi nesil boyunca Fransa'da hâkim olacağı kehanetinde bulunuyordu. Ancak anlaşılabileceği üzere Aziz'in vaat ettiği yedi jenerasyon,²⁶⁸ VIII. Louis'te (ö.1226) sona

ile Papalık arasındaki anlaşmazlıkta Papalık yanlısı bir tutum takınan Bavarya Dükü II. Welf'in adından gelmekteydi. Ghibelline adı ise Hohenstaufen Hanedanlığı'na ait olan Wibellingen Kalesi'nden gelmekteydi ve bu mücadelede İmparatorluk tarafını tutanlara verilen isimdi. Bu güç mücadelesinden 1289'da yapılan Campaldino Savaşı ile Papalık galip çıkmıştı. Ancak bu sefer de Guelphlar özellikle Floransa içinde Siyah Guelphlar ve Beyaz Guelphlar olarak ikiye ayrılmıştı. Beyaz Guelphlar Papalık etkisine karşı çıkarken, Siyah Guelphlar Papalık taraftaydı. Dante'de Beyaz Guelphlar'ı destekleyen taraftaydı. Bu doğrultuda 1302'de Charles Valois'nın da yardımıyla Floransa'da Siyah Guelphlar iktidara gelmiş ve Dante'yi sürgüne göndermişlerdi. Dante'nin Capetler ve Papa VIII. Bonifatius'a karşı tutumu da muhtemelen bundan kaynaklanmaktaydı. John A. Scott, *Dante's Political Purgatory*, (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1996), 3-20. Patrick Dillon, "Dante and His Age." *The Irish Monthly* 9, no. 96 (1881): 307-19. Jean Boutier, Yves Sintomer, and Sarah-Louise Raillard. "The Republic of (from the Twelfth to the Sixteenth Centuries): Historical and Political Issues." *Revue Française de Science Politique (English Edition)* 64, no. 6 (2014): 1-27.

²⁶⁶ Alighieri, *İlahi Komedya*, 436.

²⁶⁷ Taylor, "The Salic Law and the Valois Succession to the French Crown." 369.

²⁶⁸ Bazı kaynaklarda soyun devamının ne kadar süreceğine dair ifade "*septimam*" yani "*yedinci*" olarak yazarken bazı yerlerdeyse "*sepiternam*" yani "*sonsuzla değin*" olarak kaydedilmiştir. Bu yazarların kafa karışıklığı sebebiyle yaptıkları bir hata olabileceği gibi Capet ailesinin yararını gözeten bilinçli bir şekilde yapılmış yazım hatası da olabilir. Spiegel, "The Reditus Regni Ad Stirpem Karoli Magni: A New Look." 150.

ermekteydi. Kronikte bulunan illüstrasyondan da açıkça seçilebileceği gibi Aziz Valery'in kehaneti Karolenjlerden Capetlere yumuşak bir geçişi sağlıyordu.²⁶⁹ *Grandes Chroniques de France*'daki anlatıya göre Capet'lerin tekrardan Karolenjlere dönüşü, VIII. Louis'nin annesi Isabella Hainault'un (ö.1190), Aşağı Lorraine Dükü Charles (ö.992)'ın kızı Ermengart'ın (ö.1013) soyundan gelmesiyle sağlanıyordu. Böylece VIII. Louis'ten itibaren Fransa krallarının soyu Charlemagne ile birleşiyordu. Kronikte bu anlatının asıl amacı kuşkusuz, Capetlerin iktidara ilk gelişleri sırasında hanedan değişikliğini Capetler adına meşrulaştırmak ve bunu Fransa'nın Karolonej kökenlerine dayandırarak yapmaya çalışmaktır.²⁷⁰ Böylelikle Capetlerin kendi içlerinde Karolenjlere dayalı kökler bulmaları, hükümlerlikleri için sürekli bir meşruiyet arayışlarını da bitirmiş oldu çünkü Karolenjler doğal olarak meşru idiler.²⁷¹ X. yüzyılda Fransa tahtını ele geçirmiş bir hanedanın kolu olan Valoislerin hâlâ kendilerini meşrulaştırma çabası kuşkusuz İngiliz iddialarından kaynaklanıyordu. Muhtemelen İngilizlerin bu hak iddiaları, V. Charles döneminde *Grandes Chroniques de France*'ta Charlemagne soyunun tekrardan vurgulanmasıyla sonuçlandı.

“...Böylelikle Krallığın yönetimi Büyük Charlemagne'in soyuna dönmüş görünüyor. Ve böylece, Aziz Richer ve Aziz Valery'nin iki bedeninin rüyasıyla/kehanetiyle krallığın devrinin efendimizin iradesiyle/arzusıyla gerçekleştiği görülebilir...”²⁷²

3.1.2. Salic Yasası ve Fransızların Tutumu

Gerek III. Edward'ın Papalığa gönderdiği mektupta gerekse cevapta sürekli göze çarpan gelenek ve bazı kadim göreneklere yapılan vurgu muhtemelen o dönemde adı unutulmuş Salic Yasalarıydı. V. yüzyılda Frank Kral Clovis tarafından oluşturulan yasa, Merovenjler ve Karolenjler tarafından da kullanıldıktan sonra XIV. yüzyılda Fransa'da St. Denis'te görevli Benedikten bir kronikçi olan Richard Lescot tarafından yeniden keşfedilene kadar

²⁶⁹ Anne D. Hedeman, *The Royal Image: Illustrations of the Grandes Chroniques De France 1274-1422* (Berkeley: University of California Press, 1991), 103-105.

²⁷⁰ Gabrielle M. Spiegel, *The Past as Text The Theory and Practice of Medieval Historiography*, (London: Johns Hopkins University Press, 1997) 114-115.

²⁷¹ Spiegel, *The Past as Text The Theory and Practice of Medieval Historiography*, 122. Hallam ve West, *Capetian France 987-1328*, 369-370.

²⁷² “...il ap- pert donc que l'estat du royaume est retourné à la li- gniée de Charlemaine le grant. Et puet l'en veoir par l'avisio des II corps saint Richier et saint Waleri que la translacion du royaume fu faite de la volenté Nostre Seigneur...” Jules Viard ed. *Les grandes chroniques de France. Louis VIII et St Louis*, vol. VIII (Paris: Société de l'Histoire de France, 1932) 7. Spiegel, *The Past as Text The Theory and Practice of Medieval Historiography*, 115.

unutulmuştu.²⁷³ Fransa Krallığı esasen Salic Yasalarının kullanımına emsal olabilecek taht krizinin benzerlerini 1328 yılından önce 1316 ve 1322 yıllarında da yaşamıştı. 1316'da X. Louis'nin ölürken ardından bırakabileceği bir varis yoktu lakin öldüğü sırada eşi Clémence (ö.1328) hamileydi. X. Louis'nin ölmesinin ardından dünyaya gelen erkek çocuk, Jean (ö.1316) adını almış ve Fransa Kralı olmuştu. Fakat bu yeni Fransa Kralı doğduktan sonra sadece beş gün yaşayabilmişti. Böylece ilk defa bir Capet'in erkek varis bırakmadan ölmesi o dönemde tahta kimin geçeceği sorununa neden olmuştu. Bu sırada X. Louis'nin erkek kardeşlerinden Philippe Poitiers (ö.1322), X. Louis'nin kızı Jeanne'nin (ö.1349) hakkını göz ardı ederek V. Philippe adı ile taç giydi. Ancak Fransızlar benzer durumu, V. Philippe'in de erkek vârisi olmadan ölmesiyle tekrar yaşayacaktı. 1322'deki bu taht krizi de V. Philippe'in genç kardeşi IV. Charles'ın tahta çıkmasıyla kısa süreliğine sonuçlanacaktı. Bu tarihlerde gerçekleşen veraset probleminde, Fransız yazarları Salic Yasalarına herhangi bir gönderme bulunmamıştı. Ancak V. Philippe, tahta geçtikten sonra Fransız soylu zümresi, ruhban sınıfı ve halka önce kral olmasındaki meşruiyeti, ardından ise Fransa tahtına bir kadının asla geçemeyeceğine dair ilkeyi kabul ettirmişti.²⁷⁴ 1328 yılında ise bu görüş kadın soyunun tamamını kapsayacak şekilde genişletilecekti. Fakat Fransa'da veraset kanuna dair tartışmalar VI. Charles dönemine kadar hukuki polemiklerden öteye gitmemişti.²⁷⁵ Bu doğrultuda gerek V. Philippe'in gerekse VI. Philippe'in tahta çıkışları benzer durumları teşkil etse de Salic Yasasına herhangi bir vurgu yoktu. Fransızlar, muhtemel bir krizin farkındaymış gibi görünmektedir. Aslında XIV. yüzyıl Avrupası'nın genelinde, tartışmaya mahal vermeden belirlenmiş veraset usullerinin olduğunu söylemek de oldukça güçtür. Öyle ki üstte belirttiğimiz 1316 ve 1322 krizlerinde, Fransız Monarşisinin erken dönem Frank ve Capet geleneklerinde olduğu gibi seçmeli usule dönmesi dahi gündeme gelmişti.²⁷⁶ Hatta le Bel ve Froissart'ın, VI. Philippe'in tahta çıkışını aktardığı bölümde de bu tip bir seçim/konsensüs durumunun vurgulandığını görmekteyiz. Bu iki yazarın dönem konjonktüründe gerçekten böyle bir durumdan dolayı mı bunu aktardığı yoksa Valoislerin Capetlerden farklı olduğunu vurgulamak için mi böyle bir anlatım sunduklarını söylemek güç. Ayrıca bu iki anlatıda VI. Philippe'in seçimle tahta çıkışını bu şekilde

²⁷³ Craig Taylor, "The Salic Law, French Queenship, and the Defense of Women in the Late Middle Ages," *French Historical Studies* 29, no.4 (Autumn 2006): 543.

²⁷⁴ Hallam ve West, *Capetian France 987–1328*, 369-370. St. Denis'de görevli olan Guillaume de Nangis'in (?-1300) kroniğini devam ettiren anonim yazar, bu bahsi geçen 1317'de bu toplantıda kadınların yönetimden dışlanmasını "*Tunc etiam declaratum fuit quod ad coronam Franciae mulier non succedit*" "*Ardından bir kadının Fransa tacına geçemeyeceği de ilan edildi*" şeklinde ifade etmişti. *Guillaume de Nangis, Chronique latine de Guillaume de Nangis, de 1113 à 1300, avec les continuations de cette chronique, de 1300 à 1368*, ed. Géraud Hercule, (Paris: J. Renouard et Cie, 1843), 434.

²⁷⁵ John Milton Potter, "The Development and Significance of the Salic Law of the French", *The English Historical Review* 52, no.206, (April 1937): 237-238.

²⁷⁶ Potter, "The Development and Significance of the Salic Law of the French", 239-240.

anlatılmasında, yazarların dolaylı yoldan yine III. Edward'ın hakkını gözetmeleri muhtemeldi. Fransızların XIV. yüzyıldaki bu krizden bahsederken Salic Yasasını bir kanun olarak tartışmalarda kullanmamış olması, İngilizlerin bu durumu gelenek ile kanun arasındaki farka indirgemelerine sebebiyet vermişti. Böylece İngilizler, kadın soyundan gelen birinin Fransa tahtına geçmesinde kanuni olarak herhangi bir engel olmadığını iddia edebilmişlerdi.²⁷⁷ İngilizler bir diğer dayanak noktasını da Doğu Roma İmparatoru I. Iustinianus'un (ö.565) döneminde oluşturulan Roma Yasalarından (*Digest*) almaktaydı. Esasen kadınlar pek çok yasa da olduğu gibi burada da yönetimden dışlanmaktaydı ancak kadınların soyunun tamamen yönetimden ekarte edilmesi bazı durumlarda söz konusu değildi.²⁷⁸ Öyle ki Iustinianus kadın soyundan gelenler ile erkek soyundan gelen kişiler arasındaki farkı tamamen kaldırmıştı.²⁷⁹ İngilizlerin dini temelli olarak başvurabilecekleri Eski Ahit'teki Salphaad'ın Kızları²⁸⁰ hikayesi ise Fransızlar tarafından krallık mülkünün hikayedeki gibi bir özel mülkiyeti teşkil etmemesi sebebiyle reddedilmişti. Ayrıca Salphaad'ın Kızları hikayesi zaman içinde İngilizlere karşı kullanılan bir anti-teze dahi dönüşmüş ve Fransız yazarlar bu hikâyeden yola çıkarak kamusal ve özel haklar arasındaki farklar üzerinden Valois Monarşisini savunmaya başlamışlardı.²⁸¹

²⁷⁷ Craig Taylor, "Edward III and the Plantagenet Claim to the French Throne." *The Age of Edward III*, ed. James Bothwell, (Woodbridge: Boydell and Brewer, 2001), 160.

²⁷⁸ "Officers who have the power of appointing a judge are not at liberty to give any judge they please; some kinds of persons are incapacitated from being judges by statute, some by nature, some by custom. By nature deaf and dumb persons are incapable, also incurable lunatics and boys under age, as they are devoid of judgment. By statute a man is incapacitated who has been removed from the senate. By custom, women and slaves, not because they are wanting in judgment, but because it is an established rule that they are not to discharge civil offices" "Yargıç atama yetkisine sahip olan memurlar; istedikleri herhangi bir yargıcı atama özgürlüğüne sahip değildir; bazı kişiler kanunen, bazılarının doğası gereği, bazılarının da gelenekleri gereği yargıç olmaktan acizdir. Doğaları gereği sağır ve dilsiz kişiler acizdir; ayrıca tedavi edilemez deliler ve reşit olmayan çocuklar muhakeme yeteneğinden yoksun oldukları için yargıcı atamaktan acizdirler. Kanuna göre senatodan çıkarılmış bir adam da acizdir (bu haktan mahrumdur). Köleler ve kadınlar ise muhakemeleri eksik olduğu için değil, geleneklere göre devlet görevlerini yerine getirmemelerine dair kural olduğu için atayamazlar." *Digest*: 5.1.12 Charles Henry Monro, çev. *The Digest of Justinian*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1904), 304.

²⁷⁹ Taylor, "Edward III and the Plantagenet Claim to the French Throne." 161. "...We direct that all distinctions shall be abolished in the successions of agnates and cognates, whether the relationship is derived through a woman, through emancipation, or in any other way whatsoever as prescribed by former laws; and We order that all persons, without any distinction in this respect, shall be entitled to the intestate succession of their cognates, in accordance with their degree of relationship." "Akrabalık ister kadın üzerinden, ister erkek üzerinden, ister eski yasaların öngördüğü başka bir yolla olsun, soydaşların ve hısımların verasetinde tüm ayrımların kaldırılmasını buyururuz; ve bu konuda herhangi bir ayırım yapılmaksızın tüm kişilerin, akrabalık derecelerine uygun olarak, hısımlarının verasetine hak kazanmalarını emrederiz" S.P. Scott, Gaius Gaius Domitius Ulpianus ve Julius Paulus, *The Civil Law: Including the Twelve Tables the Institutes of Gaius the Rules of Ulpian the Opinions of Paulus the Enactments of Justinian and the Constitutions of Leo* (Cincinnati: Central Trust, 1932) 64.

²⁸⁰ Salphaad'ın beş kızı babaların ölümünün ardından Hz. Musa'ya başvurarak, oğlu olmayan babalarının mülklerinden miras hakkı talep etmişlerdi. Öykünün devamında Hz. Musa, Tanrıya başvurmuş ve Tanrı kızları haklı bulmuştur. Bunun ardından Hz. Musa İsraililere şöyle demiştir: "Bir adam erkek çocuğu olmadan ölürse, mirasını kızına vereceksiniz. Kızı yoksa mirasını kardeşlerine, kardeşleri yoksa amcalarına vereceksiniz. Amcaları da yoksa, mirasını bağlı olduğu boyda kendisine en yakın akrabasına vereceksiniz. Yakını mirası mülk edinsin. Musa'ya verdiğim buyruk uyarınca, İsraililer için kesin bir kural olacak bu". Çölde Sayım 27.8:11.

²⁸¹ Taylor, "The Salic Law, French Queenship, and the Defense of Women in the Late Middle Ages," 551-552

Valois yanlısı yazarlar, III. Edward'ın Fransa tahtında hak iddia ettiği XIV. yüzyılın ilk yarısında, kadınların ve kadın soyundan kişilerin tahta geçişini engelleyen bir gelenek olduğunun farkındaydılar. Ancak bunun Salic Yasası adı ile keşfi geç olacağı gibi aktif bir propaganda aracı olarak kullanmaları XV. yüzyılı bulmuştu. Ancak bu yazım etkili olmuş olacak ki William Shakespeare'in *V. Henry*'i oyununda dahi kendine yer bulmuştu.²⁸² Fransız yazarların elindeki bir diğer koz da III. Edward'ın daha VI. Philippe'e sadakatini 1340 yılından önce sunarak onu Fransa Kralı olarak tanımasıydı.²⁸³ *Grandes Chroniques de France*'da III. Edward'ın mektubuna VI. Philippe'in verdiği cevapta açıkça 1329 yılında sunulan sadakati vurgulanmaktaydı.

“Her halükarda, anılan mektuplardan ve diğerlerinden sebepsiz yere ve mantıksızca Fransa Krallığına saldırarak, bize ve krallığına ve halka büyük zararlar verdiğiniz, vasal kişi olarak bağlı olduğunuz senyörünüze saygısızlık ettiğinizi anladık, huzurumuza gelen yüce mührünüzle mühürlenmiş mektuplarınızdan ve size gönderilen mektuplardan görüliyor ki bize biat etmiş ve hak olduğu üzere bizi Fransa Kralı olarak tanımuştunuz ve bağlı olduğunuz senyöre gösterilmesi gereken itaati göstermek üzere yemin etmişsiniz...”²⁸⁴

İngilizlerin buna cevabı ise yine daha önce belirttiğimiz üzere III. Edward'ın o dönemde genç olduğu üzerineydi.²⁸⁵ İngilizlerin bu iddiasının yanında *Digest*'te de muhakeme yeteneğinden yoksun oldukları için çocukların yargılanmadan muaf tutulması öngörülüyordu.²⁸⁶ Ancak İngilizlerin bu hak iddialarının arkasında hukuki bir zeminde uzunca bir süre durdukları

²⁸² William Shakespeare'in oyununda V. Henry, Salic Yasasının neden kendi iddiasına engel olduğunu sorgularken, Canterbury Piskoposu, bu yasanın Pharamond tarafından bulunduğunu ve onun *“In terram Salicam mulieres ne succedant”* *“Salic diyarında hiçbir kadın başarılı olamayacak”* dediğini aktarır. Bunun ardından Piskopos İngiliz iddialarını meşrulaştırmak için Salic topraklarının Almanya'daki Elbe ve Saale Nehirleri arasındaki bölgeyi teşkil ettiğinin aktarır. William Shakespeare, *The Life of King Henry V*, eds. Barbara A. Mowat, Paul Werstine (New York: Simon & Schuster, 2020) 19-20.

²⁸³ Venette, *Chronion Jean de Venette*, 33.

²⁸⁴ *“Toutes voies, pour ce que nous avons entendu par lesdittes lettres et autrement, que vous estes embatu en nostre royaume de France, en portant grant damage à nous et à nostre dit royaume et au peuple, me de volenté sanz point deraison, en non regardant ce que homme lige doit garder à son droit seigneur, car vous estes entrés en nostre hommage, en nous recognoissant, si comme raison est, roy de France, et promis obeissance telle comme on la doit promettre à son seigneur lige, si comme il appert par voz lettres patentes scellées de vostre grant seel, lesquelles nous avons par devers nous, et en devez autant avoir par devers”* *Les grandes chroniques de France, selon que elles sont conservées en l'église de Saint-Denis en France*. vol. V, 400.

²⁸⁵ Froissart, 29. *Scalacronica*, 86.

²⁸⁶ *“...By nature deaf and dumb persons are incapable, also incurable lunatics and boys under age, as they are devoid of judgment...”* *Digest*, 304.

söylemek oldukça güç çünkü III. Edward, gerek kendi ahalisini gerekse Kıta Avrupası'ndaki ahaliyi Fransa tahtındaki hakkı için yeteri kadar bilgilendirme gereği duymamıştı.

Bu sebeple XIV. yüzyılda her iki Krallığın bu iddia konusunda sağlam hukuksal temellere dayandığı argümanların olduğunu söylemek oldukça güç görülmektedir. Çünkü kimin haklı olduğuna karar verecek bir üst mercii de yoktu. Papalık bu görevi üstlenebilirdi lakin İngilizler o dönemde Avignon'da bulunan Papalığın yargıç rolüne tam olarak güvenmiyordu. Fransızların bu yüzyılda savaşta yaşadığı başarısız sonuçlar onların hak iddiası konusunda Salic Yasalarına daha fazla yaslanmalarına neden olmuştu. Ancak Salic Yasalarına göre kadınların yönetimdeki rolü üzerindeki bu tartışmada İngiliz ve Fransız hukukçuların da kadınların bir krallığı yönetemeyeceği konusunda birbirleriyle ihtilafa düştüğünü söyleyemeyiz. Çünkü İngiliz metinlerinde de kadınların “kırılganlıkları” pek çok kez vurgulanmakla beraber İngilizlerin asıl iddiası kadınların “doğası” gereği sahip olamadıkları yönetim özelliklerinin oğullarına yansıtılmaması gerektiği idi.²⁸⁷ Esasında İngilizlerin bu durumu kabul etmesinin bir nedeni de Fransa tahtına bir kadının geçebileceğini kabul etmeleri durumunda Capet Hanedanlığına üye kadınların taht için aday konumuna geliyor olmasıdır. Eğer böyle bir durum İngilizler tarafından savunulsaydı, III. Edward'ın Fransa tahtına yakınlık durumunun; IV. Charles'in kız kardeşi olan annesi Kraliçe Isabella ve X. Louis'in kızı olan Blanche (ö.1393) ardına gerilemesine neden olurdu. Ayrıca kadınların yönetme kabiliyetine doğaları gereği sahip olmadığı görüşü, sadece İngiliz ve Fransız hukukçuların siyasi çekişmelerinde kendilerine fayda sağlaması için ortaya attıkları bir tez değildi. Bu tez Ortaçağ'ın genel düşünce dünyasındaki hâkim görüş temsil ediyordu ve temellerini antikiteden miras almaktaydı.

Valois haklarını savunan pek çok Fransız yazarın da dönüp baktıkları yer genellikle doğal bir şekilde Aristoteles olmuştu. Aristoteles aile içindeki yönetimi de bir devlet yönetimi olarak görür ve erkeğin kadın ve çocuk üstündeki tahakkümünü açıklarken yönetimin erkekte olmasını: “...doğası gereği erkek, yönetme konusunda kadından daha iyidir...” şeklinde açıklar.²⁸⁸ Aristoteles'in fikirlerinin XII. yüzyıl sonrası Avrupa üniversitelerinde ve düşünce dünyasında etkin hale gelmesi Fransız yazarların davalarında bu şekilde sık kullanılmasına

²⁸⁷ “quod jus regni praefati... ne regnum ipsum sub femina fragili gubernatione labatur, et propter hoc personam mulieris excludens, non excludit personam masculi per sic exclusam feminam descendenti...”, “Bahsi geçen krallığın yasası gereğince... Krallığın kendisi zayıf bir kadının yönetimi altına giremez ve bu sebeple kadınlar dışarda tutulur;[ancak] bu şekilde dışlanan kadının soyundan gelen erkek kişi dışlanmaz.” Murimuth, 92.

²⁸⁸ “...the male is by nature fitter the command than the female...” Aristotle, *Aristotle's Politics*, trans. Benjamin Jowett, ed. H. W. Carless Davis (Oxford: Clarendon Press, 1916) 51.

sebebiyet vermişti. Bunu kullanan yazarlardan biri olan Nicole Oresme (ö.1382), VI. Philippe'in torunu V. Charles'ın danışmanlarından ve Aristoteles'in *Politikası* ve *Etiğini* çevirmiş Geç Ortaçağ'ın önemli bir entelektüeliydi. Oresme Aristoteles'ten yararlanarak kadınların yönetim için gerekli olan erdem ve yetenekten doğaları gereği mahrum olduklarını bu sebeple de verasetten dışlanmaları gerektiğini savunuyordu. Sivil ve dini otorite arasındaki ilişkiye dair eserler yazan bir diğer Fransız entelektüel Éverard de Trémigon (ö.1386) ise İngilizleri kendi kullandıkları silah olan *Digest* kanunlarıyla vurmaktaydı.²⁸⁹ Esasen kadınlar, böyle bir ortamda hem toplumsal olarak bir dışlanmaya maruz kalıyor hem de yaşadıkları toplumların hukuki yapılanmasında ayrımcılığa uğruyorlardı. XIV. yüzyılda Fransız yazarları, Salic Yasalarına vurgu yapmadan kadınları doğaları üzerinden yönetimden dışlamışlardı. Ancak bu durum XV. yüzyılda Salic Yasalarının tekrardan kullanılmasıyla değişikliğe uğramıştı. Bu dönemde Fransız yazarlar kadınların doğası gereği yönetimde olmaması gerektiği şeklindeki argümanlara daha az başvurmuştu çünkü Salic Yasaları kesin hukuksal bir çözümle kadını ve soyunu tahttan dışlıyordu. Salic Yasasının bu şekilde tekrardan etkin biçimde hukuksal zeminde kullanılması kadınların nitelikleri hakkındaki tartışmaların azalmasına neden oldu.²⁹⁰ Öyle ki bu tartışmaların, kadının doğasını merkeze alarak değil de hukukî zeminde incelenmesi; ilerleyen süreçte kadın doğasına dair mizojinist fikirlerin azalmasına neden olmuştur da denilebilir.

Bunun yanında kadınların kraliyetten dışlanmaları sadece Salic Yasalarıyla da gerçekleşmiyordu. Sembolik açıdan da kraliyette kadın, “öteki” rolünü taşıyordu, bu nedenle Fransa Kralı gibi cennetten geldiğine inanılan Kutsal Yağ ile meshedilmiyordu.²⁹¹ Kadının doğası gereği erdem, cesaret ve savaşma kabiliyeti gibi pek çok özellikten noksan olduğu ve bu sebeple de yönetmeye haiz olamayacağı düşünülüyordu. Yazarlara göre bir kadın Fransız Kraliyeti'nin sembolü olan *Fleur de lys*'i, Fransız Savaş Sancağı olan *Oriflamme de Saint-*

²⁸⁹ *Digest* 50.17.2'ye göre kadınlar tüm özel ve kamusal işlerden dışlanmış ve yargılayıcı veya yargıya sebep olmalarının önüne geçilmişti. “Women are excluded from all civil or public employments; therefore they cannot be judges, or perform the duties of magistrates, or bring suits in court, or become sureties for others, or act as attorneys.” “Kadınlar tüm sivil ya da kamu görevlerinden dışlanmışlardır; bu nedenle yargıç olamazlar, sulh hakimlerinin görevlerini yerine getiremezler, dava açamazlar, başkaları için kefil olamazlar ya da avukat olarak görev yapamazlar.” Taylor, “The Salic Law, French Queenship, and the Defense of Women in the Late Middle Ages,” 553.

²⁹⁰ Taylor, “The Salic Law, French Queenship, and the Defense of Women in the Late Middle Ages,” 562.

²⁹¹ Taylor, “The Salic Law, French Queenship, and the Defense of Women in the Late Middle Ages,” 552.

Denis’i²⁹² taşıyamaz ve cennetten geldiğine inanılan *Sainte Ampoule* ile kutsanamazdı.²⁹³ Bu durumda kutsal yağ ile meshedilmemiş biri kraliyetin ilahi yönüne sahip olamayacağı için taht iddiasından dışlanması da kolay olacaktı. Kralın tahta çıkışı sırasında yapılan törenin avam tarafından büyük sembolik öneme sahip olduğunu biliyoruz çünkü Fransızlar cennetten gelmiş olan kutsal yağ ile meshedilmemiş bir kralın gerçek bir kral olacağına inanmıyorlardı. Buna en güzel örneklerden biri de Froissart’ın kendi anlatısında bulunuyordu. Buna göre Froissart’ın metninde tahta çıkan Fransız prenslerine Fransa Kralı olarak adlandırması, dini törenlerin ardından gerçekleşiyordu.²⁹⁴ Kroniklerde bu tip ufak görülen nüansların bir düşünceyi temsil ettiği de açıktı. Bunun yanında kutsal yağ ile kralın meshedilmesi onun, Ortaçağ’da ikizleşen bedeni ile ilişkisi açısından da önem arz ediyordu. Kral için düzenlenen bu törenler, İsa ile birleşmenin sembolik anlamının bir tezahürüydü.

*“Yağla kutsanma sonrası gerçekten de Efendinin ruhu onun için atıldı ve elçi yapıldı ve başka bir insana dönüşmüş oldu”*²⁹⁵

Ortaçağ’da kutsal yağ ile kralların meshedilmesi; kralın Mesih’in iktidarı ile birleşiminin temsiliydi. Ancak Krallar bu role doğuştan sahip olmuyorlardı, İsa’nın iktidarının dünyadaki temsilcisi olmak için meshedilmeleri şarttı.²⁹⁶ Kralların doğuştan bu role sahip olmamaları muhtemelen III. Edward için bir motivasyon kaynağı teşkil ediyordu. Çünkü III. Edward Fransa tahtını ele geçirebildiği takdirde, bu kutsal törenlerden geçerek Fransa halkı ve kamuoyu önünde de gerçek bir “Fransa Kralı” olabilirdi.

4.1. İlk Sıcak Çatışma: Sluys Deniz Muharebesi

1337’de Gaskonya’nın ilhakı üzerinden yıllar geçmesine ve III. Edward’ın büyük bir şevkle muharebe kovalamasına rağmen 1340 yılına kadar iki Krallık arasında büyük çaplı bir sıcak çatışma gerçekleşmemişti. 1340 yılında ilk defa gerçekleşecek büyük çatışma olan Sluys Muharebesi ise bir deniz muharebesi olacaktı. 1340 yılının yazında gerçekleşecek bu muharebenin Yüzyıl Savaşları için kırmızı bir çizgiyi temsil edip etmediği muhtemelen bizim

²⁹² Savaş dönemlerinde Fransız kralların St. Denis Kilisesi’nden teslim aldığı Fransa Kraliyeti’nin kan kırmızısı renklerine sahip savaş sancağıydı. Ortaçağ’da Tanrı ve Aziz Denis’in savaş alanına ilahi müdahalesinin sembolüydü. *Oriflamme*’in kökenleri ve imgesi için ayrıca bkz. James Bugslag, “Ideology and Iconography in Chartres Cathedral: Jean Clément and the Oriflamme.” *Zeitschrift Für Kunstgeschichte* 61, no. 4 (1998): 491–508.

²⁹³ Potter, “The Development and Significance of the Salic Law of the French”, 252.

²⁹⁴ Bloch, *Büyücü Krallar: Fransa’da ve İngiltere’de Kraliyetin Doğüstü Güçleri*, 195.

²⁹⁵ Dokuzuncu dipnottan doğrudan alıntı. “*Post unctionem vero insilivit in eum spiritus Domini, et propheta actus est in virum alium.*” Kantorowicz, *Kralın İki Bedeni Ortaçağ Siyaset Teolojisi Çalışması*, 75.

²⁹⁶ Kantorowicz, *Kralın İki Bedeni Ortaçağ Siyaset Teolojisi Çalışması*, 78.

zihnimizdeki tarih algısıyla şekillenebilir. Fakat XIV. yüzyıl için konuştuğumuzda, o dönemin İngiliz bir tarih yazarının bu muharebeye olan ilgisinin yüksek olması şüphesiz ki bunun kazandıkları büyük zafer olmasından kaynaklanmaktaydı. Bu çarpışmanın öncesi için Knighton'ın kroniğinde, VI. Philippe'in Papa'ya haber göndererek, Alçak Ülkelere eşinin yanına tekrardan geçmek isteyen III. Edward'ın denizde katledileceği, en kötü ihtimalle yakalanacağını aktarıyordu. Ayrıca Knighton, Fransızların İskoçları ayaklandırarak 70.000 kişilik bir kuvveti adaya göndereceğini de aktarmaktadır²⁹⁷ Fakat bu denli büyük bir kuvvetin Fransa'dan İskoçya'ya gönderilmesi bir yana Fransa'da başlı başına toplanması dahi neredeyse imkansızdı. İngiliz kroniklerinde III. Edward'ın asıl savaşı arzulayan taraf olduğunu göremek de muhtemelen İngiliz Kralı bu çarpışmayı VI. Philippe'e nazaran daha çok istiyordu.

İngilizler Yüzyıl Savaşları'nın neredeyse tamamında olduğu gibi bu durumda da Fransızlardan daha az bir kuvvete sahipti. Bir Ortaçağ muharebesi için net sayılar vermek zordur; ancak İngilizlerin 140-160 kadar gemiye sahip oldukları aktarılırken bu rakamın Fransızlarda 200'ün üstünde olduğu düşünülmektedir.²⁹⁸ Fakat Fransız donaması etkileyici olmalıdır ki Froissart, III. Edward'ın Fransız donanmasını gördüğünde gemi direklerinden ötürü onları ormana benzettiğini aktarır.²⁹⁹ Fakat iki ordunun arasındaki fark sadece sayılardan değil aynı zamanda yapılarından da kaynaklanmaktaydı. Le Bel'e göre Fransız donanmasında; Fransız, Norman, Breton ve Cenevizliler bulunurken³⁰⁰ ordunun büyük çoğunluğu göğüs göğüse mücadelede bulunan askerlerden oluşuyordu. Bunun aksine İngiliz gemilerindeki konuşlandırılmış çoğu asker İngiliz okçulardan oluşmaktaydı. Bu uzun yaylı okçuların karşılığı olarak Fransızların gemilerinde ise paralı asker olan Cenevizli arbeletçiler³⁰¹ bulunuyordu. İngiliz amiraller ve bizzat muharebeye katılmış olan III. Edward, Fransızların gemi ve adam sayısı olarak onlardan daha yüksek sayılara sahip olduklarını biliyorlardı. Bu sebeple İngiliz okçuları uzun menzili bu savaş özelinde ayrı bir önem taşıyordu.

24 Haziran 1340'ta karşı karşıya gelen iki filo esasında Ortaçağ rakamları açısından da oldukça büyüktü. 140 ila 200 gemi arası olduğu düşünülen filolar muhtemelen 20.000'e yakın asker taşıyordu. III. Edward, üç hat halinde Fransız donanması üzerine saldırıya gelmişti. Bu dönemde çarpışmanın gerçekleştiği sırada izlenen taktikleri bilmek oldukça güç. Ancak İngilizler, Fransızların da oluşturmuş olduğu üçlü hattı kırabilmek için sahte bir geri çekilme

²⁹⁷ Knighton, v.II, 27.

²⁹⁸ Graham Cushman, *Edward III and the War at Sea: The English Navy, 1327-1377* (Woodbridge: Boydell & Brewer, 2011), 91-92. Ormrod, *Edward III*, 222. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle v. I*, 324.

²⁹⁹ Froissart, 61.

³⁰⁰ Le Bel, 86.

³⁰¹ Yayın el ile çekilerek okun fırlatıldığı klasik okçuluktan farklı olarak çelik okun tahta bir gövdeye oturtularak bir yayın mekanizma yardımıyla çekilerek atışın yapıldığı silah türüdür.

yapmış, üstlerine gelen Fransızları rüzgâr avantajı ile ani bir saldırıya maruz bırakmışlardı.³⁰² Çarpışma başlayacağı sırada İngiliz okçuların Fransızlara büyük kabuslar yaşattığını söyleyebiliriz çünkü İngiliz yaylıları, Fransızların arbaletlerine göre hem daha uzun bir menzile sahipti hem de daha hızlı atış yapmaktaydı. Gemilerin birbirlerine en yakın olduğu vakitte gerçekleşen çarpışma karadaki çarpışmalara benzer bir şekilde göğüs göğüse olmaktaydı.³⁰³ Froissart, karada gerçekleşen savaş ile denizde gerçekleşen savaşın farkını şu şekilde ortaya koyuyordu:

*“Bu savaş çok şiddetli ve korkunçtu çünkü denizdeki savaşlar karadaki savaşlardan daha tehlikeli ve şiddetlidir... Herkesin savaşmaktan, talihe bağlı kalmaktan ve hünerini göstermekten başka çaresi yok çünkü ne geri çekilmek ne de kaçmak vardır...”*³⁰⁴

İngilizlerin Fransızların üçlü hattını kırmak için uyguladığı sahte geri çekilme işe yaramış ve İngilizler rüzgârın, güneşin ve akıntının da kendi lehlerine dönmesiyle muhteşem bir zafer kazanmışlardı. Ortaçağ’daki bir deniz muharebesi genellikle karada gerçekleşen bir çarpışmaya nazaran daha az dikkat çekse de Sluys Muharebesi’nin sonuçları oldukça büyüktü. Fransızların 20.000’e³⁰⁵ yakın kişiyi kaybetmesinin yanında donanmasını da kaybetmesi, İngilizleri kendi ülkelerinin istila edileceği korkusundan kurtarmıştı. O dönemde bu muharebenin sonuçlarını en iyi kavrayan yazarlardan olan le Bel, zafer sonrası Fransızlar için: *“Bir daha asla denizlerde hâkim olamamıştı.”* demiştir.³⁰⁶ Gerçekten de Fransızlar on yıllarca denizdeki üstünlüğü tekrar ele geçirememiş ve savaşı kendi topraklarında yaşamaktan başka çareleri kalmamıştı. Bunun yanında sembolik açıdan III. Edward ve iddiası için bu muharebe pek çok şeyi ifade ediyordu. Bizzat savaştığı bu muharebe ona ve davasına çok büyük bir prestij getirmişti. Tanrı’nın inayeti ile savaşların kazanıldığı ve kazananın haklı olduğuna inanılan bir dönemde bu galibiyet, onun davasında ne denli haklı olduğunun bir nişanesini taşıyordu. Bu nedenledir ki zaferin ardından Jacob van Artevelde, herkesin onu duyabileceği açık bir ortamda

³⁰² Cushway, *Edward III and the War at Sea: The English Navy, 1327-1377*, 96-97

³⁰³ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle v. 1* .326-327.

³⁰⁴ *“This battle was right fierce and terrible; for the battles on the sea are more dangerous and fiercer than the battles by land : for on the sea there is no reculing nor fleeing ; there is no remedy but to fight and to abide fortune, ... every man to shew his prowess.”* Froissart, 62.

³⁰⁵ Kaynaklarda Fransız ve İngiliz kayıplarına dair çeşitli sayılar bulmak mümkün. Knighton, Murimuth ve Baker, birbirlerine benzer tahminler yaparak Fransız kaybını 25.000 olarak aktarmaktadır. Walsingham, le Bel ve Lanercost Kroniğinde ise Fransız kaybı 30.000 olarak verilmektedir. Bu kaynakların genelinde ise İngiliz kaybı 400 olarak aktarılır. Baker, 69. Le Bel, 86. Knighton, v.II, 31. *Lanercost*, 322. Murimuth, 109. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 11. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 227.

³⁰⁶ Le Bel, 86.

III. Edward'ın Fransa tahtında ne denli haklı olduğunu tüm Alçak Ülkeler halkına duyuruyordu.³⁰⁷

³⁰⁷ Froissart, 63. Lanercost kroniğinde de III. Edward'ın muharebenin ardından Flanders'e girdiğinde “Çok yaşa Fransa ve İngiltere'nin Kralı” nidalarıyla karşılandığını görmekteyiz. Fakat Jacob van Artevelde'nin bu kronikte adı geçmemektedir. *Lanercost*, 322.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Genişleyen Savaş: 1340-1346

1.1. Sluys Zaferi Sonrası

Sluys Muharebesi, III. Edward için oldukça önemliydi çünkü burada kazandığı tek şey askerî bir başarı değildi. İngiltere’de savaş için toplanan vergilerin huzursuzluğa neden olmaya başladığı bir dönemde gelen bu zafer, III. Edward’ın muhalefete karşı elini güçlendirmişti.³⁰⁸ Ancak bu muharebenin bedeli iki taraf için de oldukça ağır olmuştu. İngilizler, Fransızların aksine muharebede çok az kayıp vermişti. Ayrıca İngilizler 1337-1340 yılları arasında Fransızlar karşısında gerekli desteği bulabilmek için Alman ve Flaman müttefiklerine oldukça yüksek miktarda para vaat etmişlerdi.³⁰⁹ Bunun karşılığında kazanmış olsalar da İngilizler ağır bir ekonomik yükün altına girmişlerdi. Fransızlar ise bu savaşta kroniklerin de ifadesiyle yaklaşık 20.000 kişilik bir kuvveti kaybetmişti. Sluys Muharebesi sonrası Fransızların Manş Denizi’ndeki gücü büyük ölçüde zarar görmüş ve İngiliz kıyılarına akın şansları neredeyse ortadan kalkmıştı. Sluys Muharebesi, III. Edward’a Fransa ile olan savaşı sürdürebilmesi adına önemli bir prestij kazandırmıştı. Bu zaferin ardından Flaman müttefikleri III. Edward’ı “*Denizin Efendisi*”³¹⁰ şeklinde adlandırmaya başlamışlardı, İngilizler ise zaferin birkaç yıl sonrasında III. Edward’ın gemi üzerinde bir tasvirini içeren altın sikkeler basmışlardı. Bu altın sikkelerin üzerine Yeni Ahit’in Luka Kitabı’ndaki 4:30 numaralı ayete bir göndermeyle “*İsa onların ortasından geçerek kendi yoluna gitti.*”³¹¹ yazılmıştı.³¹² Ancak Sluys Muharebesi, III. Edward’a getirdiği prestij kadar somut bir kazanım getirmedi. Hatta muharebenin ardından imzalanan ateşkes anlaşmasında III. Edward kuşatmada bulunduğu Tournai’den de çekilmek zorunda kalmıştı. Kroniklerde III. Edward’ın bu ateşkesi isteksizce kabul etmiş olduğunun belirtilmesinden de Sluys zaferinin ardından İngilizlerin Fransızlara karşı büyük kazanımlar elde etmediğini anlayabiliriz.³¹³

³⁰⁸ Vergilendirmelerin kroniklerdeki yansımalarını görmek için bkz. Brie ed. *The Brut, or, The Chronicles of England*, vol.II, 293-294. Knighton, v.II, 7.

³⁰⁹ III. Edward, Fransa’ya karşı savaşta Alçak Ülkelerdeki müttefiklerine 200.000 poundluk bir ödeme sözü verirken Kutsal Roma İmparatorluğu’nun desteğini almak için İmparator IV. Ludwig’e da 400.000 florinlik bir meblağı vaat etmişti. Sumption, *The Hundred Years War; Trial by Battle* v.I, 212.

³¹⁰ Graham Cushway, *Edward III and the War at Sea: The English Navy, 1327-1377*, 99.

³¹¹ “*Ipse autem transiens per medium illorum, ibat.*”

³¹² Sumption, *The Hundred Years War; Trial by Battle* v.I, 329

³¹³ Baker, 71. Le Bel, 95. Murimuth, 116.

III. Edward, kazanmış olduğu zaferi kârlı bir ateşkesle taçlandıramadığı gibi 1341 yılında Kutsal Roma İmparatorluğu'ndan gelen desteğini de yitirmişti. Yani III. Edward büyük bir müttefik kaybetmişti.³¹⁴ Knighton, Baker, Murimuth, Gray, le Bel ve Froissart gibi yazarların kroniklerinde, Kutsal Roma İmparatorluğu ile İngiliz Krallığı arasında gerçekleşen ittifakın aktarıldığı ve III. Edward'a İmparatorluk Vekili unvanının verilişinin işlediği bölümler ile bu unvanın geri alınışının kaleme alındığı bölümler arasında büyük farklar söz konusudur. Le Bel, Froissart, Murimuth ve Gray gibi pek çok kronik yazarı, bu unvanın III. Edward'dan geri alınışı konusunda bahsetmemektedir. Bu olayı aktarmayı tercih eden kronik yazarlarından biri olan Geoffrey le Baker ise bu bölümü aktardığı sırada İmparator IV. Ludwig için “gaspçı” anlamına gelen “*usurpatoris*”³¹⁵ ifadesini kullanmaktadır.³¹⁶ Adam Murimuth'tan oldukça etkilendiğini bildiğimiz Baker'in bu şekilde bir üslup kullanması oldukça önemli bir nüanstır. Çünkü Murimuth, Baker'dan farklı olarak kendi kroniğinde III. Edward'a vekil unvanının verilişini aktardığı sırada İmparatorun seçilmiş olduğunu özellikle vurgulamıştır.³¹⁷ Yine benzer bir yerici ifadeyi Thomas Walsingham'ın *Historia Anglicana* adlı eserinde de görmekteyiz. Walsingham, IV. Ludwig'in tahtı gasp ettiğini vurgulamak için “işgalci” anlamına gelen “*occupans*” kelimesini kullanmıştır.³¹⁸ İngiliz kroniklerinin İmparatorluk Vekili unvanının III. Edward'dan geri alınışı konusunda sessiz kalması ve İmparatoru yerici ifadeler kullanması oldukça anlaşılır. Çünkü İngilizler sadece önemli bir müttefikin desteğini kaybetmemiş aynı zamanda Kutsal Roma İmparatorluğu'nun Fransa ile anlaşması sonrası onları karşılarında da bulmuşlardı.

IV. Ludwig'in İngilizlere olan desteğini çekerek Fransızlara yakınlaşmasının arkasında pek çok neden görülebilir. Bu nedenlerden biri olarak Fransız Papa XXII. Ioannes'in (ö.1334) 1314 yılında aforozlu ilan ettiği IV. Ludwig'in, o dönemde Fransa'nın etkisi altında olan Kilise ile arasını düzeltme isteği gösterilebilir. Çünkü IV. Ludwig'in aforozlu bir İmparator olması politik açıdan onun önüne pek çok engel çıkarıyordu.³¹⁹ Ancak bu sebebin Fransa ile yakınlaşmadaki ana neden olması da oldukça şüphelidir. Çünkü IV. Ludwig aforoz edilen ilk imparator değildi.³²⁰ Bununla birlikte Papalık ile bir uzlaşi sağlamak için Fransızların

³¹⁴ Ormrod, *Edward III*, 248.

³¹⁵ “*Yasadışı, Gaspçı*”

³¹⁶ Baker, 74.

³¹⁷ “*dux Bavariae, rex Alemanniae, in imperatorem electus*” Murimuth, 85.

³¹⁸ Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 247.

³¹⁹ Ayrıca Offer farklı bir bakış açısıyla, 1341 yılında 59 yaşında olan İmparator'un ölüm sonrası yaşam için böyle bir anksiyete krizi yaşıyor olma ihtimalini düşünmektedir. H. S. Offler, “England and Germany at the Beginning of the Hundred Years' War”, 619.

³²⁰ IV. Ludwig'den önce Kutsal Roma İmparatoru IV. Otto (ö.1218) ve II. Friedrich (ö.1250) gibi önemli İmparatorlar da daha önce aforoz edilmişlerdi. David Abulafia, *Frederick II: A Medieval Emperor*, (New York: Oxford University Press, 1992), 117-128.

arabuluculuğuna ne denli ihtiyaç duyduğu da şüphelidir. Ayrıca III. Edward'ın, İmparator'a vaat ettiği ödemeleri yapmamış olması da bu ittifakı bitiren sebeplerden biri olabilir. Ekonomik sebeplerin ittifakın dağılmasında bu olay özelinde daha büyük bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Çünkü IV. Ludwig tahta çıktığı ilk andan itibaren politikalarını İtalya üzerine yürütmekteydi. Bu doğrultuda Ocak 1328'de Roma'ya yürüyerek taç giymesinin ardından Avignon'daki Papa XXII. Ioannes'in karşısına bir Anti-Papa olarak V. Nicholas'ı dahi çıkarmıştı. Bununla birlikte Floransa, Venedik, Verona, gibi Kuzey İtalya'daki kentlerin birbiriyle olan mücadelesi, İmparator IV. Ludwig'in ilgisini İtalya üzerinde topluyordu. Bundan dolayı esasen İmparator IV. Ludwig'in Fransa ile savaşmasında ekonomik çıkarlar dışında herhangi bir sebep görünmemektedir. Böylece IV. Ludwig, söz verilen ödemelerin yapılmamasını göz önünde bulundurarak İngilizlerle olan ittifakı sürdürmek istememiş ve Fransızlarla anlaşma yoluna gitmiştir.³²¹

2.1. Breton Veraset Savaşı

1341 yılında önemli bir müttefikini kaybeden III. Edward için aynı yıl içinde Fransa'nın kuzeybatısındaki Bretonya Düklüğü ile Fransızlara karşı ittifak yapma olanağı ortaya çıktı. Nisan 1341 yılında Bretonya Dükü III. Jean'ın (ö.1341) vârisiz şekilde ölümü, Düklük içinde 1366 yılına kadar sürecek bir veraset savaşına neden oldu.³²² Dük III. Jean'ın ölümünün ardından Breton tacı için iki aday vardı. İngilizler tarafından destek görecektir Jean de Montfort (ö.1245), aynı zamanda III. Jean'ın de babası olan II. Arthur'un (ö.1312) Yolande de Dreux (ö.1330) ile olan ikinci evliliğinden dünyaya gelmişti ve Dük III. Jean'ın üvey kardeşiydi. Charles de Blois (ö.1364) ise III. Jean'ın yeğeni Jeanne de Penthièvre'in (ö.1384) kocası ve aynı zamanda VI. Philippe'nin kız kardeşi Margaret Valois'ın (ö.1342) oğludur. Esasında Breton yasaları da Salic Yasalarının benzeri bir şekilde kadınları verasetten dışlamaktaydı. Bu durumda tahta en yakın erkek soyundan gelen kişi Jean de Montfort'du.³²³ Bu durum Fransızlar için büyük bir tezatın da tezahürüydü çünkü Breton verasetinde destekledikleri kişi kadın soyundan bu unvana talipti.

III. Jean, ölümünün ardından ortaya çıkabilecek böyle bir durumu öngörmüş olacak ki 1334 yılında Jean de Montfort ve soyundan gelenleri Bretonya Düklüğü verasetinden dışlamayı ve düklüğünü VI. Philippe'e devretmeyi düşünmüştü. Ayrıca yeğeni Jeanne de Penthièvre'i Charles de Blois ile evlendirmişti.³²⁴ III. Jean, kendisinin de VI. Philippe'in kız kardeşi Isabella

³²¹ H. S. Offler, "England and Germany at the Beginning of the Hundred Years' War", 620-622.

³²² Ormrod, *Edward III*, 249.

³²³ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle v.I*, 370.

³²⁴ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle v.I*, 371.

Valois (ö.1309) ile evli olması sebebiyle muhtemelen Valoisler ile olan bağlantısını sürdürmeyi amaçlamaktaydı. III. Jean'ın ölümünden önce olası görünen Breton veraset krizini önlemek için almaya çalıştığı bu tedbirler, Charles de Blois'ı Breton soyluları arasında Jean de Montfort'ın önüne getirmişti. III. Jean'ın Fransa Kralı ile böyle yakın ilişkiler kurması gayet normaldi çünkü Bretonya teoride otonom bir düklük gibi olsa da pratikte Fransa Krallığı'nın bir vasalıydı. İngilizler açısından Bretonya, Fransa ile sürdürdükleri savaşta stratejik bir öneme sahipti. Bu bağlamda, Bretonya'daki veraset ihtilaflarından yararlanmak ve ittifaklar kurmak oldukça kullanışlı olabilirdi. Bretonya'nın hem Fransa Krallığı'na hem de İngiliz Krallığı'nın Kıta Avrupa'sında elinde kalan son bölge olan Gaskonya'ya olan yakınlığı bölgeyi coğrafi açıdan önemli kılarken, İngilizlerin Fransa ile iç içe olan Bretonları kendi saflarına çekme ihtimali önemli de bir politik hamleyi içerisinde barındırıyordu. Esasen Fransızlar için coğrafi ve siyasi açıdan daha da önemli olan Bretonya bölgesine Fransızların müdahalesinin geç olduğunu söyleyebiliriz. Öyle ki İngilizler ile iş birliği yapan Jean de Montfort, Bretonların en önemli şehirlerinden biri olan Nantes'e geldiğinde oranın sakinleri dahi ne yapacaklarını bilememiş ve Jean de Montfort'a sadakatlerini sunmuşlardı. Çünkü o sırada henüz Charles de Blois kendi iddiası için ortaya çıkmamıştı. Halbuki III. Jean'ın ölümünden kısa bir süre sonra Charles de Blois Breton soylularınca varis olarak kabul edilmişti.³²⁵ Anlaşılan III. Edward, potansiyel bir politik hamleyi VI. Philippe'ten daha önce görerek harekete geçmişti.

Kroniklerde bu olaylara dair yine en detaylı görebileceğimiz bilgilere Kıta Avrupalı yazarlar le Bel ve Froissart'ın eserlerinde rastlamaktayız. Ancak le Bel detaylı bir anlatım sunsa dahi kroniğinde henüz olayların başını aktardığı sırada pek çok yanlış bilgi verdiği gibi hayatını kaybeden Bretonya Düğü III. Jean'ın adını dahi bilmediğini yazmaktadır. Ayrıca Jean de Montfort'un III. Jean'ın anne tarafından üvey kardeşi olduğunu yazarak yanlış bilgi de vermiştir.³²⁶ Le Bel'in Kıta Avrupası'nda bulunan bir yazar olmasına rağmen bu tip eksik ve hatalı bilgiler sunması, Breton Veraset Savaşı'nın bizim ona atfedebileceğimiz önemi kendi döneminde görüp görmediği sorusunu düşündürmektedir. Ancak le Bel'den yoğun şekilde etkilendiği bilenen Froissart'ın aynı bölümü aktardığı sırada böyle bir hata yapmamış olması bunun ardındaki nedenin le Bel'in hatalı bilgiye ulaşmasından kaynaklandığını göstermektedir. Bu durumun le Bel'e Bretonya Düğü'ne gerekli önemi atfetmemek istemesinden değil, ona aktarılmış olan bilginin yanlışlığı veya eksikliğinden kaynaklandığını pekâlâ söyleyebiliriz. Çünkü yine le Bel kendi ifadesiyle Bretonya Düğü'nün Fransız ordusuna en çok savaşçı getiren düklük olduğunu belirterek bu Düğüğün Fransa Krallığı için ne kadar önemli olduğunu

³²⁵ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 371-372.

³²⁶ Le Bel, 108.

göstermiştir.³²⁷ Froissart ve le Bel anlatılarının devamında Jean de Montfort'un III. Jean öldükten sonra Nantes ve Bretonya'daki diğer önemli şehirleri ele geçişi ve insanların Jean de Montfort'u en yakın varis olarak kabul edişini aktarmaktadır.

Jean de Montfort, Düklüğün hakimiyetini sağladıktan sonra İngiltere'ye III. Edward'a bağlılığını bildirmeye gitmişti.³²⁸ Buradan da anlaşılacağı üzere Jean de Montfort, Bretonya'da hakimiyetini kurarken Charles de Blois henüz Breton topraklarına geçmemiştir. Fransızlar Breton Veraseti'nin çıkaracağı muhtemel sorunu Jean de Montfort'un, İngilizlere sadakatini sunmasın ardından anlamışlardı. Le Bel'in anlatısının devamında Jean de Montfort, Bretonya'da kontrolü sağlamasının ardından Charles de Blois'nın itirazı üzerine Paris'e çağrılmaktadır. Jean de Montfort, VI. Philippe ile olan görüşmesinde III. Edward'a sadakat sunmasını yalanlayarak Düklük için kendisinin en yakın varis olduğunu söyler ve kendinden daha yakın birinin olması durumunda bu hakkından vazgeçeceğini dile getirir. Kral ise bu durumun kendisinin ve Fransa'nın büyük lordlarıyla değerlendirileceğini belirtmiş ve bu değerlendirme sırasında da Montfort'un Paris dışına çıkmamasını istemiştir.³²⁹ Fakat Montfort, olayların kendi lehine gelişmeyeceğini anlar ve Paris'te esaret altında kalmaktansa Bretonya'ya dönmenin daha iyi olacağını düşünerek Paris'ten ayrılır.³³⁰ Esasında bu olay Breton Veraset Savaşı'nın başlangıcı olarak kabul edilebilir. Çünkü buna paralel şekilde Ada kroniklerinin Bretonya'dan bahsetmeleri, Montfort'un Paris'ten kaçışının ardından III. Edward'dan yardım istemesiyle başlamaktadır.³³¹ Montfort'un Paris'te yargılanışı ve kaçışı le Bel ve Froissart'ın dışında Fransız kroniklerinde geçmektedir.³³² Fransız kaynaklarında Jean de Montfort'un Paris'te kalmayarak Bretonya'ya dönmesi bir başkaldırı olarak nitelendirilmiştir. Bu isyana karşı VI. Philippe oğlu Normandiya Düğü Jean (ö.1364)'ı bizzat görevlendirerek bölgeye göndermiştir.³³³

Ağustos 1341 Bretonya Veraset Savaşı'nın için uzlaşma çabalarının sona erdiği ve sıcak çatışmaların başladığı tarih olmuştu. Montfort'un Paris'te toplanan Fransız soyluların kararını beklemeden Bretonya'ya dönmesi, Fransız tarafı için onun haksızlığını gösteren bir hareketti. Bu olayın ardından VI. Philippe, oğlu Normandiya Düğü Jean'ı ve Charles de Blois'ı

³²⁷ Le Bel, 108.

³²⁸ Le Bel, 113. Froissart, 70.

³²⁹ Le Bel, 114. Froissart, 71.

³³⁰ Le Bel, 114.

³³¹ Murimuth, 122. Knighton, v.II 39. *Lanercost*, 324.

³³² Venette, *Chronion Jean de Venette*, 35. Paulin. *Les grandes chroniques de France, selon que elles sont conservées en l'église de Saint-Denis en France*. vol. V, 413.

³³³ Venette, *Chronion Jean de Venette*, 35. Paulin. *Les grandes chroniques de France, selon que elles sont conservées en l'église de Saint-Denis en France*. vol. V, 413.

Brentonya'ya gönderdi.³³⁴ Eylül 1341'de Brentonya'nın sınırındaki Angers'de toplanan Fransız ordusunun ana amacı gelecek İngiliz desteğini engellemektir. Bu amaç doğrultusunda liman kenti olan Vannes'i kuşatma planı, Bretonya'nın en derinliklerine bu şekilde girmenin tehlikeli olabileceği için terkedildi ve hedef olarak doğrudan Bretonya'nın kalbi niteliğindeki Nantes şehri seçildi. Nantes şehrinin kuşatması çok uzun sürebilirdi çünkü şehir oldukça iyi surlara ve erzak sağlayabileceği bir nehre sahipti. Fakat şehir sakinleri, Montfort adına savunma yapmakta istekli değillerdi. Montfort, şehrin bu durumu karşısında Kasım 1341'de teslim olmak zorunda kalmıştı. Şubat 1342'de Fransızların desteklediği Charles de Blois, Rennes hariç tüm Doğu Bretonya'da kontrol sağlamıştı.³³⁵ Fransızların Bretonya'daki bu zaferinin ardından İngilizlerin bölgeye müdahalesi de gecikmemiş ve Manny Baronu Walter (ö.1372) topladığı birlik ile Bretonya'ya geçmişti.³³⁶ Walter Manny ile giden bu ufak ölçekli öncülerin ardından III. Edward, asıl büyük kuvveti Northampton Kontu William de Bohun (ö.1360) ve Robert Artois ile göndermişti.³³⁷ İngilizlerin ana hedeflerinden biri kuşkusuz Vennes şehriydi. Ancak Vennes kuşatması, Fransız kroniklerince Yüzyıl Savaşları'nın başlamasına neden olan kişi olarak gösterilen Robert Artois'in ölümüne sebebiyet vermişti.³³⁸ Bu olaylar Bretonya'da yaşandığı sırada III. Edward, 3500 ila 5000 kişi olduğu tahmin edilen ordusuyla birlikte İngiltere'den yola çıkmıştı.³³⁹ Ancak III. Edward'ın Vennes'i almak için çıktığı sefer kısa sürmüştü çünkü Papalığın gönderdiği iki kardinal aracılığıyla İngiltere ve Fransa arasında tekrardan bir ateşkese varılmıştı.³⁴⁰

İki Krallık arasında gerçekleşen bu uzlaşıda kazançlı taraf İngilizler olmuştu. Yapılan ateşkese göre: Jean de Montfort serbest bırakılacak, Vennes şehri Papalık gözetimi altına alınacak ve İngilizlerin Bretonya'da kontrolü altına aldıkları bölgelerdeki hakimiyeti devam edecekti.³⁴¹ Bunun dışında ateşkes maddelerinin içinde Gaskonya'nın dahil edildiği pek çok maddenin bulunması III. Edward'ın bölge adına planlarının çok daha geniş ölçekli olduğunu

³³⁴ Le Bel VI. Philippe'nin oğlu Jean'in yanında, Burgonya Dükü IV. Odo (ö.1349), Alençon Kontu II. Charles (ö.1346), Louis de La Cerda (ö.1348) gibi pek çok önemli soylunun bu sefere katıldığını aktarır. Le Bel, 115.

³³⁵ Le Bel, Montfort'un Louvre/Paris'te esirken öldüğünü duyduğunu söyler lakin yine kendi bir ekleme yaparak bunun yanlış olabileceğini söyleyerek özür diler. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 386-387. Le Bel, 115-118.

³³⁶ Gönderilen askerin birliğinin mevcudu hakkında kronikler farklı rakamlar vermektedir. Le Bel, toplayabildiği kadar atlı asker ve 200-300 adet okçu, Froissart 300 okçu, Knighton 120 atlı asker ve 1000 okçu, Murimuth ise 60 atlı asker ve 200 okçu ile Walter Manny'nin Brentonya'ya geçtiğini belirtirler. Le Bel, 130. Froissart, 78. Knighton, v.II, 39. Murimuth, 125.

³³⁷ Murimuth, 125. Knighton, v.II, 42-43.

³³⁸ Le Bel, 149. Froissart, 81. Knighton, v.II, 45.

³³⁹ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 406.

³⁴⁰ Avesbury, 344. Murimuth, 129. Froissart, 81. Le Bel, 149. Knighton, v.II, 45-46. Lanercost, 324. Venette, *Chronion Jean de Venette*, 35.

³⁴¹ Ormrod, *Edward III*, 253. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 407. Ateşkesin maddeleri için bkz. Murimuth, 129-135. Avesbury, 344-352.

bizlere göstermekteydi. Bretonya'daki bu durum, III. Edward'ın eski Angevin İmparatorluğu topraklarını geri kazanma düşüncesinin ortaya çıkmasında da büyük rol oynadı. Öyle ki III. Edward, 1341-1343 yılları arasında XII. yüzyılın önemli tarih yazarı William Newburgh'un (ö.1198) eserlerini kopyalatmıştı. Bu yazarın anlatısındaki İngiliz İmparatorluğu tahayyülü sınırları İskoçya'dan Pireneler'e kadar yayılmış bir coğrafyayı kaplamaktaydı.³⁴² III. Edward'ın 1340'lı yıllardaki bu düşüncesi muhtemelen savaşları kazandıkça ve muzaffer kral imajı güçlendikçe kafasında daha da idealize hale gelmişti. III. Edward'ın zihninde oluşturduğu İngiliz Krallığı imajının giderek Angevin İmparatorluğu ile paralellik gösterdiğini ailesine olan yaklaşımından da açıkça görebilmekteyiz. Anlaşılan o ki III. Edward'ın amaçları bireysel bir idealden ziyade tüm ailesini içine alan Plantagenet mirasını kapsamaktaydı. Bu doğrultuda 1343 yılında giydiği siyah zırhı sebebiyle Kara Prens³⁴³ adıyla bilinen en büyük oğlu Prens Edward'a (1330-1376) Galler Prensi unvanını verirken, Arthur romanslarından etkilenecek Lionel³⁴⁴ ismini verdiği oğlu Lionel'i İrlanda yönetimine getirmişti. III. Edward, genellikle Breton Düklerinin taşıdığı Richmond Kontluğu unvanını da mücadelesinde yardımcı olduğu Jean de Montfort yerine bir diğer oğlu John Gaunt'a (ö.1399) bahşetmişti.³⁴⁵ Ortaçağ'da kralların oğullarına bu tip unvanları bahşetmesi oldukça yaygın bir durumdu. Ancak III. Edward'ın genişlemeci krallık imgesi göz önüne alındığında onun bu unvanları emperyal hayallerinin sonucu olarak bilinçli şekilde oğullarına verdiği söylenebilir.

2.1.1. Barış Çabası

Bretonya'da çıkan çatışma sonrasında imzalanan ateşkesin, üç yıllık bir süre zarfında geçerli olması üzerinde anlaşılmıştı. Bu süre içerisinde 1342 yılında hayatını kaybeden Papa XII. Benedictus'un yerine VI. Clemens (ö.1352) Papa olarak seçilmişti.³⁴⁶ Yeni Papa VI. Clemens'in önündeki en önemli konulardan biri; iki büyük Hristiyan kral arasında barışı sağlamaktı. Bu hedefle 1344 yılında iki taraf ile barış görüşmelerine başlamıştı. Fakat III.

³⁴²W. M. Ormrod, "Edward III and His Family." *Journal of British Studies* 26, no. 4 (October 1987): 407.

³⁴³ Prens Edward'ın "Kara Prens" olarak adlandırılmasının ilk olarak John Leland (ö.1552) tarafından XVI. yüzyılda kullanıldığı ve ardından yayıldığı düşünülmektedir. Bu unvanı nasıl elde ettiğine dairse iki görüş vardır. İlk Prens'in siyah bir zırhı olduğu şeklinde yorumlanırken ikinci sebep Prens Edward'ın Fransa topraklarında giriştiği acımasız yağmalar sebebiyle bu unvanı aldığı şeklindedir. David Green, *The Black Prince*, (Gloucestershire: The History Press, 2001), 1. Richard W. Barber, *Prince of Wales and Aquitaine: a biography of the Black Prince*, (New York : Scribner, 1978), 242-243.

³⁴⁴ III. Edward, küçüklüğünden itibaren kendini Kral Arthur hikayelerindeki Sir Lionel ile özdeşleştirmişti. 1329,1333 ve 1337 yılında düzenlediği turnuvalarda Sir Lionel'in hayali armasını kuşanmıştı. Bu doğrultuda III. Edward'ın Fransa ile savaş sırasında bulunduğu Antwerp'de 1338 yılında doğmuş olan oğluna bu adı koyması oldukça doğaldı. Ayrıca Arthur hikayelerine göre Sir Lionel'in Fransa Krallığı ile olan ilişkisi de bu adın verilmesinde sembolik anlam taşıyor olabilir. Ormrod, *Edward III*, 99.

³⁴⁵ Ormrod, *Edward III*, 254.

³⁴⁶ Murimuth, 124. Knighton, v.II, 39.

Edward yeni Papaya gönderdiği bir mektupta, Papalığın yargılayıcı değil arabulucu rolünde olmasını temenni ediyordu.

*“Vaftizci Yahya'nın Doğuşu bayramına yakın, her iki taraftan da Roma sarayına, söz konusu Papa efendimizin huzurunda müzakere yapma yetkisine sahip önemli elçiler gönderilecek. Ancak bahsi geçen pontifex (en büyük rahip) bir papa veya bir yargıç olarak değil, özel biri ve ortak bir dost olarak, barış için gelecek ...”*³⁴⁷

Papalıktaki pek çok kardinal ve danışmanın Fransız olması ve VI. Philippe yanlısı bir tutum takınmaları karşısında III. Edward'ın bu ifadeleri kullanması oldukça doğaldı.³⁴⁸ 1344 yılında gerçekleşen görüşmelerde iki tarafında Fransa tahtındaki hak iddiası konusunu tartışmaya dahi açmıyor ve bu da müzakereleri tıkıyordu. İngiltere ve Fransa tarafından Papalığa uzlaşi için gönderilen yetkililerin burada tartışacakları konuların III. Edward ve VI. Philippe tarafından belli sınırlar içine alınması asıl problemlerin çözümünün önündeki en büyük engeldi. Fransız elçiler sadece Gaskonya üzerindeki tartışmalar hakkında konuşmaya yetkiliyken, İngilizlerin elçileriye ateşkes ihlallerini konuşmak üzerine yetkiliydi.³⁴⁹ Yani asıl problemlerin başında gelen III. Edward'ın Fransa tahtındaki hak iddiası tartışmaya açık bir konu değildi. Böylece Avignon'daki görüşmelerden bir sonuç alınamamıştı. Çünkü Fransızlar açısından Fransa Kralı'nın egemenliği hiçbir dünyevi otoritenin üzerinde karar verebileceği bir şey değildi. Bu sadece savaş meydanında Tanrı tarafından belirlenirdi.³⁵⁰ Görüşmelerin detaylıca aktarıldığı Murimuth'un kroniğinde, İngiliz elçilerin III. Edward'ın Fransa tahtındaki hakkını savunması karşısında Papa VI. Clemens'in Fransız yanlısı tutumu göze çarpmaktadır.

“İngiltere Kralı, üç nedenden dolayı ilk önce dışlanmışken, nasıl olur da Fransa Krallığı'nı iddia edebilir; çünkü adı geçen Kral Charles'ın erkek soyu gelen ve hayatta kalan başkaları da vardır; ayrıca, İngiltere Kralı'nın annesi, her iki ebeveynden de söz konusu kral Charles'ın kız kardeşi olmasına rağmen, Fransa krallığında veraset hakkına sahip

³⁴⁷ Mektup için bkz. Avesbury, 353. Murimuth, 136-138. “*quod citra festum Nativitatis sancti Johannis baptistae proxime futurum mittantur ex utraque parte ad curiam Romanam solempnes nuncii cum potestate sunicienti ad tractandum coram dicto domino pontifice, non ut papa vel ut iudice sed persona privata et amico communi, de pace...*”

³⁴⁸ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 437.

³⁴⁹ Ormrod, *Edward III*, 261. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 436-437.

³⁵⁰ Taylor, “Edward III and the Plantagenet Claim to the French Throne.” 164.

olmadığı için; üçüncüsü, İngiltere kralı, Philip de Valoys'ı Fransa kralı kabul ederek saygı duruşunda bulunduğu ve daha sonra onun yasasını mektuplarıyla tanıdı."³⁵¹

1344'teki bu görüşmelerin herhangi bir sonuca bağlanmadığını gören İngiliz elçiler görüşmeleri terk etmişlerdi.³⁵² İngiltere ve Papalık arasında karşılıklı giden elçiler ve mektuplarda III. Edward'ın kesin şekilde Fransa tacındaki hakkından taviz vermemesi muhtemelen görüşmelerin tıkanması ve sonuçsuz kalmasındaki ana etkendi.³⁵³ III. Edward'ın elde ettiği askeri zaferler neticesinde artan prestiji nedeniyle böyle bir tutum sergilemesi olağandı. III. Edward'ın yine bu dönemde kurmaya çalıştığı emperyal imajının bir yansıması olarak kendisini artık Britanya'nın V. yüzyıl sonları ve VI. yüzyıl başlarında yaşadığına inanılan efsanevi Kral Arthur ile özdeşleştirmeye başladığı da görülmektedir. Buna göre III. Edward, Windsor Kalesi'nde Kral Arthur'un Yuvarlak Masa Şövalyelerine benzer bir şövalye birliğini oluşturmaya çalışmıştır.³⁵⁴ Elbette bu J. Sumption'ın da yorumladığı üzere, askerin itibarını arttırmak, tahtı güçlendirmek ve başarılı profesyonel askerleri bir araya toplama amacını da içinde barındırıyordu.³⁵⁵ Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri Efsanesi ise bu amaçların arka planının oluşturarak tarihsel meşruiyet kaynağı sağlıyordu. Fakat III. Edward'ın 1344 yılında kurmaya çalıştığı bu şövalye birliği girişimi başarısız olmuştu. Bu girişimin başarısız olmasındaki en bariz görünen etken, Salisbury Kontu William Montagu'nun (ö.1344) ani ölümü gibi görünmektedir. William Montagu'nun şövalye birliğini oluşturan kişilerin ilan edilmesine yakın vefat etmesinin ardından şövalye birliği oluşumu, Fransa ile savaş sebebiyle de sürekli ertelenmek zorunda kalmıştı. III. Edward bu girişimini ancak 1348 yılında ancak gerçekleştirebilmişti.³⁵⁶

³⁵¹ "Quomodo potest rex Angliae petere regnum Franciae cum, ratione triplici sit exclusus primo, quia alii sunt superstites, dictum regem Karolum per masculinam lineam juris sanguinis attinentes; item, quia mater regis Angliae non est capax successionis in regno Franciae, licet sit soror dicti regis Karoli ex utroque parente; tertio, quia rex Angliae fecit homagium Philippo de Valoys, tanquam regi Franciae et ilium postmodum ligium per literas suas recognovit" Murimuth, 148.

³⁵² Murimuth, 164.

³⁵³ III. Edward'ın Fransa tahtındaki hakkını tekrardan deklare ettiği mektup için bkz. Murimuth, 153.

³⁵⁴ Brie, *The Brut, or, The Chronicles of England*, vol.II, 296. Le Bel, 157. Froissart, 82. Murimuth, 155. *Lanercost*, 325. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 263. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 17.

³⁵⁵ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 452.

³⁵⁶ Ormrod, *Edward III*, 300. Bu girişimin neden gerçekleştirilemediği kesin olarak bilinmese de, bunun bir diğer sebebi, 1344 yılında Fransa ile barış anlaşmasının gerçekleşmemesi ve Kıta Avrupası'ndaki savaş tehlikesi gibi görünmektedir. Hugh E. L. Collins, *The Order of the Garter, 1348-1461: Chivalry and Politics in Late Medieval England*, (Oxford: Clarendon Press, 2000), 9.

3.1. İngilizlerin Zafer Yılları

3.1.1. III. Edward'ın Fransa Seferi ve 1346 Crécy Muharebesi

1345 yılına gelindiğinde ise Sluys zaferinin ardından beş yıl geçmişti fakat III. Edward beklediği kazanımları elde edememişti. Ayrıca III. Edward savaşın başladığı 1337 yılından beri Fransa Kralı VI. Philippe ile karşı karşıya gelmemişti. Bu durumun değişmesi için ilk adımı atan da İngiliz Kralı'nın kendisi oldu. 1345'in bahar aylarında III. Edward, kendi döneminin en büyük ordularından birini toplamıştı.³⁵⁷ Her ne kadar VI. Clemens 1344-1345 yılları arasında İngiltere'ye sürekli elçiler göndererek iki Krallık arasında bir barışı tesis etmeye çalışsa da III. Edward, 1345 yılında kendine gelen son Papalık elçilerini kesin bir tutumla geri göndermişti.³⁵⁸ Papalığa karşı verilen net cevapla birlikte III. Edward gizlice yürütmüş olduğu planı uygulamaya koymuştu. Üç kısımdan oluşan ordusunun ilk kısmını Northampton Kontu William de Bohun (ö.1360) ile Bretonya'ya göndermişti. Derby Kontu ve Lancaster Dükü Henry Grosmont³⁵⁹ tarafından yönetilen ikinci ordu ise Gaskonya'ya sevk edildi. III. Edward bu görevlendirmeleri şüphesiz ki bilinçli yapmıştı. William de Bohun'un bu göreve atanmasındaki temel sebep muhtemelen daha önce de Bretonya'ya gönderilmiş olması sebebiyle bölgeyi tanıyor olabileceği düşüncesi idi. Kralın Henry Grosmont'u Gaskon bölgesine yollamasının sebebi de onun yıllardan beri buradaki yerli soylular ile kurmuş oldu bağ idi.³⁶⁰ III. Edward, bahsi geçen isimleri bu bölgelere göndermek suretiyle asker toplanmasını sağlamayı ve ordusunu güçlendirmeyi hedefliyordu.³⁶¹ Üçüncü ve asıl ordu ise III. Edward'ın kontrolündeydi. Yaklaşık 20.000 kişiyi bulan bir orduyla Fransa'ya geçen III. Edward, bu ordu için İngiltere Krallığı'nı seferber etmişti. Çünkü o dönemde böyle bir ordu için İngiltere'den Fransa'ya muazzam bir nakliye ve levazım organizasyonu gerekiyordu.³⁶² III. Edward'ın büyük gizlilikle yönettiği bu operasyonun bu denli başarılı olması ise büyük bir olaydı.³⁶³ III. Edward'ın başında olduğu ve Yüzyıl Savaşları boyunca toplanmış en büyük kuvvetlerden biri olan bu ordu, 12 Temmuz 1346'da Normandiya'da karaya çıkmıştı.³⁶⁴ III. Edward'ın görev

³⁵⁷ Andrew Ayton, "The English Army and the Normandy Campaign of 1346", *England and Normandy in the Middle Ages*, ed. D. Bates ve A. Curry (London: The Hambledon Press, 1994), 268.

³⁵⁸ "sine quorum consilio et consensu non potest nee vult de pace vel treuga tractare" Murimuth, 190.

³⁵⁹ Henry Grosmont, babası Lancaster Kontu Henry'in (ö. 1345) ölümünün ardından Lancaster Kontu unvanını almıştır. Lancaster Kontuğu ise 1351 yılında Düklik olmuştur.

³⁶⁰ Kenneth Fowler, *The King's Lieutenant: Henry of Grosmont, First Duke of Lancaster, 1310-1361*, (New York: Barnes & Noble, 1969): 39-43.

³⁶¹ Ormrod, *Edward III*, 264.

³⁶² Ormrod, *Edward III*, 265.

³⁶³ "Secretum tenebatur tunc concilium regale; magistri nempe navium adhuc de portu amoti nescierunt quo deberent naves dirigere, set iussi sequebantur amirallum." "Daha sonra kralın konseyi gizlice toplandı. Çünkü gemi kaptanları limandan çıktıklarında gemilerini nereye yönlendireceklerini henüz bilmiyorlardı ama emredildiği gibi amirali takip ediyorlardı." Baker, 79.

³⁶⁴ Andrew Ayton, "The Battle of Crécy: Context and Significance", *The Battle of Crécy, 1346*, ed. Andrew Ayton ve Philip Preston (Woodbridge: The Boydell Press, 2007), 1.

verdiği komutanlar kadar ordularını gönderdiği yerler de kuşkusuz planın bir parçasıydı. Gaskonya, Bretonya ve Normandiya İngilizlerin Angevin İmparatorluğu döneminde sahip olduğu ve daha sonra 1259 Paris Anlaşmasıyla Fransa'ya kaybetmiş oldukları bölgelerdi. Bu doğrultuda Adam Murimuth'un kroniğinde, III. Edward'ın hakkı olan toprakları Tanrı'nın inayetiyle tekrar kontrol altına alacağını aktarması oldukça değerlidir.³⁶⁵ Buradaki anekdot geçmişteki Angevin İmparatorluğu'na gönderme olabileceği gibi III. Edward'ın Fransa tahtındaki hakkını vurgulama amacı da taşıyor olabilirdi. Bunun dışında III. Edward'ın İmparatorluk ve Alçak Ülkelerdeki müttefiklerini kaybetmiş olması muhtemelen yeni seferin rotasını da etkilemişti. Bu müttefiklerden olan Hainault Kontluğu, İngiltere ve Fransa arasındaki gerilimden kendisini henüz 1340 yılında çekmişti. Kutsal Roma İmparatorluğu'ndan gelen destek ise 1343 yılında kaybedilmişti. İngiltere'nin Alçak Ülkelerdeki ittifaktan alacağı son darbe ise oradaki müttefiki Jacob van Artevelde'nin öldürülmesiyle gerçekleşmişti.³⁶⁶

Jonathan Sumption'a göre III. Edward'ın ilk hedefi esasında Normandiya değildi. Sumption, III. Edward'ın ilk hedef olarak, Bretonya'yı seçtiği ama kendisinden önce gönderdiği Northampton Kontu William de Bohun'un burada kayda değer bir başarı sağlayamamış olması sebebiyle bu fikirden vazgeçtiğini düşünmektedir. İkincil hedef olarak görülen Gaskonya'ya ilerleme fikri ise buraya gönderilmiş Derby Kontu Henry Grosmont'un karşısına VI. Philippe'nin oğlu Normandiya Dükü Jean'ın çıkması ile terk edilmişti.³⁶⁷ Fakat dönem anlatıları Normandiya'nın seçilmiş olmasını farklı bir nedene bağlamaktadırlar. Buna göre Aziz John Bridlington kehanetinde, 1066 yılında İngiltere'yi fethederek İngiliz Kralı olmuş Normandiya Dükü Fatih William'a bir gönderme yapmaktadır.³⁶⁸ Bu tip kehanetlerin aktarıldığı anlatılarda öncelikle tarihi gerçeklerden oluşan geçmişin bir anlatısı sunulur ve ardından geleceğe dair bir çıkarım olan kehanetler verilirdi. Böylece okuyucunun kehanete inanması öngörülürdü.³⁶⁹ Bu sebeple 1364 yılında kaleme alındığı düşünülen John Bridlington kehanetinde,³⁷⁰ geçmişe dönük olarak III. Edward'ın eylemlerinin Fatih William ile bağlantısının kurulması oldukça önemlidir.

³⁶⁵ “le roy ou soun hoste chivache avant en la terre pur conqerer soun dreit...” “Kral ve ordusu hakkı olanı fethetmek için ordusuyla birlikte ülkede ilerlediğini...”. Murimuth, 200.

³⁶⁶ Stephen, *The Low Countries and the Hundred Years' War*, 516.

³⁶⁷ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 493.

³⁶⁸ “quia falsi fuerint contra regem angliae, qui fuit genere willielmi bastardi, quondam ducis illius patriae” “çünkü bir zamanlar o ülkenin lideri olan piç William'ın kanından olan İngiltere kralına karşı haksızdılar.” Wright, “John of Bridlington”. *Political Poems and Songs Relating to English History, Composed during the Period from the Accession of Edward III to That of Richard III*, 155.

³⁶⁹ Rupert Taylor, *The Political Prophecy in England*, 7.

³⁷⁰ Rupert Taylor, *The Political Prophecy in England*, 52.

Bu anlatının dışında III. Edward'ın Normandiya'ya çıkmasının ardından buradaki asıl gayesinin *chevauchée* adı verilen ve İngilizlerin Yüzyıl Savaşları boyunca Fransızları ekonomik, sosyal ve politik açıdan zor duruma düşürmek için giriştikleri yağma akınları olduğu da söylenebilir. Buradaki temel amaç ise VI. Philippe'in Fransa topraklarındaki meşruiyetini halkına sorgulatmaktır.³⁷¹ Fransa halkı İngilizlerin gerçekleştirdikleri bu yıkım sırasında kendi krallarının meşruiyet, cesaret ve onurunu “*Bizim Kralımız Philippe nerede?*” diyerek sorgulamaktaydılar.³⁷² III. Edward'ın 1340 yılında VI. Philippe'yi bir meydan muharebesine çekerek bu meşruiyeti Tanrı'nın inayeti ile belirleme isteği göz önüne alındığı zaman İngiliz Kralın 1346'da da benzer bir yol izlemiş olabileceği düşünülebilir. *Chevauchée'nin* halk nezdinde bir karşılığı olduğunu le Bel'in kroniğinde de görmek mümkündür. Le Bel kroniğinde, III. Edward için neden “*noble*” ifadesini özellikle kullanırken VI. Philippe'ten sadece Fransa Kralı Philippe olarak bahsettiğini 1346 seferini aktarırken açıklamaktadır. Le Bel'e göre VI. Philippe, ülkesi işgal edildiği sırada “*Pek çok yerdeki topraklarının yakılıp yıkılmasına izin veren, Paris çevresinde rahatlık ve güvenlik içinde mesken tutan*” biriydi. Oysaki onurlu ve soylu bir kral halkını böyle yalnız bırakmamalıydı. Bundan dolayı VI. Philippe le Bel için “*Noble*”³⁷³ değil sadece bir kraldı.³⁷⁴ Ancak VI. Philippe'in olaylara bu denli kayıtsız kaldığını söylemek doğru olmaz. Çünkü 1340 yılında alınan mağlubiyet ve şu anda İngilizlerin girişmiş oldukları *chevauchée* akınları Fransa Kralı'nı da savaş meydanlarına çekmişti.

III. Edward, Normandiya'ya inmesinin ardından ordusunu üç kısma ayırıp geniş bir alana yayarak pek çok köy ve yerleşkeyi yağmalamıştı.³⁷⁵ İngilizlerin bu ilerleyişine karşı durabilecek bir Fransız ordusu ise henüz toplanmamıştı. Normandiya Dükü Jean ve birlikleri hâlâ Güney Fransa'daydı. Fransızların İngilizleri durdurma planı ise Normandiya'nın en büyük ikinci şehri olan Caen üzerinden şekillendirilmeye çalışıldı. 26 Temmuz 1346'da Caen önlerine gelen İngiliz ordusunun karşısında şehir, Eu Kontu ve Tancarville Lordu tarafından İngilizlere nazaran ufak sayılabilecek bir kuvvetle korunmaktaydı.³⁷⁶ Fakat birkaç binlik Fransız kuvvetleri İngilizleri durdurmaya yetmemiş ve İngilizler beraberinde pek çok değerli esirin alınacağı şehri ele geçirmişlerdi. İngiliz kronikleri, Eu Kontu ve pek çok önemli kişinin esir

³⁷¹ Ormrod, *Edward III*, 271.

³⁷² Chandos Herald, Francisque Michel, *Le Prince Noir: Poème Du Héraut D'armes Chandos the Life & Feats of Arms of Edward the Black Prince: A Metrical Chronicle*. (London: Fotheringham, 1883), 14.

³⁷³ “Soylu”

³⁷⁴ Le Bel, *True Chronicles of Jean le Bel*, 168.

³⁷⁵ Avesbury, 361. Baker, 79. Murimuth, 215. Le Bel, 170. Froissart, 95.

³⁷⁶ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 509.

alındığını ve Fransız tarafında 5.000 kişilik bir kaybın olduğunu aktarmaktadır.³⁷⁷ İngiliz ordusu Caen'deki bu zaferin ardından yağmalar ile yoluna devam etmekteydi. Le Bel'e göre III. Edward için bir sonraki hedef Paris'ti çünkü İngiliz Kral VI. Philippe'in orada olacağını düşünüyordu.³⁷⁸ Bu sırada VI. Philippe'in ise bu ilerleyişten rahatsız olduğu ve ateşkes görüşmeleri gerçekleştirmek istediği kroniklerde açıkça gözükmektedir.

Fransızların sunduğu bu ateşkes teklifine göre Akitanya Düklüğü İngilizlere geri verilecek ve evlilik yoluyla bir ittifak sağlanacaktı. Ancak Fransızlar, Akitanya'nın İngilizlere geri verilmesini Düklüğü'nün Fransa Krallığı'na bağlı bir vasal olması şartıyla kabul ediyordu.³⁷⁹ Esasında haftalardır Fransa'da bulunan ve erzak konusunda sıkıntıya girmeye başlayacak İngilizler için bu oldukça değerli bir teklifti. Ancak III. Edward bu teklifi kabul etmeyerek Île-de-France'a doğru olan yürüyüşüne devam etti. Aslında III. Edward'ın bulunduğu konum stratejik olarak büyük bir risk de barındırıyordu. Caen'in ardından Normandiya'nın en büyük kenti olan Rouen'e ilerleyen İngiliz ordusunun Seine Nehri'ni (La Seine) geçmesi gerekiyordu. VI. Philippe bu nehir üzerindeki köprülerin yıkılmasıyla İngilizlerin ilerleyişini durdurmayı umuyordu. Bu sırada III. Edward ise Seine Nehrini takip ederek 13 Ağustos 1346'da Paris'e 25km uzaklıktaki Poissy'e varmıştı.³⁸⁰ Seine Nehri üzerindeki köprülerin yıkılmasıyla III. Edward'ın ordusunun Paris'e yürüyüşünün engelleneceğini düşünen Fransızlar İngiliz ordusunun 13 Ağustos'ta nehri geçmesi karşısında şaşkınlığa uğramışlardı.³⁸¹ Ancak III. Edward, beklendiği gibi Paris'e girmemiş ordusunu kuzeye doğru yöneltmişti. III. Edward yapmış olduğu bu hamle ile ordusunu oldukça riskli bir pozisyona sürüklemiş ve İngiliz ordusu Seine ile Somme Nehirleri arasında kalmıştı. 24 Ağustos günü III. Edward, Somme Nehri'nden geçmek için hazırlandığı sırada nehrin karşı tarafının yaklaşık 3500 kişilik bir Fransız kuvveti tarafından savunulduğu görülmüştü. Fakat o sırada İngiliz ordusunun nehri geçmekten başka bir şansı yoktu. Çünkü İngiliz ordusunun güneyindeki Abbeville'de bulunan VI. Philippe, III. Edward'ın üzerine yürümesi durumunda onları Somme Nehri ve Manş Denizi arasına sıkıştıracaktı. Ancak İngiliz askerleri daha sonra kroniklerin de mucize olarak nitelendirecekleri bir şekilde nehirden geçmeyi başarmışlardı.³⁸² Nehri geçen III. Edward ile ordusu kuzeye Crécy ormanlarına ilerlemişlerdi. Bu sırada VI. Philippe, İngilizlerin Flamanlarla birleşebileceği

³⁷⁷ Baker, 80. Knighton, v.II, 57. *Lanercost*, 327. *Chronicon Anonymi Cantuariensis: The Chronicle of Anonymous of Canterbury 1346-1365*, çev. Chris Given-Wilson ve Charity Scott-Stokes, (Oxford: Oxford University Press, 2008), 5. *Le Prince Noir*, 12.

³⁷⁸ Le Bel, *True Chronicles of Jean le Bel*, 174.

³⁷⁹ Murimuth, 215. *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 7.

³⁸⁰ Avesbury, 362. Baker, 81. Knighton, v.II, 59. Murimuth, 215-216. *Lanercost*, 328. Le Bel, 174. Froissart, 98-99. *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 7.

³⁸¹ Ormrod, *Edward III*, 276.

³⁸² Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle v.I*, 524. Ormrod, *Edward III*, 277.

endişesiyle 26 Ağustos'ta harekete geçmiş ve yapılan bu manevralar sonrası iki ordu karşı karşıya gelmişti.

Kroniklerin Crécy'de karşı karşıya gelen iki ordunun büyüklüğüyle ilgili tahminleri ise oldukça farklıdır.³⁸³ Ancak muhtemelen Fransızların 20.000-25.000 arasında büyük bir ordusu varken İngilizlerin 10.000 kişinin üzerinde bir ordusu vardı.³⁸⁴ Muharebe meydanında XIV. yüzyılın yeni savaş teknolojisi olan barutlu silahların da kullanıldığı bilinmektedir. Ancak bu dönemde bu teknoloji çok yeni olduğundan dolayı işlevsel değildi ve muharebede çok fazla etkisini gösterememişti. Fransızlar muharebenin başlamasıyla birlikte Ortaçağ'da sıklıkla kullanılan ve etkin bir yöntem olan süvari atağı stratejisine başvurmuşlardı.³⁸⁵ Ancak İngilizler bu atağı savuşturduğu gibi ordusunun neredeyse yarısını oluşturan İngiliz uzun yaylılarıyla birlikte Fransızlara büyük hasar vermişlerdi. İngiliz okçuların bu başarısı, Fransız ordusunun içindeki Cenevizli arbeletçilerin geri çekilmesine ve ordu hatlarının bozmasına neden oldu.³⁸⁶

III. Edward yıllardır hayalini kurduğu savaş meydanlardaki zaferi Ağustos 1346 yılında Crécy'de yakalamıştı. Bu zafer III. Edward'ın prestijinin Britanya Adası'nın dışına çıkararak tüm Avrupa'ya yayılmasına vesile olmuştu. Muharebe alanında bizzat savaşa katılan III. Edward, kroniklerce kendisine biçilen şövalye kral imajını kişisel güvenliğinin önüne koymaktaydı. Kendisi hem Sluys'ta hem de Crécy'de bizzat savaşmıştı. Öyle ki Froissart anlatısında III. Edward şövalye imajını sadece kendisi için değil en büyük oğlu Kara Prens için de oluşturmaya çalışıyordu. Froissart, Kara Prens'in Crécy'de muharebe esnasında yardıma ihtiyacı olduğu anda III. Edward'ın yardım göndermediğini ve “*kendi şan ve şöhretini kazanmasına izin verin*” dediğini aktarmaktadır.³⁸⁷ Böylece III. Edward'ın sadece kendisi için değil oğlu için de oluşturmaya çalıştığı şövalye imgesinin yansıması Kara Prens için yazılmış olan *Le Prince Noir: Poème Du Héraut* dışında le Bel ve Froissart'ın anlatılarda da görülebilir.³⁸⁸ 1346 yılında İngiltere ve Fransa Krallarını karşı karşıya getiren bir şey de aslında o dönemde hâkim olan şövalyelik anlayışıydı. Bu anlayış çerçevesinde III. Edward ve VI. Philippe şövalyelik onuru adına artık birbirinin karşısına çıkmalı ve savaşmalıydı.³⁸⁹ Bu savaşın

³⁸³ Le bel, Fransa ordusunun 20.000'i atlı olmak üzere 100.000 üzerinde bir kuvveti olduğunu söylerken İngilizlerin toplam kuvvetini 4.000 atlı, 10.000 okçu ve 10.000 Galli olarak belirtmektedir. Murimuth, Anonim Canterbury ve Knighton ise 60.000'in üzerinde bir kuvvetten söz etmektedir. *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 11. Le Bel, 179. Murimuth, 216. Knighton, v.II, 63.

³⁸⁴ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 526. Ormrod, *Edward III*, 279.

³⁸⁵ Ortaçağ'da ağır zırhlı süvarilerin düşman hattını bozmak ve hattı yarmak için yaptıkları hücum hareketidir.

³⁸⁶ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 527-528. Ormrod, *Edward III*, 279.

³⁸⁷ “*and also say to them that they suffer him this day to win his spurs ; for if God be pleased, I will this journey be his and the honour thereof, and to them that be about him.*” Froissart, 105.

³⁸⁸ “*So valiantly did he acquit himself, that it was marvellous to see; scarce for a moment did he cease to attack, there was none so hardy nor so bold.*” *Le Prince Noir*, 21.

³⁸⁹ Andrew Ayton, “The Battle of Crécy: Context and Significance”, 6.

kazananı olan İngilizlerin Kıta Avrupası'ndaki prestiji de oldukça yükselmışti çünkü Batı Hristiyan Dünyası'nın en büyük güçlerinden biri olan Fransa Krallığı'nı ikinci kez yenmişlerdi. İngilizler bu muharebeyle birlikte kazandıkları kadar Fransız tarafı da kaybetmişti. İngilizler muharebe meydanında çok fazla kayıp vermezken Fransızlar oldukça yüksek sayıda kayıp vermişler ve çok önemli isimler savaş meydanında hayatını kaybetmişti. Bu soylular arasında; VI. Philippe'nin kardeşi Alençon Kontu II. Charles (ö.1346), Bohemya Kralı Kör Johann (ö.1346), Loren Kontu Rudolph (ö.1346), Blois Kontu II. Louis (ö.1346) ve Flanders Kontu I. Louis (ö.1346) gibi pek çok önemli isimler vardı. Bu denli önemli soyluların yanı sıra Fransızlar ve müttefiklerinin 4.000'e yakın askeri savaş meydanında can vermişti.³⁹⁰

III. Edward bu ihtişamlı zaferinin ardından kuzeye olan yürüyüşünü sürdürerek Calais şehrini kuşattı. Bu şehir Kıta Avrupası'nın İngiliz Krallığı'na en yakın noktası olması sebebiyle büyük önem taşıyordu. Buranın İngilizlerin eline geçmesi halinde III. Edward Fransa'da çok önemli bir askeri üssü ele geçirecekti. Le Bel de buraya atfedilen önemi biliyor olacak ki III. Edward'ın şehri ele geçirene kadar Fransa'yı terk etmeyeceğini yazmıştı.³⁹¹ 26 Ağustos günü büyük bir zafer kazanan İngiliz birlikleri sadece 9 gün sonra Calais önlerinde belirmişti. Ancak İngiliz ordusu Temmuz ayından itibaren Fransa topraklarındaydı. Askeri birlikler erzak bakımından zorda oldukları gibi aynı zamanda yorgundular ve bu kuşatma XIV. yüzyılda İngilizlerin yapacağı en uzun süreli kuşatma olacaktı. 11 ay sürecek olan kuşatma esasında İngiliz tarafında huzursuzluğa neden olabilirdi. Fakat Crécy'deki ihtişamlı zafer İngiliz yüksek zümrelerinin III. Edward'ın bu kuşatmasına destek vermelerini sağladı.³⁹²

3.1.2. Neville Cross Muharebesi

Calais Kuşatması'nın sürdüğü sırada Fransızların müttefiki İskoçlar, İngiltere Krallığı'na doğru harekete geçmişlerdi. Ekim 1346'da yaklaşık 12.000 kişilik bir İskoç ordusu Kuzey İngiltere topraklarına girmişti. 17 Ekim 1346'da Durham'ın dışındaki Neville Cross'ta yapılan muharebede İskoçlar büyük bir bozguna uğramış ve İskoç Kral II. David esir alınmıştı.³⁹³ Pek çok İngiliz kroniği İskoçların bu girişiminin Fransızların telkiniyle olduğu konusunda hem fikirdi.³⁹⁴ Ancak Lanercost kroniğinin bu olaya ilişkin anlatımı diğer İngiliz

³⁹⁰ Rogers J. Clifford, *The Wars of Edward III.: Sources and Interpretations* (Woodbridge: Boydell Press, 1999), 131.

³⁹¹ Le Bel, 184.

³⁹² Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 538.

³⁹³ Fordun, *John of Fordun's Chronicles of Scottish Nation*, 358.

³⁹⁴ Murimuth: "David le Bruys, cum tota potentia sua Scocise, partes Anglie sibi vicinas intravit, per Philippum de Valois excitatus" "David le Bruys, tüm İskoç gücüyle, Philip de Valois'un kışkırtmasıyla İngiltere'nin komşu bölgelerine girdi" Avesbury: "Item, durante dicta obsidione de Caleys, dominus David, rex Scotorum, magnum ducens exercitum, ad supplicationem dicti domini Philippi de Valesio literatorie sibi factam," "Ayrıca Caleys'in

kroniklerinden biraz farklıdır. Lanercost'ta, İskoçların “*Gelin! İngilizleri yok edelim ki adları bir daha kimse tarafından hatırlanmasın*” diyerek harekete geçtiğini aktarılmaktadır.³⁹⁵ Bununla birlikte kronikte öfke doğrudan II. David'e yönlendirilerek İskoç Kralın “*Tanrı'nın kiliselerini*” yakarken zevk aldığı ifade edilmektedir.³⁹⁶ Kronikte öfkenin diğer İngiliz kroniklerinde olduğu gibi Fransızlardan ziyade doğrudan II. David'e yönlendirilmesi muhtemelen kroniğin yazıldığı bölgenin İskoçya sınırında bulunmasından kaynaklanıyordu. Öyle ki daha önce kronikte VI. Philippe için söylenmemiş yerici ifadeler II. David için kullanılmaktaydı. II. David'e Babil Kralı II. Nebukadnezar benzetmesi yapılırken ona karşı bu muharebede savaşan Percy Baronu Henry'i (ö.1352) Yehuda Makkabi'ye benzetilmektedir.³⁹⁷ Lanercost kroniğinde geçen bu Yehuda Makkabi benzetmesi Ortaçağ boyunca sıkça kullanılan analogilerden biriydi. Özellikle XIV. yüzyılda Kral Arthur romanslarının etkisiyle şövalye ahlakı ve ideallerine olan övgüler yükselişe geçmişti. Şövalyeliğin bir ideal olarak bu yükselişinin ardından; üç Pagan, üç Hristiyan ve üç Yahudi savaşçının oluşturduğu Nine Worthies³⁹⁸ (Dokuz Değerli Kişi) motifi Ortaçağ yazarları tarafından kullanılmaya başlandı. Bu kahramanların öyküleri genellikle okuyanlara ders verme niteliği taşıyordu ve bu Dokuz Değerli Kişi'nin hikayelerinde karşılaştıkları sorunlar karşısındaki çözümleri Lanercost'ta olduğu gibi çağdaş olaylarla bağdaştırılıyordu. Bir Ortaçağ yazarı için Makkabi; Süleyman Mabedini yıktıran tiran Babil Kralı II. Nebukadnezar'a karşı Makkabilerin Ayaklanmasını yöneten kusursuz şövalye imgesini taşıyordu. Dolayısıyla, Yehuda Makkabi Tanrı'nın düşmanlarına karşı savaşan bir kahramandı.³⁹⁹ Bu yönüyle Percy Baronu Henry'nin II. David'e

söz konusu kuşatması sırasında, İskoçların kralı Lord David, büyük bir orduya liderlik ederken, adı geçen lord Philip de Valesius'un mektubundaki isteği üzerine.” Baker: “*misit tirannus Francorum ad David regem Scotorum magnum numerum lanuencium et aliorum stipendiariorum, ipsum exortans per suas literas*”. “İngiltere'nin kralı ve Fransa'nın fatihi Edward, Tanrı'nın lütfuyla, ele geçirilemez Calais kasabasını kuşatırken, Fransız tiranı, İskoç kralı David'e çok sayıda Cenevizli ve diğer paralı askerleri gönderdi. İskoç kralına yazdığı bir mektupta onu cesur olmaya ve İngiltere'yi işgal etmeye çağırdı” Walsingham, Knighton ve Anonim Canterbury kroniklerinde de benzer ifadelere rastlamaktayız. Avesbury, 376. Baker, 86. *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 13. Murimuth, 218. Knighton, v.II, 68. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 23.

³⁹⁵ Lanercost, 330.

³⁹⁶ Lanercost, 332.

³⁹⁷ Lanercost, 340.

³⁹⁸ Üç pagan isim: Hektor, Büyük İskender ve Jül Sezar. Üç Hristiyan isim: Kral Arthur, Charlemagne ve Godefroy de Bouillon. Üç Yahudi isim ise Yuşa, Davud ve Yehuda Makkabi'dir.

³⁹⁹ Yehuda Makkabi, imgesi Ortaçağ yazarları tarafından farklı dönemlerde farklı anlamlar yüklenerek sürekli kullanılmıştır. Geç dönemde şövalye idealleri ile bezenmiş bu anlatımın dışında, Erken Ortaçağ'da Hristiyan yazarları tarafından savaşları meşrulaştırmak için Eski Ahit'teki mükemmel bir örnek olarak sunulmuştur. Makkabi kültü Ortaçağ'da hem seküler hem de dini çevreler tarafından benimsenmiş ve hatta XI. yüzyılda Papalık Alman İmparatorlar ile giriştikleri mücadelede kendilerini Makkabi'nin askerleri olarak görmüşlerdir. Haçlı Seferler'i döneminde ise Levant bölgesinde kazananlar zaferlerin büyüklüğünü anlatmak için başvurulan imgelerdendi. Ortaçağ yazarlarına göre Haçlılar, Makkabi gibi Kudüs'ü işgallere karşı koruyan savaşçılardı. Öyle ki Haçlı Seferleri döneminde ortaya çıkan Tapınak Şövalyeleri de Salisburly Johannes'e göre Makkabilerin mirasçısıydı. Nicholas Morton, "The defence of the Holy Land and the memory of the Maccabees", *Journal of*

karşı girişmiş olduğu mücadele, şövalye imgelerinin dışında Makkabi ile kutsal bir imgeyi de içinde barındırıyordu.⁴⁰⁰ İskoçlar, III. Edward'ın ve İngiliz ordusunun büyük bir kısmının Fransa'da bulunmasını fırsat bilerek çıktıkları akınlarda İngiltere'nin kuzeyindeki Durham ve Yorkshire olarak belirlemişti. II. David buradaki akınlarnın ardından Neville Cross mevziine konuşlanmıştı. İskoçlar geçmişte İngilizlere karşı aldıkları Dupplin Moor (1332) ve Halidon Hill (1333) mağlubiyetlerini hatırlayarak saldırıya ilk geçen taraf olmak istememişlerdi. Ancak İngiliz okçuların atış menzillerinin içerisinde bulunan İskoçlar bu pozisyonda daha fazla savunmada kalamamış ve hücumla geçmişlerdi. Fakat daha İngiliz mevzilerine varamadan pek çok İskoç hayatını kaybetmişti. Muharebenin ardından Moray Kontu John Randolph (ö.1346) hayatını kaybetmiş ve İskoçya Kralı II. David'le beraber pek çok kişi esir alınmıştı.⁴⁰¹ Bu büyük zaferin ardından İskoç Kralı II. David'in esir alınması İngilizlere birçok fayda sağlayacaktı. İlk olarak esir alındığından dolayı artık İngilizlere karşı savaşamayacaktı. Bunun yanında bu durum III. Edward'ın elinde diplomatik koz olarak sürekli kalacak ve üzerinde anlaşılan 100.000 marklık fidye parası ekonomik bir kazancı beraberinde getirecekti.⁴⁰² İngilizlerin 1346 yılında Fransız ve İskoçlara karşı aldıkları bu zaferler prestijlerini öylesine arttırmıştı ki Kutsal Roma İmparatorluğu'nun elektörlerinden olan Wittelsbach ailesi⁴⁰³ III. Edward'ı İmparator olması için Kutsal Roma İmparatoru'nun seçilmesinde söz sahibi olan diğer Kutsal Roma İmparatorluğu'nun elektörlerine önermişti.⁴⁰⁴ IV. Ludwig, Wittelsbach ailesine mensup bir

Medieval History 36, no.3, (Eylül 2010): 279. Johannes Salisbury, Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme, ed. Cary J. Nederman, çev. Fatih Durgun, (İstanbul: Timaş Yayınları 2023), 211.

⁴⁰⁰Craig Taylor, *Chivalry and the Ideals of Knighthood in France During the Hundred Years War*, (Cambridge: Cambridge University Press,2013), 112. Zeynep Kocabiyikoğlu Çeçen, "Interpreting Warfare and Knighthood in Late Medieval France: Writers and Their Sources in the Reign of King Charles VI (1380-1422)." (PhD diss., İhsan Doğramacı Bilkent University, 2018), 66.

⁴⁰¹ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 552-553. Ormrod, *Edward III*, 284.

⁴⁰² Green, *Yüz Yıl Savaşları Bir Halk Tarihi*, 282-288.

⁴⁰³ VI. Clemens, Nisan 1346 yılında IV. Ludwig henüz hayattayken onun sapkın ve bölücü olduğunu ilan ederek tahtından etmek istemişti. VI. Clemens, IV. Karl'dan IV. Ludwig'in aldığı kararların iptal edilmesi, Papalığın İtalya üzerindeki hakkının tanınması için söz almaktaydı. Bu sözlerin ardından Kutsal Roma İmparatorluğu'nun elektörleri ikna edilmiş ve kısa süre içerisinde IV. Karl Romalıların Kralı seçilmişti. Ancak IV. Karl'ın meşru bir İmparator olarak taç giymesi için Kutsal Roma İmparatorluğu elektörleri tarafından desteklenmesi gerekiyordu. Bu dönemde IV. Karl Bohemya Krallığı ve Trier Başpiskoposluğu tarafından destekleniyordu. Fakat Cologne Başpiskoposluğu, Saksonya, Brandenburg ve Palatine bölgelerinin de onayının alınması gerekiyordu. Ayrıca seçilmiş İmparator olan IV. Ludwig'in hayatta olması IV. Karl'ın İmparator olarak taç giymesinin önünde engeldi. VI. Clemens ve IV. Karl'ın bu girişimi sonucu Wittelsbach ailesinin III. Edward'ı elektörlere sunmuş olması daha anlaşılır durmaktadı. Alexander Lee, *Humanism and Empire The Imperial Ideal in Fourteenth-Century Italy*, (New York: Oxford University Press, 2018), 268-269.

⁴⁰⁴ H. S. Offler, "England and Germany at the Beginning of the Hundred Years' War", 629. "*Tanquam electores principes maiorem partem facientes, in Eduardum regem Anglie habentem cum esi procuratorem et secretarium suum in Romanum regem ex opposito ville Rens super Renum sub Castro Lonstein concordaverint eligendum. De hoc quoque confectæ sub sigillis eorum principum littere in presencia omnium inibi conveniencium publice legebantur. De quo et littere a principibus civitatibus sunt directæ.*" Matthias Neuenburg. *Die chronik des Mathias von Neuenburg* ed. Adolf Von Hofmeister (Berlin:Weidmannsche Verlagsbuchhandlung, 1955). 248. Baker, 97. Knighton, v.II, 89-91.

İmparatordu. Onun yerine İmparator seçilecek olan IV. Karl ise Luxemburg Hanedanlığı'na mensuptu. Rekabet içinde olan bu iki hanedandan Wittelsbach ailesi Luxemburg ailesinden bir İmparator seçilmesindense III. Edward'ın İmparator olmasını muhtemelen kendisi için daha faydalı görmüştü. Wittelsbach ailesinin bu endişelerinin haklılığını 1356 yılında IV. Karl'ın *Bulla Aurea/Golden Bull* (Altın Ferman) yayımlayarak Wittelsbach ailesinin elinde bulunan Baverya Düklüğü'nü elektör bölgelerin dışına atmasından da anlayabiliriz.⁴⁰⁵

⁴⁰⁵ IV. Karl'ın 1356 yılında Kutsal Roma İmparatorluğu içerisindeki elektörleri kesinkes belirleyecek olan Golden Bull'u (Altın Ferman) yayımlamasının ardından Baverya Düklüğü elektör bölgeler arasından çıkarılmış olsa da buranın dükleri ellerinde bulundurdıkları bölgelerden olan Ren'in Palatine bölgesinin elektörü olmaları sebebiyle güçlerini korumuşlardır. Altın Fermanla beraber belirlenen yedi elektör: Mainz, Trier Cologne Başpiskoposlukları ve Brandenburg, Saksonya, Bohemya ve Ren'nin Palatine yöneticileri olmuştur. Peter H. Wilson, *The Holy Roman Empire A Thousand Years of Europe's History*, (Massachusetts: Harvard University Press, 2016) 552.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İngiliz Üstünlüğü: 1346-1360

1.1.İngilizlerin Kıta Avrupası'ndaki Yeni Üssü Calais'in Fethi ve Zaferler Sonrası Süreç

İngilizler, Ağustos 1346 yılında Crécy'de elde ettikleri zaferin ardından tüm odaklarını Eylül 1346'da Calais kuşatmasına yönelttiler. VI. Philippe, Crécy Muharebesi'nin hemen ardından III. Edward'ın uzun süreli bir kuşatmayı sürdüremeyeceğini düşünüyordu.⁴⁰⁶ Ona bunu düşündüren muhtemel sebepler ise; kış döneminin yaklaşmakta oluşu, Fransa Krallığı'nın merkezine oldukça yakın bir yeri kuşatan İngilizlerin lojistik problemler yaşama ihtimali ve uzun süreli bir kuşatmanın İngilizlere oluşturacağı mali yüklerdi. Ancak İngilizler, Fransızların düşündüklerinin tam aksine Calais'deki kuşatmayı 11 ay boyunca sürdürmüşlerdi. Bu süre zarfında İngiliz orduları, Crécy Muharebesi ve hemen ardından gelen Calais kuşatması sebebiyle ordularının büyük bir kısmını Kıta Avrupası'nda bulunduruyordu. Bu durum karşısında İskoçlar, Fransız müttefiklerine yardım etmek ve İngiliz ordusunun Calais'deki müşkül durumundan faydalanmak için Kuzey İngiltere topraklarına girmişlerdi. Fakat İskoçların bu harekâtı Neville's Cross'ta yapılacak muharebede bozgunla sonuçlandı. İngilizlerin muharebe meydanlarında elde ettikleri zaferler, Calais'teki kuşatmayı devam ettirebilmelerini sağlarken Fransızlar, maddi problemlerden dolayı Calais'ye yardım göndermek için asker toplayamıyordu. Öyle ki VI. Philippe, Fransa krallarının sefere çıkacağı zaman St. Denis Kilisesi'nden aldıkları *Oriiflamme* sancağını, Calais'e yardım etmek için 18 Mart 1347'de yani kuşatmanın başlangıcından yedi ay sonra ancak kuşanabilmişti. Fakat VI. Philippe, Amiens'e geldiğinde burada İngilizlere karşı harekât düzenleyebilecek güçte bir ordusunun olmadığını gördü.⁴⁰⁷ Fransızlar aylar geçmesine rağmen Calais'e yardım gönderememiş ve şehir kuşatma altında kalmaya devam etmişti. 1347'nin yaz aylarında Calais'den VI. Philippe'e gönderilen mektup İngilizler tarafından ele geçirilmişti. Bu mektup, Calais şehir halkının büyük bir kıtlığa girdiğini; köpek, kedi ve at dahil yiyebilecekleri her şeyi tükettiklerini ve arta kalan son kalan şeyin ise insan eti olduğunu belirtiyordu.⁴⁰⁸ Şehrin bu durumu karşısında VI. Philippe'in yardım için oluşturduğu ordu ancak Haziran 1347 yılında Calais için yola çıkabilmişti. 27 Haziran'da iki ordu karşı karşıya gelebilecek kadar yaklaşıp da

⁴⁰⁶ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 539.

⁴⁰⁷ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 560.

⁴⁰⁸ Avesbury, 386-387. Knighton, v.II, 79.

Fransızlar, arazinin süvari atakları için uygun olmaması ve köprülerin İngilizler tarafından tutulmuş olması sebebiyle saldırıya geçemiyorlardı.⁴⁰⁹ Burada herhangi bir ilerleme kaydedemeyeceğini gören Fransa Kralı VI. Philippe, III. Edward’a bir ateşkes anlaşması önermişti. Bu anlaşmaya göre VI. Philippe, Calais’in kaybedildiğini kabul ediyor ve Akitanya’nın Fransa Krallığı’nın bir vasalı olması şartıyla tekrardan İngilizlerin idaresine verilmesini teklif ediyordu. Ancak bu teklifler III. Edward tarafından kabul edilmemişti.⁴¹⁰ Ordusunun bulunduğu kötü mevki sebebiyle herhangi muharebe riski alamayan Fransa Kralı VI. Philippe, Ağustos ayının ilk günlerinde bölgeden geri çekilmişti. Böylece yardım gelemeyeceğinin de kesinleşmesiyle Calais şehri teslim şartları için İngilizlerle görüşmeye başlamıştı. Yapılan bu görüşmenin ardından 3 Ağustos 1347 günü şehir 11 aylık bir kuşatmanın sonucunda teslim oldu.⁴¹¹ Böylece III. Edward, burayı ele geçirerek oldukça önemli bir stratejik bölgeyi İngiliz Krallığı’na kazandırmıştı. Calais, Manş Denizi ile birbirinden ayrılan iki Krallık arasındaki en yakın güzergâhta bulunduğu için, III. Edward’a lojistik bir üs ve Kıta Avrupası’ndaki müttefikleriyle kara bağlantısını kurabileceği bir nokta sağlıyordu. J. Sumption, III. Edward’ın Calais’ye verdiği önem sebebiyle burayı Fransa Krallığı’nın bir parçası ve dolayısıyla “Fransa Kralı” unvanı ile yönetmek istemediğini, burayı İngilizlerle nüfuslandırarak bir koloni haline getirerek İngiltere Krallığı’na katmak istediğini aktarır.⁴¹² İngilizlerin bu şehre verdikleri önem, sadece savunma için her yıl 14.000 pound gibi ciddi bir miktar harcanmasından anlaşılabilir. Her yıl yinelenen bu miktar Kraliyet hazinesindeki en ciddi harcamalardan birisini oluştuyordu.⁴¹³

Calais’in teslim olmasının ardından Papa’nın da aracılığıyla iki Krallık arasında dokuz aylık bir ateşkes üzerinde uzlaşıldı.⁴¹⁴ Bu anlaşmanın kısa süreli olmasının nedeni muhtemelen İngilizlerin Calais’i ele geçirmişin ardından savaşı rahatlıkla sürdürebileceklerine inanmaları ve art arda muharebeleri kaybetmiş Fransa’nın üstünde tahakküm kurmak istemelerinden kaynaklanıyordu. Thomas Walsingham, bu zaferlerin ve anlaşmaların ardından İngiliz Krallığı’ndaki havayı şu sözlerle özetliyordu: “Barış tüm İngiltere’ye tahsis edildiğinde,

⁴⁰⁹ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 579.

⁴¹⁰ Avesbury, 394. Knighton, v.II, 83.

⁴¹¹ Avesbury, 395-396. Baker, 91-92. *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 15. Le Bel, 202-203. Froissart, 114-116. Knighton, v.II, 85. Venette, *Chronion Jean de Venette*, 46.

⁴¹² Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 582-583.

⁴¹³ Jonathan Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire* v.II, (London: Faber and Faber, 2001), 23.

⁴¹⁴ Ateşkes maddeleri için bkz. Avesbury, 398-406. Baker, 92-95.

İngilizlere sanki yeni bir güneş doğmuş gibi barışın bolluğu, malların çokluğu ve zaferlerin ihtişamı görüldü”⁴¹⁵

1.2.Dizbağı Şövalyeleri: Şövalye Kral III. Edward

III. Edward, Calais’in teslim olmasının ardından Ekim 1347’de İngiltere’ye dönerken Temmuz 1346’da Normandiya’da karaya çıkarak başlattığı Fransa seferini de büyük zaferlerle birlikte noktalamış oluyordu. İngilizler, bir yıldan biraz fazla bir sürede Crécy Muharebesi, Neville’s Cross Muharebesi ve Calais Kuşatması’ndan zaferle dönmüşlerdi. Ancak III. Edward, Fransa ile bir barış anlaşması yapmamış sadece kısa süreli bir ateşte karar kılınmıştı. Bu durum, III. Edward’ın henüz Fransa tahtındaki hakkından vazgeçmediğinin ve savaşların devam edeceğinin bir habercisiydi. III. Edward almış olduğu zaferler ile prestijini arttırmış olsa da Fransa ile olan savaşın devamında savaşçı aristokrat zümre kendisini bağlayabileceği ve sembollerle savaşı idealize edebileceği bir araca ihtiyaç duymaktaydı.

Bu doğrultuda III. Edward, Ağustos 1348’de Windsor’da Dizbağı Şövalye Birliği’ni oluşturmak için ilk adımları atmıştı. Dizbağı Şövalyeleri’nin tam olarak ne zaman kurulduğuna dair kesin bilgiler olmadığı gibi verilen tarihler de oldukça tartışmalıdır. Fakat Dizbağı Şövalyeleri’nin 1347’nin sonbaharı ile Nisan 1350 arasında kurulduğuna kesin gözüyle bakılmaktadır. XIX. yüzyılın önemli İngiliz tarihçilerinden Nicholas Harris Nicolas (ö.1848), Dizbağı Şövalyeleri’nin tam kuruluşunu tespit etmek adına III. Edward’ın zırhçısı John Cologne’dan talep edilen ve Dizbağı Şövalyeleri ile ilişkilendirilebilecek siparişleri inceleyerek kuruluş tarihi konusunu aydınlatmaya çalışmıştır. Buna göre Nicolas, Aziz Lawrence günü olan 10 Ağustos 1348’e denk gelen bu siparişler ve o gün düzenlenen gösteriler sebebiyle Dizbağı Şövalyeleri’nin kuruluşun bu tarih olabileceğini aktarmaktadır. Nicholas, Aziz Lawrence günü için Kral’ın sipariş etmiş olduğu Dizbağı ve Aziz Lawrence işlemeli kalkan ve tören malzemelerinin Dizbağı Şövalyeleri’nin duyurulacağı tören için olduğunu düşünmüştür. Ancak Juliet E. Vale, 1981’deki doktora tezinde bu tarihlendirmelerin hatalı olduğunu çünkü bu tören tarihinin 1345 yılına kadar geri gittiğini belirtmiştir. Bu nedenlerden dolayı Dizbağı Şövalye Birliği’nin kuruluşu için 6 Ağustos 1348’de Windsor Kalesi’nde Aziz George’a adanan şapel ve kolejin kuruluşunun bildirildiği mektupların dikkate alınması daha doğru olacaktır. Öte

⁴¹⁵ “... compasita pace per totam Angliam, videbatur; Anglicis quasi novus sol oriri, propter pacis abundantiam, rerum copiam, et victoriarum gloriam...” Sumption, *The Hundred Years War; Trial by Battle v.I*, 585. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 272.

yandan bu tarih de tartışmaya açıktır çünkü Aziz George şapeli için Papalık onayı 30 Kasım 1350’yi bulurken şapelin yapımı da veba salgını sebebiyle yıllarca gecikmiştir.⁴¹⁶

Esasında bu şövalye birliği III. Edward’ın, 1344 yılında Kral Arthur’un Yuvarlak Masa Şövalyeleri’nden esinlenerek Windsor Kalesi’nde oluşturmaya çalıştığı şövalye birliği fikrinin devamı niteliğindedir.⁴¹⁷ Froissart, le Bel, Murimuth ve Walsingham gibi isimlerin kroniklerinde bu iki oluşumun arasındaki fark tam olarak ortaya koyulmadığı gibi muhtemelen bu isimler 1348’de kurulan Dizbağı Şövalyeleri’ni 1344’teki girişimin bir devamı olarak görüyorlardı. Bundan dolayı kroniklerin vermiş olduğu bilgilerde farklılıklar olduğu gözükmemektedir. Froissart bu noktada kafa karışıklığı yaşayan isimlerdendir. 1344 yılında kurulmaya teşebbüs edilen şövalye birliğiyle ilgili anlatısını aktardığı sırada bu oluşumun; Aziz George’a adandığını, kendilerini Mavi Dizbağı Şövalyeleri olarak adlandırdıklarını ve her yıl Windsor’da Aziz George Günü’nde (23 Nisan) toplanacaklarını söylemektedir.⁴¹⁸ 1344 yılında henüz çocuk olan Froissart, kroniğin bu bölümünü le Bel’den görmüş ve muhtemelen 1344’teki oluşumu 1348’deki ile karıştırmıştır.⁴¹⁹ Halbuki 1344’teki oluşum daha çok Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri etrafında şekillenmiş ve muhtemelen kendilerini Mavi Dizbağı Şövalyeleri olarak isimlendirmemişlerdir. Öyle ki anlatılarında 1344’teki oluşuma dair bilgi veren le Bel ve Murimuth, Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri’ni özellikle vurgulayarak bu birliğin toplanma gününü de Pentecost Günü (Her yıl değişmekle birlikte Mayısın son haftası ila Haziranın ilk haftasına denk gelmektedir) olarak aktarmışlardır.⁴²⁰

1348’de kurulan ve Dizbağı Şövalyeleri adını alan birlik 1344’teki teşebbüsten farklı olarak Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri’nin yerine Aziz George’a adanmıştı. Baker, 23 Nisan 1350 yılında “*sağ bacaklarında mavi dizbağı olan ve Aziz George kalkanı taşıyan mavi cüppeli*” kişilerin kendilerini Aziz George’nin Dizbağı olarak isimlendirdiklerini aktarmaktadır.⁴²¹ III. Edward’ın aradan geçen dört yılın ardından neden Kral Arthur yerine Aziz

⁴¹⁶ Juliet E. Vale, “Aspects of Chivalric Culture c.1270-1350: The Context of the Court of Edward III,” (PhD diss., University of York 1981), 226. Dizbağı Şövalyeleri’nin kuruluşuna dair tartışmalar için bkz. D.A.J.D Boulton, *The Knights of the Crown: The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe, 1325-1520*, (New York: Boydell Press, 2000), 101-117. Collins, *The Order of the Garter, 1348-1461: Chivalry and Politics in Late Medieval England*, 6-10. Barber, *Edward Prince of Wales and Aquitaine: A Biography of the Black Prince*, 82-85.

⁴¹⁷ Ormrod, *Edward III*, 300. Dizbağı Şövalye Birliği’nin kuruluşuna dair tartışmalar için ayrıca bkz. Boulton, *The Knights of the Crown: The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe, 1325-1520*, 101-108.

⁴¹⁸ Froissart, 82.

⁴¹⁹ Vale, *Aspects of Chivalric Culture c.1270-1350: The Context of the Court of Edward III.*” 211.

⁴²⁰ Murimuth, 155. Le Bel, 153.

⁴²¹ “*Una cum rege fuerunt omnes isti vestiti togis de russeto pulverizati cum garteriis Indie(indi) coloris, habentes eciam tales garterias in tibiis dextris, et mantella de blueto cum scutulis armorum sancti Georgii.*” “Bunların hepsi kralla birlikte altın işlemeli, kırmızı rengi elbiseler ve Hint mavisini kol bantları giymişlerdi. Sağ bacaklarında da benzer jartiyerler vardı ve St George armalı mavi bir manto giyiyorlardı” “*tam nobilem fraternitatem specialiter intitularunt, appellantes istorum comitivam sancti Georgii de la gartiere*” “ve sonra, bu asil kardeşliği özel olarak

George imgesini seçtiği kesin değildir. Ancak Kanadalı tarihçi D'Arcy Jonathan Dacre Boulton, bu durumu Aziz George'un halihazırda İngiltere Krallığı tarafından kullanılan savaşçı bir aziz imgesi olması şeklinde açıklar. Bunun yanında dini bir sembol olarak da İngiliz halkına hitap ettiği gibi Hristiyan dünyası içinde evrensel savaşçı-aziz sembolünü kendisinde barındırdığı açıklamasını öne sürer. Ayrıca Aziz George imgesinin İngilizler tarafından kullanılışı Birinci Haçlı Seferi'ne kadar götürülebilmektedir. Buna ek olarak III. Edward'ın dedesi I. Edward'ın da Aziz George imgesini sıkça ön plana çıkardığı bilinmektedir. Böylece III. Edward'ın dedesinin ayak izlerini takip ettiğini de söyleyebiliriz.⁴²² Boulton ekonomik bir sebep olarak da 1344 yılında Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nden esinlenen ve şövalye birliği için inşa edilmesi planlanmasına rağmen, bir türlü yapılamayan şapelin maliyetini ayrıca belirtmektedir.⁴²³

Yeni kurulmuş olan bu birliğin mottosunun çıkış hikayesine ise hayatının büyük bir bölümünü İngiltere Krallığı'nda geçirmiş olan İtalyan tarihçi Polydore Vergil'in (ö.1555) *Anglica Historia* adlı eserinde rastlayabiliriz. Vergil, Calais'in İngilizler tarafından ele geçirilmesinin ardından yapılan kutlamalarda Salisbury Kontesi ile dans eden III. Edward'ın Kontes'in bacağındaki dizbağının düşmesinin ardından orada bulunanlara “*Her kim kötü düşünüyorsa ona yazıklar olsun*”⁴²⁴ dediğini aktarmaktadır. Bu hikâyeye göre III. Edward, bir şövalyeye yakışır biçimde dul bir kadının onurunu kurtarmaktadır.⁴²⁵ Polydore Vergil'in Kontes ile III. Edward arasında geçtiğini belirttiği olayın herhangi bir dönem kaynağına yansımadağı gibi gerçek olması da olağan dışı bir durumdu. Bu durumun gerçek olmaması sebebiyle “*Her kim kötü düşünüyorsa ona yazıklar olsun*” mottosu muhtemelen Fransa'ya karşı açık bir meydan okumayı dile getiriyor, III. Edward'ın Fransa tahtı üzerindeki hakkı konusunda şüphe içinde olanları hedef alıyordu. Bu meydan okumanın Fransa tahtındaki hakka dair olduğunu, Dizbağı Nişanı'nın mavi ve altın sarısı işlemeleriyle Fransa kraliyet renklerini temsil etmesinden de çıkarabiliriz.⁴²⁶ Bu yönleriyle Dizbağı Şövalyeliği, şövalye ideallerine olan

adadıkları kutsal şehidin onuruna, buna St George Jartiyeri şövalyeleri topluluğu adını vererek, uygun bir sırayla ortak bir masaya oturdular.” Baker, 109.

⁴²² Collins, *The Order of the Garter, 1348-1461: Chivalry and Politics in Late Medieval England*, 20.

⁴²³ Boulton, *The Knights of the Crown: The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe, 1325-1520*, 125. 1344 yılında Windsor Kalesi'nde yeniden inşa edilmesi planlanan şapelin İngiliz kroniklerindeki yeri için bkz. Le Bel, 157. Froissart, 82. Murimuth, 155. Lanercost, 325. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 263. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 17.

⁴²⁴ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Battle* v.I, 452.

⁴²⁵ “*Honi soit qui mal y pense*”

⁴²⁶ Penny Lawne, *Joan of Kent: The First Princess of Wales*, (Gloucestershire: Amberley Publishing, 2016), 86. Richard W. Barber, *The Reign of Chivalry*, (Newton Abbot: David & Charles, 1980), 168.

⁴²⁷ Collins, *The Order of the Garter, 1348-1461: Chivalry and Politics in Late Medieval England*, 12. Ormrod, *Edward III*, 303.

inançtan ziyade III. Edward'ın Fransa tahtı üzerindeki hakkını desteklemeleri için İngiliz aristokrasisini kendi etrafında toplama amacı taşıyordu.⁴²⁷

III. Edward'ın bu birliği 1344 yerine 1348 kurabilmiş olması da muhtemelen uzun vadede onun lehine bir durum oluşturmuştu. Şöyle ki; 1344'teki şövalye tarikatı girişimi başarılı olmuş olsaydı bu girişim muhtemelen pratikte İngiliz Krallığı'na bir getirisi olmayacak ve sembolik bir şövalye birliğini temsil edecekti. Çünkü III. Edward'ın 1344 yılında kurmak için adım attığı şövalye birliği, Kral Arthur'un Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nin devamı niteliğindeydi ve fazla özgün bir yanı yoktu. 1344 yılında kurulmak istenen birlik Yuvarlak Masa Şövalyeleri ile aynı üye sayısına (300 şövalye), aynı toplanma gününe (Pentecost günü) ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nin toplandığına (Kral Arthur efsanelerdeki Camelot'un Windsor'da olduğu düşünülüyordu⁴²⁸) inanılan yeri kullanmayı amaçlıyordu. Bu sebeple 1344 yılında Yuvarlak Masa Şövalyeleri için girişime başlayan III. Edward, Plantagenet ailesinin hükümrانlığını semboller yardımıyla Kral Arthur ile ilişkilendirmek istiyordu.⁴²⁹ Çünkü bu yıllarda III. Edward'ın Kral Arthur gibi imgeye başvurmadan böylesine bir tarikatı kurabilecek imajdan yoksundu. Fakat bu ardı ardına gelen zaferlerin sonrası kralın dönüşen imgesiyle bu durum 1348 yılında değişmişti. Çünkü Crécy, Neville's Cross ve Calais'teki İngiliz zaferlerinden sonra III. Edward, Avrupa'nın en büyük ve prestijli hükümdarlarından biri olmuştu.⁴³⁰ Bu sebeple III. Edward'ın, Dizbağı adını vereceği şövalye birliğini 1344'te değil de Ağustos 1348 yılında kurması, bu birliğin Kral Arthur efsanesinin gölgesinde kalmasını engelleyerek III. Edward'ın kendi efsanesi oluşturmasına olanak vermişti. Ayrıca bu birliğin Crécy Zaferi'nin ardından kurulmuş olması, savaşta III. Edward'ın yanında bulunan askerî zümrenin ödüllendirilmesini içeriyordu ve III. Edward'ın Fransa tahtındaki hakkını vurgulayan motifler ile bezeli olması da gelecekteki savaş için motivasyonu korumayı amaçlıyordu.⁴³¹ İngiliz Ortaçağ tarihçisi Maurice Keen'e (ö.2012) göre, III. Edward'ın Dizbağı Şövalyeleri'ni kurarken ki başlıca amacı, Fransa Kralı'na karşı yürüttüğü savaşı yüceltmektir. Bu doğrultuda III. Edward, askerî zümreye krallarının Fransa tahtındaki kalıtsal hakkını gasp eden düşmana karşı toplanmaları yönünde şövalye idealleriyle bezeli bir amaç vermekteydi.⁴³²

⁴²⁷ Ormrod, *Edward III*, 303-304.

⁴²⁸ "Once he was back in England his noble heart inspired him not only to restore and improve the castle at Windsor, which King Arthur had built and where the Round Table was first established in honour of the worthy knights of that time..." "İngiltere'ye döndüğünde, asil kalbi ona yalnızca Kral Arthur'un inşa ettiği ve o zamanın değerli şövalyelerinin onuruna Yuvarlak Masa'nın ilk kez kurulduğu Windsor'daki kaleyi restore etmesi ve iyileştirmesi için ilham vermedi." Le Bel, 157.

⁴²⁹ Boulton, *The Knights of the Crown: The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe, 1325-1520*, 107-108.

⁴³⁰ Ormrod, *Edward III*, 303.

⁴³¹ Collins, *The Order of the Garter, 1348-1461: Chivalry and Politics in Late Medieval England*, 11.

⁴³² Maurice Keen, *Chivalry*, (New Haven Conn: Yale University Press, 1990), 184.

Geç Ortaçağ boyunca benzer şekilde kurulan olan bu şövalye birlikleri⁴³³ askerî bir topluluktan ziyade toplumun manevi yönlerini harekete geçiren yapıları ve idealleriyle birlikte üst zümrenin, savaşımlara ve monarşiyeye olan bağlılığını sağlamlaştırma amacı güdüyordu. Crécy Muharebesi'nde de görüldüğü üzere değişen muharebe taktikleri, şövalyeleri muharebe meydanlarında giderek işlevsiz hale getirmekteydi. Bu durum da onların zihinlerde daha fazla idealleştirmelerine sebep olmaya başladı. Artık şövalyeliği tanımlayan ve oluşturan şeyler savaş anlatılarından çıkarak Arthur romanslarındaki aşk, onur ve sadakat terimleri üzerinden şekillenmeye başlamıştı. Keen'e göre şövalyelere biçilmiş olan bu rol yöneticilerin bilinçli yaptıkları tercihler olabilir.⁴³⁴ Öyle ki soyluların yapmış oldukları bu tercihler, Ortaçağ tarihyazımını da etkiliyordu. Çünkü Ortaçağ'da seküler bağlamda tarih yazdırabilen kişiler soylulardı ve bu patronaj ile yazdırdıkları anlatıları dinlemek istiyorlardı. Bu da yazılanların içeriğini ve stilini de etkiliyordu.⁴³⁵ Bu nedenle İngiliz tarihyazımında ele aldığımız le Bel, Froissart ve Gray gibi yazarlar, Geç Ortaçağ'da soyluların ihtiyaç duyduğu şeyi yani Arthur romanslarından etkilenecek yaşadıkları dönemin tarihini yazmaktaydılar. Hedef kitlelerinin de şövalye ve soylu zümre olması sebebiyle bu yazarlar anlatılarında, bu zümrelere kendileriyle bağdaştırabilecekleri kahramanları sunuyordu. Bu yazarların anlatımlarında yaptıkları her kasıtlı değişiklik geleceğe yönelik bir plana bağlıydı ve onun ürünüydü.⁴³⁶ Bu yönüyle Froissart ve onun gibi Arthur romanslarından etkilenmiş yazarlar, şövalyelik ideallerini gelecek nesillere aktarmayı hedefledikleri gibi aynı zamanda bizzat kendileri de şövalyeliğe ve onun temsil ettiği şeylere hayrandılar.⁴³⁷ Ancak bu yazarlar muhtemelen idealdeki şövalyelik ile pratikteki şövalyelik arasındaki farkın bilincindeydiler. Gray, bizzat bir şövalye olarak pratikte şövalyelikle idealdekinin farkını görüyor olmasına rağmen yine de anlatısında bu ideallerden vazgeçmemişti. Bu da anakronik bir çerçevede inşa edilen bir şövalyelik imajının olduğunu bize göstermektedir. Bu durumun yazarlarca bilinçli şekilde yapıldığını Froissart'ın kroniğinin henüz başında tarihi olayları kaydetmesindeki amacını; cesur insanların, Fransa ve İngiltere'de gerçekleştirdikleri onurlu ve soylu maceraları kaydederek, okuyucuları cesaretlendirmek ve örnek almalarını sağlamak şeklinde belirtmesinden anlayabiliriz.⁴³⁸

⁴³³ Kastilya Kralı XI. Alfonso'nun (ö.1350) 1332 yılında kurmuş olduğu "Order of Band". Fransa Kralı II. Jean'ın (ö. 1364) 1352 yılında kurmuş olduğu "Order of the Star". Macar Kralı Károly Róbert (ö.1342) kurduğu "Order of Saint George".

⁴³⁴ Keen, *Chivalry*, 190.

⁴³⁵ Kempshall, *Rhetoric and the Writing of History, 400-1500*, 30

⁴³⁶ Gabrielle M. Spiegel, "Political Utility in Medieval Historiography: A Sketch." 316.

⁴³⁷ Kristel Mari Skorge, "Ideals and Values in Jean Froissart's Chroniques", (PhD diss., University of Bergen, 2006), 8.

⁴³⁸ Froissart, 1.

1.3.Kara Ölüm: Veba

III. Edward, kazandığı zaferlerin ardından Avrupa çapında büyük bir prestij kazanmıştı. III. Edward, bunun etkisiyle Fransa ile olan savaşı devam ettirebileceğini düşünmüş ve sadece dokuz aylık bir ateşkeste karar kılarak uzun süreli bir barış anlaşmasına yanaşmamıştı. Ayrıca bu doğrultuda Fransa ile olan savaşta yanında bulunması büyük önem arz eden savaşçı zümreyi motive etmek ve onları kendine bağlamak için Dizbağı Şövalye birliğini kurmuştu. Ancak 1347 yılında Çin’de başlayarak batıya yayılacak olan veba salgını, III. Edward’ın tüm bu planlarının ertelenmesine neden olmuştu. İlk olarak Çin’de ortaya çıktığı düşünülen bu salgın hastalığın Avrupa’ya taşınması, Ekim 1347 yılında Moğolların Cenevizlilere ait Kırım’ın Kefe şehrini kuşatması sırasında mancınıkla surların içine vebalı cesetler fırlatması sonrası gerçekleşecekti. Salgının şehirde yayılmasının ardından, Ceneviz gemilerinin İtalya’ya dönmesi ile hastalık Avrupa’ya taşınmıştı.⁴³⁹ 1348 yılında İtalya’da ilk vakaların görülmesinin ardından veba önce Fransa’ya oradan İngiltere’ye geçiş yaptı. Kıta Avrupası’na geçişinin ardından Fransa üzerinden İngiltere’ye sıçraya hastalık, 1348-1352 yılları arasında iki Krallıkta da büyük bir pandemiye neden olmuş ve beraberinde büyük demografik yıkım getirmişti. Böylece halihazırda savaşın getirmiş olduğu ağır ekonomik yükü hisseden İngiltere ile Fransa, vebanın da getirmiş olduğu demografik yıkımla beraber büyük orduların çarpışacağı çatışmalara uzun bir süre ara vereceklerdi. Ancak muhtemelen veba salgını o dönem Avrupa’da yayılmış olmasa dahi İngiltere ve Fransa’nın tekrardan büyük ordular ile sefere çıkmaları oldukça güçlü. Çünkü 1346-1347 yılları arasındaki mücadele, iki Krallık adına da ağır ekonomik bir yükü beraberinde getirmişti.⁴⁴⁰

1348 yılında veba öncesi İngiltere’nin nüfusu 3.7 milyon olarak tahmin edilirken ardından patlak verecek olan veba salgınları ile 1374 yılında bu sayının 2.2 milyona kadar düştüğü görünmektedir.⁴⁴¹ Bu doğrultuda 1347’de etkili olacak vebanın İngiltere’ye bıraktığı demografik etki konusunda genel kanı, yetişkin nüfusun %30 ila %50’sinin hayatını kaybettiği şeklindedir.⁴⁴² 1328 yılında 13.5 milyon nüfusu olduğu tahmin edilen Fransa nüfusunun ise

⁴³⁹ John Alberth, *The Black Death The Great Mortality of 1348-1350*, (New York: Palgrave Macmillan, 2005), 13. Robert S. Gottfried, *The Black Death Natural and Human Disaster in Medieval Europe*, (New York: The Free Press, 1985) 33. Philip Ziegler, *The Black Death* (London: Faber and Faber, 1998), 42. Vebanın Avrupa’ya geçişine dair tartışmalar için ayrıca bkz. *Hans Ditrach*, “The Transmission of the Black Death to Western Europe: A Critical Review of the Existing Evidence”, *Mediterranean Historical Review* 32, no.1, (August 2017): 25-39.

⁴⁴⁰ Michael Prestwich, *Plantagenet England 1225-1360*, (New York: Oxford University Press, 2005), 319.

⁴⁴¹ J.C. Russell, “Late Ancient And Medieval Population”, 118.

⁴⁴² Avrupa’da 1347-1353 yılları arasında etkisini gösteren veba salgı dışında 1360-1362, 1367-1369, 1373-1375 yıllarında da daha ufak çaplı veba salgıları olduğu görülmektedir. Robert G. JR., “Effects of the Black Death in England An Essay Review”, *Journal of the History of Medicine and Allied Sciences* 54, no. 4, (October 1999): 599. John Hatcher, *Plague, Population and the English Economy 1348-1350*, (London: The Macmillan Press, 1977), 21-26.

veba salgının ardından 10 milyonun altına düştüğü düşünülmektedir.⁴⁴³ Crécy ve Calais'e düzenlenen büyük askerî seferlerin getirmiş olduğu ekonomik yükün yanında vebanın da sebep olduğu ekonomik darlık o dönemde III. Edward'ın, işçi ücretlerinden tarıma kadar pek çok konuda yaptırımlar uygulamasına neden olmuştur. Knighton, veba sebebiyle işçilerin daha fazla para talep ettiklerini ve bu taleplerinin karşılanmadığı yerde de tarlalarının boş kaldığını yazmıştır. Knighton gibi din adamı olan ve Westminster'da görev alan John Reading (ö.1367-86/1375-1736) de işçilerin giderek daha az çalıştıklarını daha çok ücret talep ettiklerini ve buna rağmen daha kötü iş yaptıklarını aktarıyordu.⁴⁴⁴

Pandeminin neden olduğu bu sonuçların ardından III. Edward, bizzat bu duruma müdahale etmiş ve işçi ücretleri için düzenlemeler getirmiştir.⁴⁴⁵ John Reading'in "açgözlü, kibirli ve kötü niyetli"⁴⁴⁶ olarak tanımladığı işçilere karşı, 1351 yılında getirilen bu düzenlemeye göre; işçilerin 1348 yılından önceki fiyatlarına dönmesi isteniyor ve fazla ücret talep etmeleri yasaklanıyordu. Fakat bu durum beraberinde işçilerin zaman içinde göçüne sebep olmuştu. Esasında veba, askerî zümreye mensup kişiler çoğunlukla kırsalda yaşadıkları ve iyi evlerde barınabildikleri için bu zümreden insanlar arasında daha az can kaybına neden olmuştu.⁴⁴⁷ Ancak yine de bu denli insan kaybının yaşandığı İngiltere'de, Fransa'ya yönelik büyük ölçekli bir sefer 1355 yılına kadar görülemeyecekti. Bununla birlikte III. Edward, bu savaşın devam ettirebilmesi için gerekli olan ekonomik yükün ağırlığını vebanın sebep olduğu yıkım sonrası daha da hissetmeye başlamıştı. İngiltere ve Fransa'da ölümlerin ardından kralların toplayacağı vergi miktarı azalacağı gibi yetersiz insan gücü sebebiyle de pek çok tarım arazisi boşa kalacaktı. Örnek olarak İngiltere'nin Ickham bölgesine baktığımız vakit veba öncesinde 2540 kg arpa sağlanan bölgede bu rakam 1351 yılında 1206 kg'a, 1353 yılında ise 1016 kg'a kadar düşmüştü.⁴⁴⁸ Fransız tarihçi Édouard Perroy, bu yüksek ölüm oranlarının ardından "Vergilendirebilen malzeme bir kar gibi eridi" demiştir.⁴⁴⁹ Bu dönemde Fransa Krallığı ve özellikle güney bölgelerinde toplanacak vergilerde azalmaya gidilip ertelendiği gibi pek çok yerde de toplanamamıştır.⁴⁵⁰ Manş Denizi'nin diğer tarafındaki Ada sakinleri ise kazanılan

⁴⁴³ J.C. Russell, "Late Ancient And Medieval Population", 119.

⁴⁴⁴ James Tait ed. *The chronicle of John of Reading in Chronica Johannis de Reading et Anonymi Cantuariensis 1346-1367*, (Manchester: Manchester University Press, 1914), 113.

⁴⁴⁵ Knighton, v.II, 103-105.

⁴⁴⁶ "Superbiam, malitiam, avaritiam" *Chronica Johannis de Reading*, 113.

⁴⁴⁷ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire* v.II, 8.

⁴⁴⁸ Mavis Mate, "Agrarian Economy after the Black Death: The Manors of Canterbury Cathedral Priory, 1348-91", *The Economic History Review, New Series* 37, no.3, (August 1984): 347.

⁴⁴⁹ Perroy, *The Hundred Years War*, 123.

⁴⁵⁰ Veba salgını sırasında Fransa'nın Languedoc bölgesi ve Toulouse ve Montpellier şehirlerindeki vergilendirme problemleri için ayrıca bkz. John B. Henneman JR, "The Black Death and Royal Taxation in France, 1347-1351", *Speculum a Journal of Mediaeval Studies* 43, no.3, (July 1968): 413-420.

zaferlerin ardından savaş için toplanan vergilerin sonlanacağını düşünmüşlerse de umutları gerçekleşmemişti. III. Edward'ın savaş vergilerini Ada halkından toplamaya devam etmesi, halk nezdindeki imajının en yüksekte olduğu dönemde dahi itirazlara neden olmuştu.⁴⁵¹

İngiliz soyluların ve savaşan kesimler vebadan pek etkilenmemiş olsa da Fransa ile olan savaşı devam ettirememesindeki ana etkenlerden biri de köylü sınıfının yaşamış olduğu ağır yıkımdı. Çünkü askerî seferlerin devamını sağlayacak ekonomik kaynaklar için köylülerin arazilerinde bulunarak vergi vermeleri ve ekin yapmaları gerekiyordu. Ancak bu durum veba sırasında değişmişti. 1349 yılında Norfolk'da arazinin %64'ü el değişmişken 1350'de Cornwall'de arazilerin üçte ikisi boş durumdaydı.⁴⁵² Fakat bu durumun ölüm dışında göç ve işçilerin çalışmaya karşı tutumlarının değişimi gibi sebepleri de olabilir. Knighton ve John Reading gibi kronik yazarları, işçilerin kibirli ve açgözlü talepleri olduğunu ve çalışırken fazla rahat oldukları aktarmaktadır.⁴⁵³ Knighton'ın Leicester'da bir manastırda görevli olduğu göz önüne alındığında işçilerin bu tavırlarını yakından gözlemlemiş olması muhtemeldir. Soyluların ve savaşan sınıftan kimselerin ise veba sebebiyle ölümlerden köylü sınıfına göre daha az etkilendiğini, III. Edward'ın 1359 yılında iktidarında topladığı en büyük ikinci ordu ile Fransa'ya geçmesinden de anlayabiliriz.⁴⁵⁴

1.3.1. Vebanın Ardından Gelen Toparlanma Süreci

İngiltere ve Fransa'da vebanın getirmiş olduğu yıkım demografik ve ekonomik anlamda büyüktü. Nüfuslarının üçte biri hayatını kaybetmiş ve dolayısıyla da çoğunluğu tarıma dayalı olan ekonomileri zarar görmüştü. Ancak buna rağmen vebanın tek başına çok büyük değişimlere neden olduğunu söylemek de kesin bir doğru değildir. İngiliz tarihçi John Hatcher, 1348-1352 yılları arasında etkinlik gösteren veba salgınının, Geç Ortaçağ'da gerçekleşen değişimlerde ana etken olmasından ziyade halihazırda değişim içerisinde olan bir durumun hızlandırıcısı olduğunu belirtir.⁴⁵⁵ Vebanın askerî zümreye etkisinin kısıtlı olduğunu Fransa Krallığı'nın, Ağustos 1349'da ateşkesi tanımayarak harekete geçmesinden de anlaşılabılır. Fransızların almış olduğu bu tutum muhtemelen İngilizlerin Gaskonya'da yaptıkları ufak çaplı saldırı girişimlerinden kaynaklanmaktaydı. Fransızlar ateşkesi bozma kararı almışlardı ancak bir ordu kurabilecek ekonomik güçten de yoksundular. Veba sebebiyle 1348 yılında vergi

⁴⁵¹ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 2-3.

⁴⁵² Mark Bailey, *After the Black Death Economy, Society, and the Law in Fourteenth- Century England*, (Oxford: Oxford University Press, 2021), 70.

⁴⁵³ Knighton, v.II, 103-105.

⁴⁵⁴ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 9.

⁴⁵⁵ Tartışma için bkznz. John, Hatcher, "England in the Aftermath of the Black Death" *Past & Present* 144 no.1 (August 1994): 3-35.

toplayamadıkları gibi 1349 yılında da vergi miktarı düşmüş ve eksik vergi toplamışlardı. Bu ekonomik kısıtlılık için Fransızlar çareyi madeni paralarının değerini değiştirmekte bulmuşlardı.⁴⁵⁶ İngilizler ise bu defa savaştan kaçınan taraf olarak görünmekteydi çünkü kısa bir süre içerisinde Fransa topraklarında savaşacak bir ordu kurulması oldukça güçlü. Buna rağmen Lancaster Kontu Henry'nin küçük bir kuvvetle Gaskonya'ya gönderilmesinin ardından burada giriştiği *chevauchée* akınları görülmemiş bir başarı sağladı ve Lancaster Kontu Henry İngilizlerin daha önce hiç ilerleyemediği kadar ilerleyerek Güney Fransa'nın önemli şehirlerinden olan Toulouse'a kadar akınlarını sürdürdü.⁴⁵⁷

Aynı yıl içerisinde III. Edward'ın Calais'i korumakla görevlendirdiği komutanlardan İtalyan asıllı şövalye Aimeric Pavia (ö.1352), o dönemde ünü tüm Avrupa'da yayılmış olan Fransız şövalye Geoffroi de Charny (ö.1356) tarafından şehrin Fransızlara teslimi konusunda büyük bir meblağ karşılığında ikna edilmişti. Ancak III. Edward'ın bu ihaneti duymasının ardından Aimeric Pavia çifte ajan rolüne bürünmüştü. Aimeric Pavia'nın gerçekten bir ihanet içinde mi olduğu yoksa en başından beri bir çifte ajan rolü mü üstlendiğini bilmek pek mümkün değildir. Fakat le Bel kroniğinde III. Edward'ın bu planları bir şekilde öğrendikten sonra Aimeric Pavia ile yaptığı görüşmeyi yazmaktadır. Bu görüşmede III. Edward, Aimeric'e dediklerini yaptığı takdirde affedileceğini ve ömür boyu konsülünün bir üyesi olacağını söylemektedir.⁴⁵⁸ Buradan hareketle Aimeric'in en başta bir ihanet içerisinde olduğunu söyleyebiliriz. III. Edward, Geoffroi de Charny'nin planından haberdar olmasının ardından oğlu Kara Prens ve beraberindeki küçük bir birlikle gizlice Calais'e doğru yola çıktı. Bu sırada III. Edward'ın plandan haberi olmadığını ve gizlice şehre alınarak şehri eli geçireceğini düşünen Geoffroi de Charny ise kaleye giriş yapacağı sırada tuzağa düşürüldü. Gerçekleşen çarpışma sonrası Geoffroi de Charny ve Eustace de Ribemount (ö.1356) esir alınmış 200'den fazla Fransız askeri de hayatını kaybetmişti.⁴⁵⁹ III. Edward'ın almış olduğu bu aksiyon, Aimeric Pavia'nın çifte ajan olduğu durumda dahi oldukça riskliydi. Çünkü Calais'yi savunmaya çok ani şekilde gittiği gibi maiyetinde götürdüğü birliğin mevcudu da oldukça kısıtlıydı. Le Bel bu girişilen görevin ne denli tehlikeli olduğunu anlatısında: "*Kral zamanı ve günü öğrenince, başka hiçbir kralın cesaret edemeyeceği türden cesur bir göreve atılmaya karar verdi, kazanması kendisine çok pahalıya mal olan şeyi ihanetle kaybetmektense kendi hayatını ve oğlunun*

⁴⁵⁶ Henneman JR, "The Black Death and Royal Taxation in France, 1347-1351", 416. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire* v.II, 51.

⁴⁵⁷ Fowler, *The King's Lieutenant: Henry of Grosmont, First Duke of Lancaster, 1310-1361*, 88.

⁴⁵⁸ Le Bel, 206-207.

⁴⁵⁹ Brie ed. *The Brut, or, The Chronicles of England*, vol. II, 302-303. Le Bel, 206-208. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 273-274. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 27-28. *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 17.

hayatını riske atmayı tercih etti.” diyerek aktarmaktadır.⁴⁶⁰ Fransızların İngiliz Krallığı kontrolündeki Calais ve Gaskonya bölgelerine Eylül 1349 ile Şubat 1350 arasında girişmiş oldukları bu saldırılar onlara istenilen başarıyı kazandırmamıştı. İngilizler başarı sağladığı için savaşa devam edilebileceğine dair inanç olsa da Kıta Avrupası’na götürülen birliklerin sayısı oldukça azdı ve Lancaster Kontu Henry kısıtlı bir kuvvetle Fransa’nın iç bölgelerine kadar girmişti. 1350 yılının bahar aylarında bir araya gelen taraflar muhtemelen bir ateşkesi arzuluyorlardı. İlk etapta bu ateşkes Lancaster Kontu Henry’nin bulunduğu Gaskonya bölgesi için düşünülse de sonradan kapsamı tüm Fransa olarak güncellenmiş ve bir yıllık bir ateşteste karar kılınmıştır.⁴⁶¹

2.1. Fransa’da Taht Değişimi

Bu ateşkesin ardından 22 Ağustos 1350’de VI. Philippe’in hayatını kaybetmesinin ardından oğlu Normandiya Dükü II. Jean Fransa tahtına geçti. İngiliz kroniklerinin bu değişime pek yorum getirmediğini ve uzunca ele almadığını söyleyebiliriz. Ancak yine de bu taht değişiminden bahsederken II. Jean’ın dolayısıyla Valois ailesinin Fransa tahtını gasp ettiklerini vurgulamaktan da geri kalmamışlardı. Avesbury bu taht değişimini aktardığı sırada VI. Philippe’in “haksızlıkla” Fransızların kralı olduğu vurgusunu tekrar yapmaktaydı.⁴⁶² *Anonim Canterbury* kroniğinde ise bu taht değişimini tanımayacak şekilde II. Jean’ın hükümdarlığının meşru olmadığı aktarıyordu.⁴⁶³ Ancak muhtemelen Baker, bu kronikler içerisinde en vatansever tutumu ile göze çarpan kişiydi. Öyle ki kroniğinde VI. Philippe’in adını tiran yazmadan zikretmediği gibi anlatısı boyunca “Kral Philippe” ifadesini de kullanmamıştı. Baker buna ek olarak VI. Philippe’nin ölümünü anlattığı kısımda; kralın ölmeden önce insanların içinde kendisinin asla gerçek Fransa kralı olmadığını itiraf ettiğini ve oğlu II. Jean’a da III. Edward’la barış yapmasını öğütlendiğini yazmaktadır.⁴⁶⁴ Ancak bu anlatı doğru görülmemektedir. Öncelikle Baker’in böyle bir bilgiye ulaşması pek mümkün olmadığı gibi bu ifadeleri başka kroniklerde de görmüyor oluşumuz, yazarın bu anlatıyı vatansever bir tavırla kroniğine

⁴⁶⁰ “Once the king knew of the time and day he resolved to undertake a bold mission, such a one as no other prince would dare, preferring to risk his own life and his son’s than to lose by treachery what had cost him so much to win...” Le Bel, 207.

⁴⁶¹ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire* v.II, 63. Ormrod, *Edward III*, 327.

⁴⁶² “... Philippus de Valesio dictus per injuriam rex Francorum”. Avesbury, 411.

⁴⁶³ *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 17.

⁴⁶⁴ Wilson, *Chronicles: The Writing of History in Medieval England* 186. “Isto anno Philippus de Valesio, vocatus rex Francorum, morbo mortis nuncio citatus ad examen ludicis conscienciarum, pupphce confessus suam iniusticiam qua detinuit coronam Francie, iussit filium suum lohannem paci finali inter regna condescendere, monens insuper quod in casu quo ipse regni solio potiretur, numquam armatus militaret contra regem Anglie ad bellum ineundum.” “Bu yıl, Fransızların kralı olarak anılan Valois’li Philip, bir hastalık nedeniyle ölümünü duyurarak vicdan hâkimi huzuruna çağırıldı. Fransa tahtını haksız yere elinde tuttuğunu açıkça itiraf etti ve oğlu John’a krallıklar arasında nihai bir barışı sağlamasını emretti. Ayrıca ona, krallığın tahtına kendisi oturması gerektiğinde, İngiltere kralına karşı savaş başlatmak için asla silahlanmaması gerektiği konusunda tavsiyede bulundu” Baker, 111.

eklediğini bize göstermektedir. Bu vatansever anlatımın Fransız versiyonunu görmek adına ise Jean de Venette'in kroniğine bakabiliriz. Venette, Baker'in aksine VI. Philippe'in ölüm döşeginde iki oğlu Normandiya Dükü Jean ve Orléans Dükü Philippe'i (ö.1375) çağırarak Fransa tahtının kendisinin ve çocuklarının hakkı olduğunu söylediğini ve onlara III. Edward'ın hiçbir hakkı olmadığına dair hazırlattığı belgeleri gösterdiğini aktarmaktadır.⁴⁶⁵

2.2. Winchelsea Deniz Muharebesi

Taht değişimin yaşanmasının ardından denizlerde yeni bir mücadele gerçekleşecekti. 1340 yılındaki Sluys zaferin ardından Manş Denizi İngilizler için fazla sorun olmaktan çıkmış ve artık büyük çarpışmaların olmadığı bir yer olmuştu. Bu durum Ağustos 1350'de III. Edward'ın, Flanders'ten yükleriyle dönmekte olan Kastilya filosuna saldırmasıyla değişti. Esasen bu çarpışmanın öncesinde İngiltere ve Kastilya Krallıkları arasında; III. Edward'ın kızı Joan Woodstock (ö.1348) ile Kastilya Kralı XI. Alfonso'nun (ö.1350) varisi Pedro (ö.1369) arasında yapılacak evlilik üzerinden bir ittifak düşünülmüştü. Ancak Joan Woodstock'un evlilik için Gaskonya'dan Kastilya'ya doğru yola çıktığı sırada veba sebebiyle hayatını kaybetmesi bu ittifakı daha başlamadan bitirdi. İngiltere ile Kastilya arasındaki bu ittifakın sağlanamamış olması 1349 kışında Kastilyalıların Fransızlarla ittifak yapılmasına neden oldu.⁴⁶⁶ III. Edward, Kastilya-Fransa ittifakının Manş Denizi'ndeki hakimiyetine tehdit oluşturacağını düşünmüş olmalı ki Canterbury ve York gibi piskoposluklarından, Kastilyalıların İngilizleri nasıl tehdit ettiğini söyleyerek yaklaşan savaş için dua istemişti.⁴⁶⁷ Bu ittifak ile İngilizler, uzun bir sürenin ardından ilk kez krallıklarının istila edilebileceği düşüncesine kapılmışlardı. Bu durumun etkisiyle III. Edward kendisinin dışında içerisinde; Kara Prens, Warwick Kontu Thomas Beauchamp (ö.1401), Northampton Kontu William ve Lancaster Kontu Henry'nin bulunduğu kalabalık bir soylu grubuyla için hazırlıklara başladı.⁴⁶⁸ İngilizler Flaman limanlarından aldıkları değerli yüklerle İspanya yarımadasına dönmeye çalışan Kastilya gemilerinin Dover Boğazı'ndan geçmeye çalışması sırasında taarruza geçtiler.⁴⁶⁹ Calais'in de ele geçirilmesiyle Dover Boğazı'nın iki tarafı da İngilizlerin kontrolündeydi. Bu sebeple Kastilyalıların bir çatışmaya girmeden buradan çıkması oldukça zordu. 29 Ağustos günü yola çıkan Kastilya Filosu'nun önü Winchelsea'den ayrılan İngiliz gemileri tarafından kesildi. Ancak bu karşılaşma

⁴⁶⁵ Venette, *Chronion Jean de Venette*, 54.

⁴⁶⁶ Fowler, *The King's Lieutenant: Henry of Grosmont, First Duke of Lancaster, 1310-1361*, 92.

⁴⁶⁷ Ormrod, *Edward III*, 327. Fowler, *The King's Lieutenant: Henry of Grosmont, First Duke of Lancaster, 1310-1361*, 93.

⁴⁶⁸ Baker ayrıca bu soyluların arasında; Arundel Kontu Richard Fitzalan (ö.1376), Huntingdon Kontu William de Clinton (ö.1354) gibi isimleri de eklemektedir. Baker, 111.

⁴⁶⁹ Cushway, *Edward III and the War at Sea: The English Navy, 1327-1377*, 136.

tam bir çatışma şeklinde ilerlemiyordu. İngilizler, rüzgârı da arkasına almış ve hızla yol alan Kastilyalıları yakalamaya çalışıyordu. Bu kovalama İngilizlere ağır kayıplara sebep oldu. Çünkü Kastilyalıların gemileri İngilizlerin gemilerinden daha büyük ve yüksekti. Kastilyalı arabeletçiler yüksek mevziden İngilizleri kolaylıkla vurabiliyordu. İngilizler, Sluys Muharebesi'nde olduğu gibi gemilerinde çok sayıda uzun yaylı okçuyu barındırsa da yüksekteki hedefi vurmak onlar için oldukça güçtü. Bundan dolayı muharebenin başında İngilizler büyük kayıplar vermişti ama İngiliz gemileri Kastilyalıların gemilerine yaklaşıp göğüs göğüse mücadele başladığında durum tersine dönmüştü. Taşıdıkları değerli yükleriyle birlikte 24 Kastilya gemisi İngilizlerin eline geçti.⁴⁷⁰

Bu muharebe Avesbury, Knighton ve Walsingham gibi İngiliz kronikçileri tarafından bir zafer olarak nitelendirilse de W. Mark Ormrod ve J. Sumption gibi günümüz tarihçileri, galibiyetin kaybettirdikleri karşısında değersiz kaldığını düşünmektedirler. Öncelikle bu galibiyet, Kastilyalıların çoğunlukla ticari amaç taşıyan filosu ile gerçekleştiği gibi İngilizler bu çarpışmada oldukça büyük kayıplar vermişti. Ayrıca İngilizler galibiyetin ardından Manş Denizi'nde Sluys sonrasında olduğu gibi tam bir kontrol sağlayamadıkları gibi ilerleyen süreçte Kastilyalıların Fransızlara olan yardımlarını engelleyemediler.⁴⁷¹ Böylece Winchelsea'deki bu zafer, III. Edward'ın şahsi karizmasına katkı dışında İngilizlere pek bir kazanç getirmedi. 1340 yılındaki Sluys Muharebesi'nin ardından Flaman müttefiklerince “Denizin Lordu”⁴⁷² olarak adlandırılan III. Edward'a, Winchelsea'deki zaferinin ardından ise bu defa kendi Parlamentosu tarafından “Denizin Kralı” unvanı verildi.⁴⁷³

3.1. Barış Arayışı

İngiltere ve Fransa arasındaki mücadelenin devam ettiği sırada Avignon'da Papa VI. Clemens 1352 yılında hayatını kaybetmiş, yerine bir başka Fransız Étienne Aubert (ö.1362) VI. Innocentius adı ile Papa seçilmişti.⁴⁷⁴ VI. Innocentius, kendisinin de Fransız olmasına rağmen VI. Clemens'e nazaran daha az Fransa yanlısıydı.⁴⁷⁵ İhtimaldir ki bu görece tarafsız tutumuyla 1353 yılında bu iki Hristiyan Krallık arasındaki süregelen savaşı bitirmek adına Guînes'de tarafları görüşmeye ikna etmişti. III. Edward'ın yapılacak olan görüşmelerden bir ateşkesten

⁴⁷⁰ Avesbury, 412. Brie ed. *The Brut, or, The Chronicles of England*, vol.II, 304. Knighton, v.II, 109. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 274.

⁴⁷¹ Cushway, *Edward III and the War at Sea: The English Navy, 1327-1377*, 137-141. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 63. Ormrod, *Edward III*, 327.

⁴⁷² Cushway, *Edward III and the War at Sea: The English Navy, 1327-1377*, 99.

⁴⁷³ Fowler, *The King's Lieutenant: Henry of Grosmont, First Duke of Lancaster, 1310-1361*, 94.

⁴⁷⁴ Baker, 123. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 276. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 30.

⁴⁷⁵ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 111.

ziyade barış anlaşması beklediğini, görüşmeler için Lancaster Dükü Henry Grosmont,⁴⁷⁶ Arundel Kontu Richard Fitzalan, Norwich Piskoposu William Bateman (ö.1355), Canterbury Başpiskosu Simon Islip (ö.1366), Londra Piskoposu Michael Northburgh (ö.1361) gibi önemli figürleri müzakerelere göndermesinden anlayabiliriz.⁴⁷⁷

1353'ün bahar ayları boyunca gerçekleşecek olan bu müzakerelerde III. Edward, Fransa tahtındaki iddiasını tartışmaya açtığı gibi artık belli koşullarda vazgeçebileceğini bildiriyordu. Fakat bu iddiadan vazgeçmesi için Fransa Krallığı'ndan talep edilenler oldukça ağırdı. III. Edward, Akitanya, Ponthieu ve Calais için tam egemenlik talep ederken savaş sırasında İngilizlerin Normandiya, Bretonya ve Flanders'te kazandıkları toprakların mülkiyetini de istemişti.⁴⁷⁸ III. Edward'ın Fransa tahtındaki hakkından bu şekilde vazgeçiyor oluşu, onun bu iddiasına hiç inanmadığını ve bunu sadece girişilecek savaşlarda meşruiyet aracı olarak gördüğünü bize gösterebilir. Öte yandan ise III. Edward'ın talep ettiği topraklar idealinde oluşturmaya çalıştığı Angevin İmparatorluğu'nun topraklarını teşkil ediyordu. Bu sebeple III. Edward'ın talepleri, yeni Fransa Kralı'na karşı da bir meydan okumayı barındırıyor olabildi.⁴⁷⁹

Fakat görüşmelerde İngilizlerin talep ettikleri bölgeler, Yüzyıl Savaşları'nda yeni bir figür olan Navarra Kralı II. Charles'ın (ö.1387) ön plana çıkmasına neden olmuştu. II. Charles'ın Normandiya Düklüğü içindeki Évreux Kontu olması ve aynı zamanda Capet Hanedanlığı'nın⁴⁸⁰ varisi olması bu barış görüşmelerinde ve sonrasında onun önemini arttırdı. Bu durumun farkında olan II. Charles da yıllar boyunca iki krallık arasında sürekli değişen ittifak anlaşmalarına imza atacaktı. II. Charles'ın, Ocak 1354'te Fransa'nın en yüksek düzey askerî komutanlarından olan Charles de la Cerda'yı (ö.1354) öldürtmesinin ardından Fransa Kralı II. Jean ile arası açılmıştı.⁴⁸¹ Fransa Kralı ile olan bu anlaşmazlığın ardından İngilizlere yaklaşan II. Charles, Kara Prens ve Lancaster Dükü Henry Grosmont ile görüştü. İngilizler III. Edward'ın Paris'e yürüyerek Reims'ta Fransa tacını almasının karşılığında, II. Charles'a bu

⁴⁷⁶ 1351 yılında Lancaster Dükü ilan edilmiştir. Knighton, v.II, 109.

⁴⁷⁷ *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 19. Knighton, v.II, 127. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 31. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 278.

⁴⁷⁸ İngilizlerin bu müzakerelerdeki talepleri için bkz. Avesbury, 420-421. Baker, 123-125. III. Edward'ın müzakereye göndermiş olduğu elçilere verdiği talimatlar için ayrıca bkz. Pierre Chaplais, *English Medieval Diplomatic Practice*, (London: Public Record Office, 1982), 189-191.

⁴⁷⁹ Ormrod, *Edward III*, 336-337.

⁴⁸⁰ II. Charles'ın babası Navarra Kralı III. Philippe (ö.1343) Capet Hanedanlığı'ndan Fransa Kralı olan III. Philippe'in (ö.1285) oğludur. Aynı zamanda annesi de yine Capet Hanedanlığından Fransa Kralı olan X. Louis'in (ö.1316) tek kızıdır. Ayrıca Valois Kralı II. Jean'ın de damadır. Böylece II. Charles iki yönden de Capet Hanedanlığı'na bağlıdır.

⁴⁸¹ Alexis Paulin Paris, *Les grandes chroniques de France, selon que elles sont conservées en l'église de Saint-Denis en France*. vol. VI (Paris: Techener, 1837) 10-11. Le Bel, 215. Venette, *Chronion Jean de Venette*, 57-58.

ittifaktan yüklü miktarda para ile tüm Normandiya ve Kuzey Fransa'dan topraklar vaat etmekteydi.⁴⁸² II. Charles'ın İngilizler ile olan bu görüşmesinin ardından II. Jean, kurulabilecek bir İngiliz-Navarra Krallığı ittifakından çekinerek II. Charles'ı affederek kendi safına çekmiş ve 22 Şubat 1354'te Mantes Anlaşması'na imza atmıştı. II. Jean'ın II. Charles'ı bu denli hızlı affetmesinin sebebi muhtemelen ekonomik ve idari açıdan yönetmekte zorlandığını Fransa'nın güneyi ile batı bölgelerindeki otoritesini arttırmak ve buralardan gelebilecek yeni bir tehlikeyi engellemekti. Charles de la Cerda'nın öldürülmesi sebebiyle çatışma içinde olan Fransa ve Navarra Krallıkları'nın, Mantes Anlaşması'na imza atabilmiş olmaları J. Sumption tarafından İngilizler adına utanç verici bir diplomatik yenilgi olarak görülür.⁴⁸³ Ancak İngilizler adına süreç olumlu ilerleyecekti. Fransa ile Navarra Krallıkları arasındaki bu ittifak uzun soluklu olmadı ve Kasım 1354'te II. Jean tekrardan bu anlaşmanın bozulduğunu duyurdu.⁴⁸⁴ II. Charles'ın sebep olacağı karşılıklı ittifak girişimleri 6 Nisan 1354 yılında üzerinde uzlaşmaya varılan Guînes Anlaşması'nın önündeki en büyük tehlikeyi teşkil edecekti.

Bu sırada İngiltere ve Fransa arasında 1353'ten beri devam eden barış görüşmeleri, Nisan 1354'te Guînes'de sonuçlanmış gibi durmaktaydı. III. Edward, Fransa tahtındaki hakkından Akitanya Düklüğü; Poitou, Limousin Maine, Anjou ve Touraine ve Normandiya Düklüğü'nün önemli bir kısmı karşılığında vazgeçiyordu. III. Edward'ın barış için olan bu istekleri onun idealindeki Angevin İmparatorluğu sınırlarına biraz daha yaklaşmasına olanak verecekti. Brenton bölgesi hariç Batı Fransa'nın tamamı ve Normandiya'dan toprak kazanımı, İngiltere'de de olumlu karşılanmıştı. Mayıs 1354'te toplanan Lordlar ve Avam Kamarası'na, Kral'ın Lord Chamberlain'i olan ve Avam ile Lordlar Kamarası'ndaki iletişimi sağlayan Bartholomew Burghersh (ö.1355), kabul edilebilir şartları olduğu takdirde kalıcı bir barış istenip istenmediği sormuş ve oradakilerden hep bir ağızdan "*Evet, evet*" yanıtını almıştı.⁴⁸⁵ III. Edward'ın ve İngilizlerin barışı bu denli arzuluyor olmasının bir sebebi de o sırada II. Charles'ın II. Jean ile tekrardan ittifakta olmasıydı. Dolayısıyla, bu anlaşma İngilizler için büyük bir fırsattı. Fakat bu anlaşmanın koşulları, II. Charles ile II. Jean arasındaki ittifakın Kasım 1354 dağılmasıyla tekrardan değişecekti. 1355 yılında Papalık nezdinde devam eden barış görüşmeleri sırasında Fransızların barış için İngilizler kadar istekli olduğunu söylemek oldukça güçtür. Öyle ki Ocak 1355'te Avignon'a varan Fransız elçiler, Guînes'de üzerinde anlaşılan maddelerin gerçekleşemeyeceğini belirtmekteydi. Bunun sebebi olarak da Fransa

⁴⁸² W. Mark Ormrod, " England, Normandy and the Beginnings of the Hundred Years War 1259-1360 ", 204.

⁴⁸³ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 132. Perroy, *Hundred Years War*, 128-129.

⁴⁸⁴ Ormrod, *Edward III*, 336-337. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 139.

⁴⁸⁵ Fowler, *The King's Lieutenant: Henry of Grosmont, First Duke of Lancaster, 1310-1361*, 129-132. Ormrod, *Edward III*, 337-338. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 133.

Kralı'nın Krallığı parçalamak ve toprakları istediği gibi dağıtmak gibi bir yetkisinin olmadığını çünkü Kral'ın tahta çıkarken bunların üzerine yemin ettiğini belirttiler. Fransızların bu tutumlarından barış için uzlaşının sağlanamayacağını gören İngilizler ise görüşmeleri terk etmişti. Avesbury, Baker ve Knighton gibi İngiliz kronik yazarları barışın sağlanamamasındaki ana suçluyu Fransızlar olarak görmekteydiler.⁴⁸⁶

Bu kronik yazarları barış görüşmelerinin sonuca ulaşmama sebebinin özellikle karşı taraf olduğunu belirtme ihtiyacı duymaktaydı. Çünkü muhtemelen kronik yazarları, Papalık aracılığı ile toplanmış bu müzakerelerde barışı bozan ve Hristiyan iki Krallık arasındaki fesat çıkaranların Fransızlar olduğunu ayrıca vurgulamak istiyordu. Ancak barışın sağlanamamasında İngilizlerin, Fransızlara kabul edilmesi zor taleplerde bulunması da dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bunun dışında II. Charles'ın iki Krallık için sürekli değişen rolü, III. Edward ve II. Jean'ı barış yapmakta kararsız bırakmış da olabilir. Çünkü Kasım 1354 yılında Mantes Anlaşması'nın bozulmasının ardından II. Charles, Ocak 1355'te Lancaster Dükü Henry Grosmont'a haber göndererek İngilizler ile yeniden bir iş birliğini oluşturmanın ilk adımlarını atmıştı.⁴⁸⁷ Bu ikilinin yapmış olduğu gizli görüşme sonrasında Lancaster Dükü Henry Grosmont, II. Charles'tan II. Jean'a karşı ittifak sözünü almıştı. Bu anlaşmaya göre II. Charles'tan, İngilizlerle birleşmek için en kısa sürede Navarra'ya dönerek ordusunu toplaması bekleniyordu. Papalık ise bu sırada barış görüşmelerini sürdürebileceğini umarak Nisan 1355'te ateşkesi üç aylığına uzatmak istemiş ve bu sürede tekrardan müzakere edilebileceğini düşünmüştü. Ancak III. Edward, İngiltere'ye gelen Papalık elçilerinin teklifini, Fransızların ateşkes döneminde İngiliz mallarına zarar vererek geçirdiğini belirterek elçilerin ateşkes teklifini reddetti.⁴⁸⁸ Knighton ise kroniğinde barış görüşmelerinin kesin olarak kapanışını; Lancaster Dükü Henry Grosmont'un görüşmelerde III. Edward'ın Fransa tahtındaki hakkını bırakmayı reddettiğini bildirerek bitirmektedir. Knighton, muhtemelen Leicester bölgesinde görevli bir din adamı olması ve Henry Grosmont'un ailesiyle bağlantısı sebebiyle Lancaster Dükü'nü bu şekilde ön plana çıkarmıştı.⁴⁸⁹

⁴⁸⁶ Avesbury, 421. Baker, 123-125. *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 19. Brie ed. *The Brut, or, The Chronicles of England*, vol.II, 304-305. Knighton görüşmelerin neden ve nasıl sonlandığı hakkında detaylı bilgi vermese de Lancaster Dükü Henry Grosmont'un III. Edward'ın Fransa tahtındaki hakkını bırakmayı reddettiğini söyleyerek görüşmelerin sonuçlandığını aktarmaktadır. Knighton, v.II, 127.

⁴⁸⁷ Baker, 125.

⁴⁸⁸ Avesbury, 424.

⁴⁸⁹ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 140-142.

3.2. Grand Chevauchée ve Kara Prens

Papalık nezdinde gerçekleşen görüşmelerden barış kararının çıkmamış olması İngiltere ve Fransa'nın tekrardan silah altına girmesine sebebiyet verdi. İngilizler II. Charles ile II. Jean arasındaki anlaşmanın tekrardan bozulmasını fırsat bilerek 1347 yılından beri ilk kez Fransa topraklarına karşı büyük bir askerî sefere kalkıştılar. Nisan 1355'te Westminster'da toplanan III. Edward'ın konsülü, Kara Prens'i Gaskonya'ya gönderme kararı aldı. Kara Prens'e bu seferinde 2500 kişilik bir ordunun yanında Warwick Kontu Thomas Beauchamp, Suffolk Kontu Robert Ufford (ö.1369), Oxford Kontu John de Vere (ö.1360) ve Salisbury Kontu William Montagu eşlik etmekteydi.⁴⁹⁰ Fakat İngilizlerin Fransa seferi planı bununla kalmayacaktı. III. Edward'ın yönettiği ikinci bir ordunun yaklaşık 9000 kişilik bir kuvvetle Kuzey Fransa'ya ayak basması ve II. Charles ile Fransızlara karşı ortak bir saldırı düzenlenmesi planlanıyordu. Fakat bu noktada İngilizler, II. Charles'a tam olarak güvenmiyorlardı. Onların bu kaygıları Eylül 1355'te Fransa Kralı II. Jean ile II. Charles'ın Valognes'de tekrar anlaşması ile doğru çıktı.⁴⁹¹ İngiliz kuvvetlerinin Kıta Avrupası'na geçişleri hava muhalefeti sebebiyle gecikerek yaz sonunu bulmuştu. Böylece İngilizler, bu Fransa seferinde tek başlarına olduklarını ve II. Charles'tan herhangi bir yardım alamayacaklarını biliyorlardı. Bu bilinçle birlikte Kara Prens Ekim 1355 yılında Bordeaux'dan yola çıkarak büyük bir *chevauchée* hareketine girişti. Ortaçağ İngiltere'sinde askerî tarihi açısından pek çok çalışması bulunan İngiliz tarihçi Michael Prestwich, bu *chevauchée'nin* herhangi bir spesifik plana hizmet etmediğini ve sadece yıkım amaçlı olduğunu söylemektedir.⁴⁹²

Kara Prens, Fransa'nın güneyinde devam ettiği *chevauchée* akınları sırasında Kasım 1356'da Carcassonne'a varmıştı. Burada Carcassonne sakinlerinin bağışlanma için para teklifini "*Altın için gelmediğini adalet için geldiğini*"⁴⁹³ söyleyerek reddetmişti. Baker, Carcassonne şehrinin direnişine karşı Kara Prens'e parayı tercih etmeyen ve adalet arayışındaki bir şövalye imajı yüklese de Kara Prens'in yaptığı *chevauchée'nin* amacı; Fransızları yağmalarla ekonomik olarak zayıflatmak ve Fransız halkına II. Jean'ın meşruiyetini sorgulatmaktı. Avesbury ve Baker'in kroniklerinde bu *chevauchée'nin* gün gün aktarılmış olması Kara Prens'in ilk kez tek başına çıktığı bu seferin önemini de vurguluyordu.⁴⁹⁴ Kara

⁴⁹⁰ Avesbury, 424. Baker, 125. *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 19. Knighton, v.II, 129. *Scalacronica*, 121. *Le Prince Noir*, 35-36. Le Bel, 222.

⁴⁹¹ Le Bel, *True Chronicles of Jean le Bel*, 218-219.

⁴⁹² Prestwich, *Plantagenet England 1225-1360*, 321.

⁴⁹³ "*Offerentibus aurum princeps respondit quod huc non venit pro auro set iusticia prosequenda, nec ut venderet set caperet civitates.*" "*Bu altın teklifine yanıt olarak prens, oraya altın aramak için değil, adalet için, şehirleri satmak için değil, onları ele geçirmek için geldiğini söyledi.*" Baker, 133.

⁴⁹⁴ Avesbury, 434-437. Baker, 128-138.

Prens, 5 Ekim günü Bordeaux'dan ayrılmasının ardından emrinde bulunan orduyu Fransa topraklarına maksimum zararı vermek adına üçe bölmüş ve Fransa'nın Atlantik Okyanusu kıyılarından Akdeniz kıyılarına kadar olan büyük bir bölümünü yağmalamıştı.⁴⁹⁵ III. Edward'ın neredeyse Crécy'de komuta ettiği kadar büyük bir orduya sahip olan Prens, uzun süreli kuşatmalarla uğraşmadan Ekim ayından Aralık ayına kadar yağmalarını sürdürdü.⁴⁹⁶ Bu girişilen *chevauchée*'nin ne denli yıkıma sebep olduğunu Avesbury'nin kroniğinde Kara Prens'in yöneticilerinden olan John de Wingfield'in (ö.1361) Winchester Piskoposuna yazdığı mektupta da görebilmekteyiz. Aralık 1355'te yazılan bu mektupta John de Wingfield, Fransa ile savaşın başladığı günden itibaren böylesine bir yıkım görülmediğini, tüm kırsalın ve kasabaların yağmlandığını ve bu yağmalanan bölgelerin Fransa Kralı'nın savaşı süspanse etmek için topladığı vergilerin çok büyük bir kısmını temsil ettiğini yazmaktadır.⁴⁹⁷ Avesbury'nin belirtmiş olduğu ekonomik sıkıntılar Fransızlar için gerçekten de ağırdı. Bu saldırıların ekonomik buhrana neden olduğunu, II. Jean'ın Eylül 1355'te Kraliyete ait borçları gelecek Paskalya'ya kadar ertelemesinden ve aynı yıl içerisinde Fransız parasında sekiz kereden fazla devalüasyona gitmesinden de anlayabiliriz. Böylece veba salgınının ardından Kara Prens'in akınlarıyla da birlikte demografik ve ekonomik açıdan harap olan Güney Fransa bölgeleri, oraya giden Fransız vergi memurlarının para toplayamadan geri dönmesine neden oluyordu.⁴⁹⁸

İngilizler, *chevauchée*'yi Kuzey Fransa ve Güneybatı Fransa olmak üzere iki koldan yapmayı planladıkları için bu saldırı dikkat dağıtma ve Fransız birliklerini bölme amacı da barındırmaktaydı. Bu akının diğer kolu olan ve Kuzey Fransa'yı hedef alan planın başında ise III. Edward ve Lancaster Dükü Henry Grosmont vardı.⁴⁹⁹ Ekim 1355'te Calais'ye çıkan Kral ve Dükün beraberinde 10.000 kişilik bir kuvvet vardı. Ancak bu büyük kuvvete rağmen III. Edward'ın oğlu kadar başarılı bir *chevauchée* hareketine giriştiğini söyleyemeyiz. Burada II. Jean, III. Edward tarafından sürekli olarak savaş meydanlarına çekilmeye ve düelloya zorlansa da bu gerçekleşmeyecekti. Le Bel'in bu düello teklifini aktarırken II. Jean'ın ülkesinin yakılıp yıkıldığını vurguluyor olması, yazarın taşımış olduğu şövalye ideallerinden kaynaklanmaktaydı. Çünkü daha önce de görüldüğü üzere le Bel, VI. Philippe için "Noble" ifadesi kullanmama sebebini ülkesi harap haldeyken herhangi bir şey yapmaması olarak gösteriyordu. Bu sebeple II. Jean'ın İngilizlerin bu yağmalarına karşı alacağı tavır le Bel için

⁴⁹⁵ David Green, *The Battle of Poitiers, 1356*, (Gloucestershire: History Press, 2008), 12.

⁴⁹⁶ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 176-179.

⁴⁹⁷ Avesbury, 445.

⁴⁹⁸ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 195.

⁴⁹⁹ Baker, 126. Le Bel, 219. Knighton, v.II, 131. *Scalacronica*, 121-122.

önem arz ediyordu. Böylece yazar Fransa Kralı'nın meşruluğunu da anlatısında tartışmaya açmış oluyordu. Öyle ki III. Edward, anlatının bu kısmında II. Jean'ın neden karşısına dahi çıkmadığına şaşırılmıştı.⁵⁰⁰ Ancak İngiliz Kral, İskoçların Berwick'e saldırmasının ardından Fransa'daki kendi seferini erken sonlandırarak Kasım 1355'te İngiltere'ye dönmek durumunda kaldı. III. Edward, İngiltere'ye varmasının ardından Aralık ayında İskoçlara karşı sefere hazırlıklarına başlamış ve 13 Ocak 1356'da ise ciddi bir direnişle karşılaşmadan Berwick'i geri almıştı.⁵⁰¹ İskoç kronik yazarı John Fordun, şehrin bu kadar kolay İngilizler tarafından ele geçirilme sebebini; orayı savunan İskoçların şehri savunmaya güçlerinin yetmeyeceğini anladıklarında İngiliz Kral'ın öfkesinden korkarak şehri teslim ettikleri şeklinde aktarmaktadır.⁵⁰² Şubat 1356'da Edinburgh'a kadar girmiş olan İngilizler içinse İskoç sınırına yapılan bu sefer, bir zaman kaybı olarak görülmekteydi.⁵⁰³

İskoçların İngiltere'ye olan bu saldırıları, III. Edward ve Lancaster Dükü Henry Grosmont'un Kuzey Fransa'da yapmayı planladıkları *chevauchée*'nin de ertelenmesine sebebiyet verdi. Saldırı sonrası Kral ile birlikte İngiltere'ye dönen Lancaster Dükü'nün tekrardan Fransa'da bir sefere kalkışması 18 Haziran 1356'yı bulacaktı. Avesbury, Lancaster Dükü'nün Fransa'daki yenilenen görev yerinin önce Bretonya olsa da sonradan bunun değişerek Normandiya olduğunu belirtmektedir.⁵⁰⁴ Bu görev değişikliğinin muhtemel sebepleri arasında II. Charles'ın Nisan 1356'da II. Jean tarafından tutuklanması⁵⁰⁵ olabileceği gibi 1346 seferinin tecrübesini düşünerek hareket etmesi de olabilir. Lancaster Dükü'nün 1356 yılının yazında gerçekleştirdiği bu *chevauchée*'nin oldukça başarılı geçmiş olduğu; Normandiya'nın önemli soylularından olan Godfrey Harcourt (ö.1356) ve II. Charles'ın kardeşi Philippe'in, III. Edward'a sadakatlerini "Fransa Kralı ve Normandiya Dükü" unvanlarını kullanarak sunmalarından anlaşılabilir.⁵⁰⁶ Ayrıca bu ifadenin Normandiya Dükü vurgusu ile III. Edward'ın Angevin İmparatorluğu ideale hizmet ettiği de pekâlâ söylenebilir. Bu sırada Lancaster Dükü Henry Grosmont'un başlattığı sefer ise Temmuz ayının ortalarına kadar devam etmiş ve ardından muhtemelen Dük o sıralarda Gaskonya'da bulunan Kara Prens ile ordularını birleştirmek istemişti. Bu gelişmelerle birlikte Navarra Kralı II. Charles'ın Eylül 1355'te taraf değiştirmesiyle çok kötü sonuçlanabilecek *chevauchée* planı 1356 yaz aylarının sonunda

⁵⁰⁰ "Why is he waiting for me there, when he has a huge army and can see his land being burnt and ravaged by so few..." "Kocaman bir ordusu varken ve topraklarının bu kadar az kişi tarafından yakıldığını ve harap edildiğini görürken neden beni orada bekliyor?" Le Bel, 220.

⁵⁰¹ Avesbury, 450. Baker, 126. Le Bel, 221. Knighton, v.II, 137.

⁵⁰² Fordun, *John of Fordun's Chronicles of Scottish Nation*, 362-363.

⁵⁰³ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 189.

⁵⁰⁴ Avesbury, 461-462.

⁵⁰⁵ Avesbury, 460. Le Bel, 223-225. Venette, *Chronion Jean de Venette*, 59.

⁵⁰⁶ John Le Patourel, *Feudal Empires Norman and Plantagenet*, bölüm. XII, 183.

tekrardan III. Edward'ın lehine dönmüştü. Kara Prens ve Lancaster Dükü'nün yaptığı başarılı seferler dışında II. Charles'ın tutuklanması onun kardeşi Philippe'in İngilizlerle anlaşması ve sadakatini sunmasına sebep olmuştu. Bu da ileride II. Charles serbest bırakılsa dahi III. Edward'ın Navarra Krallığı'nın iç işlerine müdahale edebilmesinin yolunu açacaktı.⁵⁰⁷

3.3. 1356 Poitiers Muharebesi

II. Jean, İngilizlerin kuzeyden ve güneybatıdan giriştikleri saldırılar karşısında iki ateş arasında kalmıştı. İngilizlerin bir meydan savaşı aramıyor oluşu iki Krallığın askerlerinin karşı karşıya gelişini engelliyordu. Le Bel, Kara Prens'in gerçekleştirdiği *chevauchée* sırasında II. Jean'ın görevlendirmiş olduğu Fransız lordlarının⁵⁰⁸ yanıp kül olan topraklar için hiçbir şey yapmadıklarını sadece İngiliz ordusunun kamp yaptığı yerde ertesi günü Fransızların kamp yaptığını aktarmaktadır. Fransızların bu saldırılar karşısında harekete geçmemiş olmasına le Bel de şaşırılmış ve onların neden bir hamle yapmadıklarını anlamlandırmadığını söylemiştir.⁵⁰⁹ Fransız lordların Kara Prens'i durduramamasının ardından II. Jean, bizzat güneybatıya yönelmek için hazırlansa da Henry Grosmont'un Haziran 1356'da Normandiya'ya çıktığı haberini alan Kral yönünü kuzeye çevirmişti. Knighton'da da Lancaster Dükü'nün kuzeyde giriştiği *chevauchée* sırasında Fransız Kral'ın Dükü sadece takip ettiğini ve muharebe için herhangi bir adım atmadığı aktarılmaktadır.⁵¹⁰ Nisan 1355'te başlayan büyük *chevauchée* süreci boyunca Fransızlar İngiliz akınlarına herhangi bir karşılık vermemişti. J. Sumption, Fransızların bir ordu toplayarak İngilizlerin karşısına çıkamamalarına pek çok sebep gösterir. Sumption, bu sebepleri; kendi topraklarını savunmak zorunda kalmış askerlerin bir getiri elde edemiyor oluşu, kaybedilen savaşlarla birlikte kraliyet imajının ciddi olarak zedelenmesi ve bunun yol açtığı moral bozukluğu ile savaşma isteğinin ortadan kalkmasının yanında Fransa'nın düşmüş olduğu ekonomik buhran şeklinde sıralar.⁵¹¹

Ancak bu durum Kara Prens'in 1356 yazında planlayarak yola çıktığı yeni *chevauchée* sonrası değişecekti. Kara Prens, 6 Temmuz günü beraberinde yaklaşık 8.000 ila 10.000 kişilik Anglo-Gaskon ordusuyla yola çıktı. Temmuz ayının ortasında gelindiğinde Kara Prens önceki *chevauchée'nin* aksine Fransa'nın güney eyaletleri yerine yönünü kuzeye çevirmişti. Bu manevranın temel amacı muhakkak ki Lancaster Dükü Henry Grosmont ile ordularını birleştirme fikriydi.⁵¹² Bu sırada II. Jean ise ordusuyla birlikte Normandiya'da bulunuyordu. Le

⁵⁰⁷ Fowler, *The King's Lieutenant: Henry of Grosmont, First Duke of Lancaster, 1310-1361*, 155.

⁵⁰⁸ Bourbon Dükü Pierre (ö.1356), Armagnac Kontu Jean (ö.1373, Foix Kontu III. Gaston (ö.1391).

⁵⁰⁹ Le Bel, *True Chronicles of Jean le Bel*, 223-224.

⁵¹⁰ Knighton, v.II, 141-143.

⁵¹¹ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 211-214.

⁵¹² Knighton, v.II, 141.

Bel, II. Jean'ın İngiliz ilerleyişinin haberini almasının ardından; mutlu olmadığını ve onlarla yüzleşmeye kendisi hariç kimsenin gidemeyeceğini yazmıştır.⁵¹³ Ağustos 1356'da II. Jean, Navarralıların elinde bulunan Breteuil'daki kuşatmasını kaldırıp güneye hareket ederken Kara Prens ise Romorantin'e doğru yola koyulmuştu. Kara Prens'in bu hareketiyle birlikte Fransa Kralı Loire Nehri'ndeki köprülerin yıkılmasını emretmişti.

Bu emir doğrultusunda II. Jean muhtemelen Lancaster Dükü Henry Grosmont ile Kara Prens'in ordusunun birleşmesini kesmeyi umarken bir diğer yandan da Prens'in Fransa'nın iç kısımlarına girmesini engellemeyi hedefliyordu.⁵¹⁴ Ağustos ayının sonunda II. Jean, ilk olarak elindeki kuvvetleri Orléans'da birleştirmeyi ve Kara Prens'in karşısına Tours'da çıkmayı amaçlıyordu. Ancak bu Fransızların oldukça geç kalması sebebiyle gerçekleşmemişti. Çünkü II. Jean, hâlâ Chartres'ta askere alımlar ve ekonomik problemlerle boğuşmaktaydı.⁵¹⁵ Bu gecikme sebebiyle iki ordunun birbirlerine yaklaşmaları 13 Eylül'ü bulacaktı. Bu sırada Kardinal Talleyrand Périgord (ö.1364) iki taraf arasında gidip gelerek bir barış oluşturmaya çalışsa da başarı sağlayamadı.⁵¹⁶ İki tarafla da ateşkes konusunda uzlaşa sağlanamamasının ardından ordular Poitiers şehrinin dışına mevzilendiler. Orduların artık karşı karşıya geldiği 18 Eylül günü Kardinal Talleyrand Périgord tekrardan barış için bir girişimde bulunsa da artık çok geçti.⁵¹⁷

İki ordu da savaş pozisyonuna geçmişti. İngiliz ordusu üç bölüme ayrılmıştı; ilk bölümü Oxford Kontu John de Vere ve Warwick Kontu Thomas Beauchamp, ikincisi kısmı Suffolk Kontu Robert Ufford ve Salisbury Kontu William Montagu, üçüncü kısmı ise bizzat Kara Prens kontrol etmekteydi. Fransızların savaş dizilimi de 3 hattan oluşmaktaydı; ilk hat II. Jean'ın en büyük oğlu Charles ile İngilizlerle savaş tecrübesi bulunan ve İskoçya'dan gelmiş Douglas Kontu William (ö.1384) kontrolünde bulunurken, ikinci hat Kral'ın kardeşi Orléans Dükü Philippe, üçüncü hat ise bizzat II. Jean kontrolündeydi.⁵¹⁸ Fransızlar 1346'da Crécy'de aldıkları mağlubiyetten de ders çıkararak at üzerinden değil yaya olarak savaşıma özen göstermişti. Baker, Fransızların almış olduğu yaya olarak savaşma kararını Douglas Kontu William'ın telkinleriyle gerçekleştiğini aktarırken, le Bel İngiliz okçularının Crécy'de Fransız atlarını öldürmesinin ardından Fransızların böyle bir karar aldığını öne sürmektedir. Froissart bunun

⁵¹³ Le Bel, 226.

⁵¹⁴ Baker, 141-142. *Scalacronica*, 122.

⁵¹⁵ Ormrod, *Edward III*, 350. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 228. David Green, *The Battle of Poitiers, 1356*, 22.

⁵¹⁶ *Le Prince Noir*, 50-60. Knighton, v.II, 143. *Scalacronica*, 122. Froissart, 119. Le Bel, 227. Venette, *Chronion Jean de Venette*, 64.

⁵¹⁷ Froissart, 122-123. *Scalacronica*, 123.

⁵¹⁸ *Le Prince Noir*, 61-69. Knighton, v.II, 143. *Scalacronica*, 124. Froissart, 121. Le Bel, 226-227.

Fransız ordularındaki komutanlardan olan Eustace de Ribemont (ö.1356) tarafından II. Jean'a tavsiye edildiğini aktarmaktadır. Elbette burada da Eustace de Ribemont, İngiliz okçularına dikkat çekerek, onların çalı ve çitlerin arkasından pozisyon aldıklarını bu sebeple İngiliz hattında delik açmadan yapılacak bir atlı hücumunun yararı olmayacağını belirtip yaya savaşı önermekteydi.⁵¹⁹ Bu sırada İngiliz ordusunun Poitiers'nin dışında geçireceği her dakika aleyhlerine işlemekteydi. Çünkü arkaları Nouaillé Ormanı ile kaplı olan İngilizler, yiyecek ve su sıkıntısı çekebilirlerdi ve muharebe alanından istedikleri an ayrılmaları kabul olmayacaktı. Muhtemelen bu sebepler doğrultusunda Warwick Kontu Thomas Beauchamp, pozisyon değiştirmek için harekete geçmişti. İngiliz ordusundaki bu hareketlenme karşısında Fransız Mareşal Arnoul d'Audrehem, (ö.1370) İngilizlerin pozisyonlarını terk ederek geri çekildiklerini düşünmüş ve bu sebeple atlı birliklerine hücum emri vermişti. Fakat bu saldırı Fransızlar adına büyük bir başarısızlıkla sonuçlanmış ve Mareşal Arnoul d'Audrehem esir alınmıştı. İngiliz ordusunun sol kanadına gerçekleştiren bu saldırının yanı sıra bir diğer hücum da Salisbury Kontu William Montagu'nun bulunduğu sağ kanada Fransız Mareşali olan Jean de Clermont (ö.1356) tarafından gerçekleştirilmişti. Ancak Jean de Clermont'un yaptığı atak daha büyük hezimete sebep olmuş ve Mareşal savaş alanında hayatını kaybetmişti. Yaşanan bu hezimetin farkına varmamış olan II. Jean, Orléans Dükü'nün bulunduğu hatta hücum emri verdi. Fakat bu hücumda işler Fransızlar adına giderek daha da kötü hale geldi. Jean de Clermont'un saldırısının başarılı olmadığı anlaşıldığında Orléans Dükü'nün komutasındaki pek çok kişi kaçmıştı ve böylece İngilizler ikinci Fransız atağını da savuşturmuştu. İki başarısız hücumu rağmen Fransız ordusunun çoğunluğu hâlâ savaşa katılmamıştı ama artık sayı olarak İngilizlerden üstün konumda da değillerdi. II. Jean'ın bizzat kontrol ettiği II. Jean'ın bizzat komutasında bulunan askerlerin yavaş ilerleyişi ise bu sırada İngilizlere toparlanma şansı verdi. Kara Prens, Gaskon soylusu olan Jean III de Grailly'e (ö.1376) Fransız ordusunu kısıp almak için manevra yapmasını emretmişti. İngilizler tarafından çevrelenen II. Jean ve beraberindeki ordu içinse artık galibiyet şansı kalmamıştı. 19 Eylül 1356'da gerçekleşen bu son mücadelenin ardından Fransa Kralı esir alınmış ve İngilizler 1346'daki Crécy Muharebesi'nin ardından bir büyük zafer daha kazanmıştı.⁵²⁰

4.1. Fransa Kralı'nın Esareti

Fransızlar Poitiers'nin dışında yapılan bu muharebede sadece bir savaş kaybetmemişlerdi. Öyle ki muharebe alanında hayatını kaybeden ve esir alınan önde gelen

⁵¹⁹ Baker, 143. Le Bel, 226. Froissart, 121. Venette, *Chronion Jean de Venette*, 64.

⁵²⁰ Ormrod, *Edward III*, 350-352. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 236-245. David Green, *The Battle of Poitiers, 1356*, 24-30. Peter Hoskins, *In the Steps of the Black Prince: The Road to Poitiers, 1355-1356*, (Woodbridge: The Boydell Press, 2011), 185-192.

Fransızların listesi İngiliz kroniklerinde geniş yer bulmuştur. Fransızlar, Kralları II. Jean'la birlikte en genç oğlu Philippe (ö.1404), Ponthieu Kontu Jacques Bourbon (ö.1362), Eu Kontu Jean d'Artois (1321- 1387), Tancarville Kontu Jean de Melun (ö.1382) gibi önemli soylular esir alınırken Bourbon Dükü Pierre (ö.1356) Geoffroi de Charny, Atina Dükü ve Brienne Kontu VI. Gautier (ö.1356) ile yaklaşık 3000 kişi de hayatını kaybetti.⁵²¹ Muharebenin ardından Kara Prens almış olduğu büyük zafer ve önemli tutsaklarıyla beraber Bordeaux'ya doğru yola çıktığı sırada Fransız Kralı'nın serbest bırakılması için Papalık devreye girmişti.

Anonim Canterbury anlatısında Papa, II. Jean'ın serbest bırakılması için Kara Prens'e övgü ve nasihat dolu bir mektup gönderip Fransız Kralı'na merhamet etmesini istemişti. 3 Ekim 1356'da gönderilen bu mektuptan üç gün sonra Papa, tekrar bir mektup göndererek barış vurgusu yapmıştı.⁵²² Ancak Papalığın bu tavrı İngilizler açısından onun Fransız yanlısı olduğuna dair bir yargıya sebebiyet vermişti. Öyle ki Knighton, anlatısında Papa'nın sürekli olarak Fransız yanlısı bir tutum sergilediğini söylerken kroniğinde “*Papa artık bir Fransız, İsa ise bir İngiliz, ve dünya Papa'nın Kurtarıcından (İsa'dan) daha fazla neler yapabileceğini görecektir*” sözüne yer vermektedir.⁵²³ İngilizler arasında bu tip bir yargının oluşmasının bir sebebi de York'ta bulunan St. Mary Manastırı'nda yazılmış *The Anonimale Chronicle*'da da bulunan bir anlatıdan geliyor olabilir. Bu anlatıya göre Papa, Poitiers'de Fransızların zafer kazandığına dair duyum almış ve bunun üzerine Avignon'da Fransızlar adına büyük bir zafer ziyafeti emretmişti.⁵²⁴ Papalıkta gerçekleştiği söylenen bu olayın ne derece doğru olabileceğinin bilinmesi zor olsa da İngilizler arasında Papa VI. Innocentius'un, Fransız yanlısı olduğuna dair kanaat yayılmış gibi durmaktadır.

Papalığın II. Jean'ın serbest bırakılması adına girişimleri sonuçsuz kalmıştı. Çünkü Fransa Kralı'nın tutsaklığı, İngilizlerin elinde siyasi bir koz olduğu kadar büyük bir ekonomik gelir de vaat etmekteydi ve bundan kolay kolay vazgeçmek istemiyorlardı. Bu doğrultuda İngilizlerin fidye konusunda Charles Blois ve İskoçya Kralı II. David'den kazanacakları tecrübe II. Jean için yapılacak pazarlıkları da etkileyecekti.⁵²⁵ Esasen İngilizler, ordusu dağılmış ve Kralı tutsak edilmiş Fransa topraklarında artık daha rahat hareket edebilme ve Paris'i

⁵²¹ Avesbury, 469-471. *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 30-35. *Le Prince Noir*, 89-92. Baker, 154-155. Knighton, v.II, 145-149. *Scalacronica*, 125. Venette, *Chronion Jean de Venette*, 64-65. Savaşta hayatını kaybedenler için ayrıca bknz. Chris Given-Wilson, Françoise Bériac, “Edward III's Prisoners of War: The Battle of Poitiers and its Context”, *The English Historical Review* 116, no.468, (September 2001): 802-803.

⁵²² *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 29-33.

⁵²³ “Now is the Pope a Frenchman born, and Christ an Englishman, and the world shall see what the pope can do, more than his Saviour can.” Knighton, v.II, 145-149

⁵²⁴ V. H. Galbraith ed. *The Anonimale Chronicle, 1333-1381*, (Manchester: Manchester University Press, 1927), 39.

⁵²⁵ III. Edward'ın tutsak aldığı Charles Blois ve İskoç Kral II. David gibi pek çok önemli kişiden elde ettiği fidyeler için ayrıca bknz. Wilson, Bériac, “Edward III's Prisoners of War: The Battle of Poitiers and its Context”, 813-829.

kuşatabilme imkanına bile sahipti. Hatta Fransız kronikçi Venette, Paris'tekilerin düşmandan korktuklarını ve kendi soylularına güvenmedikleri için; şehrin sokaklarına demir zincirler çektiklerini, şehrin surlarının çevresine hendek kazdıklarını ve kuleleri silahlarla güçlendirdiklerini aktarmaktadır.⁵²⁶ Ancak halkın yaşamış olduğu kuşatma tehlikesi Paris'te değil Bretonya'da gerçekleşmişti. Bu doğrultuda Lancaster Dükü Henry Grosmont, Jean de Montfort ile Ekim 1356'da Bretonya'ya geçerek Bretonya'nın en büyük ikinci kenti olan Rennes'i kuşatmıştı. Ancak Knighton, bu kuşatmanın Lancaster Dükü ve adamları açısından soğuk hava sebebiyle oldukça ağır maliyetli olduğunu aktarmaktadır.⁵²⁷ Esasında Rennes, İngilizler için alınması kolay bir hedef olmalıydı; duvarları eski, nüfusu azalmış ve dışarıdan yardım gelmesi imkânsız bir yerdi. Fakat tüm bunlara rağmen şehir dokuz aydan uzun bir süre dayanmayı başarmıştı. Ayrıca kuşatmanın sürdüğü sırada 23 Mart 1357'de Kara Prens, Papalık aracılığıyla bir ateşkesi kabul etmişti ve bu ateşkes gereği Kara Prens Lancaster Dükü'nden kuşatmayı kaldırmasını talep etmişti. Ancak Lancaster Dükü bu emri dinlememiş ve kuşatmayı sürdürmüştü. Dükün emri dinlemeyerek kuşatmayı devam etmesinin sebebi kroniklerde; bu kuşatmanın başarısını onuru ve gururu ile bağdaştırmasının yanında kuşatmayı Jean de Montfort için sürdürmek istemesi olarak gösterilir. Fakat Lancaster Dükü'nün Rennes'i ısrarlı şekilde kuşatmasına rağmen burada istenilen sonuç alınamamıştır.⁵²⁸

Kara Prens ise yedi aylık bir süreyi II. Jean ile Bordeaux'da geçirmişti. Prens'in Bordeaux'da geçirdiği süre boyunca II. Jean'ın serbest bırakılması için Kardinal Talleyrand Périgord aracılığıyla görüşmeler olduğunu le Bel ifade etmiş olsa da bu görüşmelere dair detaylı bilgi yoktur.⁵²⁹ Kışın Bordeaux'da geçirilmesi ve sonuçsuz kalınan barış girişimlerinin ardından Kara Prens ile II. Jean'ın İngiliz Krallığı'na doğru yola çıkması 1357'nin Mayıs ayını bulmuştu.⁵³⁰ Bu seyahatin ardındansa III. Edward, iki büyük düşmanı olan İskoç Kralı II. David ve Fransa Kralı II. Jean'ın aynı anda esir edildiği ve politik gücünün zirvede olduğu bir dönemi yaşamaktaydı. Fakat bu durum getirdiği pek çok olumlu etkinin yanında III. Edward üzerinde baskı da oluşturmaktaydı.

⁵²⁶ Venette, *Chronion Jean de Venette*, 66.

⁵²⁷ Knighton, v.II, 149. *Scalacronica*, 127.

⁵²⁸ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 267-268. Fowler, *The King's Lieutenant: Henry of Grosmont, First Duke of Lancaster, 1310-1361*, 161-164. Kuşatmanın kaldırılmama sebebinin geçtiği kronikler için bkz. Galbraith ed. *The Anonimale Chronicle, 1333-1381*, 40. Siméon, *Chronique des quatre premiers Valois (1327-1393)* 58.

⁵²⁹ Le Bel, 229.

⁵³⁰ Knighton, v.II, 151.

W. M. Ormrod'a göre III. Edward'ın 1356-1360 yılları arasındaki en büyük mücadelesi; müttefiklerinin ve tebaasının bu durum karşısında ona yükledikleri yüksek beklentiydi.⁵³¹ Fakat İngilizlerin bu durum özelinde aceleci davranmadığı görülmektedir. Öyle ki II. Jean'ın Londra'ya götürülmesi ardından geçit törenleri düzenlenmiş, Fransa Kralı II. Jean at üstünde adeta şehirde zafer nişanesi olarak dolaştırılmıştır.⁵³² Londra'da gerçekleşen bu törenler etkileyici olmalıydı ki Sir John Chandos, bu eğlencelerin Kral Arthur zamanındaki törenlere benzediğini aktarmıştır.⁵³³ II. Jean'ın tutsak edilişinin coşkusu sürdüğü sırada ise İskoç Kralı'nın İngiltere'deki esareti sona ermekteydi. Ekim 1357'de yapılan Berwick Anlaşması'na göre İskoçlar Kralları II. David'in serbest bırakılması için on yıllık bir süreye yayılmış şekilde 100,000 marklık bir fidye ödeyeceklerdi.⁵³⁴ Bu miktar İngilizler adına çok büyük getirisi olan bir fidye miktarı değildi ama İskoç Krallığı için ekonomilerini ciddi sıkıntıya sokabilecek düzeydeydi. III. Edward'ın muhtemel amaçları arasında bu da vardı; ekonomilerini çökertmeden zor da olsa ödeyebilecekleri bir fidye ve bununla bağlantılı olarak İskoçya üzerinde bir hakimiyet. Ayrıca İngiliz Kralı, muhtemelen II. Jean ile yapılacak olan barış görüşmelerine ve fidye görüşmelerine Fransızların müttefiki olan İskoçların dahil edilmesini istemediği için İskoçlarla anlaşma yoluna gitmişti. İskoçların yapılacak olan barış görüşmelerine dahil edilmemesi önemliydi çünkü genellikle son 60 yılda İskoçya'nın İngiltere ile olan mücadelesi Fransızların politikaları ekseninde ilerlemekteydi. Bu sebeple III. Edward kendisi için muazzam getirileri olmadığı halde II. David'in esaretini bitirecek anlaşmayı kabul etmişti.⁵³⁵

4.2. 1358 Londra Anlaşması

1356 yılındaki Poitiers Muharebesi'nin ardından İngiliz ve Fransızlar arasındaki ilk anlaşma 1358'de gerçekleşecekti. Daha sonra Londra Anlaşması olarak anılacak bu uzlaşıda; II. Jean'ın fidye bedeli 4.000.000 écus (yaklaşık 666.666 pound) olarak belirlenirken aynı zamanda Akitanya, Calais, Poitou ve Limousin gibi bölgelerin III. Edward'ın tam egemenliğine geçmesi öngörülmüyordu.⁵³⁶ Fakat 1358'deki bu Londra Anlaşması'na dair bilgilerimiz oldukça kısıtlıdır çünkü elimizde tam bir anlaşma metni yoktur ve anlaşmaya dair bilgiler genellikle İngiliz perspektifinden yazılmış kroniklerde geçmektedir. Bu sebeple İngiliz anlatılarında bazı

⁵³¹ Ormrod, *Edward III*, 385.

⁵³² *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 35-37. Froissart, 134. Galbraith ed. *The Anonimale Chronicle, 1333-1381*, 41. Knighton, v.II, 151.

⁵³³ *Le Prince Noir*, 100.

⁵³⁴ Le Bel, 230. *Scalacronica*, 127. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 37. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 272.

⁵³⁵ Ormrod, *Edward III*, 389-390. Sumption, *The Hundred Years War; Trial by Fire v.II*, 291-292.

⁵³⁶ Ormrod, *Edward III*, 393. Sumption, *The Hundred Years War; Trial by Fire v.II*, 298-299.

farklılıklar ve birbirini tamamlayan bilgiler vardır. Knighton, bu anlaşmadaki fidye miktarını 1.000.000 mark olarak belirlerken fidye tamamlanana kadar da 14 soylu Fransız'ın fidyenin garantisi olarak rehin bırakılmasının istendiğini aktarır. Fakat Akitanya, Calais, Poitou ve Limousin gibi bölgelerin bahsi geçmemektedir. Diğer anlatılardan tamamladığımız bir diğer bilgi de anlaşmanın bozulma sebebidir. Buna göre III. Edward, Fransızlar fidyenin ilk taksitini getirdiği sırada İngiltere'de kalacak rehinelerin getirilmemiş olması sebebiyle parayı kabul etmez.⁵³⁷ *Anonim Canterbury* kroniği ise fidye miktarını 8.000.000 florin olarak yazar ve III. Edward'ın Gaskonya, Akitanya, Agenais, LaRochele, Calais ve Guines'nin üzerindeki hakimiyeti için hiçbir kişiye sadakatini sunmak zorunda olmadan kontrolünü istendiğini aktarmaktadır. Bununla birlikte iki Kral'ın birbirini öperek bu anlaşmada uzlaştığını, her iki Krallıktan ve Papalıktan onay alındığını fakat Fransızların (Paris'te bulunan yetkililer) bu anlaşmayı kabul etmediklerini yazmıştır.⁵³⁸ Walsingham ise fidyeyi 600.000 florin olarak belirtir ve ona göre bu barış teklifi Fransızlar tarafından kabul edilmemiştir.⁵³⁹ Bu kroniklerin dışında Gray ve Walsingham'ın *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana* adlı kroniğinde III. Edward'ın barış teklifini Westminster'a götürdüğünde bu anlaşmanın hoş karşılanmadığını belirtilmektedir.⁵⁴⁰

XIV. yüzyıl İngiliz anlatılarında Poitiers Muharebesi ile bağlantılı olarak gelişen barış görüşmelerine ilişkin veriler oldukça dikkat çekicidir. Öyle ki anlatılar 1356-1360 yılları arasındaki görüşmelere pek fazla yer ayırmadığı gibi anlaşma metinlerinin tam halleri dahi günümüze ulaşmamıştır. Bu görüşmelerin anlatılarda yeterince yer bulmamasının bilinçli mi yoksa bilinçsiz mi bir tercih olduğu ise muammadır. XIV. yüzyıl İngiliz yazarları Poitiers savaşını doğal olarak görmüş yaşamış ve eserlerine nakletmişlerdir. İngiliz kronikler 1356-1360 yılları arasında geçen sürede Poitiers Muharebesi'ni, barış girişimlerini, II. Jean'ın tutsaklık durumunu bilmekte ve tekil olaylar bağlamında bunlardan bahsetmekteydiler. Ancak bu yazarlar Poitiers ile Brétigny Antlaşması (1360) arasındaki gelişmeleri birbirine bağlı bir olaylar bütünü olarak değerlendirmemiş veya değerlendirememiştir. Bu sebeple 1360 yılında imzalanacak olan Brétigny Antlaşması'nı III. Edward'ın 1359 yılında çıkacağı seferin bir sonucu olarak görme eğilimi göstermişlerdir.⁵⁴¹ Kurdukları anlatıda Poitiers ile Brétigny arasında doğal bir bağ oluşturmamaları bilinçli bir tercih mi yoksa değil mi anlaşılması oldukça

⁵³⁷ Knighton, v.II, 161-163.

⁵³⁸ *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 45. *Chronica Johannis de Reading*, 128.

⁵³⁹ Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 38. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 284.

⁵⁴⁰ *Scalacronica*, 129. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 286.

⁵⁴¹ Wilson, *Chronicles: The Writing of History in Medieval England* 190-191.

güçtür. Şayet bunun bilinçsiz bir şekilde yapıldığını varsaydığımızda ele aldığımız kronik yazarlarının neden-sonuç ilişkileri kurmakta yetersiz olduğunu varsaymış olacağız. Eğer ki bu bilinçli bir tercihsiz de 1360 yılındaki Brétigny Barış Anlaşması'nın, 1356'daki gösterişli zafer sonrası İngilizlerin istediklerini almadığı bir anlaşma olması hasebiyle kasti olarak görmezden gelindiğini göz önünde bulundurmanız gerekecektir.

4.3. II. Jean'ın Esaretinde Fransa Krallığı

1358 yılında üstünde uzlaşıldığı düşünülen barışın gerçekleşmemesi büyük ölçüde Fransızların bulundukları konumdan kaynaklanmaktaydı. Krallarının tutsak edildiği bu dönemde Fransa Krallığı'nda asayiş ve birliği sağlama görevi II. Jean'ın oğlu 18 yaşındaki Normandiya Dükü Charles'a kalmıştı. Ancak 1358 yılı itibarıyla varis Charles'ın önünde çözmesi gereken pek çok problem vardı. Öyle ki le Bel kroniğinde Fransa'nın bu yıllardaki durumunu belirtmek için; Poitiers sonrası sağ kalan şövalyelerin halk tarafından hor görüldüğünü ve şehirlere dahi girmeye cesaret edemediklerini yazmış, Normandiya Dükü Varis Charles ve Orléans Dükü Philippe'in dahi Krallığı sarmalayan bu problemleri çözmeye yeltenemediğini aktarmıştır.⁵⁴² II. Jean'ın tutsak edilmesinin ardından varis Charles'ın önündeki problemler genel itibarıyla Navarra Kralı'nın durumu, Étienne Marcel⁵⁴³ (ö.1358) ve beraberindeki burjuvazinin talepleri idi. Étienne Marcel, dönemin önemli bir burjuvası olmakla birlikte II. Jean'ın zamanında Tüccarların Vekili'ydi. Ancak bu güçlü burjuva takımının o dönemde toplanmak istenen vergiler ve ekonomik problemlere dair itirazları mevcuttu. Bu doğrultuda 1357'de Étienne Marcel ve beraberindekiler Navarra Kralı II. Charles'ın serbest bırakılması dahil çoğunlukla ekonomik sebeplerden dolayı varis Charles'a karşı tavır almışlardı. Ekim 1357'de varis Charles ile Étienne Marcel arasında; ekonomik tavizler karşısında Navarra Kralı II. Charles'ın serbest bırakılmasının talep edilmemesi üzerinde bir uzlaşma sağlanmıştı. Fakat Navarra Kralı II. Charles, bu defa Kasım 1357'de kendisi tutsaklıktan kurtulacaktı.⁵⁴⁴ Onun bu özgürlüğü Fransa topraklarındaki güç dengesini yeniden değiştirmişti. Öyle ki Kasım ayında Paris'te büyük bir kalabalığa uzun bir konuşma yapmış, Fransa tahtına sadakatini bildirdiği gibi şayet Fransa tahtında hak iddia edecek olursa II. Jean ve III. Edward'dan daha sağlam temelleri olduğunun göz dağı vermişti.⁵⁴⁵ Esasında bu olgular

⁵⁴² “But you should know that after the terrible defeat inflicted upon the French in Poitou, the knights who had survived death and capture were held in such contempt by the commons that they hardly dared to enter the towns; and none of them at all, not even the Duke of Normandy (more often called the Dauphin of Viennois) or the Duke of Orléans, attempted to deal with the problems besetting the kingdom.” Le Bel, 232.

⁵⁴³ Étienne Marcel'in hayatı ve kariyeri için ayrıca bkz. Arthur Layton Funk. “Robert Le Coq and Etienne Marcel.” *Speculum* 19, no. 4 (Ekim 1944): 470–87.

⁵⁴⁴ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 293.

⁵⁴⁵ Le Bel, 234. Froissart, 134.

Fransa’da 1358 yılında Londra Anlaşması’nın uygulamaya konulamamasındaki engellerdi. Le Bel, bu anlaşmanın ertelenmesinin arkasındaki sebep olarak da Tüccarların Vekili’ni işaret etmektedir. Bununla birlikte kroniğinde Étienne Marcel adını hiç zikretmemiş, Tüccarların Vekili unvanını kullanmıştır ki bu muhtemelen adı bilmemesinden değil yazarın bilinçli tercihindən kaynaklanmıştır. Onun bu tutumunun olası sebebi Étienne Marcel’in Fransa Krallığı’na açıkça tavır koyması ve onun 1358’in yaz aylarında başlayacak olan Jacquerie Köylü Ayaklanması ile ilişkilendirilmesiydi. Jean le Bel kısmen soylu olarak tanımlayabileceğimiz ailesi sebebiyle,⁵⁴⁶ Jacquerie Köylü Ayaklanması’na olumlu bakmadığı gibi Étienne Marcel’in anlatısındaki şövalye ideallerine ters davranışlar sergilemesi, metnindeki tutumu daha çok anlamlandırır.

4.3.1. Jacquerie Köylü Ayaklanması⁵⁴⁷

Varis Charles, Navarra Kralı II. Charles ve Étienne Marcel’in dışında bir problemi de 1358’in yaz aylarında Jacquerie Köylü Ayaklanması’nda yaşayacaktı. Bu ayaklanma le Bel, Froissart ve Gray’in dışında İngiliz anlatılarına pek fazla yansımamıştı. Le Bel ve Froissart’ın anlatımlarında ise benimsedikleri şövalye idealleri doğrultusunda, olay örgüsünü soyluların haklı bulunacağı şekilde yansıtmışlardır. Le Bel ve Froissart ayaklanmaların; Beauvais, Amiens, Brie, Perthois ve Île-de-France’da başlayıp yayıldığından ve bu ayaklanma boyunca köylülerin, geçtikleri bölgeleri tek tek yakıp yıktığından söz ederler. Ayrıca isyancıların, Krallığı bu felakete götüren soylular ile şövalyelerin öldürülmesi gerektiğini deklare ettiklerini aktarırlar. Öyle ki anlatılarının devamında isyancıların; bir şövalyenin evine girdikten sonra onu bir kazığa bağladıklarını ve onun gözleri önünde eşine ve kızına tecavüz edip daha sonra kaleyi ateşe verdiklerini yazarlar.⁵⁴⁸ Le Bel ve Froissart, bu hikayelerin daha da vahşi betimlemelerini bir sonraki pasajlarında vermektedirler. Buna göre isyancılar; ne bir Hristiyan’ın ne de bir Sarazen’in yapmayacağı şekilde bir şövalyeyi öldürdükten sonra bir kazığa geçirerek eşi ve çocuklarının önünde kızartmışlardır ve kadına da tecavüz ettikten sonra kocasının etini yedirmeye çalışmışlardır.⁵⁴⁹ Ancak bu iki yazarın yer verdiği bu hikayeler diğer İngiliz

⁵⁴⁶ Gransden, *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*, 83.

⁵⁴⁷ Bu köylü ayaklanmasının “*Jacquerie*” olarak bilinmesinin sebebi Jean le Bel’in bu ayaklanmada köylü liderinin adını “*Jacques Bonhomme*” olarak vermesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca “*Jacquerie*” ifadesi soyluların köylüleri aşağılamak için kullandıkları bir ifadeydi. Jean le Bel, *Chronique de Jean de Bel*, ed. Jules Viard ve Eugène Déprez vol.II (Paris: Pour la première fois pour la Société de l’histoire de France, 1904), 254-255.

⁵⁴⁸ Le Bel, 235. Froissart, 136-137.

⁵⁴⁹ Le Bel ve Froissart’ta bu hikâyenin anlatıldığı kısımda “*kızartma*” kelimesi İngilizce çeviride “*roasted*” Fransızcasında ise “*rosti*” olarak geçmektedir. Justine Firnhaber-Baker, bu ifadenin kesin olarak “*kızartma*” anlamı taşımadığını yazıldığı dönemde “*işkence*” anlamında da kullanıldığını aktarmaktadır. Ancak Firnhaber-Baker’in bu çıkarımına da şüpheli yaklaşmak gerekir çünkü le Bel ilerleyen cümlede isyancıların kadınlara kocasının etini yedirmeye çalıştıklarını aktarır. Bu sebeple kelimenin “*kızartma*” anlamıyla da kullanıldığı fikri üzerinde durulabilir. Justine Firnhaber-Baker, *The Jacquerie of 1358 A French Peasants' Revolt*, (New York: Oxford

kroniklerine yansımadağı gibi Fransız kaynaklarında da bu denli ağır ifadeler bulunmuyor olması, bu anlatıların doğruluğundan ziyade le Bel ve Froissart'ın soylu nefretiyle yola çıkan köylülere karşı tutumunu yansıtmaktadır.

Haziran 1358'de Paris ve çevresinde güçlerini iyice hissettirmeye başlayan isyancılara karşı müdahale Navarra Kralı II. Charles tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu sırada varis Charles ise ileride planladığı Paris'i kuşatma planı boyunca destek aramaktaydı. Navarra Kralı II. Charles'ın isyancılara doğru yola çıktığı sırada iki isyancı grubu bulunmaktaydı. Bunlardan ilki Paris'in kuzeydoğusunda bulunurken ikincisi ise Clermont-en Beauvaisis'in güneyinde toplanmış ve Mello platosunda defansif bir pozisyonda beklemekteydi. II. Charles ise 7 Haziran'da Mello'ya varmıştı. İki gün boyunca sürecek savaş hazırlıklarının ardından 10 Haziran günü saldırıya geçen Navarra Kralı ve beraberindeki birlikler isyancıların neredeyse hepsini öldürmüşlerdi.⁵⁵⁰ II. Charles kazanmış olduğu bu zaferin ardından rotasını Paris'e çevirmişti. O sırada Paris'in tamamıyla Étienne Marcel'in kontrolünde olduğunu söylemek yanlış olmaz çünkü varis Charles, Mart 1358'de kralın gücünü kısıtlayan reformlar talep eden Étienne Marcel ve diğer radikaller sebebiyle Paris'ten ayrılmak zorunda kalmıştı. Étienne Marcel ile anlaşılan Navarra Kralı ise 14 Haziran günü şehre giriş yapmıştı. Şehirdeki kalabalığa Fransa tahtına olan kan bağının vurgusunu yaptığı bir konuşmanın ardından şehri sonuna kadar savunacağına dair yemin etmişti.⁵⁵¹ Fakat Mart ayında Paris'ten ayrılmak zorunda kalmış olan varis Charles, Paris'in kontrolünü geri almak adına asker toplayarak Paris önlerine gelmişti. Varis Charles'ın birliklerine karşı elinde savaşılabilecek en fazla 2000 kişilik kuvveti olan Navarra Kralı II. Charles, 8 Temmuz 1358'te varis Charles ile para ve toprak karşılığı anlaşmak durumunda kalmıştı. Bu anlaşmanın ardından Étienne Marcel, tek başına şehri savunmak durumunda kalmıştı. Ancak onun bu direnişi de fazla uzun sürmemiş, 31 Temmuz günü öldürülmüştü. Marcel'in ölümünün ardından varis Charles, 2 Ağustos günü Paris'e girmiş ve kendisine muhalif konumdakilere karşı büyük bir temizlik harekâtı başlatmıştı.⁵⁵²

4.4. 1359 Londra Anlaşması

1358 Londra Anlaşması, muhtemelen Fransızların o yıllarda geçirdiği çalkantı süreç sebebiyle gerçekleşmemişti. 1358'de II. Jean'ın fidyesi üzerine başlayan görüşmeler sonucu Mayıs 1358'de ilk Londra Anlaşması üzerinde uzlaşmıştı. Fakat anlaşmanın kabul edildiği

University Press, 2021), 124. Jean le Bel, *Chronique de Jean de Bel*, ed. Jules Viard ve Eugène Déprez vol.II, 257. Le Bel, 235.

⁵⁵⁰ Baker, *The Jacquerie of 1358 A French Peasants' Revolt*, 204-205. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 332-334.

⁵⁵¹ Venette, *Chronion Jean de Venette*, 79-80.

⁵⁵² Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 347-348. Froissart, 138-139. Le Bel, 238-241.

sırada Fransız Krallığı; Navarra Kralı II. Charles'ın hapisten kaçması, Étienne Marcel'in ve Paris burjuvazisinin varis Charles'a baskısı ve son olarak da Jacquerie Köylü Ayaklanması ile meşgul olmuş ve bu sebeple anlaşmada İngilizlere söz verilen şeyler gerçekleştirilememişti. Walsingham ve John Reading, Fransızların yerine getiremediği taleplerine karşı III. Edward'ın Fransızlara Kasım ayında savaşa hazırlanmalarını söylediği aktarmaktadırlar.⁵⁵³ III. Edward'ın, bu dediğinde ciddi olduğu Kasım ve Aralık aylarında yaptığı askeri girişimlerden anlaşılabilir. Fakat bu hareketliliğin Fransa'ya yönelik bir sefer olup olmadığı kesin değildir.⁵⁵⁴ 1358'deki başarısız girişimin ardından yeni barış teklifinin İngiltere ve Fransa Krallarına sunulması Mart 1359'u bulmuştu. İkinci Londra Anlaşması olarak adlandırılan uzlaşıda ilkinde benzer oranda bir fidye üzerinde anlaşma sağlanmıştı ancak III. Edward talep ettiği topraklara; Bretonya, Normandiya, Maine, Touraine ve Anjou da eklemişti. Şayet İngiliz Kral'ın yeni anlaşmaya eklemiş olduğu topraklar kabul edilir ve İngilizlerin eline geçerse, III. Edward Angevin İmparatorluğu sınırlarına ulaştığı gibi hiç sahip olmadığı Calais ve Guînes'e de sahip olacaktı. Ancak bu anlaşma II. Jean ile III. Edward arasında yapılmış bir uzlaşının temsiliydi ve muhtemelen II. Jean, kendisinin ve Fransa'nın o sırada bulunduğu durumdan dolayı ağır şartları kabul etmişti.⁵⁵⁵ Bu sırada Fransızlar ise 19 Mayıs 1359'da bu yeni talepleri değerlendirmek adına États Généraux'de görüşmelere başladı. Fakat Fransızların bu denli ağır bir anlaşmayı kabul etmeleri mümkün görünmüyordu. Fransızların bu anlaşmayı kabul etmemeleri için iki neden vardı. İlki Fransızların 4.000.000 écusluk fidye ödemesi 1 Ağustos'ta olacaktı fakat fidyenin ilk ödemesi olan 600.000 écusu bu kadar kısa sürede bulmasının imkânı yoktu.⁵⁵⁶ Bununla birlikte III. Edward'ın İkinci Londra Anlaşması'na eklediği bölgelerin de İngilizlerin eline geçmesi Fransa Krallığı'nın üçte ikisinin İngiliz kontrolünde olması demekti. Bu anlaşma şartlarının ağır olduğunu ve Fransızlar tarafından kabul edilemeyeceğini muhtemelen III. Edward da biliyordu. III. Edward büyük olasılıkla savaşı devam ettirmek istiyordu ve bu savaşın meşruiyetini sağlamlaştırmak adına barış yoluna gitmeyen tarafı Fransızlar olarak göstermek istiyordu. Ayrıca III. Edward'ın II. Jean için bu denli yüksek fidye istemesi, II. Jean'ı dolaylı yoldan Fransa Kralı olarak kabul ettiğini göstermekteydi. Çünkü fidye için istenilen

⁵⁵³ “*Quamobrem vicesimo die Novembris dolosis responsum est se parare debere ad guerram.*” “Bu nedenle, Kasım ayının yirminci gününde, verdikleri aldatici cevaplardan dolayı, savaşa hazırlansınlar.” *Chronica Johannis de Reading*, 128. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 284. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 38.

⁵⁵⁴ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 400-401. Ormrod, *Edward III*, 395.

⁵⁵⁵ John Le Patourel, “The Treaty of Brétigny, 1360.” *Transactions of the Royal Historical Society* 10 (1960): 30.

⁵⁵⁶ Anlaşmanın maddeleri için ayrıca bkz. Roland Delachenal, *Histoire de Charles V 1358-1364*, vol. II, (Paris: Picard & Fils, 1909), 80-83. Jean Froissart, *Oeuvres de Froissart Chroniques*, vol. XVIII, ed. Kervyn de Lettenhove. (Osnabruck: Biblio Verlag, 1967), 412-433.

miktar ancak bir kral için talep edilebilirdi.⁵⁵⁷ III. Edward'ın iki krallık arasındaki barış yollarını kabul edilemez taleplerle tıkamasının muhtemel bir sebebi de Fransa'nın o sırada bulunduğu zayıf durumdan kaynaklanıyordu. Bu sebepler doğrultusunda III. Edward, Mayıs ayının sonunda Fransızlardan gelen olumsuz karar ve barışın sağlanamamasından fazla etkilenmemiş olmalıdır ki 1359'un yaz aylarında Fransa'ya yeni bir seferin hazırlıklarına başlamıştı.⁵⁵⁸

4.5. 1359 Seferi ve 1360 Brétigny Antlaşması

Le Bel, bu ikinci anlaşmanın Fransızlar tarafından kabul edilmemesi üzerine III. Edward'ın çok sinirlendiğini ve bugüne kadar görülmemiş bir ordu toplayarak barışı sağlayana kadar Fransa'da kalmaya karar verdiğini aktarmaktadır.⁵⁵⁹ Bununla birlikte II. Jean'ın Nisan ve Mayıs aylarını hasta şekilde geçirmesi, III. Edward'ı Fransa seferi için daha da teşvik etmiş olabilir. Çünkü II. Jean'ın herhangi bir anlaşma yapılamadan ölmesi, Poitiers zaferini giderek daha da anlamsızlaştıracaktı. Bu sebepler dışında III. Edward bir yandan da Fransa'ya olası bir seferi hızlandırmak istemiş olabilir. Öyle ki ikinci Londra Anlaşması, Şubat 1358 ile Mayıs 1360 arasında toplanmamış olan Parlamentoyla bile paylaşılmamıştı. Bu sebeple III. Edward, Fransa ile tekrar savaşma kararı almasında Parlamento'dan onay olmak zorunda kalmamıştı.⁵⁶⁰ Esasında bu durum Knighton, John Reading, Walsingham ve Le Bel gibi İngiliz yanlısı kronik yazarları tarafından; 1358 ve 1359'daki anlaşmalar iki Krallığın üzerinde uzlaştığı bir barış anlaşması olarak değil de II. Jean'ın serbest bırakılması için yürütülen fidye anlaşmaları olarak görüldü.⁵⁶¹ III. Edward'ın artık fidye anlaşmalarını bırakarak savaş kararı alması ise; II. Jean'ın hane halkından pek çok kişiyi Fransa'ya göndererek, Fransa Kralı'nı Londra'dan daha kötü şartlarda bulunacağı Lincolnshire'daki Somerton Kalesi'ne göndermesinden anlaşılabilir.⁵⁶²

1359 Mayıs ayında Fransızlardan ikinci Londra Anlaşması için olumsuz yanıt alan İngilizler yaz boyunca Fransa'ya yapılacak yeni seferin hazırlıklarını sürdürmüşlerdi. Bu sefer muhtemelen III. Edward'ın ekonomik ve siyasi gücünün en zirvede olduğu dönemde gerçekleşmekteydi. Öyle ki bu sefer için gerekli olacak mali kaynak, Parlamento'ya başvurularak toplanan vergilerle değil, bizzat III. Edward'ın kaynaklarından finanse edilmişti.⁵⁶³ III. Edward'ın bu savaş için ilk etapta toplamış olduğu ordu 10.000 kişilik bir kuvvetti. Bu İngilizlerin savaş boyunca topladığı en büyük ordu değildi fakat İngiliz

⁵⁵⁷ Curry, *The Hundred Years War*, 57. John Le Patourel, "The Treaty of Brétigny, 1360." 28-29.

⁵⁵⁸ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 404. Ormrod, *Edward III*, 396.

⁵⁵⁹ Le Bel, 248.

⁵⁶⁰ Ormrod, *Edward III*, 397.

⁵⁶¹ Le Patourel, "The Treaty of Brétigny, 1360." 25-26. Knighton, v.II, 161-163. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 38. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 284.

⁵⁶² *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 49. Le Bel, 251.

⁵⁶³ W.Mark Ormrod, "Edward III and the Recovery of Royal Authority in England, 1340-60", *History* 72, no.234 (February 1987): 17.

aristokrasisinin en çok ilgi gösterdiği seferdi. İngiliz aristokrasisinde savaşa karşı olan bu ilginin muhtemel sebebi kişisel prestij ve Fransa’da elde edebilecekleri her türlü fırsattı. Bununla birlikte Dizbağı Şövalyeleri’nin canlı tuttuğu şövalyelik idealleri, İngiliz soylu zümresinin savaşma isteğini de canlı tutuyordu.⁵⁶⁴ Bu doğrultuda le Bel de bu sefere katılanların, maddi kazanç ve prestij amacı güttüğünü belirttiği gibi III. Edward’ın istediği ölçüde askeri bir araya toplayamadığını da aktarmıştır.⁵⁶⁵ Ancak III. Edward yine de Kara Prens, Lancaster Dükü Henry Grosmont, Warwick Kontu Thomas Beauchamp Northampton Kontu William, Suffolk Kontu Robert Ufford ve Salisbury Kontu William Montagu’nun başında olduğu büyük bir kuvvetle Fransa’yı işgale hazırdu.⁵⁶⁶ İngilizler topladıkları bu büyük orduyu Calais’ye geçirmek için irilik ufaklı yaklaşık 1000 gemi kullanacaktı. Ancak bu denli büyük bir ordunun tek seferde İngiltere’den Fransa’ya geçirilmesinin getirdiği lojistik problemler, III. Edward’ın Calais’ye çıkışını 28 Ekim 1359’a kadar uzatmıştı.⁵⁶⁷ Le Bel anlatısında bu seferin olumlu karşılandığını belirtircesine, 20 ila 40 yaşında savaşır durumundaki hiç kimsenin İngiltere’de kalmadığını herkesin III. Edward ile birlikte Fransa’ya geçtiğini aktarmaktadır. John Reading ve le Bel’e göre III. Edward, başarılı olup barışı sağlamadığı sürece geri dönmeyeceğini ve gerekirse bunu denerken öleceğini söylemiştir.⁵⁶⁸ 1359’un sonbaharında Calais’e çıkan III. Edward’ın hedefinde, Fransız kralların taç giydiği Reims şehri bulunuyordu. Ancak bu noktada le Bel, Knighton, Walsingham ve Gray gibi İngiliz kronik yazarları, Reims’a ilerleyen III. Edward’ın amacının şehri ele geçirerek taç giymek olduğuna dair bir anlatı sunmamaktadırlar.⁵⁶⁹ Fakat İngiliz kroniklerinin aksine Fransızlar, III. Edward’ın Reims’a ilerleyişinin sebebinin burada taç giymek olduğu vurgusunu yapmaktadırlar.⁵⁷⁰

“İngiltere Kralı Edward, dört oğlunu, yiğit askerlerini ve krallıktaki kendine bağlı tüm soyluları Fransa’ya getirerek, Reims şehrini 40 gün

⁵⁶⁴ Andrew Ayton, ‘English Armies in the Fourteenth Century’, *Arms, Armies and Fortifications*, ed. Anne Curry ve Michael Hughes, (Woodbridge: Boydell Press, 1994), 27-28.

⁵⁶⁵ Le Bel, 248.

⁵⁶⁶ *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 51-53.

⁵⁶⁷ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 426.

⁵⁶⁸ *Chronica Johannis de Reading* 133. Le Bel, 251.

⁵⁶⁹ *Chronicon Anonymi Cantuariensis* 55. Le Bel 251-257. Knighton, v.II, 171-177. *Chronica Johannis de Reading* 133. *Scalacronica*, 146-149. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 40. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 287.

⁵⁷⁰ “Déjà se dessinait le plan d’Edouard III, qui, posant une fois de plus la question dynastique, allait combattre pour la revendication, pour «le challenge» de son droit au trône de France. Son premier objectif en débarquant à Calais devait être et fut effectivement le siège de Reims, la ville du sacre” “Hanedan sorununu bir kez daha ortaya koyan, tahtta hak iddiası için, Fransa tahtına oturma hakkı konusunda "meydan okumak" için savaşacak olan III. Edward'ın planı çoktan şekilleniyordu. Calais'de karaya çıkarken ilk hedefi Reims'ı kuşatmak olmalıydı ve nitekim de öyle olmuştu” Delachenal, *Histoire de Charles V 1358-1364*, 145-146. Richard Lescot, *Chronique de Richard Lescot, religieux de Saint-Denis*, ed. Jean Lemoine (Paris: Société de l’Histoire de France, 1896). 142-143. Venette, *Chronion Jean de Venette*, 96.

boyunca kuşattı ve böylece kendisini meshedip Fransa kralı yapmak için şehre girmeyi umuyordu.”⁵⁷¹

Ancak III. Edward’ın gerçek niyetinin ne olduğunu kestirmek oldukça zor. Şayet İngiliz Kral’ın zihninde bu amaca yönelik bir plan varsa; daha önce barış görüşmelerinde toprak karşılığı Fransa tahtındaki haklarından vazgeçebileceğine dair düşüncesini değiştirmiş veya isteklerini kabul ettirmek için Fransızları muharebeye çekmeye çalıştığını varsayabiliriz.⁵⁷² Fransızların ise III. Edward’ın böyle bir amacı olduğunu düşünmeleri normaldi. Çünkü onlara göre *Sainte Ampoule* ile meshedilmemiş biri Fransa Kralı olmazdı. Bu sebeple III. Edward’ın Reims’a yürüyüşünün bu meşruiyeti sağlamak amacıyla olduğunu düşünmüşlerdi.

III. Edward’ın, Aralık 1359’da Reims’a varmasıyla başlayan kuşatma, bir aydan uzun bir süre devam edecekti. Esasında şehir savunmada tek başınaydı çünkü varis Charles’ın otoritesi Paris dışında pek fazla hissedilmiyordu. Fransa Krallığı’ndaki pek çok bölge bu otorite boşluğundan faydalanarak otonom politikalar izlemeye dahi başlamıştı.⁵⁷³ Fakat Reims her ne kadar yalnız kalmış ve üç yönden İngiliz saldırılarına maruz kalmış olsa da şehir düşmemişti. Bu sırada Fransa Krallığı’ndaki otorite boşluğu, III. Edward için yeni bir ittifak imkânı doğurmuştu. Bu doğrultuda III. Edward 11 Ocak 1360’ta herhangi bir başarı elde edemediği Reims kuşatmasını sonlandırarak yönünü Burgonya’ya çevirdi. III. Edward burada Burgonya Dükü Philippe ile Guillon Anlaşması’na imza atmıştı. 10 Mart 1360’ta üzerinde uzlaşılan Guillon Anlaşması’na göre; III. Edward’ın korumasına karşın Burgonya Dükü İngilizlere askerî yardımın yanında yaklaşık 40.000 poundluk bir ödeme yapacaktı.⁵⁷⁴ Ancak bu anlaşmadaki ilginç bir madde ise; III. Edward’ın Fransa Kral’ı olarak taç giymesi halinde anlaşmanın yürürlükten kalkacağıydı. Bu madde muhtemelen Burgonya Dükü ve bu anlaşmanın tarafı olan diğer Burgonya elitlerin isteği üzerine eklenmişti. Çünkü III. Edward’ın Fransa Kralı olduğu denklemde, Burgonya artık onun bir tebaası konumuna gelecek ve bu da anlaşma şartlarının değişmesini gerektirecekti.⁵⁷⁵ III. Edward Burgonyalılarla sağladığı anlaşmanın ardından yönünü Paris’e çevirmişti. Esasında III. Edward’ın sadece 10.000 kişilik bir kuvvetle Paris’i

⁵⁷¹ “*Rex Anglie Edwardus quatuor filios suos, milites strenuos, et totam nobilitatem regni sibi subditi adducens in Franciam, civitatem Remensem XL diebus obsidione cinxit, sic sperans illam ingredi ut se faceret in regem Francie inungi et coronari.*” Lescot, *Chronique de Richard Lescot, religieux de Saint-Denis*, 142-143.

⁵⁷² Ormrod, *Edward III*, 402.

⁵⁷³ Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 430.

⁵⁷⁴ Brie ed. *The Brut, or, The Chronicles of England*, vol.II, 309. *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 55. Le Bel, 254. Knighton, v.II, 177. *Chronica Johannis de Reading* 134. *Scalacronica*, 150-151. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 40. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 287.

⁵⁷⁵ Ormrod, *Edward III*, 403. Sumption, *The Hundred Years War, Trial by Fire v.II*, 434-435.

almasının pek imkânı yoktu. Paris'i tamamen sarmalayacak kadar bir kuvveti olmadığı gibi varis Charles'ın uzun süre şehri savunma imkânı vardı.

III. Edward'ın buradaki amacı zaten bir kuşatma değildi. Ayrıca İngilizlerin erzakı da giderek azalmaktaydı. Bu sebeple varis Charles ile bir meydan muharebesi yapmak için onu surların dışına çıkarmayı amaçlıyordu.⁵⁷⁶ İngiliz orduları 7 Nisan 1360'ta Paris yakınlarına varmıştı ama III. Edward şehri kuşatmadı. Bunun yerine muhtemelen varis Charles'ı üzerine çekmek ve Froissart'ın aktardığına göre ise Bretonlardan yardım almak için yönünü batıya çevirmişti. Fakat 13 Nisan 1360 günü İngiliz ordusu büyük bir fırtınaya yakalanmıştı. Bu fırtına öyle etkili olmuştu ki İngiliz ordusunun sadece beraberindeki levazıma zarar vermekle kalmamış ordudaki askerlerin dahi ölümüne neden olmuştu.⁵⁷⁷ Bu felaketin İngiliz ordusunda ve III. Edward'ın üzerinde etkisi yüksek olmalı ki Froissart, III. Edward'ın bu fırtınadan ordusuyla birlikte kurtulursa barış şartlarını kabul edeceğine dair Bakire Meryem'e dua ederek ant içtiğini aktarmaktadır.⁵⁷⁸ Fakat bu fırtınanın ilahi bir işaret olduğuna III. Edward'ın inandığı söylemek güçtür. Şayet o böyle bir düşünceye sahip olsaydı muhtemelen en kısa sürede Fransız topraklarını terk ederek İngiltere'ye dönmeye çalışırdı.⁵⁷⁹ Fakat gerçekte III. Edward'ı Nisan sonu ve Mayıs ayı başında varis Charles ile barış masasına oturtacak asıl sorun, yaşadıkları erzak problemiydi. Bu sebepler doğrultusunda III. Edward, 1 Mayıs günü Brétigny'de Fransızlar ile barış müzakerelerine başlamıştı. Barış görüşmeleri belki de hiç olmadığı kadar hızlı gerçekleşmiş, 8 Mayıs günü III. Edward ilk taslağı kabul etmişti. Brétigny Anlaşmasına göre; Akitanya Düklüğü 1259 Paris Anlaşması öncesindeki statüsüne kavuşacak ve Poitou, Saintonge, Angoumois ile birlikte Fransa kralına sadakat sunmaksızın tam İngiliz hakimiyetinde olacaktı. Ayrıca Yüzyıl Savaşları sırasında ele geçirilen Calais ve Guînes'de İngilizlerin kontrolünde kalacaktı. Topraklar üzerindeki bu anlaşmanın haricinde II. Jean'ın esareti ise önceden konuşulan fidye miktarının altına düşülerek 3.000.000 écus olarak belirlenmişti. III. Edward ise tüm bu kazanımlarının karşılığında Fransa tahtındaki hakkından feragat edecekti. Ayrıca barışın devamlılığını sağlamak adına II. Jean'ın İskoçlara, III. Edward'ın ise Flamlara olan yardımlarının kesilmesi üzerinde anlaşmaya varılmıştı.⁵⁸⁰

⁵⁷⁶ *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 55. Knighton, v.II, 177. *Chronica Johannis de Reading* 135.

⁵⁷⁷ Knighton, *Knighton's Chronicle 1337-1396 vol.II*, 179. Gray, *The Scalacronica*, 158. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 287.

⁵⁷⁸ Jean Froissart, *Chronicles of England, France, Spain, and the Adjoining Countries, : From the Latter Part of the Reign of Edward II to the Coronation of Henri IV*, çev. Thomas Johnes, (London: Bradbury and Evans Printers, 1857), 283.284.

⁵⁷⁹ Ormrod, *Edward III*, 405.

⁵⁸⁰ Brie ed. *The Brut, or, The Chronicles of England*, vol.II, 311-313. *Chronicon Anonymi Cantuariensis*, 67-105. *Chronica Johannis de Reading*, 137-139. Knighton, v.II, 181-183. *Scalacronica*, 159-160. Le Bel, 257-259. Froissart, *Chronicles of England, France, Spain, and the Adjoining Countries, : From the Latter Part of the Reign*

SONUÇ

Bu çalışma öncelikle Türkiye’de fazla ilgi odağı olamamış Yüzyıl Savaşları tarihini tarihyazımı özelinde ele almıştır. Bu şekilde çağdaşlarının gözünden, tarihyazımında görünen biçimiyle bu dönemin önemini vurgulamayı ve anlamlandırmayı amaç edinmiştir. Bununla birlikte tezde gelecekte bu dönemi ve konuyu çalışmak isteyenlere katkıda bulunmak hedeflenerek, dönemin anlatıları ve ikincil literatür olabildiğince açıklayıcı bir şekilde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Tezdeki temel çabaların başında; III. Edward ve Yüzyıl Savaşları’nın XIV. yüzyıl İngiliz kroniklerinde ne şekilde yansıdığını ortaya koymak ve onların anlatılarının günümüz tarihçilerinin Yüzyıl Savaşları tarih anlatısı ile ne denli örtüştüğünü göstermektir.

Bu doğrultuda tezin ilk bölümü II. Edward’ın tahtan indirilişi ve III. Edward’ın tahta geçmesine ayrılmıştır. Çünkü III. Edward’ın hangi koşullarda tahta çıktığını ve bunun çağdaşı tarihçilerin eserinde nasıl yansıtıldığını bilmek, İngiliz tarihyazımında onun için inşa edilen imajı anlamlandırmamızda yardımcı olacaktı. Ayrıca bu bölüm III. Edward’ın Fransa ile olan ilişkilerinin açıklanması açısından da önemlidir. Bunun yanında XIV. yüzyıl İngiliz anlatılarında meşru bir İngiliz Kralı’nın tahttaki meşruiyetini nasıl kaybettiğini ve bunun kralın soyuna ve kraliyet kurumuna zarar vermeden hangi anlatı araçlarıyla gerçekleştirdiklerini değerlendirmek de bu bölümün diğer bir amacıydı. Yine birinci bölüm, III. Edward’ın iktidarında en güçlü olduğu dönemde (özellikle 1346 ve sonrası) yazılmış eserlerin, onun imajına zarar vermeden bu ilk dönemleri nasıl bir tarih anlatısı içerisinde kurguladıklarını değerlendirmektedir.

İkinci bölüm ise III. Edward’ı tahta çıktığı 1327’den Yüzyıl Savaşları’nda ilk sıcak çatışmasının yaşandığı 1340 yılına kadar olan uzun bir süreyi ele almaktadır. W. M. Ormod, Yüzyıl Savaşları’nın ilk başladığı dönem olan 1337-1340 yıllarını III. Edward ve İngilizler adına tam anlamıyla bir felaket olarak nitelendirir. Bu yorumu yaparken bu yıllar arasında İngiltere Krallığı’nda savaş ve müttefikler için toplanan paraların bir askerî başarı getirmeyişini ve Krallık içinde savaş karşıtı muhalefeti göz önünde bulundurur.⁵⁸¹ Tezin ikinci bölümünde de ele aldığımız üzere, bu dönem özelinde İngiltere Krallığı içinde güçlü bir muhalefet olduğu

of Edward II to the Coronation of Henri IV, 284-289. Walsingham, *Chronica Monasterii S. Albani Historia Anglicana*. 289-294. Walsingham, *Chronicon Angliae 1328-1388*, 43-49. Venette, *Chronicon Jean de Venette*, 103-105. Anlaşmanın geçtiği bazı Fransız kaynakları: Delachenal, *Histoire de Charles V 1358-1364*, 219-223. Paris, *Les grandes chroniques de France, selon que elles sont conservées en l’église de Saint-Denis en France*. vol. VI, 173-175. Siméon, *Chronique des quatre premiers Valois (1327-1393)* 115-117. Lescot, *Chronique de Richard Lescot, religieux de Saint-Denis*, 144-147.

⁵⁸¹ Ormod, “Edward III and the Recovery of Royal Authority in England, 1340-60”, 4.

İngiliz kroniklerine de yansımıştır. İşte bu çalışmada da 1340 yılında her şeyin pek yolunda olmadığı İngiltere Krallığı'nda, III. Edward'ın liderlik karizmasının nasıl artarak tarihyazımı aracılığıyla inşa edildiğini göstermeye çalıştık. Çünkü yine bu bölümde tartışılan alt başlıklardan olan III. Edward'ın VI. Philippe'e sadakatini sunması konusu İngiliz kronik yazarlarının açıklamakta zorlandığı ve III. Edward'ın imajını zedelememek için pek çok kaçamak cevaba başvurdıkları önemli bir sorundu. Bu sebeple İngiliz anlatıları bu dönemi ele alırken neredeyse her kelime III. Edward'ın bu eylemini meşrulaştırma amacını gütmekteydi.

Bunun dışında ikinci bölümde Yüzyıl Savaşları'nın çıkış nedenleri de ele alınmaktadır. Esasında daha sonra modern tarihçilerin Yüzyıl Savaşları'nın başlangıcı olarak kabul ettikleri tarih olan 1337 yılında ne olduğu ve III. Edward'ın nasıl kendini Fransa Kralı ilan ettiği bu bölümde açıklanmıştır. Fakat bu açıklamalar esnasında modern tarihçilerin Yüzyıl Savaşları'nı tanımlama ve tarihlendirmesinde bir problem olduğunu da gözler önüne sermektedir. Buna göre modern tarihyazımında Yüzyıl Savaşları, III. Edward'ın Fransa tahtında hak iddia ettiği 1337 yılında başlayıp 116 yıl boyunca sürerek 1453 yılında bittiği düşünülen bir savaşlar silsilesine verilen isimdir. Ayrıca Yüzyıl Savaşları'nı bundan önceki İngiliz-Fransız çatışmalarından ayıran temel nedenin III. Edward'ın kendini Fransa Kralı ilan etmesi olduğu düşünülmektedir. Ancak bu bölümde görülmektedir ki III. Edward'ın kendini Fransa Kralı ilan etmesi 1340 yılında gerçekleştiği gibi İngiliz ve Fransız orduları Sluys'taki deniz muharebesine kadar karşı karşıya dahi gelmemiştir. Bunun yanında XIV. yüzyıl tarih yazarlarının da bu İngiliz-Fransız çatışmasını bundan önceki çatışmalardan ayırdığını söylemek pek mümkün değildir. Ancak yine de buradaki kritik noktanın III. Edward'ın kendini Fransa Kralı ilan etmesi olduğu söylenebilir. Çünkü bu olayın gerçekleştiği 1340 yılından itibaren girişilen savaşların anlamı yazarlar için de değişmiştir. Bu savaş durumu artık III. Edward'ın hakkı olanı alması ve Fransa Kralı VI. Philippe'in Fransız tahtındaki meşruiyetini sorgulama üzerinden okunmaktadır. Buradan yola çıkarak Yüzyıl Savaşları'nın tarihlendirmesinde bir problem olduğunu söylemek pekâlâ mümkündür.

Bu doğrultuda ikinci bölüm, Yüzyıl Savaşları'nın hukukî zemindeki tartışmasını da içerisinde barındırmaktadır. Bu bölüm içerisinde Salic Yasasından bahsederken hem İngilizlerin hem de Fransızların kullandıkları argümanlar ele alınmaya çalışılmıştır. Çoğunlukla kadınlar ve kadın soyu üzerinden gerçekleştirilen bu tartışmadan kesin sonuçlar çıktığını söylemekte güçtür. Ancak bu tartışmalar kadının doğası gereği yönetemeyeceği şeklindeki açıklamadan, Salic Yasalarına uygun olmadığı için yönetime ortak olamayacağı şekline dönüşmüştü. Bu da ilerleyen süreçte bu durumun mizojinist bir yönden çıkarak daha hukuki bir zeminde tartışılmasına neden olmuş olabilir. Bununla birlikte Fransa tahtına çıkışın hukuki zeminde

tartışılmasından ne anlaşılması gerektiğini göstermek için onu Fransa Kralı yapan sembolik törenler üzerinde de durulmuştur. Böylece o dönemde yaşayan tarih yazarlarının zihnindeki ideal Fransa Kralı imajı gösterilmeye çalışılmış ve bu olgu III. Edward'ın politikası bağlamında incelenmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümü ise 1340 ile 1346 yılları arasını kapsamaktadır. Bu bölümde ele aldığımız ilk konu olan Breton Veraset Savaşı, Yüzyıl Savaşları'nın sadece İngiltere ile Fransa arasında gerçekleşen bir taht mücadelesinden ibaret olmadığı ve daha geniş kapsamda, Avrupa siyasetinin bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Esasında III. Edward'ın henüz savaşın başında Kutsal Roma İmparatorluğu ve Alçak Ülkelerde giriştiği ittifak çabaları, bu savaşın çoklu aktörlerin dahil olduğu bir diplomatik mücadeleye dönüşmesindeki temel etkendi. Savaşlar sırasında diplomasi ve ittifakların krallıklar tarafından nasıl manipüle edilerek kullanıldığı da açıkça görülmektedir. Çünkü Veraset Savaşları'nda Fransa'nın desteklediği Charles de Blois kadın soyundan gelmesine karşın Breton tacında hak iddia etmekteydi. Bu da açıkça Fransa Krallığı'nın III. Edward'ın iddiasına karşı kendilerini savundukları Salic Yasalarına ters bir durumdu.

Ayrıca bu bölüm İngiltere, Fransa ve Papalık arasında gerçekleştirilen ilk büyük çaplı barış görüşmelerinin de ele alındığı bölümdü. Bu bölüm içerisinde de görüldüğü üzere bu dönemdeki İngiliz anlatıları, barışı arzulayan tarafın III. Edward olduğu konusunda hem fikirdi. Ancak bu barış görüşmelerini çıkmaza götürenlerden biri de yine sundukları koşullar ile İngilizlerdi. Burada İngiliz anlatıları Hristiyan kanı dökülmesindeki ana mesuliyeti Fransızların üzerine atarak, giriştikleri savaşlar için kendilerini Papalık nezdinde meşrulaştırmaya çalışmışlardır. Bu bölüm ayrıca Papalık ile girişilen barış görüşmelerin başarıya ulaşamaması ve bunun neticesinde III. Edward'ın çıktığı 1345 Fransa Seferi ile Crécy Muharebesi'nde konu edinmektedir. Bu sefer ve muharebe Yüzyıl Savaşları'ndaki ana kırılma noktalarından birini oluşturmaktadır. Öncelikle bu sefer için toplanan ordu o döneme kadar toplanmış en büyük İngiliz ordularının başında gelmekteydi. Bu nedenden dolayı sefere ilişkin beklenti büyüktü. Bunun yanında 1346'da gerçekleşmiş olan Crécy Muharebesi hem III. Edward'ın efsanevi imajının oluşmasına büyük bir katkı sağlamış hem de Kara Prens efsanesinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bölüm içerisinde bu durum İngilizlerin bu muharebenin kazanılmasıyla rahatlamalarından rahatlamada açıkça seçilebilmektedir. Çünkü bu savaş 1337 yılından itibaren iki ordunun ciddi anlamda karşı karşıya geldiği ilk kara çarpışmasıydı ve İngilizler buradan büyük bir zaferle ayrılmıştırlar. Öyle ki yine bu bölümde bahsettiğimiz Crécy ve Neville Cross Muharebeleri'nin ardından, III. Edward'ın prestiji Avrupa kamuoyunda o denli artmıştı ki kendisine Kutsal Roma İmparatoru olması yönünde teklif gelmişti. Elbette bu dönemdeki başarı

XIV. yüzyıldaki İngiliz anlatılarının da giderek III. Edward figürünü efsaneleştirmesine neden olmuş ve zaman zaman kroniklere de yansımış olan ülke içindeki muhalefetin de önünü kesmişti.

Çalışmamızın dördüncü ve son bölümü Yüzyıl Savaşları'nın ilk safhasını bitiren 1346-1360 yılları arasını kapsamaktadır. Calais Kuşatması ve bu bölgenin alınması Yüzyıl Savaşları'ndaki en önemli fetihlerin başında gelmektedir. Çünkü Calais İngiltere'den Fransa topraklarına olan en yakın kara bağlantısını teşkil eden yerdir. Fakat 1347-1352 yılları arasında Avrupa'da etkin olan veba salgını, Calais'in Fethi'nin İngilizlere olan getirisini geciktirmişti. Ancak İngiltere ve Fransa nüfusunun yaklaşık üçte birinin ölümünden sorumlu olan veba, tahmin edildiğinin aksine iki Krallığı da savaş meydanlarından fazla uzak tutmamıştı. Dönemin kronik yazarlarının ilk başta salgının getirdiği yıkım karşısında dehşete düşmüş olduğu görülmektedir. Ancak Veba askerî ve soylu sınıfın bu salgından pek etkilenmemesi nedeniyle Yüzyıl Savaşları'nda uzun bir duraklamaya sebebiyet vermemiştir. Öte yandan bu dönemdeki insan kaybının sosyal ve ekonomik yansımaları, İngiliz anlatılarında daha geniş yer bulmuştur. Kronik yazarları vebanın yol açtığı işçi fiyatlarındaki artış ve bunun neden olduğu işçi krizinden özellikle bahsetmişlerdir.

Tezdeki bu son bölüm aynı zamanda Dizbağı Şövalyeleri'nin kuruluşunu da ele almaktadır. Dizbağı Şövalyeleri'nin kuruluşu, kronikleri şövalye anlatımlarıyla bezenmiş İngiliz yanlısı yazarlar açısından önemli ve üzerinde durdukları bir konuydu. Anlatıların bu biçimde şekillenmesinin ardında muhtemelen bu yazarlara patronaj sağlayan soyluların beklentisi vardı. Soyluların bu talepleri nedeniyle yazarlar şövalyelik idealleriyle bezenmiş bir anlatı kuruyor ve bu idealler içerisinde “onur” kavramını ön plana çıkarıyordu. Onur kavramının neden özellikle ön plana çıkarıldığını açıklamak için Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nun (ö.2002) “sermaye çeşitleri” görüşünden yararlanabiliriz.⁵⁸² Bourdieu'nun dört şekilde sıraladığı sermaye çeşitleri: ekonomik, kültürel, sosyal ve sembolik sermaye idi. Onur kavramı da sembolik sermaye içerisine dahil ediliyordu. Bourdieu'nun sıraladığı bu ilk üçü olan ekonomik, kültürel ve sosyal sermaye Ortaçağ soylu zümresinin dünyasında rahatlıkla

⁵⁸² Pierre Bourdieu sermaye kavramını Karl Marx'ın (ö.1883) sosyolojisinden yola çıkarak artı değer üretmek için işçilerin sömürülmesine dayanan ve çoğunlukla parasal durumu belirten bir kavram olmaktan çıkarmış, ekonomik bir birikimin haricinde sosyal alanı da kapsayarak geniş bir yelpazede değerlendirmiştir. Ancak bu sermaye tipleri yine Bourdieu'nun tanımlamış olduğu alanlar içerisinde anlam kazanabilir. Bourdieu, alanı bir oyun metaforu ile aktarır ve buna göre her sermaye biçimi kendi alanı çerçevesinde değer kazanır. Yani bir “oyun alanı” olmadığı durumda biriktirilmiş sermaye de işlevsiz kalacaktır. Bu oyun alanının rekabetçi bir durumu da temsil etmesi sebebiyle toplumsal kesimler oyunu kazanmak için sermayelerini geliştirmek adına rekabete girerler. Bu durum da bir iktidar mücadelesi olarak adlandırılabilir. Adem Palabıyık, “Pierre Bourdieu Sosyolojisinde Habitus, Sermaye ve Alan Üzerine”, *Habitus Toplumbilim Dergisi* 1, (2020) 1-22. Kaplan, Merve ve Yardımcıoğlu, Mahmut. (2020). "Alan, Habitus ve Sermaye Kavramlarıyla Pierre Bourdieu". *Habitus Toplumbilim Dergisi* 1, 23-37

ulaşabildikleri idi. Çünkü bunlar kolaylıkla somut materyallerle sağlanabilmekteydi (kaleler, topraklar, zenginlik vb.).⁵⁸³ Ancak bizi burada asıl ilgilendiren kuşkusuz sembolik sermayeydi çünkü Ortaçağ Avrupası'nda sembolik öğeler büyük anlamlara gelmekteydi. İşte bu bağlamda bu kronik yazarlarının eserlerinde sembolik sermaye içerisinde değerlendirilen şövalye zümresine ait etik değerleri ifade eden; onur, şeref, cesaret gibi kavramlar ön plana çıkıyordu. Bunlar kazanılması gereken ve çeşitli sebeplerden ötürü kaybedilebilen de kavramlar olduğu için önemliydi. Sözü edilen ideale ulaşmak veya bu ideale halihazırda sahipmiş gibi davranmak özellikle aristokrasi için önem arz etmekteydi. Böylece le Bel, Froissart, Gray, Baker gibi pek çok yazar metinlerini bu etik kodlar üzerine kurmaya çalıştılar. Bu doğrultuda sembolik sermaye, bu kroniklerin oluşmasındaki ana sebeplerdendi. Yani aslında Ortaçağ soylu zümresinin sembolik sermayeye olan ihtiyacı bu kroniklerin dilini oluşturmuştu. Böylece bu yazarlar bilinçli veya bilinç dışı şekilde aristokrasinin sembolik sermayesini oluşturmaya yardım etmişlerdi. Bunun yanında ilk üç sermaye türü soylu sınıfın kendini alt sınıflardan ayırmak için varken, sembolik sermaye muhtemelen kendi sınıfları içerisinde ayrıcalık kazanmaya hizmet ediyordu. Çünkü biz biliyoruz ki XII. yüzyıl sonrası özellikle ticaretin gelişerek ön plana çıktığı bölgelerde gelişen burjuvazi ve yerel soylu zümresi kendi tarih anlatılarını oluşturmaya çalıştı. Hatta muhtemelen Fransa Krallığı'nın tacını X. yüzyılda ele almış olan Capetler, güçlenen bu tarihyazımına karşı kendi meşruiyetleri sağlamak için XII. yüzyıldan itibaren *Grandes Chroniques de France*, yeni şecereler ve efsanelerin yazılmasını desteklediler.⁵⁸⁴ İşte bu sebepler doğrultusunda XIV. yüzyıldaki İngiliz tarihyazımında hissedilen Arthur romanslarının etkisi anlatılara tesir etmiş ve incelemelerde önem arz etmiştir.

Bu bölümde ele alınan bir diğer konu, barış görüşmeleri idi. Görüşmelerde III. Edward'ın talep ettikleri, onun Fransa tahtında hak iddiasının arka planının net biçimde ortaya çıktığı ilk görüşmelerdir. Bu görüşmelerde III. Edward'ın Fransa tahtındaki hakkından vazgeçmesinin karşılığında Fransa'dan istediği şunlardı; Akitanya Düklüğü, Poitou, Limousin Maine, Anjou ve Touraine ve Normandiya Düklüğü toprakları. Yani geçmişte kurulmuş olan Angevin İmparatorluğu'nun ihyası. Fakat bu görüşmelerde III. Edward'ın talep ettikleri o zaman için Fransızlar açısından elbette kabul edilebilir bir durum değildi. Fransızların bu talepleri kabul etmiyor oluşu, İngiliz anlatılarının Fransızları savaş yanlısı tutum sergilediği

⁵⁸³ Skorge, "Ideals and Values in Jean Froissart's Chroniques", 27. Pierre Bourdieu'nun sermaye çeşitlerini ele aldığı eserler için ayrıca bkz. Pierre Bourdieu, *The Logic of Practice*, çev. Richard Nice, (Cambridge: Polity Press, 1992), 112-122. Pierre Bourdieu, *Outline of a Theory of Practice*, çev. Richard Nice, (Cambridge: Cambridge University Press, 1977), 171-173.

⁵⁸⁴ Fransa ve Alçak Ülkerede gelişen bu durum için ayrıca bkz. Spiegel, "Forging the Past: The Language of Historical Truth in Middle Ages". Spiegel, "The Reditus Regni ad Stirpem Karoli Magni: A New Look".

şeklinde suçlamasına neden olmuştu. III. Edward da muhtemelen Fransızların bu isteklerini karşılamayacağını bildiği için böyle bir talepte bulunmuştu. Bu doğrultuda barışı istemeyen taraf kamuoyu nezdinde kolaylıkla Fransızlar olarak gösterilmek istenmişti. 1352 yılından itibaren sağlanmaya çalışılan barış girişimi başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Başarısız girişimler iki Krallığı 1356 yılında tekrardan karşı karşıya getirmişti. 1356 yılında gerçekleşen Poitiers Muharebesi bu tez içerisinde ele alınan son büyük çatışma olduğu gibi Yüzyıl Savaşları'nın ilk safhanın bitmesine neden olması ve Fransa Kralı'nın tutsak edilmesi hasebiyle de oldukça değerlidir. İngilizler Poitiers Muharebesi'nde Fransız ordusunu bozguna uğratmış ve Fransa Kralı'nı esir almıştı. Neville's Cross'ta İskoçya Kralı II. David'i, Poitiers'de II. Jean'ı esir almış olan III. Edward, Yüzyıl Savaşları'nın başladığı andan itibaren en güçlü konumundaydı.

Fakat İngilizler 1356 yılındaki Poitiers Muharebesi'nin ardından girişilen barış görüşmelerinde, tüm bu avantajlı durumuna rağmen 1358 ve 1359 Londra Anlaşmaları'nda nihai bir barışı sağlayamamıştı. Bu sebepten dolayı III. Edward 1359 yılında tekrardan bir Fransa seferine çıkmıştı. Ancak bu seferden başarısızlıkla dönülmesi, III. Edward ve İngilizlerin 1356 sonrası elde ettikleri pek çok kazanımın yitirilmesine sebep oldu. Bu seferin sonucunda 1360 yılında imzalanan Brétigny Anlaşması gereğince de III. Edward hayalindeki Angevin İmparatorluğu topraklarını hepsini ele geçiremediği gibi 1358 ve 1359'da Londra Anlaşması'nda dikte etmeye çalıştığı pek çok şeyden de feragat etmek durumunda kaldı. Bu anlaşma III. Edward'ın savaşa başlarken ki amaçlarını gün yüzüne çıkarmıştı. 1360 ve en güçlü konumda olduğu 1358-1359 yıllarında dahi III. Edward, Fransa tahtındaki hakkından kolaylıkla vazgeçebilmişti. Bu durumun III. Edward'ın en baştaki amacının Fransa Krallığı ve tacı olmadığının bir göstergesi olduğu görülebilir. Bu durumda tez içerisinde de kısa anekdotlar ile bahsettiğimiz üzere III. Edward'ın öncelikli amacının Gaskonya ve Alçak Ülkeler ticaretini korumak olduğu söylenebilir. Ancak bu durum XIV. yüzyıl İngiliz kroniklerine böyle yansımamıştı. Onlar için savaşın amacı belliydi; III. Edward hakkı olanı almaya çalışıyordu. Kronik yazarlarının pek çoğunun Yüzyıl Savaşları'nın İngilizler lehine ilerlediği bir süreçte kaleme alınmış olması, kraliyet ile etkileşimde olmalarına ve birbirlerini etkilemelerine sebep oldu. III. Edward, anlatıların kendisi için yarattığı imgeye inanırken, anlatılar da aslında var olmayan bir kral imgesi yaratmaya çalışıyordu. Yani III. Edward savaşlarda başarılı oldukça kronik yazarlarının düşünce dünyasını etkiliyor, kronik yazarları da eserlerinde buna karşılık efsanevi bir kral imgesi oluşturuyordu. Bu iki taraf için de önemliydi çünkü XIV. yüzyıldaki anlatılar dönemin kralı ile efsanevi kişi arasında bir analogi kurduklarında, efsanelerdeki kişi ile

çağdaşı olan kral arasında gerçekten de bir bağ olduğuna inanmaktaydılar.⁵⁸⁵ Yani esasında III. Edward'ın bu dönemde kazandığı muazzam başarılar bir yana, XIV. yüzyıldaki İngiliz anlatıları kendilerinin yaratmış oldukları bir efsaneye inanıyor ve inandırmaya çalışıyorlardı.

⁵⁸⁵ Spiegel, "Political Utility in Medieval Historiography: A Sketch", 321.

KAYNAKÇA

Birincil Kaynaklar

- Alighieri, Dante. 2013. *İlahi Komedya*. çev. Rekin Teksoy. İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- Aristoteles, 2004. *Retorik*. çev. Mehmet H. Doğan. İstanbul: Yapı kredi Yayınları.
- Aristotle. 1916. *Aristotle's Politics*. Ed. H. W. Davis. trans. Benjamin Jowett. Oxford: Clarendon Press.
- Baker, Geoffrey. 1889. *Chronicon Galfridi Le Baker De Swynebroke*. ed. Edward M. Thompson. Oxford: Clarendon Press.
- Bel, Jean. 1904. *Chronique de Jean de Bel*. eds. Jules Viard and Eugène Déprez. Vol. I. II vols. Paris: Pour la première fois pour la Société de l'histoire de France.
- Bel, Jean I. 1904. *Chronique de Jean de Bel*. eds. Jules Viard and Eugène Déprez Vol. II. II vols. Paris: Pour la première fois pour la Société de l'histoire de France.
- Bel, Jean I. 2011. *True Chronicles of Jean le Bel*. Trans. Nigel Bryant. Woodbridge: The Boydell Press.
- Brie, Friedrich W., ed. 1906. *The Brut, or, The Chronicles of England, vol.II*. Vol. II. II vols. London: Early English Text Society.
- d'Outremeuse, Jean. 1880. *Ly Myreur des Histors*. Ed. A. Borgnet. Vol. VI. VI vols. Brussels: F. Hayez Imprimeur de l'Académie Royale de Belgique.
- Fordun, John. 1872. *John of Fordun' Chronicles of Scottish Nation*. ed. William F. Skene. Edinburgh: Edmonston and Douglas.
- Froissart, Jean. 1857. *Chronicles of England, France, Spain, and the Adjoining Countries: From the Latter Part of the Reign of Edward II to the Coronation of Henri IV*. trans. Thomas Johnes. London: Bradbury and Evans Printers.
- Froissart, Jean. 1904. *The Chronicles of Froissart*. ed. G. C. Macaulay. trans. John Bouchier. New York: Macmillan Press.
- Froissart, Jean. 1967. *Oeuvres de Froissart Chroniques*. ed. Kervyn d. Lettenhove. Vol. XVIII. XXV vols. Osnabruck: Biblio Verlag.
- Galbraith, V. H., ed. 1927. *The Anonimale Chronicle, 1333–1381*. Manchester: Manchester University Press.

- Given-Wilson, Chris, and Charity Scott-Stokes, trans. 2008. *Chronicon Anonymi Cantuariensis: The Chronicle of Anonymous of Canterbury 1346-1365*. Oxford: Oxford University Press.
- Gray, Sir Thomas. 1907. *The Scalacronica*. trans. Sir Harbet Maxwell. Glasgow: J. Maclehose.
- Gray, Sir Thomas. 1836. *Scalacronica*. ed. Joseph Stevenson. Edinburgh: Maitland Club.
- Haydon, F. S., ed. 2013. *Eulogium (historiarum sive temporis): Chronicon ab orbe condito usque ad Annum Domini M.CCC.LXVI*. Vol. I. III vols. Cambridge: Cambridge University Press.
- Haydon, F. S., ed. 2013. *Eulogium (Historiarum Sive Temporis): Chronicon Ab Orbe Condito Usque Ad Annum Domini M.CCC.LXVI.: A Monacho Quodam Malmesburiensi Exaratum*. Vol. III. III vols. Cambridge: Cambridge University Press.
- Herald, Chandos. 1883. *Le Prince Noir: Poème Du Héraut D'armes Chandos the Life & Feats of Arms of Edward the Black Prince: A Metrical Chronicle*. trans. Francisque Michel. London: Fotheringham.
- Holder-Egger, Oswaldus, ed. 1889. *Monumenta Erphesfurtensia." Saec. XII. XIII. XIV*. Hannover: Hannover and Lipsia.
- Holmes, Georgi, ed. 1739. *Conventiones, Literæ, Et cujuscunque generis Acta Publica, Inter Reges Angliæ*. ed. Thomas Rymer. Vol. II. XX vols. Hagae-Comitum: Apud Joannem Neaulme.
- "An Invective Against France." 1859. In *Political Poems and Songs Relating to English History, Composed during the Period from the Accession of Edward III to That of Richard II*. ed Thomas Wright. London: Longman, Green Longman, and Roberts.
- "John of Bridlington." 1859. In *Political Poems and Songs Relating to English History, Composed during the Period from the Accession of Edward III to That of Richard III*. ed. Thomas Wright. London: Longman, Green Longman, and Roberts.
- Knighton, Henry. 1889. *Chronicon Henrici Knighton*. ed. J. R. Lumby. Vol. I. II vols. London: Printed for Her Majesty's Stationery Office, by Eyre and Spottiswoode.
- Knighton, Henry. 1995. *Knighton's Chronicle 1337-1396*. trans. G. H. Martin. Oxford: Clarendon Press.
- Lescot, Richard. 1896. *Chronique de Richard Lescot, religieux de Saint-Denis*. ed. Jean Lemoine. Paris: Société de l'Histoire de France.

- Luce, Siméon, ed. 1861. *Chronique des quatre premiers Valois (1327-1393)*. Paris: Vve de J. Renouard.
- Maxwell, Sir Herbert, trans. 1913. *The Chronicle of Lanercost*. Glasgow: J. Maclehose.
- Monro, Charles H., trans. 1904. *The Digest of Justinian*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Murimuth, Adam, and Robert o. Avesbury. 2012. *Adae Murimuth Continuatio Chronicarum; Robertus de Avesbury de Gestis Mirabilibus Regis Edwardi Tertii*. Ed. Edward M. Thompson. New York: Cambridge University Press.
- Nangis, Guillaume d. 1843. *Chronique latine de Guillaume de Nangis, de 1113 à 1300, avec les continuations de cette chronique, de 1300 à 1368*. ed. Géraud Hercule. Paris: J. Renouard et Cie.
- Neuenburg, Matthias. 1955. *Die chronik des Mathias von Neuenburg*. ed. Adolf V. Hofmeister. Berlin: Weidmannsche Verlagsbuchhandlung.
- Paris, Alexis P., ed. 1837. *Les grandes chroniques de France, selon que elles sont conservées en l'église de Saint-Denis en France*. Vol. V. Paris: Techener.
- Paris, Alexis P. 1837. *Les grandes chroniques de France, selon que elles sont conservées en l'église de Saint-Denis en France*. Vol. VI. Paris: Techener.
- Platon. 2018. *Devlet*. çev. Sabahattin Eyüpoğlu, M. A. Cimboz. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Salisbury, Johannes. 2023. *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme*. ed. Cary J. Nederman. çev. Fatih Durgun. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Sanderson, Robert, John Caley, and Frederick Holbrooke, eds. 1821. *Conventiones, Literæ, Et cujuscunque generis Acta Publica, Inter Reges Angliæ*. ed. Thomas Rymer. Vol. II. VII vols. Londra: George Eyre & Andrew Strahan.
- Selbach, Henricus S. 1922. *Chronica Heinrici Svrði de Selbach*. ed. Harry Bresslau. Berlin: Weidmannsche Buchhandlung.
- Shakespeare, William. 2016. *The Tragedy of Richard II*. eds. Barbara A. Mowat and Paul Werstine. New York: Simon & Shuster.
- Shakespeare, William. 2020. *The Life of King Henry V*. eds. Barbara A. Mowat, Paul Werstine. New York: Simon & Schuster.
- Smet, J.J D., ed. 1841. *Corpus Chronicorum Flandriae Sub Auspiciis Leopoldi Primi Serenissimi Begarum Regis*. Bruxellis: Ex Officina Typographica M. Hayez.
- Stevenson, Joseph, ed. 1839. *Chronicon de Lanercost 1201-1346*. Edinburgh: Maitland Club.

- Stubbs, William, ed. 2012. "Annales Paulini." In *Chronicles of the Reigns of Edward I and Edward II*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tait, James, ed. 1914. *The chronicle of John of Reading in Chronica Johannis de Reading et Anonymi Cantuariensis 1346-1367*. Manchester: Manchester University Press.
- Venette, Jean d. 1953. *Chronion Jean de Venette*. ed. Jean Birdsall. trans. Richard A. Newhall. New York: Columbia University Press.
- Viard, Jules, ed. 1932. *Les grandes chroniques de France. Louis VIII et St Louis*. Vol. VIII. Paris: Société de l'Histoire de France.
- Vitoduranus, Johannis. 1924. *Chronica Iohannis Vitodurani*. Berlin: Weidmannsche Buchhandlung.
- "The Vows of The Heron." 2012. In *Political Poems and Songs Relating to English History, Composed during the Period from the Accession of Edward III to That of Richard III*, ed. Thomas Wright. Cambridge: Cambridge University Press.
- Walsingham, Thomas. 1863. *Quondam Monachi S. Albani Historia Anglicana Volume I Ad 1272-1381*. ed. Henry T. Riley. Vol. I. II vols. Londra: Longman Green Longman Roberts and Green.
- Walsingham, Thomas. 1874. *Chronicon Angliae 1328-1388*. ed. Edward M. Thompson. Londra: Longman, Rolls Series.
- Walsingham, Thomas. 2005. *The Chronica Maiora of Thomas Walsingham 1376-1422*. ed. James G. Clark. trans. David Preest. Woodbridge: Boydell Press.
- Wendy, Childs R., John Taylor, eds. 2013. *The Anonimale Chronicle 1307 to 1334: From Brotherton Collection MS 29*. Cambridge: Cambridge University Press.

Araştırma Eserleri

- Abulafia, David. 1992. *Frederick II: A Medieval Emperor*. New York: Oxford University Press.
- Ailes, Adrian. 2003. "Heraldry in Medieval England: Symbols of Politics and Propaganda." In *Heraldry, Pageantry and Social Display in Medieval England*, eds. Peter Coss, Maurice H. Kenn. Woodbridge: The Boydell Press.
- Alberth, John. 2005. *The Black Death The Great Mortality of 1348-1350*. New York: Palgrave Macmillan.
- Allen, Mark. 1998. "The Image of Arthur and The Idea of King." *Arthurian Interpretations* 2, no. 2: 1–16.

- Ayton, Andrew. 1994. "English Armies in the Fourteenth Century." *In Arms, Armies and Fortifications*, eds. Anne Curry, Michael Hughes. Woodbridge: Boydell Press.
- Ayton, Andrew. 1994. "The English Army and the Normandy Campaign of 1346." *In England and Normandy in the Middle Ages*. eds Anne Curry and David Bates. London: The Hambledon Press.
- Ayton, Andrew. 2007. "The Battle of Crécy: Context and Significance." *In The Battle of Crécy, 1346*, eds. Andrew Ayton, Philip Preston. Woodbridge: The Boydell Press.
- Bailey, Mark. 2021. *After the Black Death Economy, Society, and the Law in Fourteenth-Century England*. Oxford: Oxford University Press.
- Barbara, Bombi. 2019. *Anglo-Papal Relations in the Early Fourteenth Century: A Study in Medieval Diplomacy*. Oxford: Oxford University Press.
- Barber, Richard W. 1978. *Prince of Wales and Aquitaine: a biography of the Black Prince*. New York: Scribner.
- Barber, Richard W. 1980. *The Reign of Chivalry*. Newton Abbot: David & Charles.
- Bates, David. 2016. *William the Conqueror*. New Haven: Yale University Press.
- Bergqvist, Kim. 2013. "Truth and Invention in Medieval Texts: Remarks on the Historiography and Theoretical Frameworks of Conceptions of History and Literature, and Considerations for Future Research." *Revista Eletrônica sobre Antiguidade e Medievo* 2, no. 2 (January): 221-242.
- Bloch, Marc. 1983. *Feodal Toplum*. çev. Mehmet A. Kılıçbay. Ankara: Savaş Yayınları.
- Bloch, Marc. 2022. *Büyücü Krallar: Fransa'da ve İngiltere'de Kraliyetin Doğuşu Güçleri*. çev. Fatih Yücel. İstanbul: Selenge Yayınları.
- Boulton, D'Arcy Jonathan D. 2000. *The Knights of the Crown: The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe, 1325-1520*. New York: Boydell Press.
- Bourdieu, Pierre. 1977. *Outline of a Theory of Practice*. trans. Richard Nice. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, Pierre. 1992. *The Logic of Practice*. trans. Richard Nice. Cambridge: Polity Press.
- Bonura, Christopher. "A Forgotten Translation of Pseudo-Methodius in Eighth-Century Constantinople: New Evidence for the Dispersal of the Greek Apocalypse of Pseudo-Methodius During the Dark Age Crisis". *Constantinople to the Frontier: The City and the Cities*, eds. Nicholas S.M. Matheou, Theofili Kampianaki, Lorenzo M. Bondioli. (Leiden: Brill, 2016).

- Boutier, Jean, Yves Sintomer, and Sarah-Louise Raillard. 2014. "The Republic of Florence (from the Twelfth to the Sixteenth Centuries): Historical and Political Issues." *Revue Française de Science Politique (English Edition)* 64 (6): 1-27.
- Bugslag, James. 1998. "Ideology and Iconography in Chartres Cathedral: Jean Clément and the Oriflamme." *Zeitschrift Für Kunstgeschichte* 61, no. 4: 491–508.
- Bradburry, Jin. 1996. *Stephen and Matilda: The Civil War of 1139-53*. Gloucestershire: A. Sutton Publishing.
- Candy Christopher A. "The Scottish Wars of Edward III, 1327-1338," unpublished PhD. Thesis, University of Durham, 2004.
- Chaplais, Pierre. 1948. "English Arguments Concerning the Feudal Status of Aquitaine in the Fourteenth Century." *Bulletin of the Institute of Historical Research* 21, no. 64 (May): 203-213.
- Chaplais, Pierre. 1982. *English Medieval Diplomatic Practice*. London: Public Record Office.
- Chaplais, Pierre. 1994. *Piers Gaveston: Edward II's Adoptive Brother*. Oxford: Clarendon Press.
- Clifford, Rogers J. 1999. *The Wars of Edward III.: Sources and Interpretations*. Woodbridge: Boydell Press.
- Collins, Hugh E. L. 2000. *The Order of the Garter, 1348-1461: Chivalry and Politics in Late Medieval England*. Oxford: Clarendon Press.
- Coote, A.Lesley, Tim Thornton. 2001. "Merlin Erceldoune, Nixon: A Tradition of Popular Political Prophecy." In *New Medieval Literatures*, eds. Wendy Scase, Rita Copeland, and David Lawton. Vol. IV. New York: Oxford University Press.
- Coote, A. Lesley. 2000. *Prophecy and Public Affairs in Later Medieval England*, Woodbridge: York Medieval Press
- Curley, Michael J. 1980. "The Cloak of Anonymity and "The Prophecy of John of Bridlington."" *Modern Philology* 77, no. 4 (May): 361-369.
- Curley, Michael J. 1984. "Fifteenth-Century Glosses on The Prophecy of John of Bridlington: A Text, Its Meaning and Its Purpose," *Mediaeval Studies* 46: 321-339.
- Curry, Anne. 2003. *The Hundred Years War*. New York: Palgrave Macmillan Press.
- Cushway, Graham. 2011. *Edward III and the War at Sea: The English Navy, 1327-1377*. Woodbridge: Boydell & Brewer.
- Cuttino, G. P. 1956. "Historical Revision: The Causes of the Hundred Years War." *Speculum* 31, no. 3 (July): 463-477.

- Çeçen, Zeynep Kocabiyikoğlu. "Interpreting Warfare and Knighthood in Late Medieval France: Writers and Their Sources in the Reign of King Charles VI (1380-1422)." unpublished PhD. Thesis, İhsan Doğramacı Bilkent University, 2018.
- Delachenal, Roland. 1909. *Histoire de Charles V 1358-1364*. Vol. II. III vols. Paris: Picard & Fils.
- Devaux, Jean. 2000. "From the Court of Hainault to the Court of England: The Example of Jean Froissart." In *War, Government and Power in Late Medieval France*, ed. Christopher Allmand. Liverpool: Liverpool University Press.
- Dillon, Patrick. 1881. "Dante and His Age." *The Irish Monthly* 9, no. 96: 307-319.
- Ditrich, Hans. 2017. "The Transmission of the Black Death to Western Europe: A Critical Review of the Existing Evidence." *Mediterranean Historical Review* 32, no. 1 (August): 25-39.
- Durgun, Fatih. 2013. "Rönesans' tan 19. Yüzyıla Avrupa Tarihyazımında İlerleme Fikri, Dönemselleştirme ve Orta Çağ Avrupa Tarihi Algısı." *İnsan ve Toplum* 3, no. 6 (Aralık): 283-304.
- Durgun, Fatih. 2018. "Lex Animata ve Lex Facit Regem Prensipleri Çerçevesinde 13. ve 14. Yüzyıllarda İngiliz Siyaset Düşüncesinin Krizi." *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5, no. 1 (Nisan): 45-59.
- Durgun, Fatih. "Power and Identity in Lancastrian England, 1399-1461: A Study of English Historical Writing in the Fifteenth Century", unpublished PhD. Thesis, İhsan Doğramacı Bilkent University, 2013.
- Firnhaber-Baker, Justine. 2021. *The Jacquerie of 1358 A French Peasants' Revolt*. New York: Oxford University Press.
- Fowler, Kenneth. 1969. *The King's Lieutenant: Henry of Grosmont, First Duke of Lancaster, 1310-1361*. New York: Barnes & Noble.
- Fowler, Kenneth A. 1967. *The Age of Plantagenet and Valois*. New York: G.P. Putnam's Sons.
- Frelick, Nancy M. 2016. "Introduction." In *The Mirror in Medieval and Early Modern Culture*, Turnhout: Brepols Publishers.
- Fryde, Natalie. 2004. *The Tyranny and Fall of Edward II 1321-1326*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Funk, Arthur L. 1944. "Robert Le Coq and Etienne Marcel." *Speculum* 19, no. 4 (October): 470-87.

- Gillingham, John. 2001. *The Angevin Empire*. 2nd ed. London: A Hodder Arnold Publication.
- Given-Wilson, Chris. 2004. *Chronicles: The Writing of History in Medieval England*. London: Hambledon and London.
- Given-Wilson, Chris, Françoise Bériac. 2001. "Edward III's Prisoners of War: The Battle of Poitiers and its Context." *The English Historical Review* 116, no. 468 (September): 802-833.
- Gottfried, Robert S. 1985. *The Black Death Natural and Human Disaster in Medieval Europe*. New York: The Free Press.
- Gransden, Antonia. 1972. "The Alleged Rape by Edward III of the Countess of Salisbury." *The English Historical Review* 87, no. 143 (April): 333-344.
- Gransden, Antonia. 1975. "Propaganda in English Medieval Historiography." *Journal of Medieval History* 1, no. 4 (December): 363-381.
- Gransden, Antonia. 1998. *Historical Writing in England I c.1307 to the Early Sixteenth Century*. Vol. I. II vols. New York: Routledge Press.
- Gransden, Antonia. 1998. *Historical Writing in England II c.1307 to the Early Sixteenth Century*. Vol. II. II vols. New York: Routledge Press.
- Green, David. 2001. *The Black Prince*. Gloucestershire: The History Press.
- Green, David. 2008. *The Battle of Poitiers, 1356*. Gloucestershire: History Press.
- Green, David. 2021. *Yüz Yıl Savaşları Bir Halk Tarihi*. çev. Mete Tunçay. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Hallam, Elizabeth, and Charles West. 2020. *Capetian France 987–1328*. London: Routledge.
- Hatcher, John. 1977. *Plague, Population and the English Economy 1348-1350*. London: The Macmillan Press.
- Hatcher, John. 1994. "England in the Aftermath of the Black Death." *Past & Present* 144, no. 1 (August): 3-35.
- Hedeman, Anne D. 1991. *The Royal Image: Illustrations of the Grandes Chroniques De France 1274-1422*. Berkeley: University of California Press.
- Henneman JR, John B. 1968. "The Black Death and Royal Taxation in France, 1347-1351." *Speculum a Journal of Mediaeval Studies* 43, no. 3 (July): 405-428.
- Hewitt, H. J. 2004. *The Black Prince's Expedition of 1355-1357*. Yorkshire: Pen & Sword.

- Hollister, C. Warren. 1976 "Normandy, France and the Anglo-Norman Regnum." *Speculum* 51, no. 2: 202–42.
- Hoskins, Peter. 2011. *In the Steps of the Black Prince: The Road to Poitiers, 1355-1356*. Woodbridge: The Boydell Press.
- Huizinga, Johan. 1987. *The Waning of the Middle Ages*. trans. Frederick J. Hopman. Aylesbury: Penguin Books Hazell Watson & Viney Limited.
- JR, Robert G. 1999. "Effects of the Black Death in England An Essay Review." *Journal of the History of Medicine and Allied Sciences* 54, no. 4 (October): 596-605.
- Kantorowicz, Ernst H. 2018. *Kralın İki Bedeni Ortaçağ Siyaset Teolojisi Çalışması*. çev. Ümit H. Yolsal. Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- Kaplan, Merve ve Yardımcıoğlu, Mahmut. (2020). "Alan, Habitus ve Sermaye Kavramlarıyla Pierre Bourdieu". *Habitus Toplumbilim Dergisi* 1, 23-37
- Keen, Maurice. 1990. *Chivalry*. New Haven Conn: Yale University Press.
- Keeshan, Sarah. "The Mind's Eye: Reconstructing the Historian's Semantic Matrix Through Henry Knighton's Account of the Peasants' Revolt, 1381." Master's thesis, University of Dalhousie, 2011.
- Kempshall, Matthew. 2011. *Rhetoric and the Writing of History, 400-1500*. Manchester: Manchester University Press.
- King, Andy. 2008. "War and Peace: A Knight's Tale. The Ethics of War in Sir Thomas Gray's Scalacronica." In *War, Government and Aristocracy in the British Isles, C.1150–1500: Essays in Honour of Michael Prestwich*, ed. Chris Given-Wilson. Woodbridge: Boydell & Brewer.
- King Andy, "Sir Thomas Gray's Scalacronica: a Medieval Chronicle and Its Historical and Literary Context." Master's thesis, University of Durham. 1998.
- Knowles, M. D. 1961. "Presidential Address: Great Historical Enterprises IV. The Rolls Series." *Transactions of the Royal Historical Society* 11 (December): 137-59.
- Latowsky, Anne A. 2013. *Emperor of the World: Charlemagne and the Construction of Imperial Authority, 800-1229*. New York: Cornell University Press.
- Lawne, Penny. 2016. *Joan of Kent: The First Princess of Wales*. Gloucestershire: Amberley Publishing.
- Lee, Alexander. 2018. *Humanism and Empire The Imperial Ideal in Fourteenth-Century Italy*. New York: Oxford University Press.
- Little, A. G. 1916. "The Authorship of the Lanercost Chronicle." *The English Historical Review* 31, no. 122 (April): 269-279.

- Mate, Mavis. 1984. "Agrarian Economy after the Black Death: The Manors of Canterbury Cathedral Priory, 1348-91." *The Economic History Review* 37, no. 3 (August): 341-354.
- Mayhew, N. J. 1974. "Numismatic Evidence and Falling Prices in the Fourteenth Century." *The Economic History Review* 27, no. 1 (February): 1-15.
- McFarlane, K. B. 1973. *The Nobility of Later Medieval England*. Oxford: Clarendon Press.
- Morton, Nicholas. 2010. "The defence of the Holy Land and the memory of the Maccabees." *Journal of Medieval History* 36, no. 3 (September): 275-293.
- Nicholson, Ranald. 1961. "The Siege of Berwick, 1333." *The Scottish Historical Review* 40, no. 129 (April): 19-42.
- Nuttall, Jenni. 2017. *The Creation of Lancastrian Kingship, Literature, Language and Politics in Late Medieval England*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Offler, H. S. 1939. "England and Germany at the Beginning of the Hundred Years' War." *The English Historical Review* 54, no. 216 (October): 609-631.
- Ormrod, W. M. 1987. "Edward III and His Family." *Journal of British Studies* 26, no. 4 (February): 398-422.
- Ormrod, W. M. 1987. "Edward III and the Recovery of Royal Authority in England, 1340-60." *History* 72, no. 234 (February): 4-19.
- Ormrod, W. M. 1994. "England, Normandy and the Beginnings of the Hundred Years War 1259-1360." In *England and Normandy in the Middle Ages*, eds. David Bates, Anne Curry. London: The Hambledon Press.
- Ormrod, W. M. 2006. "Who Was Alice Perrers." *The Chaucer Review* 40, no. 3 (April): 219-229.
- Ormrod, W. M. 2008. "The Trials of Alice Perrers." *Speculum* 83, no. 2 (April): 366-396.
- Ormrod, W. M. 2011. *Edward III*. Cornwall: Yale University Press.
- Painter, Sidney. 1964. *French Chivalry: Chivalric Ideas and Practices in Mediaeval France*. New York: Cornell University Press.
- Palabıyık, Adem. 2020. "Pierre Bourdieu Sosyolojisinde Habitus, Sermaye ve Alan Üzerine". *Habitus Toplum Bilim Dergisi* 1, 1-22.
- Patourel, John L. 1958. "Edward III and Kingdom of France." *History* 43 no. 149: 173-189.

- Patourel, John L. 1960. "The Treaty of Brétigny, 1360." *Transactions of the Royal Historical Society* 10: 19-36.
- Patourel, John L. 1984. *Feudal Empires Norman and Plantagenet*. ed. Michael Jones. London: The Hambledon Press.
- Perroy, Edouard. 1959. *The Hundred Years War*. Edited by David C. Douglas. Translated by W. B. Wells. London: Eyre & Spottiswoode.
- Pirenne, Henri. 2019. *Ortaçağ Avrupa'sının Ekonomik ve Sosyal Tarihi*. çev. Şadan Karadeniz. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Potter, John M. 1937. "The Development and Significance of the Salic Law of the French." *The English Historical Review* 52, no. 206 (April): 235-253.
- Powicke, Frederick M. 1966. *King Henry III and the Lord Edward*. Oxford: Clarendon Press.
- Prestwich, Michael. 2005. *Plantagenet England 1225-1360*. New York: Oxford University Press.
- Reynolds, Susan. 1997. *Kingdoms and Communities in Western Europe, 900–1300*. Oxford: Clarendon Press.
- Rigg, A. G. 1988. "John of Bridlington's Prophecy: A New Look." *Speculum* 63, no. 3 (July): 596-613.
- Russell, J. C. 1958. "Late Ancient And Medieval Population." *Transactions of the American Philosophical Society New Series* 48, no. 3 (June): 1-152.
- Scott A. John. 1996. *Dante's Political Purgatory*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Scott, S. P., Gaius G. Ulpianus, and Julius Paulus. 1932. *The Civil Law: Including the Twelve Tables the Institutes of Gaius the Rules of Ulpian the Opinions of Paulus the Enactments of Justinian and the Constitutions of Leo*. Cincinnati: Central Trust.
- Skorge Kristel Mari. "Ideals and Values in Jean Froissart's Chroniques", PhD diss., University of Bergen, 2006.
- Smith, Trevor R. 2019. "A Handlist of Manuscripts Containing Adam Murimuth's 'Continuatio Chronicarum.'" *Scriptorium* 73:144-164.
- Spiegel, Gabrielle M. 1971. "The Reditus Regni Ad Stirpem Karoli Magni: A New Look." *French Historical Studies* 7, no. 2 (Autumn): 145-174.
- Spiegel, Gabrielle M. 1975. "Political Utility in Medieval Historiography: A Sketch." *History and Theory* 14, no. 3 (October): 314-325.

- Spiegel, Gabrielle M. 1984. "Forging the Past: The Language of Historical Truth in Middle Ages." *The History Teacher* 17, no. 2 (February): 267-283.
- Spiegel, Gabrielle M. 1997. *The Past as Text The Theory and Practice of Medieval Historiography*. London: Johns Hopkins University Press.
- Stephen, Henry L. 1929. *The Low Countries and the Hundred Years' War, 1326-1347*. Massachusetts Ann Arbor: University of Michigan.
- Sumption, Jonathan. 1999. *The Hundred Years War, Trial by Battle*. Vol. I. V vols. London: Faber and Faber.
- Sumption, Jonathan. 2001. *The Hundred Years War Trial by Fire v.II*. Vol. II. V vols. London: Faber and Faber.
- Tanquerey, Frédéric J. 1916. "The Conspiracy of Thomas Dunheved, 1327." *The English Historical Review* 31, no. 121 (January): 119-124.
- Taylor, Craig. 2001. "Edward III and the Plantagenet Claim to the French Throne." In *The Age of Edward III*, ed. James Bothwell. Woodbridge: Boydell and Brewer.
- Taylor, Craig. 2001. "The Salic Law and the Valois Succession to the French Crown." *French History* 15 no.4: 358-377.
- Taylor, Craig. 2006. "The Salic Law, French Queenship, and the Defense of Women in the Late Middle Ages." *French Historical Studies* 29, no. 4 (Autumn): 543-564.
- Taylor, Craig. 2013. *Chivalry and the Ideals of Knighthood in France During the Hundred Years War*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Taylor, Rupert. 1911. *The Political Prophecy in England*. New York: The Columbia University Press.
- Templeman, G. 1952. "Edward III and the Beginnings of the Hundred Years War." *Transactions of the Royal Historical Society* 2 (May): 69-88.
- Tout, Thomas F. 1922. *France And England Their Relations In The Middle Ages And Now*. Manchester: The University Press.
- Vale Juliet E. "Aspects of Chivalric Culture c.1270-1350: The Context of the Court of Edward III." PhD diss., University of York, 1981.
- Vale, Malcolm. 1989. "England, France and the Origins of the Hundred Years War." In *England and Her Neighbours, 1066-1453: Essays in Honour of Pierre Chaplais*, ed. Michael Jones, Malcolm Vale. London: The Hambledon Press.
- Vale, Malcolm. 1996. *The Origins of the Hundered Years War The Angevin Legacy 1250-1340*. Oxford: Clarendon Press.

- Valente, Claire. 1998. "The Deposition and Abdication of Edward II." *English Historical Review* 113, no. 453 (September): 852-881.
- Wade, Labarge M. 1980. *Gascony England's First Colony 1204-1453*. London: H. Hamilton.
- Waugh, Scott L. 1991. *England in the Reign of Edward III*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wilkinson, Bertie. 1995. *The Later Middle Ages in England 1216 – 1485*. Singapore: Longman Publishers.
- Wilson, Peter H. 2016. *The Holy Roman Empire A Thousand Years of Europe's History*, Massachusetts: Harvard University Press.
- Wright, Thomas. 1859. *Political Poems and Songs Relating to English History, Composed during the Period from the Accession of Edward III to That of Richard III*. London: Longman, Green Longman, and Roberts.
- Ziegler, Philip. 1998. *The Black Death*. London: Faber and Faber.